

Jaarverslag

2015

Mensenhandel en mensen-smokkel

Schakels verbinden

MYRIA

Federaal Migratiecentrum

Jaarverslag

2015

Mensenhandel en mensen-smokkel

Schakels verbinden

Inhoudstafel

Inleiding **5**

Deel 1 : TWEE GROEPEN BIJZONDER KWETSBARE MINDERJARIGEN EN JONGVOLWASSENEN **8**

Hoofdstuk 1
Slachtoffers van kindhuwelijken en van gedwongen huwelijken **11**

1. HET CONCEPT GEDWONGEN HUWELIJK **12**

2. DE SLACHTOFFERS VAN GEDWONGEN HUWELIJKEN IN BELGIË **16**

2.1. | Omvang van het fenomeen 16
2.2. | Profiel van de slachtoffers 17

3. GEDWONGEN HUWELIJK, KINDHUWELIJK EN MENSENHANDEL **18**

3.1. | Gedwongen huwelijk: een vorm van mensenhandel? 18
3.2. | Uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel: een aantal voorbeelden uit Europa 20
3.3. | Uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel in België 21
3.4. | Goede praktijken aanmoedigen 23

Hoofdstuk 2
Slachtoffers van loverboys **27**

1. FENOMEENSCHETS SLACHTOFFERS LOVERBOYS **28**

1.1. | Rekrutering in herkomstland 28
1.2. | Rekrutering in België 32

2. AANDACHTSPUNTEN **34**

2.1. | Vervolgen van loverboys die individueel handelen 34
2.2. | Kwetsbare groep met specifieke noden 35
2.3. | Detectieprobleem bij jeugdzorg en jeugdmagistraten 37

3. NIET-BESTRAFFINGSBEGINSEL BIJ SLACHTOFFERS VAN LOVERBOYS **40**

3.1. | Eerste profiel: slachtofferschap 40
3.2. | Tweede profiel: de grijze zone. 41
3.3. | Derde profiel: daderschap 42
3.4. | Conclusie 43

Externe bijdrage: SOS minderjarige slachtoffers van mensenhandel 44
Externe bijdrage: de methode van loverboys in Roemenie 47

Deel 2 : EVOLUTIE VAN HET FENOMEEN EN VAN DE STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 52

Hoofdstuk 1
Recente evoluties van het juridische en politieke kader 56

1. EVOLUTIES VAN HET JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER 56
1.1. | Mensenhandel 56
1.2. | Mensensmokkel 58

2. EVOLUTIES VAN HET BELGISCHE JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER 58
2.1. | Uitbreiding van de samenstelling van de Interdepartementale Coördinatiecel en aanstelling van de Nationaal Rapporteurs 59
2.2. | Nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief strafrechtelijk beleid inzake bestrijding van mensenhandel (COL) 62
2.3. | Uitbreiding van de voogdij over kwetsbare NBMV die slachtoffer zijn van mensenhandel 63
2.4. | Andere maatregelen 63

Hoofdstuk 2
Dossieranalyse 65

1. MENSENHANDEL 66
1.1. | Seksuele uitbuiting 66
1.1.1. | Hongaars Roma-netwerk Gent 66
1.1.2. | Nigeriaans netwerk Brussel 70
1.1.3. | Dossier modellenbureau Antwerpen 73
1.1.4. | Roemeens Roma-netwerk Luik 75
1.2. | Economische uitbuiting 75
1.2.1. | Manege Turnhout 75
1.2.2. | Bouwdossier 76

2. MENSENSMOKKEL 78
2.1. | Albanees smokkelnetwerk Brussel 78
2.2. | Indo-Pakistaans smokkelnetwerk Brussel 80
2.3. | Iraaks-Koerdisch smokkelnetwerk Gent 82
2.4. | Afghaans smokkelnetwerk Brussel 85
2.5. | Case Asielbureau met Belgische advocaat 90

Hoofdstuk 3
Best practices en ervaringen 93

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 94

1.1. | Gerechtelijke arrondissementshervorming 94
1.2. | Slachtofferstatuut 94
1.3. | Re-integratieprogramma voor slachtoffers 96

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL 96

2.1. | Weinig coherentie slachtofferstatuut bij mensensmokkel 96
2.2. | Gezinssmokkel 97
2.3. | Actieplan 97
2.4. | Financiële bestrijding 98

Externe bijdrage: de strijd tegen de internationale mensensmokkel 99

Hoofdstuk 4
Overzicht van de rechtspraak (2014- mei 2015) 105

1. MENSENHANDEL 107

1.1. | Seksuele uitbuiting 107
1.2. | Economische uitbuiting 113
1.2.1. | Bouw/Renovatie 113
1.2.2. | Landbouw/tuinbouw 117
1.2.3. | Carwash 118
1.2.4. | Maneges 119
1.2.5. | Exotische winkels 119
1.2.6. | Drukkerij 121
1.2.7. | Slagerij 121
1.2.8. | Huishoudelijk werk 122
1.2.9. | Voetbal 122
1.3. | Uitbuiting van de bedelarij 123

2. MENSENSMOKKEL 124

3. TOEKENNING VAN DE STATUS VAN VLUCHTELING AAN EEN SLACHTOFFER VAN MENSENHANDEL 129

Deel 3 : KERNCIJFERS VAN DE ACTOREN MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL 130

1. DATA VAN DE POLITIE 133
2. DATA VAN DE SOCIALE INSPECTIEDIENSTEN 140
3. DATA VAN DE PARKETTEN 142
4. DATA VAN DE DIENST VREEMDELINGENZAKEN 145
5. DATA VAN DE GESPECIALISEERDE CENTRA VOOR SLACHTOFFERS 152
6. DATA VAN JUSTITIE 155

Deel 4 : AANBEVELINGEN 158

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 160
2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL 162

INLEIDING

Bescherming van minderjarigen: schakels verbinden

Voor u ligt het achttiende jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel. Het is meteen ook het tweede dat wordt gepubliceerd in naam van het Federaal Migratiecentrum, voortaan bekend onder de naam Myria. Naast zijn bevoegdheden op het vlak van grondrechten van vreemdelingen en informatieverstrekking over migratiestromen, die aan bod komen in het verslag *Migratie in cijfers en in rechten*, publiceert Myria ook jaarlijks dit onafhankelijke evaluatieverslag over het beleid tegen mensenhandel en mensensmokkel. Het verslag verwijst in zijn titel voortaan naar het jaar van publicatie.

Myria heeft die bevoegdheden geërfd van het voormalige Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Een ervan is het in rechte optreden op basis van de wet van 13 april 1995 tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel. In 2014 besliste de raad van bestuur om zich in zes dossiers burgerlijke partij te stellen. In rechte optreden is voor Myria niet alleen een wettelijke opdracht an sich, het is tegelijk ook een manier om expertise op te bouwen, voorbeelden van goede en slechte praktijken te verzamelen en belangrijke symbooldossiers te ondersteunen. Heel wat analyses in dit verslag zijn het resultaat van onderzoek of opvolging van deze dossiers. Jammer genoeg ontvangen we nog niet alle uitspraken van hoven en rechtbanken. Dat zou ons nochtans helpen om een scherpere kijk te krijgen op een materie die menselijk zeer gevoelig is én in vele opzichten juridisch complex is. Toegankelijke gegevens zijn daarvoor essentieel.

Sinds 1 september 2014 wordt Myria officieel erkend als onafhankelijke component van het mechanisme van Nationaal Rapporteur Mensenhandel, wat zijn wettelijke opdracht nog versterkt. Die opdracht omvat niet alleen zijn deelname aan de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel. De publicatie van dit verslag is ook deel van de opdracht om een onafhankelijke maar tegelijk ook goed onderbouwde - door zijn actieve betrokkenheid bij tal van nationale en internationale netwerken – visie te geven op het beleid op het gebied van de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel.

Alsmaar doeltreffendere tools …

Myria verheugt zich over de uitbreiding van de Interdepartementale Coördinatiecel. Die telt voortaan ook nieuwe actoren zoals vertegenwoordigers van de Gemeenschappen en Gewesten (een evolutie die noodzakelijk was door de federalisering van het land), de Cel voor Financiële Informatieverwerking (de antiwitwascel) en een vertegenwoordiger van de opvangcentra Payoke, Sürya en PAG-ASA. Myria is ook tevreden met de recente aanname van het nieuwe actieplan tegen mensenhandel 2015-2019.

Het hoeft geen betoog dat de opvangcentra intussen zijn uitgegroeid tot sleutelactoren in de strijd tegen mensenhandel. Dag in dag uit bieden ze slachtoffers opvang in passende omstandigheden. Myria pleit al lang voor een bestendiging van de middelen voor die centra. Het is dan ook uitstekend nieuws dat de staatssecretaris voor Gelijke Kansen in april 2015 aankondigde extra middelen te zullen vrijmaken. We blijven de centra ondersteunen, onder meer door verder te investeren in het ELDORADO-systeem, waarmee de dossiers op uniforme wijze elektronisch worden beheerd en dat de data-inzameling op termijn moet verbeteren.

Myria verwelkomt ook de goedkeuring van een nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief strafrechtelijk beleid inzake bestrijding van mensenhandel (COL) die op 15 mei 2015 in werking is getreden. Uit de tekst blijkt dat alvast meer rekening wordt gehouden met het belang van de slachtoffers, ook met dat van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Toch vinden we dat de strijd nog kan worden opgedreven als de regering een afzonderlijk actieplan zou toespitsen op de strijd tegen mensensmokkel, iets wat we vurig wensen.

Wat de strijd tegen mensensmokkel betreft, onderstreept dit verslag het belang van sensibilisering om het debat over de smokkel van gezinnen met kinderen op gang te brengen, ook op internationaal niveau. Zoals blijkt uit de goede praktijken die we bespreken, kan de strijd tegen mensensmokkel pas een succes worden als er internationaal efficiënt wordt samengewerkt.

… tegen een steeds meer gesofisticeerde criminaliteit

Uit de rechtspraak blijkt dat daders van mensenhandel en mensensmokkel steeds complexere juridische constructies opzetten om de uitbuiting van hun slachtoffers te verbergen, zoals een keten van onderaannemers. Ze deinzen er niet voor terug zich achter rechtspersonen te verschuilen, die soms zelf veroordeeld worden. Naast die

kunstgrepen blijven uiteraard ook de ruwere en klassiekere vormen van uitbuiting bestaan: daders maken nog altijd gretig gebruik van chantage, leugens of fysiek en psychisch geweld om hun slachtoffers onder de knoet te houden. De slachtoffers zijn vaak uiterst kwetsbaar, vooral wanneer ze minderjarig zijn of zich in een precaire situatie bevinden.

Net daarom besloten we om dit jaar te focussen op de slachtoffers van loverboys en op de minderjarige slachtoffers van gedwongen kindhuwelijken die verband houden met mensenhandel. Loverboys? Dat zijn verleiders die erin slagen om jonge meisjes in hun greep te krijgen. Het fenomeen is tekenend voor een wereld in volle verandering en toont het toenemende belang aan van het manipuleren van gevoelens bij uitbuiting. Minderjarigen zijn dikwijls zeer kwetsbaar voor mensenhandel en mensensmokkel. Zo analyseren we in dit verslag onder meer kindhuwelijken die te maken hebben met culturele afkomst en de bijzonder kwetsbare situatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

De schakels verbinden

En de situatie baart ons zorgen. Zoals de vzw Minor-Ndako er in haar bijdrage aan ons verslag op wijst, speelt België een pioniersrol in de strijd tegen mensenhandel: de kwaliteit van de bestaande wetgeving, de beschikbaarheid van een opvangnetwerk en de humane aanpak kunnen op ruime erkenning rekenen. Het pijnpunt is ongetwijfeld de gebrekkige aanpak van de uitbuiting van minderjarigen. Die vergt een nieuwe mobilisering van alle actoren. Aangezien er heel wat verschillende actoren bij betrokken zijn, ontbreekt het in de dossiers inzake uitbuiting van minderjarigen vaak aan een globale benadering. Hoog tijd dus dat dit probleem wordt aangepakt en dat de verschillende schakels die op het terrein actief zijn, hun krachten bundelen. Het initiatief van het gespecialiseerde centrum Esperanto, dat minderjarigen opvangt die vermoedelijk slachtoffer zijn van mensenhandel, werpt een interessant licht op die situatie.

Het pijnpunt van het Belgisch beleid ligt bij de minderjarigen.

De thema's die Myria voor de focus van zijn verslag heeft uitgekozen (loverboys, gedwongen kindhuwelijken) wijzen op een belangrijk element: de uitdagingen rond mensenhandel en mensensmokkel beperken zich niet alleen tot gerechtelijke actie. Sensibilisering, vooral in scholen als het om loverboys gaat, blijft essentieel, net zoals opleiding van professionals op het terrein. Er moet ook bijzondere aandacht gaan naar de Romagemeenschap, die bijzonder is blootgesteld aan het fenomeen.

Ook preventieve acties zijn belangrijk en moeten ervoor zorgen dat slachtoffers zichzelf ook als slachtoffers durven beschouwen. Het is opvallend hoeveel van de personen die aanspraak kunnen maken op het statuut van slachtoffer van mensenhandel daar toch geen gebruik van maken. Het lijkt vreemd, maar in sommige netwerken worden de slachtoffers uiteindelijk zelf de daders. We kunnen niet anders dan vaststellen dat ondanks alle inspanningen van de overheden, de invulling van begrippen als mensenhandel en mensensmokkel voortdurend wijzigt, soms in functie van de nationale context. Daarbij is het problematisch dat die begrippen verschillend gedefinieerd worden: wat is een slachtoffer van mensenhandel en mensensmokkel nu precies? We mogen niet vergeten dat smokkel op zich, ook al is het een schending van de staatsgrenzen, de slachtoffers ervan geen bijzonder statuut oplevert. Mensenhandel is daarentegen wél een schending van de grondrechten van een persoon: het misdrijf bestaat op zich, ongeacht of het slachtoffer er al dan niet mee instemt.

Het zijn net dat soort subtiliteiten waar daders profijt uit halen. Ze weten maar al te goed dat de regels tussen landen verschillen en dat de internationale samenwerking op dat vlak soms mank loopt. Binnen een Europa dat de vrije meningsuiting koestert, weten ze dat ze hun doel misschien wel kunnen bereiken door hun slachtoffers te overtuigen zich in hun lot te schikken – zelfs in die mate dat ze weigeren om zichzelf als slachtoffers te zien. Ook al maken ze daarbij misbruik van de lichtgelovigheid of precaire situatie van vrouwen, mannen en kinderen die van een betere toekomst dromen. Het sensibiliseren over wat al dan niet een vorm van uitbuiting is, is niet alleen een pedagogische uitdaging maar ook een maatschappelijke opdracht. Het verder ontwikkelen van legale en veilige migratiekanalen is in dat verband een van de beste manieren om mensensmokkel te bestrijden, zoals we al vaker aanhaalden. Door de strijd aan te binden tegen mensenhandel en mensensmokkel maken we de wereld er iets rechtvaardiger op.

François De Smet,

Directeur Myria

Deel 1
Twee groepen bijzonder kwetsbare minderjarigen en jongvolwassenen

Dit jaar wijdt Myria de focus van zijn jaarverslag aan twee categorieën van bijzonder kwetsbare minderjarigen en jongvolwassenen: de slachtoffers van gedwongen huwelijken en kindhuwelijken[1] in het kader van mensenhandel (hoofdstuk 1) en de slachtoffers van de zogenaamde loverboys (hoofdstuk 2). Over dat eerste thema is nog weinig bekend. Myria heeft nochtans weet van verschillende gevallen. Het leek ons daarom interessant dieper op dat thema in te gaan. Het tweede thema verwijst naar een beproefde rekruteringsmethode in het kader van mensenhandel: verleiding. Myria stelde vast hoe divers de profielen van de slachtoffers wel zijn en wil dan ook de aandacht vestigen op deze categorie van slachtoffers.

In dit deel komen ook twee externe betrokkenen aan het woord:

- Minor-Ndako, een opvangcentrum voor kwetsbare niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, dat ons de problemen toelicht waarmee ze te maken krijgen bij de begeleiding van die minderjarigen;
- de Roemeense Nationaal Rapporteur Mensenhandel, die ons het verhaal brengt van een aantal Roemeense slachtoffers van loverboys;

1 Zie. voor het onderscheid tussen de verschillende concepten punt 1 van hoofdstuk 1.

Hoofdstuk 1
Slachtoffers van kindhuwelijken en van gedwongen huwelijken

Op basis van enkele gevallen wil Myria een eerste aanzet geven tot een aanpak van de problematiek, en dan specifiek wat minderjarigen betreft. De bedoeling van dit hoofdstuk is dan ook niet om de problematiek van de gedwongen huwelijken die (al dan niet) verband houden met mensenhandel exhaustief te behandelen.

1. HET CONCEPT GEDWONGEN HUWELIJK

De Europese Richtlijn 2011/36 inzake mensenhandel[2] heeft de recente evoluties van mensenhandel willen aanpakken rekening houdend met vormen van uitbuiting zoals gedwongen bedelarij en uitbuiting van criminele activiteiten. In dit verband bepaalt overweging 11 van de richtlijn dat de definitie ook andere handelswijzen omvat "zoals illegale adoptie of gedwongen huwelijken, voor zover deze de constitutieve elementen van mensenhandel omvatten".

De Belgische wetgever daarentegen heeft beslist illegale adoptie of gedwongen huwelijken niet expliciet op te nemen in de definitie van mensenhandel en met name in zijn uitbuitingsdoeleinden.[3] Het "nemen van de controle" daarentegen werd toegevoegd als een van de bestanddelen van de inbreuk.[4] De toevoeging van deze term zorgt ervoor dat duidelijker rekening wordt gehouden met o.a. de controle op een persoon in het kader van een gedwongen huwelijk met het oog op uitbuiting.[5]

Gedwongen huwelijk, gearrangeerd huwelijk, schijnhuwelijk, kindhuwelijk, uithuwelijking op jonge leeftijd, gewoonterechtelijk huwelijk, grijs huwelijk: deze termen worden vaak gebruikt en soms door elkaar gehaald maar hoe zit dat nu precies[6]?

Al deze concepten zijn bovendien extra fel besproken als het gaat om koppels waarbij minstens een van de partners de Belgische nationaliteit niet heeft aangezien gezinsmigratie een van de enige wettige migratiekanalen vormt.[7]

Gedwongen huwelijk

Over het algemeen is er sprake van een gedwongen huwelijk wanneer in het kader van een huwelijk tussen twee personen, minstens een van die personen er niet vrij en volledig mee heeft ingestemd. Dit soort huwelijken wordt gesloten onder fysieke of morele dwang, met dien verstande dat de morele dwang veel subtieler is en daarom ook moeilijker op te sporen.[8] Zoals het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen erop wijst is enige voorzichtigheid geboden, omwille van het gevaar voor stigmatisering die ermee gepaard gaat: gedwongen huwelijken hebben meer te maken met culturele aspecten dan wel met raciale, etnische of godsdienstige kenmerken.[9]

Opvallend is dat het gedwongen huwelijk niet overal ter wereld op dezelfde manier wordt gedefinieerd. Het is immers niet evident om alle huwelijken waar een interne wil ontbreekt en er geen sprake is van fysiek geweld, te

2 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB.* L101 van 15 april 2011.

3 Opvallend was dat een wetsvoorstel in die zin was ingediend: zie wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 433*quinquies*, §1 van het Strafwetboek, met het oog op het invoeren van het bijzonder opzet "gedwongen huwelijk" inzake mensenhandel, *Doc. Parl.*, Senaat, zitting 2011-2012, Doc.5-1381/1.

4 Zie de wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel, *BS*, 23 juli 2013. Dit artikel definieert mensenhandel als volgt: "Levert het misdrijf mensenhandel op, de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel
1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;
2° de uitbuiting van bedelarij;
3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;
4° het wegnemen van organen in strijd met de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, of van menselijk lichaamsmateriaal in strijd met de wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek;
5° of deze persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf te doen plegen.
Behalve in het in 5 bedoelde geval is de toestemming van de in het eerste lid bedoelde persoon met de voorgenomen of daadwerkelijke uitbuiting van geen belang".

5 Verslag in naam van de Kamercommissie Justitie, met name over het wetsontwerp tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek om de definitie van mensenhandel uit te breiden naar seksuele uitbuiting, *Doc.parl.*, Kamer, Doc 53-2607/004, p. 8 ; Amendement op het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek tot verduidelijking en uitbreiding van de definitie van mensenhandel tot seksuele uitbuiting, *Doc.parl.*, Kamer, Doc 53-2607/002, p. 4.

6 Zie over dit onderwerp ook Maïté Maskens " L'amour et ses frontières : régulations étatiques et migrations de mariage (Belgique, France, Suisse et Italie) ", in Dossier - Mariages et migrations : l'amour et ses frontières (gecoördineerd door Maïté Maskens), Migrations Société, Vol XXV, n°150, nov.-dec. 2013.

7 Zie voor de aard en omvang van de migratiestromen om gezinsredenen *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, hfdst. 5, beschikbaar op www.myria.be.

8 Zie website van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen: http://igvm-iefh.belgium.be/fr/domaines_action/violence/gedwongen_huwelijken/.

9 *Ibid.*

beoordelen als gedwongen huwelijken.[10] Als er voor het gedwongen huwelijk geen toestemming is gegeven en er komt wel een vorm van geweld aan te pas, dan kan de manier om dit geweld te definiëren ook variëren (manipulatie, bedrog, affectieve chantage, dwang, psychologische druk ...).[11]

In België zijn op gedwongen huwelijken specifieke bepalingen van toepassing, zowel burgerrechtelijk als strafrechtelijk.[12] Zo kan de ambtenaar van de burgerlijke stand op basis van het Burgerlijk Wetboek weigeren een huwelijk in te zegenen, als het om een gedwongen huwelijk gaat.[13] Artikel 146*ter* van het Burgerlijk Wetboek bepaalt immers "dat er evenmin sprake is van een huwelijk wanneer het wordt aangegaan zonder vrije toestemming van beide echtgenoten en de toestemming van minstens een van de echtgenoten werd gegeven onder geweld of bedreiging". Een gedwongen huwelijk wordt nietig verklaard. Een verzoek tot nietigverklaring kan worden ingediend door de echtgenoten zelf, door al wie er belang bij heeft of door het openbaar ministerie.[14] Gelijkaardige bepalingen bestaan voor de gedwongen wettelijke samenwoning.[15]

Artikel 391*sexies* van het Strafwetboek bestraft dan weer wie iemand door geweld of bedreiging dwingt, of gepoogd heeft te dwingen, een huwelijk aan te gaan.[16] Artikel 391*septies* bestraft op dezelfde manier de gedwongen wettelijke samenwoning. De rechter die een veroordeling uitspreekt op basis van deze artikels kan op vordering van de procureur des Konings of van enige in het geding belanghebbende partij ook de nietigheid uitspreken van een huwelijk of een wettelijke samenwoning.[17]

In het Belgisch recht bepaalt het ontbreken van een vrije en weloverwogen toestemming of er al dan niet sprake is van een gedwongen huwelijk.

Gearrangeerd huwelijk

Een gearrangeerd huwelijk onderscheidt zich van een gedwongen huwelijk doordat de families van de beide echtgenoten een centrale rol spelen bij het arrangeren van het huwelijk maar de keuze om al dan niet te huwen hangt *in fine* van de toekomstige echtgenoten af.[18] Het kan gaan om een strategisch en/of economisch middel in het belang van de familie.[19]

In theorie lijkt het verschil tussen een gedwongen huwelijk en een gearrangeerd huwelijk makkelijk vast te stellen, in de praktijk is dat veel minder het geval. Op het terrein wordt de definitie van het concept op vele manieren geïnterpreteerd[20]: het is niet altijd even makkelijk een lijn te trekken tussen instemming en niet-instemming.[21] Bij een gearrangeerd huwelijk kunnen verschillende gradaties van dwang bestaan.[22]

Uiteindelijk zijn het de betrokkenen die het beste geplaatst zijn om te definiëren of het om een gearrangeerd huwelijk met instemming gaat, dan wel om een gearrangeerd huwelijk zonder, waarmee het gelijkgesteld zou zijn aan

10 E. RUDE-ANTOINE, *Les mariages forcés dans les Etats membres du Conseil de l'Europe : législations comparées et actions politiques*, Directoraat-generaal mensenrechten, Straatsburg, 2005, p. 21. De studie is beschikbaar via volgende link: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/violence-against-women/CDEG(2005)1_fr.pdf.

11 N. BENSAID en A. REA, *Etude relative aux mariages forcés en région de Bruxelles-capitale*, Group for Research on Ethnic relations, Migrations & Equality (ULB), november 2012, p. 13. De studie is beschikbaar via volgende link: http://germe.ulb.ac.be/uploads/pdf/articles%20online/rapportMF2013NawalB.pdf.

12 Die bepalingen zijn ingevoerd door de wet van 25 april 2007 tot invoeging van een artikel 391*sexies* in het Strafwetboek en tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de strafbaarstelling en het uitbreiden van de middelen tot nietigverklaring van het gedwongen huwelijk., *BS*, 15 juni 2006. Deze bepalingen zijn later nog gewijzigd door de wet van 2 juni 2013 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, de wet van 31 december 1851 met betrekking tot de consulaten en de consulaire rechtsmacht, het Strafwetboek, het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, met het oog op de strijd tegen de schijnhuwelijken en de schijnwettelijke samenwoningen, *BS*, 23 september 2013.

13 Artikel 167, alinea 1 Burgerlijk Wetboek.

14 Artikel 184, alinea 1 Burgerlijk Wetboek.

15 Artikel 1476, alinea 1476*quinquies* Burgerlijk Wetboek.

16 Straffen zijn een gevangenisstraf van drie maanden tot 5 jaar en een boete van 250 tot 5.000 euro. De poging wordt bestraft met een gevangenisstraf van 2 maanden tot 3 jaar en een boete van 125 tot 2.500 euro.

17 Artikel 391 *octies* Strafwetboek.

18 Definitie van A. GARCIA in N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 7.

19 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, "Gedwongen huwelijk? " *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, p. 7. De gids is beschikbaar via volgende link: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/84%20-%20Gedwongen%20huwelijk.%20Handleiding%20voor%20dienstverleners_tcm336-268267.pdf.

20 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 7 en pp. 16-21.

21 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 18. Deze auteurs wijzen er ook op (*ibidem*) dat een gearrangeerd huwelijk volgens bepaalde auteurs een gewelddaad is, net zoals het gedwongen huwelijk dat is, omwille van de verhouding van onderworpenheid die erachter zit. Ze wijzen er verder op dat voor andere auteurs daarentegen, een gearrangeerd huwelijk geen gewelddaad is maar alles te maken heeft met traditie en dat niets erop wijst dat jongeren zich daartegen willen verzetten.

22 Zo luidt het op p. 10 van de handleiding gedwongen huwelijken voor dienstverleners, *op. cit.*, dat "er bepaalde situaties zijn waarin sprake is van een 'erg' gearrangeerd huwelijk, waarbij de toekomstige echtgenoten een vage vorm van druk ervaren vanwege de familie en/of gemeenschap en uiteindelijk schoorvoetend hun toestemming geven zonder dat ze vinden dat ze werden gedwongen".

een gedwongen huwelijk.[23] De terreinactoren gaan daarbij uit van de ervaringen van het slachtoffer, waarbij ze een classificatie opmaken van de mate waarin druk wordt uitgeoefend en de mate waarin met het huwelijk wordt ingestemd.[24]

Gewoonterechtelijk huwelijk

Soms kan een in het buitenland gesloten gewoonterechtelijk of religieus huwelijk in België worden erkend als het geldig is volgens de wet van het land waar het is ingezegend en gelijkgesteld is met een burgerlijk huwelijk.[25] Het strafbaar stellen van gedwongen huwelijken (artikel 391*sexies* van het Strafwetboek) is gericht op het wettelijk erkende huwelijk in België. Toch zou een gewoonterechtelijk huwelijk dat in België wordt bezegeld en in tegenspraak is met het Burgerlijk Wetboek volgens sommige actoren ook een huwelijksvorm zijn die wordt beschermd door artikel 391*sexies* van het Strafwetboek.[26] Het zou dus als een gedwongen huwelijk kunnen worden beschouwd.

Kindhuwelijk, uithuwelijking op jonge leeftijd

De definitie van een kind volgens het VN-verdrag inzake de rechten van het kind luidt als volgt:"ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt".[27] In dat Verdrag is niet expliciet sprake van kindhuwelijk. Volgens het VN-Comité voor de Rechten van het Kind daarentegen, dat toeziet op de toepassing van het Verdrag, "zou de minimumleeftijd voor het huwelijk voor zowel jongens als meisjes op 18 jaar moeten liggen" en "zal het uithuwelijken en het huwelijk van een kind geen wettelijk gevolg hebben (…)".[28] We wijzen ook op artikel 16, 2 van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, dat bepaalt dat "het uithuwelijken en het huwelijk van een kind geen wettelijk gevolg zal hebben en dat men alle nodige maatregelen zal nemen, met inbegrip van wetgeving, om een minimumleeftijd voor het huwelijk te bepalen en de registratie van huwelijken in een officieel register te verplichten".[29]

Plan België[30] definieert kindhuwelijken als huwelijken waarin minstens een van beide partners nog geen achttien is. In de ruime zin bevat het begrip 'huwelijk' het samenwonen, de verloving of de huwelijksverbintenis zoals erkend door de burgerwet, religies of traditionele gebruiken.[31] Plan België wijst ook op de bestaande discussies over hoe we personen moeten omschrijven die voor hun achttiende zijn gehuwd. Volgens de wetten in bepaalde landen of regio's, of volgens bepaalde gewoontes, is het namelijk zo dat een kind al volwassen kan zijn vóór zijn achttiende. Daarom verkiezen heel wat verenigingen het begrip uithuwelijking op jonge leeftijd en gedwongen huwelijk (*early and forced marriage*) boven het begrip 'kindhuwelijk.' De Verenigde Naties gebruiken dan weer de term 'kindhuwelijk, uithuwelijking op jonge leeftijd en gedwongen huwelijk ' (*child, early and forced marriage*).[32] In deze focus hanteren we voor alle huwelijken waarvan een van beide partners nog geen achttien is de termen

23 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 20. Zie ook de interessante studie van S. ZEMNI, N. PEENE, M. CASIER, *Studie naar de factoren die de vrijheid van keuze van een echtgenoot beperken, bij bevolkingsgroepen van vreemde oorsprong in België*, Onderzoeksrapport, C.I.E, Universiteit Gent, www.kbs-frb.be/uploadedfiles/KBS-FRB/Files/Verslag/SyntheseSEPTEMBERnederlands.pdf. In dit verslag komen ook de mogelijke nuances aan bod tussen een gearrangeerd en gedwongen huwelijk. Zo hebben de auteurs een aantal groepssessies georganiseerd waar de deelneemsters moesten beschrijven wat zij verstonden onder een gearrangeerd huwelijk en een gedwongen huwelijk.Volgens hen moest druk een element zijn van de definitie van een gedwongen huwelijk. Deze druk kan rechtstreeks zijn en dan worden gelijkgesteld met bedreigingen; druk kan ook onrechtstreeks zijn (druk vanuit de gemeenschap bijvoorbeeld). Volgens hen is het de vrijwilligheid die bepaalt of we te maken hebben met een gedwongen, dan wel met een gearrangeerd huwelijk (*Ibid*., pp. 75-78).

24 E. LEYE "Gedwongen huwelijken in België: een kwalitatief onderzoek bij professionelen ", toespraak in het kader van de studiedag: "Suggesties voor de aanpak van kind - en gedwongen huwelijken in België en in Belgische partnerlanden", georganiseerd door het 'International Centre for Reproductive Health' van de Universiteit Gent en Plan België, in samenwerking met het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 24 maart 2015.

25 Ch.-E. CLESSE, *La traite des êtres humains, Droit belge éclairé des législations française, luxembourgeoise et suisse*, Bruxelles, Larcier, 2013, pp. 504.

26 Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 504 haalt het standpunt aan van M.-L. Cesoni, "Le mariage forcé", *Les infractions, vol.3 : les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, p. 358.

27 Artikel 1 van het Verdrag inzake de rechten van het kind.

28 Algemene Aanbeveling van het Comité, Algemene Aanbeveling nr. 21 (13de sessie, 1994, over Gelijkheid in het huwelijk en familiebetrekkingen).

29 Zie voor de andere internationale of regionale verdagen inzake huwelijkskwesties, die het hebben over de vrije en volledige instemming van de echtgenoten: B. FONTENEAU en H. HUYSE, *Gedwongen kindhuwelijken bestrijden uit een Belgisch donorperspectief*, Plan, KULeuven, Hva, 2014, p. 5. De studie is beschikbaar via volgende link: www.planbelgie.be/sites/default/files/user_uploads/plan_hiva_cfmreport_nl_web.pdf»

30 Plan België is een onafhankelijke niet-gouvernementele organisatie die lid is van de internationale Plan-coalitie en die actief is in 69 landen, waarvan 50 tot de armste landen van Afrika, Azië en Latijns-Amerika behoren. Deze coalitie zet zich in voor de meest kwetsbare kinderen uit het Zuiden en hun gemeenschap.

31 B. FONTENEAU et H. HUYSE, *op. cit.*, p. 5.

32 Zie resolutie 24/23 van de Mensenrechtenraad goedgekeurd in september 2013 inzake deze problematiek en meer recentelijk de in 2015 door diezelfde raad goedgekeurde resolutie. Zie website: www.girlsnotbrides.org/human-rights-council-adopts-resolution-to-end-child-early-and-forced-marriage/. Zie ook de gedeelde algemene aanbeveling/vaststelling nr. 13 van het Comité voor de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen en nr. 18 van het Comité voor de rechten van het kind, over de schadelijke praktijken, aangenomen op 4 november 2014, beschikbaar op www.intact-association.org/images/stories/newsletters/3recommendation-cedaw-crc-n31.pdf.

uithuwelijking op jonge leeftijd of kindhuwelijk door elkaar.

In tal van landen is het uithuwelijken op jonge leeftijd bij wet verboden. Een aantal wetgevingen laat evenwel huwelijken van minderjarigen uitdrukkelijk toe, mits toestemming van de ouders of vrijstelling van de overheid. Zo is het huwelijk voor de leeftijd van achttien jaar in België verboden, behalve als de familierechtbank dit om ernstige redenen toestaat.[33] De minderjarige moet in principe ook de toestemming van zijn ouders krijgen.[34] In bepaalde regio's elders in de wereld bestaan er ook traditionele en/of religieuze regels en praktijken. In dat geval worden de huwelijken ingezegend volgens de gebruiken en worden ze niet altijd geregistreerd.[35]

Bij huwelijken voor de leeftijd van achttien, soms zelfs veel vroeger, kan men zich vragen stellen: zijn de jonggehuwden in staat een geïnformeerde beslissing te nemen over hun partner? Beseffen ze welke implicaties het huwelijk heeft? Vanaf welke leeftijd mag men ervan uitgaan dat een kind in staat is in te stemmen met een huwelijk? Tal van landen associëren daarom die kindhuwelijken of uithuwelijkingen op jonge leeftijd met een gedwongen huwelijk. In dat soort huwelijken is het namelijk zo dat een van de echtgenoten nog niet over voldoende fysieke, psychische en emotionele maturiteit beschikt en dus niet in staat is vrij in te stemmen met het huwelijk.[36]

Kindhuwelijken komen overal ter wereld voor en zijn een courante praktijk in bepaalde delen van Afrika en Zuid-Azië.[37] Ook in bepaalde delen van Centraal- en Oost-Europa, en vooral dan bij de Roma en in de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië is dat nog het geval.[38] Sommige Romagroepen houden vast aan het gewoonterechtelijk huwelijk. Die huwelijken op jonge leeftijd worden bekeken vanuit een opvoedkundig perspectief: ouders ervaren dat kinderen vanaf een bepaalde leeftijd moeilijker te controleren zijn. Bovendien vrezen ze dat de meisjes hun maagdelijkheid verliezen voor het huwelijk. Zo'n huwelijk wordt dan ook als een positieve stap gezien en kan rekenen op solidariteit en respect vanuit de gemeenschap. De eer van de familie en van de vader hangt rechtstreeks samen met de maagdelijkheid van de toekomstige bruid.[39] Het jonge meisje trekt dan in bij haar schoonfamilie. Ze zal er de taken uitvoeren die haar schoonmoeder van haar verwacht. Dit kan ertoe leiden dat ze niet, of niet langer naar school gaat, waardoor het recht op onderwijs en de mogelijkheden op een toekomstige baan in het gedrang komen.[40]

In bepaalde traditionele Romafamilies bestaat er nog een systeem van bruidsschat.[41] In dat geval zullen de eigenschappen van het meisje (maagdelijkheid, gehoorzaamheid, bekwaamheden ...) de 'prijs van de bruid' bepalen. Als blijkt dat de toekomstige echtgenote geen maagd meer is, zou de familie van de echtgenoot een compensatie kunnen eisen.[42] Verder in dit hoofdstuk (punten 3.2 en 3.3) zullen we zien hoe dat systeem van bruidsschat door bepaalde criminele groepen wordt misbruikt voor uitbuitingsdoeleinden. In dat geval gaat het om de verkoop van kinderen[43].

Bij de talrijke Romagroepen die in Brussel wonen, is het systeem van bruidsschat niet langer gangbaar. Tijdens de huwelijksceremonie stoppen de vaders van de gehuwden het jonge koppel wel een financiële bijdrage toe, die ze als startkapitaal kunnen gebruiken. Ook de verwachtingen tegenover de schoondochter zijn geëvolueerd: steeds meer ouders vinden dat de meisjes naar school moeten gaan. Belangrijk is wel dat ze maagd blijven tot ze huwen.[44]

33 Artikels 144 en 145 Burgerlijk Wetboek. Een ernstige reden kan bijvoorbeeld de zwangerschap bij de toekomstige echtgenote zijn.

34 Artikel 148 Strafwetboek. Deze instemming wordt vastgesteld door de familierechtbank. Indien de vader en de moeder de instemming weigeren, kan de rechtbank het huwelijk toelaten als het om een ongegronde weigering gaat.

35 E. RUDE-ANTOINE, *op. cit.*, pp. 18-19.

36 *Ibid.*

37 Het hoogste aantal kindhuwelijken (meer dan 30%) wordt voltrokken in West-Afrika en Sub-Saharaans Afrika. Meer dan 50% van de meisjes die tot een huwelijk wordt gedwongen leeft in Zuid-Azië (B. FONTENEAU et H. HUYSE, *op. cit.*, p. 5).

38 E. RUDE-ANTOINE, *op. cit.*, pp. 23-24.

39 K. GEURTS, *Roma in beweging, Diverse groepen en evoluties in Brussel, Handvaten voor onderwijs en hulpverlening*, Regionaal Integratiecentrum Foyer Brussel vzw, 2014, p. 257.

40 Zie. Raad van Europa, *Human rights of Roma and Travellers in Europe*, 2012, not. p. 131. Dit document is beschikbaar via volgende link: www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems79611_GBR_CouvHumanRightsOfRoma_WEB.pdf»

41 De bruid wordt dan symbolisch geruild tegen goederen of geld. Meestal gaat het om een geldsom die de ouders van de bruid ontvangen. Dit gebruik heeft in arme gezinnen een sociale functie: op die manier kunnen ze voor hun dochter een deftig huwelijk organiseren en het compenseert symbolisch de toekomstige afwezigheid van een lid van het gezin. (Voy. O. Peyroux, *Délinquants et victimes, la traite des enfants d'Europe de l'Est en France*, Paris, 2013, p. 115).

42 K. GEURTS, *op. cit*, p. 259.

43 Zie artikel 2 a) en artikel 3 1 a) i) van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind. Artikel 2 a) van het Protocol bepaalt immers:de verkoop van kinderen: iedere transactie of handeling waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep personen aan een andere persoon of groep personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding " Krachtens artikel 3, 1 van het Protocol, de staten die partij zijn hebben precieze verplichtingen wat kindhuwelijken of gedwongen huwelijken betreft, in het bijzonder rond de storting van de bruidschat of de prijs van de verloofde. Zie in dat verband punt 24 van de gedeelde algemene aanbeveling/vaststelling nr. 31 van het Comité voor de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen en nr. 18 van het Comité voor de rechten van het kind, over schadelijke praktijken, aangenomen op 4 november 2014.

44 K. GEURTS, *op. cit*, p. 259.

Schijnhuwelijk

Een schijnhuwelijk is een huwelijk waarin minstens een van beide partners niet de intentie heeft er een huwelijksleven op na te houden.[45] In België heeft dit concept vaak een migratiedimensie[46]. Volgens artikel 146 *bis* van het Burgerlijk Wetboek "is er geen huwelijk wanneer, ondanks de gegeven formele toestemmingen tot het huwelijk, uit een geheel van omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens één van de echtgenoten kennelijk niet is gericht op het tot stand brengen van een duurzame levensgemeenschap, maar enkel op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde".

Artikel 79*bis* van de vreemdelingenwet[47] stelt dat zowel het gedrag van de persoon die een schijnhuwelijk voltrekt[48] als diegene die een geldsom ontvangt als beloning voor het sluiten van zo'n huwelijk strafrechtelijk berecht kan worden.[49] Ook wie gebruik maakt van geweld of bedreiging om iemand anders tot een dergelijk huwelijk te dwingen wordt vervolgd.[50] Artikel 79*ter* van diezelfde wet bestraft op dezelfde manier de gedwongen wettelijke samenwoning.

In verschillende verslagen heeft Myria gewezen op het gebruik van huwelijken of wettelijke schijnsamenwoning als modus operandi van mensenhandel.[51] Het maakte ook veel analyses over de strijd tegen schijnhuwelijken en schijnsamenwoningen en hun impact op het recht op gezinsleven van de betrokken vreemdelingen[52].

45 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 21.
46 Voor een uitgebreid overzicht van de procedures en de rechten van de betrokken personen, zie met name: Brochure Huwelijk en wettelijke samenwoning in België, beschikbaar op www.myria.be.
47 Wet van 15 december 1980 over toegang tot het grondgebied, verblijf, vestiging en verwijdering van vreemdelingen.
48 De straffen in dat geval bedragen een gevangenisstraf van een maand tot drie jaar en een boete van vijftig tot vijfhonderd euro.
49 De straffen in dat geval bedragen een gevangenisstraf van twee maanden tot vier jaar en een boete van honderd tot tweeduizend vijfhonderd euro.
50 In dat geval bedragen de straffen een gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar en een boete van tweehonderd vijftig tot vijfduizend euro.
51 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.2. en hoofdstuk 4, punt 1.1. (schijnhuwelijken); Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 86, 91-94 en 98-103 ; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 13, 17, 23, 25 en 107.
52 Voor een kritische analyse van het bestrijdingssysteem tegen schijnhuwelijken, zie het jaarverslag *Migratie 2013*, pp. 106 tot 110, en ook het jaarverslag *Migratie 2007*, pp. 124 tot 129, zie over het gebrek aan betrouwbare gegevens over schijnhuwelijken het jaarverslag *Migratie 2012*, p. 86. Zie ook: Bruno Langhendries **" Les bébés papiers : Derrière le concept choc, un nouveau risque de discrimination des familles en migration ", beschikbaar op:** www.adde.be/publications/newsletter/newsletters-2013/92-novembre-2013/edito-newsletter-adde-92-novembre-2013.

Grijs huwelijk

Dan is er nog het zogenaamde grijze huwelijk (soms ook schijnliefdeshuwelijk) waarbij "een van beide personen oprecht en te goeder trouw is en slachtoffer is van manipulatie van de partner, die er enkel op uit is een verblijfsrecht in België te verkrijgen".[53] We hebben het dan over een bedrieglijk huwelijk, ook bedoeld door artikel 146*bis* van het Burgerlijk Wetboek.[54] In dat geval heeft slechts een van beide echtgenoten de intentie er een duurzame levensgemeenschap op na te houden.

2. DE SLACHTOFFERS VAN GEDWONGEN HUWELIJKEN IN BELGIË

2.1. | Omvang van het fenomeen

Door de zeer lage registratiegraad is er weinig bekend over het exacte aantal gedwongen huwelijken.[55] Omwille van tal van redenen (angst, schaamtegevoel, ambivalentie, loyauteit tegenover de familie, ...) maken slachtoffers haast nooit melding van de feiten aan de overheden, of zelfs aan verenigingen. Officiële cijfers zijn er dan ook amper. Zo heeft de Belgische politie sinds 2010 slechts 56 klachten van gedwongen huwelijken geregistreerd.[56]

53 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 21.
54 *Ibid.*, p. 25.
55 "Gedwongen huwelijk? ", *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, *op. cit.*, p. 12 ; N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, pp. 23-36.; E. LEYE " Gedwongen huwelijken in België: een kwalitatief onderzoek bij professionelen", toespraak in het kader van de studiedag: "Suggesties voor de aanpak van kind - en gedwongen huwelijken in België en in Belgische partnerlanden", *op . cit.*, 24 maart 2015. Tijdens deze toespraak kwamen in grote lijnen de resultaten aan bod van de Europese studie over gedwongen huwelijken als een nieuwe vorm van mensenhandel in Europa en waarvan het Belgische luik is toevertrouwd aan het International Centre for Reproductive Health van de Universiteit Gent (ICRH) (website van de studie: www.matrifor.eu (resultaten beschikbaar in november 2015)). De studie bevestigt dat er voor België weinig representatieve gegevens over gedwongen huwelijken beschikbaar zijn en dat ze ook amper worden gemeld.
56 Persbericht van 24 maart 2015 van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Plan België en het ICRH, "Gedwongen huwelijken en kindhuwelijken: ook in België een realiteit, maar niet onvermijdelijk". Het bericht wijst er ook op dat het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) tussen 2009 en 2013, 3397 asielaanvragen heeft behandeld die te maken hadden met gedwongen huwelijken.

In Brussel is het aantal gemelde gevallen van gedwongen huwelijken *stricto senso* marginaal.[57] Tussen 2009 en 2011 werd in vijftien van de negentien Brusselse gemeenten geen enkel geval van gedwongen huwelijk genoteerd.[58] Dat betekent niet dat het fenomeen niet bestaat. Alleen zijn de gemeenteambtenaren niet opgeleid om het op te sporen, wat wel het geval is voor schijn- of grijze huwelijken.[59] De federale politie heeft tussen 2009 en 2011 twaalf klachten voor gedwongen huwelijken geregistreerd, de gemeentepolitie heeft er in diezelfde periode geen enkele geregistreerd.[60] Blijkbaar worden de gevallen van gedwongen huwelijken niet als dusdanig door de diensten van de federale politie geregistreerd en/of worden die niet bij de politiediensten gemeld door de slachtoffers van gedwongen huwelijken.[61]

Voor de verenigingen op het terrein is de situatie enigszins anders. Een aantal van die verenigingen, zoals het *Réseau Mariage et Migration* in Brussel en de *Service droit des jeunes* in Luik, wordt relatief vaak met situaties van gedwongen huwelijken geconfronteerd. Zo zouden ze er jaarlijks tussen de twintig en dertig moeten behandelen.[62]

Een mogelijke, of toch minstens gedeeltelijke verklaring voor het geringe aantal geregistreerde gedwongen huwelijken is de gebrekkige sensibilisering en opleiding van het institutionele personeel rond deze problematiek. Ze slagen er moeilijk in potentiële gevallen te detecteren en slachtoffers zover te krijgen om aangifte te doen.[63] Bovendien is het gedwongen huwelijk, net zoals andere types van geweld binnen het gezin, een fenomeen dat zich binnen de intimiteit van het gezin afspeelt. Ook daarom is het moeilijk op te sporen. Officiële instellingen worden slechts in heel beperkte mate rond dit fenomeen gesensibiliseerd. Hun aandacht gaat vooral naar de strijd tegen bedrieglijke huwelijken.[64]

Initiatieven zoals het *Réseau Mariage et Migration* doen wel een poging om zowel parket als politiediensten te sensibiliseren.[65] Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen heeft in samenwerking met het *Réseau Mariage et Migration* en andere partners een handleiding voor dienstverleners uitgebracht.[66] Ze streven daarmee een dubbele doelstelling na: ervoor zorgen dat dienstverleners potentiële of effectieve slachtoffers van gedwongen huwelijken herkennen en hen een aantal pistes aanreiken om slachtoffers te begeleiden.

Sinds juli 2013 kunnen slachtoffers of potentiële slachtoffers van gedwongen huwelijken terecht bij een anonieme telefoondienst van het *Réseau Mariage et Migration*, waar ze volledig vertrouwelijk hun verhaal kunnen doen.[67]

2.2. | Profiel van de slachtoffers

In België focussen projecten rond gedwongen huwelijk meer op jongeren die nog net niet meerderjarig zijn en bij de gedwongen huwelijken zelf vooral op jongvolwassenen.[68] Een typeprofiel van slachtoffers van gedwongen huwelijken bestaat er evenwel niet: het kan net zo goed om minderjarigen als om meerderjarigen gaan, of zowel om een eerste huwelijk als om een gedwongen tweede huwelijk.[69] De stereotypes over de figuur van het slachtoffer van een gedwongen huwelijk moeten dus worden genuanceerd. Zowel jongens als meisjes kunnen slachtoffer worden van zo'n huwelijk en het fenomeen blijft niet beperkt tot een specifieke groep, het komt voor in verschillende groepen van buitenlandse afkomst (Zuidoost-Azië, Noord-Afrika, Subsaharaans en Oost-Afrika, Europa en het Midden-Oosten). Daarom is het belangrijk elke situatie apart te bekijken.[70]

De stereotypes over de figuur van het slachtoffer van een gedwongen huwelijk moeten dus worden genuanceerd.

De redenen waarom een familie een huwelijk oplegt zijn divers.[71] Soms gaat het erom de eer van de familie hoog te houden of de maagdelijkheid van het jonge meisje te bewaren, in andere gevallen wil men een liefdesrelatie voorkomen die door de familie als ongepast wordt beschouwd, of plooit men onder druk van naasten, familie of de gemeenschap …

Vaak ondergaat het slachtoffer van een gedwongen huwelijk partnergeweld (seksueel, fysiek, psychologisch).

57 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 10.
58 *Ibid.*, p. 28.
59 *Ibidem.*
60 *Ibid.*, p. 29.
61 *Ibidem.*
62 "Gedwongen huwelijk? " *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, *op. cit.*, p. 12.
63 N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 31.
64 *Ibid.*, pp. 60-61.
65 *Ibid*, p. 31 en pp. 40-42.
66 Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, "Gedwongen huwelijk?" *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, beschikbaar op volgend adres: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/84%20-%20Gedwongen%20huwelijk.%20Handleiding%20voor%20dienstverleners_tcm336-268267.pdf
67 www.mariagemigration.org/index.php/fr/menu-accueil-tel.
68 "Gedwongen huwelijk? " *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, *op. cit.*, p. 15.
69 *Ibid.*, p. 14.
70 *Ibid.*, pp. 14-15.
71 Zie daarover Gedwongen huwelijk?, *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, *op. cit.*, p. 18 en E. RUDE-ANTOINE, op. cit., p. 31. Die auteur haalt aan dat gedwongen huwelijken ook oorzaken hebben die specifiek gelinkt kunnen worden aan het migratiefenomeen (met name de zorg om het migratieproces verder te zetten door de komst van de partners van de nieuwkomers).

Soms worden de slachtoffers uitgebuit door de schoonfamilie en verplicht om voor het hele gezin huishoudelijke taken uit te voeren.[72] Dat soort situaties heeft veel weg van mensenhandel zoals we in het volgende punt zullen zien.

3. GEDWONGEN HUWELIJK, KINDHUWELIJK EN MENSENHANDEL

3.1. | Gedwongen huwelijk: een vorm van mensenhandel?

De definities van gedwongen huwelijken en mensenhandel overlappen elkaar.[73] Beide fenomenen bevatten een element van dwang. In een aantal gevallen gaat het bij een gedwongen huwelijk om echte uitbuiting zoals seksuele uitbuiting (echtelijke verkrachting, prostitutie, pornografie) of economische uitbuiting (huishoudelijk werk). Soms is het doel van een huwelijk op jonge leeftijd ook gedwongen bedelarij of uitbuiting van criminele activiteiten.[74]

Het gedwongen huwelijk is niet expliciet opgenomen in de definitie van mensenhandel, noch op internationaal vlak (Palermo Protocol[75]), noch op Europees vlak (Overeenkomst van de Raad van Europa[76] en Europese richtlijn[77]). In die instrumenten bestaat mensenhandel uit drie bestanddelen:

- een materiële daad (werven, vervoeren, overbrengen van, onderdak bieden ... van/aan een persoon);
- een uitbuitingsfinaliteit (seksuele uitbuiting, via het werk onder meer);
- het gebruik van bepaalde middelen (dwang, bedrog, bedreigingen, misbruik van een kwetsbare situatie ...).

Het gedwongen huwelijk kan evenwel een vorm van mensenhandel zijn als die verschillende bestanddelen verenigd zijn. Zo kan het gedwongen huwelijk in sommige gevallen een manier zijn om vrouwen en meisjes te ronselen met het oog op seksuele uitbuiting of uitbuiting via het werk, in andere gevallen het resultaat of de finaliteit van mensenhandel.[78] In het eerste geval is het gedwongen huwelijk een *middel* ten dienste van mensenhandel aangezien het huwelijk wordt gesloten "om een persoon te verwerven, te kopen, te koop aan te bieden, te verkopen of te ruilen om die uit te buiten"[79] (seksueel, door arbeid of andere). In het tweede geval is het gedwongen huwelijk het uiteindelijke doel van de mensenhandel: "in dat geval worden slachtoffers eerst geworven, vervoerd, overgebracht, onderdak geboden of opgevangen om te worden verkocht als echtgenoten, waarbij het huwelijk wordt gesloten onder fysieke en/of psychologische dwang en de echtgenote vervolgens in een situatie van slavernij terechtkomt of fysieke en/of seksuele misbruiken moet ondergaan".[80]

Om een gedwongen huwelijk in bepaalde gevallen als mensenhandel te kunnen beschouwen, dient het bewijs te worden geleverd dat het huwelijk voldoet aan de criteria van mensenhandel: enerzijds het gebruik van bepaalde middelen (dwang, bedrog, ...) door de aanstichter van het gedwongen huwelijk en anderzijds de uitbuiting waarvan de gehuwde vrouw het slachtoffer is.[81] In het geval van kinderen dient het bewijs van dwang of een ander middel niet te worden geleverd, de uitbuiting bestaat dan *de facto*. Het huwelijk als dusdanig kan dan worden beschouwd als een vorm van uitbuiting, zelfs als een vorm van overbrenging van een kind, van een volwassene naar een andere.[82]

72 "Gedwongen huwelijk? " *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, *op. cit.*, p. 21.

73 Zie in dit verband E. JIMENEZ, M. LAMBOLEY, M.-M. COUSINEAU, "Le mariage forcé peut-il être une forme de traite en vertu du *protocole additionnel à la Convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée visant à prévenir, réprimer et punir la traite des personnes, en particulier des femmes et des enfants*?", Revue québécoise de droit international, (RQDI), 2011-2012, 24(2), pp. 91-111, spéc. p. 100.

74 Zie in dit verband infra, punt 3.3.

75 Aanvullend Protocol bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, gericht op de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel.

76 Verdrag van de Raad van Europa nr. 197 inzake de bestrijding van mensenhandel, Warschau, 16 mei 2005.

77 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB., L101 van 15 april 2011*. De Europese richtlijn vraagt de lidstaten de gedwongen huwelijken op te nemen in de definitie van mensenhandel.

78 In die zin E. JIMENEZ, M. LAMBOLEY, M-M. COUSINEAU, *op. cit.*, p. 93 en F. BOKHARI, "Stolen futures: Trafficking for forced child marriage in the UK ", ECPAT UK, 2009, beschikbaar via volgende link: www.ecpat.org.uk/sites/default/files/stolenfutures_ecpatuk_2009.pdf. Volgens het VN-Bureau voor drugs- en misdaadbestrijding (UNDOC) kunnen traditionele praktijken zoals gearrangeerde, uithuwelijking op jonge leeftijd of gedwongen huwelijken mee de mensenhandel in de hand werken (zie VN-Bureau voor drugs- en misdaadbestrijding, mensenhandel bestrijden. Handleiding voor parlementsleden, nr. 16 (2009)).

79 E. JIMENEZ, M. LAMBOLEY, M-M. COUSINEAU, *op. cit.*, p. 104.

80 *Ibidem.*

81 E. JIMENEZ, M. LAMBOLEY, M-M. COUSINEAU, *op. cit.*, p. 103. Volgens die auteurs kan het expliciet opnemen van het gedwongen huwelijk in de definitie van mensenhandel de criminalisering van de trafikanten en de bescherming van de slachtoffers van het gedwongen huwelijk vergemakkelijken (*Ibid.*, p. 108).

82 *Ibid.*, p. 104.

Het is bekend dat de Belgische wetgever de middelen of de *modi operandi* niet in de definitie van mensenhandel heeft opgenomen.[83] Die vormen wel de verzwarende omstandigheid van de inbreuk. Het Belgische Strafwetboek vereist immers enerzijds het bewijs van het materiële element van het misdrijf (het werven, vervoeren, overbrengen, onderdak bieden, de opvang van/aan een persoon, het nemen of overdragen van de controle op die persoon) en anderzijds de uitbuitingsfinaliteit (seksueel, door arbeid, uitbuiting van de bedelarij, het onwettige wegnemen van organen, of de dwang om een misdrijf te plegen). De Belgische wetgever wijst er overigens op dat het begrip "nemen van de controle" aan de definitie van mensenhandel is toegevoegd, zodat die onder meer ook betrekking zou hebben op de controle in het kader van een gedwongen huwelijk.[84]

De nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief van het College van procureurs-generaal en de minister van Justitie inzake bestrijding van mensenhandel (COL 01/15)[85] maakt trouwens een onderscheid tussen het misdrijf mensenhandel en andere criminele fenomenen zoals het gedwongen huwelijk of illegale adoptie. De omzendbrief wijst er in dit verband op dat het gedwongen huwelijk (art. 391*sexies* van het Strafwetboek[86]) deel kan uitmaken van een proces van mensenhandel indien het dient om de persoon uit te buiten, wanneer het bijvoorbeeld wordt gebruikt om de controle te nemen over een persoon of om de controle over een persoon over te dragen. De slachtoffers van gedwongen huwelijken kunnen evenwel geen aanspraak maken op het beschermingsstatuut dat wordt toegekend aan slachtoffers van mensenhandel, tenzij ze ook slachtoffer zijn van mensenhandel.

Het begrip van overdracht van controle was ook het uitgangspunt van een recente beslissing van de correctionele rechtbank van Verviers. De rechtbank heeft namelijk geoordeeld dat er sprake was van mensenhandel in het geval van een uithuwelijking op jonge leeftijd (gewoonterechtelijk)[87] van twee minderjarigen. Volgens de rechtbank kon de verplichting voor het jonge meisje om binnen het gewoonterechtelijke huwelijk seksuele betrekkingen te ondergaan waarmee ze niet had ingestemd, worden beschouwd als een vorm van seksuele uitbuiting die binnen het toepassingsgebied van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek valt (mensenhandel).

Verplichte sexuele betrekkingen van een minderjarige binnen een gewoonterechtelijk huwelijk kunnen als mensenhandel beschouwd worden.

Uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting: Correctionele rechtbank van Verviers, 30 januari 2014[88]

In deze zaak van een huwelijk op jonge leeftijd van twee minderjarigen, van wie het jonge meisje nog geen zestien jaar was, werden de ouders van beide minderjarigen vervolgd voor onder meer mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, verkrachting, aanranding van de eerbaarheid met geweld en bedreigingen.

Beide families wilden een liefdesrelatie tussen hun kinderen bezegelen. De ouders van de jonge man hebben een som geld overhandigd aan de ouders van het jonge meisje. Dat bedrag was afhankelijk van het feit of het jonge meisje al dan niet nog maagd was, zoals de traditie het wil. Een feest werd georganiseerd, waarna de minderjarigen bij de familie van de jonge man seksuele betrekkingen hebben gehad. Het jonge meisje was toen ook ingetrokken bij de familie van de jonge man. Ze moest er huishoudelijke taken verrichten, waardoor ze vaak afwezig was op school.

De rechtbank veroordeelde hen onder meer voor mensenhandel en ging ervanuit dat er wel degelijk sprake was van een overdracht van controle op het jonge minderjarige meisje, om de misdrijven verkrachting, aanranding van de eerbaarheid met geweld en bedreigingen en bederf van de jeugd tegenover haar te kunnen plegen. De overdracht van gezag bleek zowel uit de overhandiging van het geld, als uit de 'verhuis' van de minderjarige naar de familie van de jonge man. Alle beklaagden waren er zich overigens van bewust dat het feestje dat was georganiseerd, zou leiden tot seksuele relaties tussen de kinderen. Het bestanddeel met het oog op het laten plegen van het misdrijf werd eveneens aangetoond.

83 Zie voor de definitie van mensenhandel in Belgisch recht bovenstaande voetnoot 4.

84 Zie supra, punt 1.

85 COL 01/2015 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel. Zie in dit verband, dit verslag, deel 2, hoofdstuk 1 (recente juridische en politieke ontwikkelingen), punt 2.2.

86 Dit artikel bestraft het gedrag van wie iemand door geweld of bedreiging dwingt, of gepoogd heeft te dwingen een huwelijk aan te gaan.

87 Onder uithuwelijking op jonge leeftijd verstaan we dus elke vorm van huwelijk tussen twee personen van wie een nog geen 18 jaar is.

88 Deze beslissing is definitief en beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be. Voor een commentaar op deze beslissing, zie. F. KURZ, "Un trop long dimanche de fiançailles ou lorsque le respect de la tradition mène au viol et à la traite des êtres humains", *R.D.J.*, 2014, nr. 339, pp. 23-29.

3.2. | Uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel: een aantal voorbeelden uit Europa

Volgens een studie van ECPAT[89][90] worden kinderen naar en vanuit **het Verenigd Koninkrijk** gesmokkeld voor een gedwongen huwelijk.[91] Het gaat zowel om Britse kinderen die in het Verenigd Koninkrijk zijn geboren en het land uit worden 'gesmokkeld', als om kinderen die het Verenigd Koninkrijk binnen worden 'gesmokkeld' op basis van valse huwelijksbeloftes om uiteindelijk seksueel te worden uitgebuit.[92] Soms gaat het ook om migrantenkinderen die het Verenigd Koninkrijk binnenkomen met valse identiteitsdocumenten waaruit moet blijken dat ze ouder zijn, en die dan in hun land van herkomst, of in een zeldzaam geval in het Verenigd Koninkrijk, onder dwang worden uitgehuwelijkt aan een Brits onderdaan.[93]

Het huwelijk wordt hier gebruikt als rekruteringsmethode voor kinderhandel: het gaat om jonge meisjes die als verloofde of liefje worden gerekruteerd en met huwelijksbeloftes naar het Verenigd Koninkrijk worden gesmokkeld. Ze hopen er een beter leven te kunnen leiden maar worden uiteindelijk seksueel uitgebuit.[94] We hebben hier te maken met de loverboy-methode (liefdesrelatie) die aan bod komt in het volgende hoofdstuk.

Voor gedwongen huwelijk die het resultaat van mensenhandel zijn, haalt ECPAT het typische scenario aan van jonge Britse meisjes, vooral afkomstig uit Zuid-Azië, die naar het buitenland worden gebracht om er onder dwang te worden uitgehuwelijkt. Zodra ze in het buitenland zijn, ondergaan ze verschillende vormen van geweld (fysiek, psychologisch) en wordt hun paspoort afgenomen.[95]

Frankrijk kreeg de afgelopen jaren te maken met verschillende vormen van criminaliteit gepleegd door minderjarigen. Het bekendste geval was ongetwijfeld de zaak van de pickpockets in de metro. In die zaak werden minderjarigen, vooral jonge meisjes uit de Romagemeenschap, uitgebuit in het kader van een grootschalige familiale criminele organisatie, die in verschillende Europese landen actief was.[96] Ze werden onder meer in Bosnië geronseld voor een reëel of fictief huwelijk met een man die in het buitenland leefde en die behoorde tot een van de takken van het netwerk. In ruil kreeg de familie van de meisjes een geldsom.[97] In zijn werk over kinderhandel legt socioloog Olivier Peyroux[98] uit hoe de tradities rond het uithuwelijken op jonge leeftijd in bepaalde Romagemeenschappen worden misbruikt voor uitbuiting. Zo biedt de schoonmoeder de ouders van de toekomstige echtgenote een geldsom aan, die kan variëren van enkele honderden euro's tot meer dan 100.000 euro. Die bruidsschat, die typisch is voor het gewoonterechtelijk huwelijk, verliest zo zijn symboolfunctie en wordt uiteindelijk een 'bruidsprijs'. De jonggehuwde verhuist vervolgens naar haar nieuwe familie en wordt hun eigendom. Ze wordt ingezet om diefstallen te plegen, huishoudelijk werk te verrichten en heel soms ook om zich te prostitueren. Eens ze is gehuwd via die misbruikte traditie, moet de schoondochter de uitbetaalde som terugbetalen. We hebben hier dus te maken met schuldslavernij. Hoe hoger bovendien de betaalde bruidsschat, hoe sterker het gevoel van loyauteit tegenover de uitbuitende schoonfamilie.[99]

Elke criminele organisatie heeft zo haar eigen controlesysteem. Soms is het huwelijk fictief omdat de man al een echtgenote heeft, in andere gevallen treedt ze toe tot een familie en heeft het meisje een echte echtgenoot. Vaak is het dan de schoonmoeder die haar eigen schoondochter controleert. De mate van uitbuiting is afhankelijk van de plaats binnen de familiestructuur. Het gevaar bestaat dat die kinderen eerder worden beschouwd als gevangenen van een cultureel systeem

89 ECPAT is het acroniem voor "End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for sexual purposes". Een internationale ngo die de strijdt aanbindt tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen.

90 F. BOKHARI, "Stolen futures: Trafficking for forced child marriage in the UK", ECPAT UK, 2009, p. 7, beschikbaar via volgende link: www.ecpat.org.uk/sites/default/files/stolenfutures_ecpatuk_2009.pdf. De studie had betrekking op 48 gevallen van mensenhandel met het oog op een gedwongen huwelijk. De 'Forced marriage unit (FMU) is de centrale eenheid 'gedwongen huwelijken' van de Britse overheid die gevallen behandelt en het beleid bepaalt inzake gedwongen huwelijken. Jaarlijks krijgt de dienst gemiddeld 300 à 500 gevallen te verwerken en in 30% van die gevallen zijn er kinderen bij betrokken.

91 Meestal gaat het om bevolkingsgroepen die afkomstig zijn uit Bangladesh en Pakistan.

92 In dat geval gaat het meestal om meisjes uit Oost-Europa.

93 F. BOKHARI, *op. cit.*, p. 17.

94 *Ibid.*, p. 19.

95 *Ibid.*, p. 20.

96 Het gaat om de zaak Hamidovic. Fehim Hamidovic, het clanhoofd, werd in mei 2013 door de correctionele rechtbank van Parijs veroordeeld tot 7 jaar gevangenisstraf. Deze zaak kreeg veel aandacht in de pers, zie o.a. ::// www.lemonde.fr/societe/article/2013/05/15/le-chef-du-clan-hamidovic-condamne-a-sept-ans-de-prison_3233856_3224.html.

97 O. PEYROUX, *Délinquants et victimes, la traite des enfants d'Europe de l'Est en France*, Paris, 2013, p. 23). Zie ook "La traite des êtres humains dans des situations de conflits et post-conflits", recherche-action, rapport intermédiaire, Caritas, juin 2015, p. 41, beschikbaar via volgende link: http://contrelatraite.org/IMG/pdf/recherche_action_traite_et_conflits_fr_10_juin_2015.pdf

98 O. PEYROUX, *Délinquants et victimes, la traite des enfants d'Europe de l'Est en France*, Paris, 2013, p. 97 tot 101.

99 *Lutte contre la traite des êtres humains en Europe du Sud-Est*, lettre des représentations permanentes, n°2 février 2015, p. 4, beschikbaar via volgende link: www.delegfrance-onu-vienne.org/la-lutte-contre-la-traite-des-etres-humains-en-Europe-du-Sud-Est.

dan als slachtoffers van mensenhandel. De problematiek van de bescherming van die minderjarige dreigt op die manier op de achtergrond te geraken.[100]

Volgens een nota over mensenhandel in **Macedonië**[101]**,** worden heel wat jonge meisjes onder dwang uitgehuwelijkt om vervolgens in het buitenland te gaan wonen. In de Romagemeenschap in Macedonië is het gewoonterechtelijk huwelijk van jonge meisjes tussen dertien en zestien jaar nog een courante praktijk. De ouders van het meisje kiezen de partner uit, vaak zonder haar instemming. De familie van de toekomstige echtgenoot betaalt tussen de 3.000 en 5.000 euro voor de traditionele huwelijksceremonie en voor de gouden juwelen van de jonge bruid. Ook hier gaat het in feite om een misbruik van de praktijk van de uithuwelijking op jonge leeftijd, wat bijna neerkomt op de verkoop van kinderen. Deze verkoop van kinderen is een zaak van een minderheid van de Romagemeenschap, die fel gemarginaliseerd is en in extreme armoede leeft. Het zijn net die families die vaak het doelwit zijn van de tussenpersonen die actief zijn in Macedonië.

Bij de mensenhandelaars gaat het om Serviërs, Kosovaren of Macedoniërs uit de Romagemeenschap die in West-Europa leven, alleen of met hun familie, in wettig of onwettig verblijf. Vaak gaat het om een criminele groep en soms behoren de leden van de groep tot dezelfde familie. Een regionale ronselaar rekruteert lokale ronselaars. Zij krijgen dan de opdracht de slachtoffers op te sporen en fungeren als tussenpersoon tussen de opdrachtgevers en de familie van de jonge bruid. Zij onderhandelen ook over de geldsom die de familie zal krijgen. Vaak geven ze foute informatie over de toekomstige bruidegom. Eens ze op haar bestemming aankomt, beseft het slachtoffer dat het om bedrog gaat: haar man is niet dezelfde als op de foto die ze te zien kreeg, vaak is hij veel ouder. Na hun aankomst bij de familie moeten de slachtoffers hun paspoort afgeven. Ze worden bedreigd, ze moeten gedwongen huishoudelijk werk verrichten en soms worden ze verkracht, niet alleen door hun man maar ook door hun schoonvader. Ze worden verplicht te gaan bedelen of diefstallen te plegen.

Deze vorm van mensenhandel heeft vaak België, Duitsland, Frankrijk, Italië en Spanje als eindbestemming.

Zo werd een meisje van dertien geïdentificeerd als slachtoffer van mensenhandel in het kader van een gedwongen huwelijk in 2013 in België. Het leidde tot een internationale samenwerking inzake strafzaken. De dader werd veroordeeld tot twaalf jaar gevangenis.

3.3. | Uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel in België

Aan het begin van dit hoofdstuk hebben we reeds gewezen op het kleine aantal aangiftes van gedwongen huwelijken. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat over het fenomeen van uithuwelijking op jonge leeftijd weinig bekend is.

Volgens een lopende Europese studie waaraan de universiteit Gent deelneemt voor België[102], is het gedwongen huwelijk in België een zaak van zowel etnische minderheden die al lang in België zijn gevestigd (zoals mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst), als van nieuwe migranten (zoals mensen uit Servië en Tsjetsjenië). Het fenomeen betreft zowel mannen als vrouwen, maar vrouwen kunnen er minder aan ontsnappen of minder op reageren. De studie leert ook dat huwelijken op jonge leeftijd in België een realiteit zijn bij de Roma[103] en mensen van Afghaanse afkomst.

Ook een contact dat rond de Romaproblematiek werkt, vertelde ons over gearrangeerde kindhuwelijken bij bepaalde Romagemeenschappen uit de Balkan (Kosovo, Macedonië) die al lang in België verblijven: zo worden onder meer kindhuwelijken gearrangeerd met families die in Duitsland wonen.

Het opvangcentrum Esperanto, dat heel specifiek minderjarigen opvangt die vermoedelijk het slachtoffer zijn van mensenhandel, werd de laatste jaren geconfronteerd met jonge meisjes die zijn uitgehuwelijkt op hun twaalfde, dertiende, veertiende en vijftiende. Meestal ging het om huwelijken die waren gearrangeerd door de vader die in ruil een geldsom kreeg. Dat leidde tot

100 O. PEYROUX, *op. cit.,* p. 100.

101 Nota inzake mensenhandel in Macedonië in het kader van gedwongen huwelijken (opdracht in Skopje van 7 tot 10 juli 2014), Franse Republiek (intern document).

102 Het gaat hier om een studie over gedwongen huwelijken als een nieuwe vorm van mensenhandel in Europa (website van de studie: www.matrifor.eu (resultaten beschikbaar in november 2015) die reeds elders in deze focus aan bod is gekomen, zie voetnoot 55. Ze is tijdens een studiedag voorgesteld door E. LEYE: "Suggesties voor de aanpak van kind- en gedwongen huwelijken in België en in Belgische partnerlanden", *op. cit.*, 24 maart 2015.

103 Zo verklaart een Romasteward in Sint-Niklaas het volgende: "van de 60 gezinnen die we volgen hebben er vijf een toekomstige minderjarige bruid naar hier gehaald".

situaties van huishoudelijke uitbuiting, seksueel misbruik en zelfs het plegen van misdrijven. Over het algemeen waren families die al een tijdje in België waren gevestigd daarbij betrokken. De jonge meisjes zijn laag- of zelfs helemaal niet geschoold. Zij die gedwongen worden uitgehuwelijkt, worden sowieso door Esperanto opgevangen omdat achter die uithuwelijking op jonge leeftijd vaak een situatie van dwangarbeid (huishoudelijk) of bedelarij schuilgaat.

Zo werden de twee opgevangen slachtoffers van huishoudelijke, allebei uit de Romagemeenschap, ook gedwongen uitgehuwelijkt.[104] Het eerste meisje was Servisch en leefde al jaren met haar familie in België. Op dertienjarige leeftijd was ze gedwongen uitgehuwelijkt, nadat ze aan een andere Romafamilie in België was 'verkocht'. Ze werd niet alleen als huisslaaf ingezet, maar ze moest ook voldoen aan de seksuele behoeften van haar echtgenoot, die ook minderjarig was. De situatie leidde uiteindelijk tot de veroordeling door de correctionele rechtbank van Verviers van de ouders van de jongeman en van het jonge meisje wegens mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.[105] De feiten kwamen aan het licht dankzij de waakzaamheid van de directeur van de school waar het meisje was ingeschreven. Die maakte zich zorgen over haar herhaalde afwezigheid en had haar daarover aangesproken. Daarop kwam ze met de feiten naar buiten.

Ter vergelijking vermelden we nog een gelijkaardig geval van een jong meisje dat ook op jonge leeftijd werd uitgehuwelijkt en dat blijkbaar als huishoudslaafje werkte bij haar schoonfamilie. Ook zij werd in 2012 opgevangen door Esperanto. In tegenstelling tot de vorige situatie leidden de vervolgingen voor mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid wegens een gebrek aan bewijzen tot een vrijspraak.

104 Activiteitenverslag 2013 van het centrum Esperanto.

105 Corr. Verviers, 30 januari 2014 (definitief), beschikbaar op www.myria.be. Zie ook supra, punt 3.1.

Uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid: Correctionele rechtbank Henegouwen, afdeling Charleroi, 13 oktober 2014, 10de k.[106]

De beklaagden, een Servisch koppel, werden alleen vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Ze werden ervan beschuldigd hun minderjarige schoondochter te hebben uitgebuit door haar huishoudtaken bij hun thuis te laten uitvoeren. Ze was gehuwd met de zoon van de beklaagde die met zijn familie in België woonde. Ze was volgens de lokale gebruiken al twee of drie keer uitgehuwelijkt. Dit huwelijk was gearrangeerd door de beklaagden en de moeder van het slachtoffer. Het slachtoffer zelf heeft zich burgerlijke partij gesteld.

In haar vonnis van 13 oktober 2014 oordeelde de correctionele rechtbank van Charleroi dat de echtheid van de feiten van uitbuiting niet door elementen uit het dossier werd aangetoond. Het klopte dat de burgerlijke partij bepaalde huishoudelijke taken moest uitvoeren maar ze was niet verplicht alle huishoudelijke taken te doen en haar schoonmoeder werkte misschien wel net zoveel als zij. De rechtbank wees er trouwens wel op dat ook al mochten mannen dan wel cultureel gesproken vrijgesteld zijn van huishoudelijk taken, dat nog niet wil zeggen dat de burgerlijke partij als slaaf van de familie mocht worden ingezet.

Volgens de rechtbank ontbrak ook het morele element van mensenhandel: ook al stond vast dat de omstandigheden waarin de burgerlijke partij was gehuisvest in strijd waren met de menselijke waardigheid, toch was daarom niet aangetoond dat ze was gehuisvest om door de familie te worden uitgebuit, terwijl het bijzonder opzet voor de tenlastelegging was vereist. De beklaagden en hun vier kinderen behandelden haar als jonge persoon, schoondochter en echtgenote. De beklaagden bleven erbij nooit te hebben beseft haar te hebben mishandeld, of zelfs te hebben uitgebuit. De rechtbank gaf wel toe dat heel wat gedragingen en uitspraken van de beklaagden en hun familie, en ook de manier waarop ze is uitgehuwelijkt, choqueerden of zelfs verontwaardiging opriepen, en dat het mogelijk was dat de beklaagden van de noodsituatie van de burgerlijke partij hebben geprofiteerd om haar naar België te brengen met de bedoeling haar huishoudelijke taken te laten opknappen. Toch was de rechtbank van oordeel dat het dossier niet aantoonde dat ze gedwongen aan het werk was gezet, noch dat de beklaagden daarop uit waren door haar uit Servië te laten overkomen en hier te huisvesten. Omdat dat er twijfel bestond over zowel het materiële als het morele element van de inbreuk, sprak de rechtbank de beklaagden vrij.

In beroep bevestigde het hof van beroep van Bergen in een arrest van 24 februari 2015 de vrijspraak uit eerste aanleg voor mensenhandel.

106 Zie ook deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.2.8.

Het tweede in 2013 opgevangen jonge meisje dat slachtoffer was van huishoudelijke uitbuiting is van Roemeense afkomst. Haar parcours is hetzelfde als dat van het eerste meisje maar de feiten speelden zich af in Frankrijk. Uit dit ongewilde huwelijk is een dochtertje geboren. Daarop kreeg ze constant te horen dat ze zonder haar kind uit de 'schoonfamilie' zou worden gebannen als ze zich niet schikte naar hun eisen. Dagelijks moest ze ook geld binnenbrengen door te gaan bedelen. Nadat ze de familie is ontvlucht en met haar dochter in België is terechtgekomen, werd ze slachtoffer van een ontvoering. Een aantal dagen later is ze opnieuw in Frankrijk aangetroffen en is ze om veiligheidsredenen ondergebracht bij Esperanto.

Een ander jong meisje dat door Esperanto was begeleid, was een Macedonische uit de Romagemeenschap, die het slachtoffer was van uitbuiting in de bedelarij. Vooraf was ze in haar herkomstland uitgehuwelijkt aan een jonge Albanees. In dat geval zou het echter gaan om een huwelijk waarmee was ingestemd en waaruit een dochtertje was geboren. De minderjarige deed meermaals haar beklag over echtelijk geweld, zowel fysiek als psychologisch. Toen het koppel niet in de centra van Fedasil was ondergebracht, ging het minderjarige meisje bedelen met haar kind, meer om te overleven dan omdat haar man het haar verplichtte. Het meisje werd wel bedreigd door haar echtgenoot: als ze niet terug bij hem introk, zou hij hun kind meenemen naar Albanië. Ook al was ze geen slachtoffer in de zin van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek, toch moesten zij en haar kind bijzondere bescherming krijgen.

Esperanto heeft ook jonge Bosnische meisjes opgevangen die op het punt stonden gedwongen te worden uitgehuwelijkt en die het slachtoffer waren van zware mishandeling door hun familie. Bijzondere beschermingsmaatregelen en plaatsing op een discrete locatie waren noodzakelijk. Daarom zijn ze bij Esperanto geplaatst.

In 2014 waren van de 22 nieuwe minderjarigen die Esperanto heeft opgevangen, vier het slachtoffer van een gedwongen huwelijk. Een van die jonge meisjes moest diefstallen plegen bij particulieren. Voor 2015 laat Esperanto weten verschillende vermoedens te hebben over gedwongen huwelijken van jongeren die zijn opgepakt in het kader van de verplichting om wanbedrijven te plegen.

Het opvangcentrum voor kwetsbare niet-begeleide minderjarige vreemdelingen Minor-Ndako[107] heeft onder meer een minderjarig Roemeens meisje opgevangen dat moest bedelen en seksueel werd uitgebuit. Ze maakte deel uit van een groep van slachtoffers die moest bedelen en soms stelen voor rekening van verschillende beklaagden. Ze ging ervan uit dat ze de echtgenote was van een ander slachtoffer, een oudere jongen, en was de partner (niet officieel huwelijk) van ander slachtoffer. Deze zaak is voor de correctionele rechtbank en het hof van beroep van Gent wegens een gebrek aan bewijzen op een vrijspraak uitgedraaid.[108]

Dat soort situaties wordt soms niet als mensenhandel beschouwd omdat de jongere schrik heeft om klacht in te dienen (risico op represailles, familie-omgeving ...). Bovendien is het bewijs van uitbuiting soms moeilijk te leveren. Toch is het essentieel dat de jongere wordt beschermd.

3.4. | Goede praktijken aanmoedigen

Zoals we eerder aanhaalden is het fenomeen van de gedwongen kindhuwelijken relatief onbekend en ook moeilijk kwantificeerbaar. Koppels en gezinnen worden er tot in het meest intieme door geraakt. Bovendien gaat het om gevoelige materie zoals cultuur, tradities en godsdienst. De Coordination des ONG pour les droits de l'enfant (CODE, Coördinatie van ngo's voor kinderrechten) wijst er trouwens op dat deze materie "een moeilijk want cultureel debat losweekt, dat op de breuklijn ligt van normen en waarden die zowel door zij die ze aanklagen als door zij die ze al generaties lang toepassen, als 'rechtvaardig' worden beschouwd".[109] Iemand kan dan wel worden opgevangen en zijn eigenheden mogen dan wel worden gerespecteerd, toch mogen die praktijken niet ingaan tegen de fundamentele mensenrechten.[110]

Uit deze focus bleek al dat gedwongen huwelijken zeer weinig gemeld worden. Ze voltrekken zich immers in de privésfeer af en slachtoffers zijn niet erg happig om de feiten bij de overheden aan te geven. Dat heeft te maken met gevoelens van schaamte of angst, of loyauteit aan de familie. Verder blijkt ook dat de hulpverlening bij de Romagemeenschap, waar uithuwelijking op jonge

107 Zie ook verderop dit verslag, de externe bijdrage van dit centrum, "SOS minderjarige slachtoffers van mensenhandel".

108 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Gent, 19 november 2014 en Hof van Beroep van Gent, 14 april 2015 (niet-gepubliceerd).

109 CODE, *Les mariages précoces et forcés, une réalité qui nous concerne !*, analyse CODE, oktober 2014, p. 1.

110 Zie over deze problematiek E. RUDE-ANTOINE, *op. cit.*, p. 10.

leeftijd frequent is, ontoereikend is.[111] Die huwelijken op jonge leeftijd worden niet beschouwd als gedwongen huwelijken. Er heerst ook onwetendheid en wantrouwen tegenover de officiële diensten.[112] De traditionele huwelijksgewoonten binnen de Romagemeenschap worden soms ook misbruikt om jonge meisjes uit te buiten, met name voor huishoudelijk werk of om hen te verplichten diefstallen te plegen. Sommige jonge meisjes hebben dan wel zelf aangifte van de feiten gedaan, toch blijft het opsporen van uitbuiting een moeilijke zaak. De jongere wordt bijvoorbeeld eerder als een delinquent(e) gezien en pas daarna als een potentieel slachtoffer.[113] Het slachtoffer heeft echter eerst en vooral bescherming nodig. Het aangehaalde voorbeeld van huishoudelijke uitbuiting bewijst bovendien hoe moeilijk het is het bewijs te leveren van de uitbuiting als die zich binnen de familiale sfeer afspeelt.

Professionals op het terrein blijken ook niet altijd gesensibiliseerd of over de nodige middelen te beschikken om potentiële gevallen van gedwongen huwelijken op te sporen.[114] Weinig professionelen zijn op de hoogte van de bepalingen inzake gedwongen huwelijk en van het nationale actieplan ter zake.[115] Of ze hebben schrik om bepaalde gemeenschappen te stigmatiseren en treden niet op door gebrek aan kennis of expertise, of uit respect voor hun cultuur. Ze beschikken dan ook niet over de nodige interculturele vaardigheden.[116] Soms ontbreekt het hen ook aan vaardigheden en instrumenten om situaties van gedwongen huwelijken te identificeren en op de juiste manier te reageren.[117] Ook de registratie van gedwongen huwelijken loopt mank. Voor minderjarigen zijn er bovendien te weinig gespecialiseerde en veilige opvangplaatsen.[118]

Nochtans bestaan er reeds heel wat goede praktijken en die initiatieven moeten verder worden aangemoedigd. Dankzij het nationaal actieplan ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van intrafamiliaal geweld 2010-2014[119] worden de verschillende bevoegdheidsniveaus betrokken bij het ontwikkelen van maatregelen om de kennis over het fenomeen te verbeteren en om beter de strijd aan te binden tegen gedwongen huwelijken.[120]

Bovendien moet verder werk worden gemaakt van sensibilisering, ontwikkeling van vaardigheden en opleidingen voor de beroepscategorieën die met dat soort situaties worden geconfronteerd (politieagenten, magistraten, ambtenaren van de burgerlijke stand, leerkrachten).[121] De handleiding voor dienstverleners van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen is een praktisch hulpmiddel, dat de terreinactoren kan helpen om slachtoffers beter te herkennen en te begeleiden. Ook andere concrete hulpmiddelen zoals indicatoren zijn nuttig voor dienstverleners op het terrein om snel en efficiënt gedwongen huwelijken op te sporen.[122] Daarnaast moeten ook de sensibiliseringsactiviteiten voor professionals, zoals die van het *Réseau Mariage et Migration* (opleidingscyclus), worden ondersteund.[123]

Het lijkt ook nodig om potentiële gevallen van gedwongen huwelijken beter te registreren bij politie en justitie, maar ook bij verenigingen, zodra ze als dusdanig worden gekwalificeerd door de bevoegde instanties.[124]

Een specifieke richtlijn van strafrechtelijk beleid voor magistraten en politieagenten is een andere mogelijke

111 E. LEYE, "Huwelijksdwang in België: kwalitatief onderzoek bij professionelen", *op. cit.*
112 *Ibidem.*
113 Zie in dat verband de problematiek van de niet-bestraffing van slachtoffers in het Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-33.
114 E. LEYE, "Huwelijksdwang in België: kwalitatief onderzoek bij professionelen", *op. cit.*
115 Het gaat om een nationaal actieplan ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van intrafamiliaal geweld 2010-2014. Dit actieplan omvat een luik over gedwongen huwelijken. Dit plan is beschikbaar op de website van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/101123-PAN%20NL_tcm336-113077.
116 E. LEYE, "Huwelijksdwang in België: kwalitatief onderzoek bij professionelen", *op. cit.*
117 *Ibidem.*
118 *Ibidem.*
119 http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/101123-PAN%20NL_tcm336-113077.pdf.
Sensibiliserings- en opleidingsacties vooral gericht op jonge meisjes en jongens, en op hun familieomgeving zijn gepland.
120 Na overleg met Ngo's en het middenveld heeft het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM) een ontwerp van actieplan 2015-2019 opgesteld over gender-gebaseerd geweld. Wat de huwelijken op jonge leeftijd huwelijken betreft draaien de actievoorstellen vooral rond het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking.
121 Het IGVM stelt voor om de problematiek rond het gedwongen huwelijk op te nemen in de basisopleiding en bijscholingen van de beroepscategorieën die met dat soort situaties worden geconfronteerd (politieagenten, magistraten, ambtenaren van de burgerlijke stand, leerkrachten). Zie persbericht van 24 maart 2015, *Gedwongen huwelijken en kindhuwelijken: ook in België een realiteit, maar niet onvermijdelijk,* beschikbaar via volgende link: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/PB%20Mariage%20forc%C3%A9%2024%2003%202015_tcm336-264797.pdf
122 De handleiding voor dienstverleners bevat trouwens al een reeks indicatoren voor professionelen uit scholen en de medische sector, bij politiediensten en administratie, zie. "Gedwongen huwelijk? " *Handleiding voor dienstverleners*, 2015, *op. cit.*, p. 23-31.
123 Zie. www.mariagemigration.org/index.php/fr/menu-formation-espaces-reflexion.
124 Zo werd voorgesteld, in de Brusselse verenigingen een gemeenschappelijk registratiesysteem te implementeren van gevallen van gedwongen huwelijken die niet strafrechtelijk zijn veroordeeld, zie in dit verband N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 63.

piste.[125] Die zou voor duidelijke richtlijnen zorgen inzake registratie van gedwongen kindhuwelijken en voor richtsnoeren bij eventuele gerechtelijke vervolgingen.[126] Zowel binnen de politie als binnen het parket moeten referentiepersonen worden aangesteld.[127] Uitwisseling van informatie en samenwerkingsmodaliteiten binnen de verschillende afdelingen van eenzelfde parket (jeugd, intrafamiliaal geweld, mensenhandel) moeten worden aangemoedigd. Op die manier moet desgevallend de link worden gelegd tussen een vermoeden van een uithuwelijking op jonge leeftijd of van een gedwongen huwelijk en een potentieel geval van mensenhandel.

Voor potentiële slachtoffers van kindhuwelijken moeten initiatieven zoals de anonieme telefoonopvang van het *Réseau Mariage et Migration*, waar personen die slachtoffers of potentiële slachtoffers zijn van gedwongen huwelijken in alle discretie hun verhaal kwijt kunnen[128], worden ondersteund. Sensibiliseringsacties (over het huwelijk, de rechten van de echtgenote(n)(s), de implicaties, het gedwongen huwelijk), onder meer in scholen, moeten worden aangemoedigd en voortgezet.[129] De school is een plaats waar gedwongen kindhuwelijken, en zelfs ook mensenhandel, kunnen worden vermeden en opgespoord, zoals in het eerder aangehaalde geval. Voor de Romagemeenschap, waar uithuwelijking op jonge leeftijd nog gebruikelijk is, moeten specifieke acties worden ondernomen, zoals het inschakelen van interculturele bemiddelaars. Een nuttig initiatief bijvoorbeeld is het organiseren van sensibiliseringscampagnes, die specifiek gericht zijn op die gemeenschappen, die het slachtoffer zijn van segregatie en sociale uitsluiting.[130]

Voor de Romagemeenschap, waar uithuwelijking op jonge leeftijd nog gebruikelijk is, moeten specifieke acties worden ondernomen, zoals het inschakelen van interculturele bemiddelaars.

Tenslotte lijkt ook een betere samenwerking tussen de verschillende actoren en een betere uitwisseling van expertise en informatie noodzakelijk, o.m. op internationaal vlak.[131] Een goede praktijk waar we graag op wijzen is een project in Verviers gericht op samenwerking tussen politie, parket, welzijnssector en scholen om de veiligheid van de (potentiële) slachtoffers te garanderen.[132] De herhaalde afwezigheid op school, zeker als het om jonge meisjes gaat, moet een belletje doen rinkelen. Potentieel kan het dan gaan om een geval van een (gedwongen) uithuwelijking op jonge leeftijd zoals in een van de gevallen uit dit hoofdstuk.

125 Zie in die zin E. LEYE "Huwelijksdwang in België: kwalitatief onderzoek bij professionelen", *op. cit.* en IGVM, *Aanbevelingen inzake de strijd tegen gedwongen huwelijken en kindhuwelijken*, voorgesteld tijdens de studiedag, "Suggesties voor de aanpak van kind- en gedwongen huwelijken in België en in Belgische partnerlanden", 24 maart 2015: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/Aanbevelingen%20gedwongen%20huwelijken%20IGVM_tcm336-264799.pdf Momenteel zijn twee omzendbrieven van kracht inzake intrafamiliaal en partnergeweld. De eerste omzendbrief (COL 3/2006) geeft een definitie van het intrafamiliaal geweld en de extrafamiliale kindermishandeling, de identificatie en de registratie van de dossiers door de politiediensten van de parketten. De tweede omzendbrief (COL 4/2006) gaat meer specifiek in op de harmonisering tussen actoren van politie en justitie inzake partnergeweld. Een specifieke omzendbrief inzake gedwongen huwelijk bestaat er evenwel niet.

126 Zie. IGVM, *Aanbevelingen inzake de strijd tegen gedwongen huwelijken en kindhuwelijken*, *op. cit.*

127 In die zin: IGVM, *Aanbevelingen inzake de strijd tegen gedwongen huwelijken en kindhuwelijken*, *op. cit.*

128 Deze telefonische opvang richt zich ook tot professionelen die op zoek zijn naar concrete informatie om bijvoorbeeld efficiënt te kunnen tussenkomen in het belang van een gebruiker, die in een situatie van een gedwongen huwelijk is verzeild geraakt: zie www.mariagemigration.org/index.php/fr/menu-accueil-tel.

129 Zie in dit verband voor concrete bestaande initiatieven N. BENSAID en A. REA, *op. cit.*, p. 63 en de website van het 'Réseau Mariage et Migration': www.mariagemigration.org/index.php/fr/menu-prevention-sensibilisation.

130 Zie in die zin Raad van Europa, *Human rights of Roma and Travellers in Europe*, 2012, not. p. 17 en pp. 104-106.

131 Zie in die zin E. LEYE, "Huwelijksdwang in België: kwalitatief onderzoek bij professionelen", *op. cit.*

132 IGVM, *Aanbevelingen inzake de strijd tegen gedwongen huwelijken en kindhuwelijken*, *op. cit.*

Hoofdstuk 2
Slachtoffers van loverboys

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de slachtoffers van loverboys die in België uitgebuit worden. Loverboys rekruteren hun slachtoffers met verleidingstechnieken. Deze technieken gebruiken ze soms ook om slachtoffers die al gerekruteerd zijn onder controle te houden en zelfs aan te zetten tot criminele feiten. In België ligt de corebusiness van de loverboy nog altijd in de prostitutiesector maar hij is tegenwoordig ook actief in andere sectoren[133].

We benaderen hierbij drie aspecten. We starten met een schets van de slachtoffers van loverboys in België en maken hierbij gebruik van de casuïstiek en de literatuur. In een tweede luik stippen we enkele aandachtspunten aan zoals het belang van de aanpassing van de wet mensenhandel, de specifieke noden van deze kwetsbare slachtoffergroep en de detectieproblemen. Daarvoor baseren we ons vooral op de literatuur en de beleidservaringen in Nederland en op de interviews met magistraten en gespecialiseerde centra. In het laatste luik gaan we dieper in op het niet-bestraffingsbeginsel bij slachtoffers van loverboys. Daarvoor baseren we ons op de focus van het *Jaarverslag mensenhandel 2012*[134] en op de casuïstiek.

1. FENOMEENSCHETS SLACHTOFFERS LOVERBOYS

De slachtoffers van loverboys worden meestal gerekruteerd in hun herkomstland en al dan niet via een transitfase naar België overgebracht. Meestal zijn het meisjes die dan hier seksueel worden uitgebuit. Een andere mogelijkheid is dat loverboys hun slachtoffers in België zelf rekruteren en uitbuiten. In dat geval hebben de slachtoffers meestal de Belgisch nationaliteit maar het kunnen ook meisjes zijn die legaal of illegaal in België verblijven. Dat zijn de twee basisprofielen van slachtoffers van loverboys. Ze komen op veel punten overeen, maar toch zijn er enkele verschillen.

1.1. | Rekrutering in herkomstland

De loverboy begint een relatie met het slachtoffer in haar herkomstland. Concreet speelt dit zich vooral af in Roemenië, Bulgarije, Nigeria en Albanië[135]. Het eerste contact tussen de loverboy en het slachtoffer komt op verschillende manieren tot stand, maar altijd worden kwetsbare meisjes met een laag zelfbeeld geviseerd.[136]

Socialenetwerksites zoals Facebook[137] zijn een van de manieren waarop loverboys contact leggen. Ze geven daarbij tijdens het chatten veel aandacht aan het jonge meisje en stimuleren en krikken haar zelfwaarde op zodat ze smoorverliefd wordt.

In een andere situatie kennen de loverboy en het slachtoffer elkaar al jarenlang omdat ze tot een zelfde gemeenschap zoals de Roma behoren. De familie speelt daarin een stimulerende rol omdat ze dit beschouwen als een goede opportuniteit voor toekomstige economische zekerheid.

Daarnaast kon in het Hongaarse dossier, dat verder in dit verslag aan bod komt[138], vastgesteld worden dat verschillende slachtoffers gerekruteerd worden in jeugdinstellingen. De loverboy neemt dan tijdens het verleidingsproces ook de ondersteunende en beschermende rol van de vader- of moederfiguur over. Veel van die slachtoffers zijn in dat geval kinderen van Roma-afkomst die door de Hongaars instanties aan hun lot zijn overgelaten. Het eerste contact wordt gelegd in de nabije omgeving van dergelijke jeugdinstellingen waar de loverboys doelbewust rondhangen om een eerste contact te zoeken met meisjes die bijna achttien zijn en de jeugdinstelling spoedig moeten verlaten. Ze geven hun slachtoffers de nodige aandacht en zekerheid zodat die zich beschermd voelen.

Nadat de loverboy via een schijnbare liefdesrelatie het slachtoffer voldoende emotioneel gebonden heeft, vertrekken ze samen naar het buitenland om een respectabele job te zoeken. Dat kan rechtstreeks naar België leiden maar in verschillende gevallen ook via een transitland waar ze voor de eerste maal tot prostitutie gedwongen worden. Naast Portugal wordt ook Italië

133 Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2009), *Mensenhandel - Zevende rapportage van de Nationaal Rapporteur*, Den Haag: BNRM, oktober 2009.
134 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-40.
135 Zie ook deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.1. (Albanese loverboy).
136 Zie ook deel 1, Externe bijdrage: De methode van de loverboys in Roemenië.
137 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 60.
138 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.

vaak als transitland vermeld in de dossiers.[139] De slachtoffers worden er met geweld geconfronteerd met de werkelijkheid. In sommige gevallen worden ze zelfs verkocht door hun loverboy en eindigt hun schijnbare liefdesrelatie.

Via transitland en verkocht als seksslavinnen

In dit Roemeens dossier[140] werden minderjarige meisjes gecontacteerd en gerekruteerd via Facebook.

Een slachtoffer verklaarde dat zij in april 2011 in Roemenië een relatie kreeg met een zekere A. en met hem vertrok naar Portugal om daar in de landbouwsector te werken. Zij was op dat ogenblik zestien jaar oud. In Portugal werd zij door een vriend van A. overtuigd om als dienster in een café te werken om zo meer geld te verdienen. Het slachtoffer stemde in en werd naar een bar gebracht. Daar werd ze gedwongen om seks te hebben met klanten. Aanvankelijk weigerde ze, maar ze werd met een wapen bedreigd en geslagen. Het bleek dat de vriend van A. haar gekocht had voor 3.000 euro en dat zij dat bedrag moest terugverdienen.

In maart 2012 werd het slachtoffer naar België overgebracht en in een bar in Sint-Truiden geplaatst. Als de meisjes weigerden mee te werken, werden ze geïntimideerd en geslagen. Ze moesten ook instemmen met seks zonder voorbehoedsmiddelen omdat de prijs daarvan hoger ligt dan met voorbehoedsmiddelen. Dat leidde tot geslachtsziektes en gedwongen abortussen.

Vele slachtoffers blijven onder de controle staan van hun loverboy die hen verder uitbuit in België. De slachtoffers die via een transitland naar België werden overgebracht, hebben reeds de nodige prostitutie-ervaring moeten ondergaan. Sommige meisjes beginnen drugs te gebruiken om "beter" te kunnen werken of om pijn en afkeer te verdringen.

In België houdt de loverboy het slachtoffer voor dat ze de liefde van zijn leven is. De slachtoffers verkeren in de waan dat ze alle inkomsten aan hun geliefde moeten afstaan. Sommige loverboys proberen de meisjes gevoelsmatig aan hen te binden door een kind bij hen te verwekken, vaak bij meerdere vrouwen tegelijk (zie kader Hongaarse loverboy). Verschillende slachtoffers worden ook tegen hun wil tot een abortus gedwongen. Daarnaast maken de loverboys gebruik van een bindingstechniek waarbij zij de meisjes afwisselend lief en vervolgens kwaad bejegenen, om hun opbrengsten uit de prostitutie te optimaliseren en hun trouw af te dwingen. Daarbij schuwen ze het geweld niet.

Toch nemen de meeste slachtoffers hun loverboy zijn geweldpleging niet kwalijk. Wat ze hem niet vergeven, is dat hij ontrouw pleegt. Dikwijls blijven de slachtoffers de loverboy als hun liefdespartner beschouwen en komen ze zelfs naar de zittingen van het proces om hun 'vriend' moreel te ondersteunen. Het bewijst dat loverboy-slachtoffers dikwijls in een emotionele afhankelijkheidsrelatie zitten: ze zijn zich niet bewust van hun slachtofferschap en blijven geregeld hun pooier in bescherming nemen.[141]

Emotionele afhankelijkheidsrelatie waarbij loverboy-slachtoffers naar proces komen om hun 'vriend' te steunen.

Sommige slachtoffers zijn zo blind verliefd dat ze om in de gunst van hun loverboy te blijven, zelfs bereid zijn om strafrechtelijke feiten te plegen in de hoedanigheid van gezelschapsdame om bijvoorbeeld bij hun collega's het prostitutiegeld gaan inzamelen voor de loverboy (zie kader Hongaarse loverboy).

139 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 51-53; Deel 1, Externe bijdrage: De methode van de loverboys in Roemenië.

140 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 17 en 60 en 108; Corr. Leuven, 4 juli 2013, 17de k. (beschikbaar op www.myria.be).

141 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 34.

Hongaarse loverboy en zijn manipulatietechnieken

Het Hongaars dossier, dat ook verder aan bod komt in dit verslag[142], toont heel goed de manipulatietechnieken van de loverboys aan. De slachtoffers werden verleid en gerekruteerd in Hongarije en in België door hun loverboys in de prostitutie gedwongen. Een Hongaarse loverboy besprak in de telefoontap hoe hij de meisjes hun emoties manipuleerde. Tegelijkertijd behandelde hij zijn slachtoffers op zeer gewelddadige wijze.[143]

Bij drie verschillende slachtoffers had hij reeds een kind en een vierde slachtoffer was zwanger van hem. In een gesprek tussen de loverboy en de zwangere vrouw zei die de baby te willen houden. De loverboy beaamde dat ook hij het kindje wou op voorwaarde dat zij bij hem bleef. Maar amper een halfuur later luidde het helemaal anders aan de telefoon tegen een kompaan: "Er komt geen baby, maar ik laat het haar geloven om haar aan te moedigen om te werken." Zo werd het slachtoffer gemanipuleerd om verder in de prostitutie te blijven werken, waar hij dan rustig verder kon van profiteren.

Later escaleerde de situatie en uitte hij bedreigingen tegenover haar. Hij zei dat hij het kind uit haar buik zou laten schoppen. Hij voegde de daad bij het woord en sloeg haar in haar buik. Een week daarvoor had ze hem gezegd dat ze zwanger was van hem. Na die aanval zei hij dat ze zeker niet zwanger was omdat ze niet bloedde.

Daarvoor had hij het slachtoffer ook al mishandeld. Ze had hem gezegd dat hij niet naar zijn andere vrouw terug mocht gaan. Hij reageerde hierop door haar meerdere keren te slaan, met een hersenschudding als gevolg. Het slachtoffer heeft toen met haar gsm foto's gemaakt waarop zichtbaar was dat haar gezicht volledig opgezwollen was van de slagen.

Ze is terug naar Hongarije vertrokken: niet omdat ze kwaad was omwille van zijn geweldplegingen, maar omdat ze van de andere meisjes vernam dat hij haar continu bedroog.

Toen deze loverboy voor de rechtbank[144] verscheen, zat de zaal vol met slachtoffers die ondanks zijn geweldplegingen tegenover hen, hem moreel kwamen ondersteunen en het verschrikkelijk vonden dat hij moest terechtstaan.

142 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1. en hoofdstuk 4, punt 1.1.; Corr. Gent, 21 augustus 2014, 19de k.
143 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.d).
144 Zie deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.1.1.; Corr. Gent, 21 augustus 2014, 19de k.

Er zijn ook criminele organisaties die internationaal opereren en onder meer bij minderjarige slachtoffers de loverboy-methodiek als modus operandi hanteren. Oorspronkelijk waren deze loverboys vooral Albanese pooiers maar tegenwoordig vinden we ze in georganiseerd verband terug bij Roemeense, Bulgaarse en Nigeriaanse netwerken. Verschillende van deze criminele organisaties zijn naast de prostitutie ook actief in de drugshandel.

In een Bulgaars dossier[145] had een beklaagde een relatie met twee minderjarige slachtoffers die in verschillende landen in de prostitutie moesten werken. Zijn slachtoffers werden geïntercepteerd in België, Nederland en Duitsland. Een van de slachtoffers had een vals identiteitsdocument bij zich waarop ze zogezegd meerderjarig was. In werkelijkheid was ze zeventien jaar. Ze verklaarde aan de politie ook gehuwd te zijn met de beklaagde.

In een ander Bulgaars dossier[146] werden verschillende slachtoffers, onder wie minderjarigen, via verleidingstechnieken gerekruteerd. De loverboy had vanuit Bulgarije een heel crimineel netwerk met handlangers in België en Bulgarije opgezet en beheerde een financiële instelling in de Bulgaarse kuststad Varna waar hij bescherming genoot. Hij belegde zijn geld in de aankoop van terreinen of vastgoed en bezat een massagesalon in Varna. Volgens een slachtoffer in Bulgarije leverde de loverboy 'diensten' aan politiemensen, parketmagistraten en rechters. Zo organiseerde hij onder meer seksfuiven in Varna. Hij had veel contacten met Bulgaarse politiemensen die hem verwittigden wanneer er een politiecontrole op til was voor zijn massagesalon.

145 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 70-71 en 19; Corr. Luik, 26 september 2012, 8ste k., bevestigd door Luik, 23 april 2013 (beschikbaar op www.myria.be).
146 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2007, *Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur*, p. 84-88; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2008, *Bestrijden met mensen en middelen*, p. 60; Corr. Brussel, 9 april 2008, 54ste kamer en Brussel, 12 augustus 2008, 11de kamer (beschikbaar op www.myria.be).

In een grootschalig Nigeriaans prostitutiedossier[147] werden de zonen van de hoofdbeklaagden ingezet als loverboys om meisjes te verleiden in Nigeria en hen later in België onder controle te houden. Zo nodig pleegden ze fysiek geweld tegen slachtoffers die onvoldoende geld opbrachten.

Bij de Roemeense Romadadergroeperingen maken de loverboys zich naast hun prostitutie- en drugsactiviteiten ook schuldig aan georganiseerde bedelarij[148] en gedwongen diefstallen. In een Roemeens dossier van gedwongen gepleegde diefstallen en prostitutie[149] werd ook de loverboy-methode gebruikt om jonge Romavrouwen in Roemenië te rekruteren en in België tot prostitutie te dwingen. Een slachtoffer werd geïntercepteerd door de politie en kwam in het slachtofferstatuut mensenhandel terecht en deed haar verhaal. (zie kader *Slachtoffer van Roemeense criminele organisatie*)

Slachtoffer van Roemeense criminele organisatie

Aanvankelijk werd het prostitutieslachtoffer samen met haar 'begeleidster' in hechtenis genomen op verdenking van lidmaatschap van een criminele organisatie die diefstallen pleegde.[150] Het meisje verklaarde onmiddellijk dat ze een slachtoffer was en tot prostitutie gedwongen was. Ze had geen geld bij zich en was schaars gekleed. Ze was bang van haar begeleidster. Volgens haar verklaring werd ze mishandeld, opgesloten en stond ze onder permanent toezicht van de begeleidster. Ze moest op de grond slapen en kreeg geen dekens. Haar prostitutie-inkomsten werden integraal afgenomen. Zowel zijzelf als haar familie in Roemenië werden bedreigd.

Tijdens haar verhoor schetste het slachtoffer kort haar levensverhaal. Ze was vroeger ook al mishandeld geweest, toen ze in een Roemeens weeshuis verbleef. Daarvan droeg ze nog steeds de littekens op haar benen. De kinderen in het weeshuis stalen elkaars voedsel om te overleven. Toen ze zeven was, werd ze opgevangen in een pleeggezin. Daar kreeg ze een goede opvoeding en kon ze een opleiding volgen. Na haar studie ging ze alleen wonen in de stad Oradea. Ze werkte als poetsvrouw. Ze werd verliefd op de neef van de hoofdbeklaagde en begon een relatie met hem. Aanvankelijk beschouwde ze hem als haar levenspartner, maar in realiteit bleek hij een loverboy. Hij vroeg haar mee te verhuizen naar België en beloofde werk als kledingverkoopster voor haar te vinden. Hij stelde haar ook voor aan de hoofdbeklaagde. Die vroeg haar vertrouwen en beloofde om alles voor haar te regelen in België.

Het slachtoffer aanvaardde dat aanbod. Vanuit Roemenië reed ze met de wagen mee naar een café aan het Sint-Jansplein in Antwerpen. Daar werd ze voorgesteld aan de zoon van de hoofdbeklaagde en zijn vriendin, haar latere 'begeleidster'. Die laatste stelde haar voor om, net als zij, in de prostitutiesector te werken. Vanaf de eerste dag weigerde ze dat en wilde ze naar de politie stappen. Maar haar identiteitskaart werd afgenomen, en haar vriend dwong haar om de reiskosten en huur af te betalen door te tippelen in de omgeving van een prostitutiehotel in Antwerpen. Ze moest dagelijks drie à vier klanten ontvangen. Toen ze verdacht werd om geld van een klant achter te houden, werd ze geslagen en bij de haren getrokken. Haar loverboy, de neef van de hoofdbeklaagde, bevestigde tijdens zijn verhoor dat het meisje vernederd en geslagen werd, zowel door haar begeleidster als door de zoon van de hoofdbeklaagde ('Junior'): "Ik herinner me ook nog dat Junior het meisje op een zondagmorgen heeft geslagen, zowel met een telefoontoestel als met zijn hand."

147 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2010, Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen, p. 43-44 en 73; Corr. Turnhout, 17 november 2010, 13e k (beschikbaar op www.myria.be).

148 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2006, Slachtoffers in beeld, pp. 32-33; hvb Brussel, 21 februari 2007, 11de k. (beschikbaar op www.myria.be).

149 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 59-62 en 79-80; Corr. Turnhout, 17 oktober 2012, 13de k. en Antwerpen, 24 januari 2013, 14de k. (beschikbaar op www.myria.be).

150 Zie voor niet-bestraffingsbeginsel: Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 9-40.

1.2. | Rekrutering in België

Verschillende slachtoffers worden in België zelf verleid en beginnen een liefdesrelatie met de loverboy. Meestal gaat het dan om Belgische slachtoffers maar het kunnen ook meisjes zijn met een andere nationaliteit die al dan niet legaal in België verblijven.

De slachtoffers zijn eenzame meisjes met een laag zelfbeeld die met zichzelf in de knoop liggen. Ze hebben een zeer uiteenlopende sociale achtergrond en komen uit alle rangen of standen. Het betreft emotioneel kwetsbare kinderen die totaal geïsoleerd dreigen te geraken. Soms trachten ze hun problemen te vergeten door veelvuldig drugs te gebruiken. Ze hebben meestal ook problemen met hun familie.

Belgische slachtoffers met psychische problemen

In dit dossier[151] heeft een Belgisch-Marokkaanse drugshandelaar verschillende Belgische jonge vrouwen seksueel uitgebuit. De slachtoffers waren verschillende Belgische jonge vrouwen in een precaire situatie. Ze werden gedwongen tot gruwelijke en vernederende praktijken. De meeste slachtoffers hadden psychische of financiële problemen. Een van hen had in haar verleden van haar tiende tot vijftiende levensjaar een traumatiserende incestueuze ervaring opgelopen.

Het dossier werd opgestart op basis van informatie uit het drugsmilieu. De beklaagde verkocht drugs aan de jonge vrouwen en maakte misbruik van hun afhankelijkheidspositie en verslaving. In ruil voor drugs lieten de slachtoffers zich seksueel uitbuiten en misbruiken. De feiten speelden zich meestal af in de woonplaats van de beklaagde, maar ook bij anderen of in bars, zowel op individuele basis als tijdens seksfeestjes. Sommige slachtoffers hadden een relatie met de beklaagde.

Het slachtoffer verklaarde in detail hoe ze door haar loverboy verplicht werd tot bepaalde seksuele handelingen zoals anilingus, urofilie, coprofilie en trio's met haar zusje. Het hof citeerde hierover expliciet in zijn arrest: "dat "J." wat betreft de seks die hij met haar wou, steeds van alles wilde proberen en het, onder meer, ging om anale seks en plasseks, waarbij seks en drugs vaak een combinatie vormden; dat de plasseks er, onder meer, in bestond dat zij op het bed moest gaan liggen of in bad, waarna hij over haar plaste, of dat hij plaste in een glas dat zij dan moest drinken; dat hij op zekere dag wilde dat zij zijn stoelgang zou opeten en hij haar daarvoor zou belonen met "basen", zijnde het "roken van coke"; dat hij op het toilet zijn stoelgang op een bordje legde en vervolgens dit bordje voor haar op tafel zette; dat zij dit echter niet kon en er toen mayonaise heeft bijgedaan; dat zij toen veel had gedronken, onder meer wijn en porto en zat was."

De beklaagde had haar in eerste instantie gratis drugs toegediend, maar toen ze na verloop van tijd verslaafd werd aan de drugs, moest ze dit in natura terugbetalen. Bij ongehoorzaamheid werd ze opgesloten in een kamer. De beklaagde trad gewelddadig op tegen haar; zo werd het slachtoffer ooit met slagen en verwondingen in het ziekenhuis opgenomen Ze legde daarvoor echter nooit klacht neer. De beklaagde had haar immers volledig in zijn macht. Hij maakte gebruik van haar bankkaart, ging drie leningen van 2.500 euro aan waarvoor het slachtoffer telkens borg moest staan.

Het hof van beroep van Antwerpen heeft hem veroordeeld voor mensenhandel.[152] Het hof vond het daarbij niet relevant dat de beklaagde een periode een 'relatie' had met de slachtoffers. Niet zozeer omdat de seksuele uitbuiting ook na het beëindigen van de 'relatie' bleef duren maar vooral omdat men zich kan afvragen in hoeverre het wel om een echte relatie ging gezien de manier waarop hij vrouwen als seksobjecten beschouwde.

151 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 86 en 114.

152 Antwerpen, 29 maart 2012, 14ste k. (beschikbaar op www.myria.be).

De loverboy-methode kan bij de slachtoffers in België in vier fasen[153] worden opgedeeld: rekruteren, inpalmen, relationele afhankelijkheidsbinding, uitbuiten.

In de rekruteringsfase leggen de loverboys de eerste contacten via internet[154] (socialenetwerksites zoals Facebook, jongerensites, chatboxen), op plaatsen waar jongeren elkaar fysiek ontmoeten zoals schoolpleinen, jongerencafés of in de omgeving van jeugdinstellingen.[155] De loverboy legt contact met een potentieel slachtoffer en probeert indruk te maken door het showen van een mooie auto, praatjes te maken of complimenten te geven.

In de fase van het inpalmen van het meisje geeft hij haar heel veel aandacht. Hij biedt haar een luisterend oor en koopt mooie cadeaus. Hij doet alsof hij verliefd is en probeert ook haar verliefd te maken. Hij geeft haar psychische zekerheid en vertelt haar over de mooie toekomst die ze samen zouden kunnen hebben. De loverboy voelt precies aan waar de zwakke plek zit en speelt daar handig op in. Soms zijn de slachtoffers thuis weggelopen en weten ze niet waar ze naartoe moeten. In bepaalde cafés wordt hen hulp en een tijdelijk verblijf aangeboden.

In de bindingsfase van de relatie zorgt de loverboy ervoor dat het meisje smoorverliefd wordt en in een totale afhankelijkheidspositie terechtkomt. De loverboy tracht haar te isoleren van haar sociale netwerk en probeert haar familiebanden door te knippen zodat ze niet alleen emotioneel maar ook financieel van hem afhankelijk wordt. Hij gaat ze meer en meer controleren en wisselt zijn gedrag tegenover haar af met agressie en liefde. Hij dwingt haar bijna altijd haar grenzen te verleggen en stimuleert haar tot drugsgebruik zodat ze ook daar afhankelijk van wordt. Daarnaast zet hij haar aan om seks te hebben met zijn vrienden.

Relationele afhankelijkheidsbinding

In een dossier van Luik[156] spoorde de beklaagde jonge Belgische vrouwen in nood op, vaak zonder inkomsten en werk, om ze te rekruteren. Vervolgens deed hij alsof hij een liefdesrelatie aanging (loverboy) om de vrouwen zowel sentimenteel als financieel afhankelijk te maken. Uiteindelijk kwamen ze in de prostitutie terecht, waarbij hij hun tijdsbesteding nauw in de gaten hield. Geleidelijk namen de jonge vrouwen afstand van hun familie en moesten ze hem hun bankkaart en identiteitspapieren geven. Alle opbrengsten uit de prostitutie moesten ze afstaan. Wie niet voldoende geld opbracht of niet wilde luisteren, kreeg slaag of werd bedreigd.

Een van de slachtoffers had haar hele leven in opvangcentra vertoefd. Na haar geboorte was ze weggehaald bij haar moeder die alcoholverslaafd was en kwam ze bij een onthaalfamilie terecht. Ze had nooit familiewarmte gevoeld en verliet op haar achttiende verjaardag de onthaalfamilie.

Wanneer de slachtoffers volledig afhankelijk zijn, breekt de uitbuitingsfase aan. De loverboy maakt hen duidelijk dat ze moeten werken voor de kost en dwingt hen zich te prostitueren. Hij oefent psychische druk uit door in te spelen op haar schuldgevoelens. Hij heeft zogezegd problemen en zij kan hem helpen door 'in natura' zijn schulden af te betalen. Of ze moet haar dure cadeaus of verblijf terugverdienen. De gemakkelijkste manier om dat te doen is prostitutiewerk. Wanneer dit niet werkt, neemt de loverboy zijn toevlucht tot geweldpleging en chantage. Het slachtoffer moet hem ook de schulden van haar drugsverslaving afbetalen door zich te prostitueren.

153 *Aanpak loverboyproblematiek*, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, Utrecht 2012. In de dossieranalyse van de Belgische dossiers wordt deze opdeling bevestigd.

154 Voor een aantal best practices voor de politionele aanpak van loverboys via internet lees de studie: *Loverboys zijn laffe boys, Beschrijvend onderzoek pilot* loverboys, Politie Rotterdam Rijnmond, april 2012.

155 Verwey-Jonker-instituut, *Loverboys en hun slachtoffers, inzicht in aard en omvang problematiek en in het aanbod aan hulpverlening en opvang*, Breda 2011; *Loverboyproblematiek, factsheet*, Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling, Gouda.

156 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 107-108; Corr. Luik, 12 februari 2014, 8ste k. (definitief) (beschikbaar op www.myria.be).

Belgisch slachtoffer in conflict met ouders

In dit dossier[157] getuigde een Belgisch slachtoffer dat ze als zestienjarig meisje een jongen van Turkse afkomst leerde kennen en een relatie met hem begon. Het bleek een loverboy met drugsconnecties te zijn, die ook haar aanzette tot drugsgebruik. Toen haar ouders dit merkten, moest ze het huis verlaten en trok ze bij hem in. De loverboy kreeg geldproblemen en dwong haar tot prostitutie, eerst alleen met zijn vrienden, later ook met vreemden. Ze moesten 50 euro per beurt betalen. Het slachtoffer durfde zich niet verzetten omdat hij haar sloeg. Toen ze zeventien jaar was, dwong hij haar om in bars te gaan werken waar ze zichzelf moest aanbieden. Soms verdiende ze hier 600 à 700 euro. Zodra ze dat geld van de barexploitant kreeg, moest ze het integraal afgeven aan haar loverboy. Het geld diende om drugs te kopen voor haar en haar vriend. In periodes dat ze te weinig verdiende, moest ze om haar drugs te verdienen, zich prostitueren met de dealers, zijn Turkse pooiervrienden. Ze werd niet alleen gebruikt als betaalmiddel voor coke, maar was in het kader van een strafexpeditie voor een schuldaflossing ook slachtoffer van een groepsverkrachting in een bos. Soms werd ze na een drugsaankoop in Maastricht (Nederland) door haar loverboy achtergelaten om de schuld in natura af te betalen.

Loverboys gebruiken hun verleidingtechnieken ook onrechtstreeks op een manipulatieve wijze via zogenaamde lovergirls. Hun status en uitstraling maakt sommige loverboys zo aantrekkelijk dat meisjes alles zouden doen om bij hen in de gunst te komen.

Lovergirls zijn zelf slachtoffers van loverboys. Ze plegen strafrechtelijke feiten om in de gunst van hun loverboy te blijven (zie verder punt 3). Ze benaderen en rekruteren andere meisjes voor hun loverboy om later uit te buiten. Daarvoor sluiten ze eerst vriendschap en trachten ze hun vertrouwen te winnen. De lovergirl wil de eerste viool spelen bij haar loverboy en hem gunstig stemmen. Dat levert haar prestige op en bevestiging van haar relatie met de loverboy.

2. AANDACHTS-PUNTEN

2.1. | Vervolgen van loverboys die individueel handelen

Na de wetswijzigingen uit 2013[158] is o.a. de definitie van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting uitgebreid. De finaliteit seksuele uitbuiting verwijst voortaan niet langer naar specifieke artikelen van het Strafwetboek maar beoogt meer algemeen de finaliteit "uitbuiting van de prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting".[159] Voortaan heeft de finaliteit seksuele uitbuiting ook betrekking op het begrip seksslavin. De wetgever had een aantal redenen om die wijziging door te voeren. Een daarvan was een einde te maken aan een controverse in de rechtspraak. Op het terrein waren er immers nogal wat problemen met de interpretatie van de respectieve toepassingsgebieden van het (vorige) artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek[160] (mensenhandel) en artikel 380 van het Strafwetboek (rekrutering en uitbuiting van de prostitutie). Volgens een bepaalde rechtspraak, gebaseerd op de memorie van toelichting van de wet van 10 augustus 2005[161], maar die ingaat tegen de *ratio legis* van de wet, zou er pas sprake zijn van mensenhandel in geval van een netwerk. Daarmee vielen bijvoorbeeld de loverboys buiten het toepassingsgebied van artikel

157 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2009, *In een schijn van wettelijkheid*, p. 35-36; Corr. Tongeren, 8 september 2011, 9e k. en Antwerpen, 31 januari 2013, 14de k.

158 Zie de wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel, *BS*, 23 juli 2013.

159 Artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek luidt als volgt: "Levert het misdrijf mensenhandel op, de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel:
1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting (…)".

160 De moeilijkheid zat in het gebruik van "de misdrijven te laten plegen" in het (vorige) artikel 433*quinquies*. Dit artikel was als volgt geformuleerd: "Levert het misdrijf mensenhandel op, de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van de controle over hem teneinde : 1° ten aanzien van deze persoon de misdrijven te laten plegen die bedoeld worden in de artikelen 379, 380, § 1 en § 4, en 383bis, § 1".

161 De wet van 15 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers had artikel 433*quinquies* in het Strafwetboek ingevoerd.

433*quinquies* omdat ze alleen handelen. Door deze interpretatie was een extra voorwaarde nodig voor de tenlastelegging en werd een verschil gemaakt met andere vormen van uitbuiting. Voortaan zou het geen probleem meer mogen zijn om loverboys te vervolgen die buiten het kader van een netwerk opereren.

2.2. | Kwetsbare groep met specifieke noden

In voorgaande jaarverslagen[162] heeft Myria, toen nog als Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, al aandacht gevraagd voor jonge meisjes van buitenlandse of Belgische afkomst die zich in een sociaal precaire situatie bevinden en die daardoor extra kwetsbaar zijn om ten prooi te vallen aan loverboys. Daarbij werd gewezen op de nood aan een aangepaste benadering van deze kwetsbare groep van minderjarigen op het vlak van detectie en begeleiding.

In het Roemeens prostitutiedossier dat hierboven aan bod komt (zie kader *Via transitland en verkocht als seksslavinnen*), kwam duidelijk het gevoel van onzekerheid tot uiting bij minderjarige slachtoffers wanneer ze achttien worden en in een gat dreigen te vallen wanneer ze het opvangcentrum voor minderjarigen moeten verlaten. (zie kader *Wat als ik 18 jaar word?*). De centra voor minderjarigen hebben deze hiaten zelf al herhaaldelijk aangeklaagd. Ook had een magistraat tijdens de interviews de indruk dat de centra voor minderjarigen er overal wel tussenuit lijken te vallen en nergens terecht kunnen om hun problemen aan te kaarten.

Wat als ik 18 jaar word?

In dit Roemeense dossier[163] werd een minderjarig slachtoffer opgevangen in een opvangcentrum voor minderjarigen. Tijdens haar verhoor door de politie werd ze bijgestaan door haar begeleidster. Maar het slachtoffer vroeg eerst duidelijkheid over haar eigen situatie: "Voor aanvang van mijn verhoor wens ik te benadrukken dat ik heel erg bang ben voor de organisatie waarvan ik slachtoffer ben. Binnenkort zal ik achttien jaar worden en niet meer kunnen verblijven in deze instelling. U legt me uit dat ik het statuut van slachtoffer heb. Dit wil zeggen dat ik hier zal verblijven tot mijn meerderjarigheid. Nadien zal ik, dus op het ogenblik dat ik achttien jaar word, worden opgevolgd door een andere instelling die me dezelfde bescherming zal bieden. Ik wil eigenlijk mijn eigen leven leiden vanaf mijn meerderjarigheid. U legt me de procedure nogmaals uit hoe het verder met me zal verlopen. Ik begrijp uw uitleg en zal mijn volledige medewerking in deze zaak blijven verlenen. Er wordt me eveneens uitgelegd dat de hulpverlening na mijn 18de verjaardag kan verlengd worden."

Daarnaast hebben loverboy-slachtoffers nood aan een specifieke opvang waarbij de begeleiders permanent beschikbaar zijn. Dikwijls hebben de slachtoffers nachtmerries en ook 's nachts behoefte aan een gesprek om terug vertrouwen op te bouwen. Daarvoor hebben dergelijke slachtoffers een sterke behoefte aan een familiale omgeving met een gevoel van geborgenheid dat zo'n vertrouwen kan oproepen. Dat vergt veel middelen waardoor een dergelijke permanentie momenteel niet kan verzekerd worden door de gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel. Voor loverboy-slachtoffers is het ook belangrijk om hun ervaringen te kunnen uitwisselen met leeftijdsgenoten die hetzelfde hebben meegemaakt. Op die manier kunnen ze hun vertrouwen samen terug winnen.

Daarnaast hebben we vastgesteld dat loverboy-slachtoffers soms doelbewust gedrogeerd worden door hun pooiers om ze in een volledige fysieke en psychische afhankelijkheidspositie te brengen. Dergelijke slachtoffers

162 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, p. 130-131.

163 Zie kader boven 'Via transitland en verkocht als seksslavinnen'; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 17 en 60 en 108; Corr. Leuven, 4 juli 2013, 17de k. (beschikbaar op www.myria.be).

die drugsverslaafd gemaakt zijn, hebben nood aan gespecialiseerde begeleidingsprogramma's. Onder hen zitten ook verschillende Belgische slachtoffers waarvoor de begeleidingsvoorwaarden van het slachtofferstatuut mensenhandel minder toepasbaar zijn.[164] (zie kader boven *Belgische slachtoffers met psychische problemen*) De gespecialiseerde centra zijn niet in staat om deze slachtoffergroep van drugsverslaafden op te vangen en werken daarvoor samen met andere hulpverleningscentra.

Het slachtoffersysteem kan wel verfijnd worden en meer toegespitst worden op de specifieke behoeften van de verschillende slachtofferprofielen,[165] zoals de slachtoffers van loverboys. Zo heeft het slachtofferstatuut onvoldoende aandacht voor de specifieke problemen van Belgische kwetsbare slachtoffers en drugsafhankelijke slachtoffers.

De schoolomgeving en de jeugdorganisaties spelen ook een bepalende rol bij de noden van deze slachtoffers.[166] De school is niet alleen een trefpunt voor jongeren. Ook de sociale controle via de vriendenkring speelt een remmende, corrigerende of versterkende rol spelen. Zo is een jongere die lid is van een jeugdorganisatie normaliter weerbaarder tegen het gedrag van loverboys of maakt de afkeurende reactie van haar vrienden een minderjarig meisje alerter voor de misleidende verleidingstechnieken van een loverboy. Het gespecialiseerde slachtoffercentrum Payoke krijgt veel vragen van scholen en heeft in 2014 een infomagazine en een brochure uitgebracht om de scholen onder meer aan de hand van een checklist te sensibiliseren over loverboys en hun slachtoffers. Ook in het kader van het ontwerp van actieplan 2015-2018[167] overwegen de gefedereerde entiteiten in samenspraak met het Bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel om initiatieven te nemen om het grote publiek te sensibiliseren. De onderwijssector zou hier aan de basis kunnen liggen voor de eerste initiatieven. Ook de Roemeense rapporteur maakt in zijn bijdrage melding van dergelijke preventiecampagnes in de onderwijssector.[168]

De schoolomgeving en de jeugdorganisaties spelen ook een bepalende rol bij de noden van slachtoffers van loverboys.

In Nederland bestaat op dat gebied al heel wat expertise op basis van hun ervaringen op het terrein.[169] Er werd in 2011 een nationaal actieplan over de aanpak van loverboys uitgebracht.[170] Het was een gezamenlijke uitgave van onder meer de ministeries van Justitie, Onderwijs en Welzijn. Daarin werd ook veel aandacht besteed aan voorlichtingsmateriaal voor scholen.

Het Nederlandse Jeugdinstituut heeft ook een actieplan uitgewerkt met een aantal kernpunten voor een optimale opvang en behandeling van loverboy-slachtoffers.[171] Vooral de samenhang tussen deze kernpunten is belangrijk. Zo moet de fysieke en mentale veiligheid van het slachtoffer gegarandeerd zijn en uiteraard ook de nodige acute medische zorg waarvan traumaverwerking een belangrijk onderdeel is. Haar ouders en sociaal netwerk moeten altijd betrokken worden. De behandeling is gericht op de vergroting van de eigenwaarde en zelfbepaling van de slachtoffers. Hiervoor moeten eventueel weerbaarheidstrainingen ingezet worden. Er moet voor ieder individueel slachtoffer een risico-, behoeften- en krachtenanalyse gemaakt worden. Daarbij wordt aandacht besteed aan haar onderwijscarrière en toekomstige leefsituatie met inbegrip van het opbouwen van gezonde relaties.

Een ander belangrijk kernelement is dat de behandeling in fasen moet opgebouwd worden: "In de eerste fase van de behandeling is er sprake van een zeer duidelijke structuur en wordt de confrontatie met risico's binnen het netwerk geminimaliseerd of afgesloten. Het waarborgen van de veiligheid staat hierbij centraal. In deze fase wordt het gebruik van internet, sociale media en telefonie sterk beperkt. Wanneer dit wel wordt toegelaten, dan vindt dit onder toezicht plaats, zodat zich geen opening aandient voor de loverboy. Het contact met het netwerk wordt stapsgewijs weer opgebouwd, waarbij in de latere fase van de behandeling sprake is van een grotere zelfstandigheid en mogelijkheden om te oefenen. In de fasering wordt ook het contact met jongens meegenomen. De vraag is wanneer het meisje hieraan toe is, dit wordt op maat bekeken. Indien de behandeling ambulant plaatsvindt, is eveneens sprake van een duidelijke fasering, met aandacht

164 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 86 en 114; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2009, *In een schijn van wettelijkheid*, p. 35.

165 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 77.

166 Verwey-Jonker-instituut, *Loverboys en hun slachtoffers, inzicht in aard en omvang problematiek en in het aanbod aan hulpverlening en opvang*, Breda, 2011.

167 Het actieplan 2015-2019 werd aangenomen in juli 2015 (zie daarvoor de website van Myria: www.myria.be).

168 Zie verderop de externe bijdrage over de methode van loverboys in Roemenië.

169 Begin juli 2015 liepen er nog processen in Maastricht (NL) tegen een loverboy en 21 klanten waaronder een stel senioren en waarbij een 16-jarig meisje in een hotel in Valkenburg seksueel misbruikt was. (De Standaard, 11/07/2015). De loverboy werd voor mensenhandel tot een effectieve gevangenisstraf van twee jaar veroordeeld. De straffen voor de klanten varieerden van zes maanden (waarvan drie voorwaardelijk), vijf maanden (waarvan drie voorwaardelijk), en tien keer een dag onvoorwaardelijk cel plus taakstraffen van 120 tot 240 uur. (De Morgen, 24/07/2015).

170 Ministerie van Veiligheid en Justitie, *Rijksbrede aanpak loverboyproblematiek*, Actieplan 2011 – 2014.

171 "Hun verleden is niet hun toekomst", Actieplan Aanpak meisjesslachtoffers van loverboys/mensenhandel in de zorg voor jeugd, 2014 Nederlands Jeugdinstituut.

voor veiligheid, gezondheid, verwerking en de opbouw van contacten."[172]

In Nederland wordt ook veel belang gehecht aan een goede nazorg om te voorkomen dat een meisje opnieuw slachtoffer wordt van een loverboy. Daarvoor lopen verschillende initiatieven om meisjes tijdens en na afloop van een behandeling verder te ondersteunen: "Zo zijn er bijvoorbeeld 'maatjesprojecten' en 'lotgenotengroepen'. Bij een maatjesproject krijgt een meisje een speciaal geselecteerd maatje. Dit maatje kan het meisje helpen om een nieuwe start te maken. Samen met het maatje kan het meisje bijvoorbeeld een keer naar de film, koken of de stad in. Het is belangrijk dat het meisje weer nieuwe en gezonde sociale contacten krijgt. Een lotgenotengroep biedt slachtoffers (en ouders van slachtoffers) een veilige plek waar ze ervaringen kunnen uitwisselen met meiden die hetzelfde hebben meegemaakt en waar ze hun hart kunnen luchten."[173]

2.3. | Detectieprobleem bij jeugdzorg en jeugdmagistraten

In het vorige jaarverslag[174] stelden we vast dat in België weinig individuele gevallen van minderjarige slachtoffers van loverboys worden gedetecteerd. Toch blijkt uit de fenomeenschets dat minderjarige meisjes een kwetsbare doelgroep zijn voor loverboys. Hier stelt zich ook het probleem van kwetsbare *Belgische* slachtoffers die niet gemakkelijk worden gepercipieerd als slachtoffers van mensenhandel, iets wat meestal toegeschreven wordt aan buitenlandse slachtoffers.

Belgische slachtoffers worden nauwelijks gepercipieerd als mensenhandel-slachtoffers

De jeugdbrigades van de lokale politie zijn weinig vertrouwd met de indicatoren van mensenhandel. Daardoor zijn ze niet altijd geneigd om minderjarige slachtoffers van zedenfeiten als mogelijke slachtoffers van mensenhandel te beschouwen. Soms dreigen deze minderjarige slachtoffers als zogenaamd probleemkind zelfs gestigmatiseerd te worden en worden zij zelf verantwoordelijk gesteld voor de schending van zedenfeiten. De fout wordt dus bij de slachtoffers gelegd.

Ook bij de jeugdmagistraten werd een gebrekkige kennis vastgesteld van de indicatoren en van het slachtofferstatuut mensenhandel.[175] Het beleid heeft hier zijn lessen uit getrokken en een belangrijke nieuwe maatregel getroffen. Volgens de nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief COL[176] moeten de jeugdmagistraten en de referentiemagistraten mensenhandel beter samenwerken bij het detecteren en beschermen van minderjarige slachtoffers van mensenhandel.[177] Positief is dat het jeugdparket in de toekomst systematisch wordt uitgenodigd op de coördinatievergaderingen rond mensenhandel binnen het gerechtelijke arrondissement.

De gemeenschappen spelen een sleutelrol in de opvang en bescherming van minderjarigen. Uit de evaluatie van het nationaal doorverwijzingsmechanisme[178] bleek dat het personeel van de gemeenschapsstructuren weinig op de hoogte zijn van het slachtofferstatuut mensenhandel en de relevante actoren die moeten gecontacteerd worden. Dat kwam eind juni 2015 ook pijnlijk tot uiting toen via de media bekend raakte dat een veertienjarig meisje als slachtoffer van een loverboy in de gevangenis moest overnachten wegens plaatsgebrek bij de Vlaamse opvangcentra.[179] Nadien organiseerde de Vlaamse minister van Welzijn wel een overlegmoment met enkele actoren die expertise hebben op het gebied van loverboy-slachtoffers.

Het is ook van belang dat de sector van de jeugdzorg gesensibiliseerd wordt voor de indicatoren van mensenhandel. In de strijd tegen de loverboys ontbreekt deze schakel volledig. Daarbij mogen de jeugdige slachtoffers absoluut niet opnieuw tot slachtoffer gemaakt worden door hen te beschuldigen of te stigmatiseren voor deviant gedrag. Zo'n aanpak zou trouwens volledig contraproductief werken.

De huidige gang van zaken bewijst dat dit probleem snel moet aangepakt worden want op het terrein blijft de situatie schrijnend. Uit het dossier dat we hierna beschrijven, blijkt bijvoorbeeld dat de jeugdzorg de lucratieve omstandigheden voor loverboys soms in de

172 *Ibidem.*
173 Aanpak loverboyproblematiek, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, Utrecht 2012; websites www.humanitas.nl en www.stichtingstade.nl.
174 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 32.
175 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 67.
176 COL 01/2015 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel.
177 Deel 2, hoofdstuk 1, punt 2.2.
178 Het nationale oriënteringsmechanisme was het voorwerp van een evaluatie (algemeen luik in 2011 en luik minderjarigen in 2014) door het Bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel voor de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel, Zie Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 67.
179 Kranten, 25 juni 2015.

hand werkt. De feiten kwamen toevallig aan het licht naar aanleiding van een klacht na een incident.

Volgens de correctionele rechtbank van Gent[180] werd een dertienjarig Belgisch meisje uit een jeugdinstelling verleid door een loverboy en van 2012 tot 2014 tot prostitutie gedwongen. Dezelfde jeugdinstelling kwam ook in het Hongaarse prostitutiedossier ter sprake als aantrekkingspool voor loverboys (zie kader *Jeugdinstelling als aantrekkingspool voor loverboys*). Het dertienjarige slachtoffer werd door haar loverboy bij alle mannelijke klanten voor seks aangeboden in een café dat hij geregeld frequenteerde, tegen een prijs van 10 tot 500 euro of voor drugs.

De feiten kwamen pas aan het licht nadat de loverboy een ander meisje uit dezelfde jeugdinstelling gevraagd had "of ze geld wou verdienen" door zich te prostitueren. Hij schepte op over het feit dat haar dertienjarige lotgenote op één avond met drie verschillende mannen seks had gehad voor 110 euro. Het meisje vertelde het aan haar vriend die een kwade sms naar de loverboy stuurde. Toen ze toevallig samen op de bus de loverboy ontmoetten, leidde dit tot een confrontatie waarbij de loverboy de vriend met een wapen bedreigde en sloeg. Naar aanleiding van die feiten legden ze een klacht neer bij de politie tegen de loverboy. Daarbij legden ze ook verklaringen af over het dertienjarige meisje dat zich in opdracht van de loverboy moest prostitueren, zowel in de week als in het weekend, zowel in bars als in privéwoningen. Ze legden uit hoe de beklaagde zich als loverboy manifesteerde. De loverboy zorgde ervoor dat meisjes op hem verliefd werden, gaf ze geschenken, geld en drugs, en zorgde er uiteindelijk voor dat die meisjes alles voor hem deden uit schrik of onder bedreigingen.

Het dertienjarig slachtoffer werd audiovisueel[181] verhoord. Aanvankelijk wou ze enkel kwijt dat ze verliefd op hem was. Verder wou ze niets vertellen omdat ze schrik had en niet wou dat haar ouders iets overkwam. Hij had namelijk heel wat wapens in huis en ze twijfelde er niet aan dat hij die zou gebruiken. In een tweede verhoor verklaarde ze dat hij wou dat ze "wat geld verdiende": "Hij zou op café aan anderen gezegd hebben dat ze voor 40 euro seks mochten hebben met haar. In het café zou hij een condoom in haar hand en beha hebben gestopt en gezegd hebben 'kijk die gast is uw eerste klant.' Ze zei uiteindelijk ja, toen ze uit het toilet kwam stonden er weer drie. Van de 300 euro zou ze niets gekregen hebben. Toen ze later zei dat ze het niet meer zag zitten, kon hij haar overhalen toch verder te doen, hij zou haar ook gezegd hebben dat ze anders iets zou meemaken. Ze zou een twintig tot dertig maal geslachtsgemeenschap gehad hebben aan 40 euro maar nooit geld gekregen hebben."

De vader van het slachtoffer verklaarde dat zijn dochter de laatste jaren in diverse jeugdinstellingen was geplaatst, psychische problemen had en een gewoontewegloopster was. Sinds haar laatste verdwijning zou haar gedrag helemaal veranderd zijn, ook haar seksuele gedrag. Ze kwam de laatste tijd thuis met nieuwe, dure kledij. Aan haar broer zou ze verteld hebben dat iemand haar gevraagd had haar lichaam te verkopen. Ze zou ook een drugsprobleem hebben. Op Facebook liet een negentienjarige jongen verstaan dat hij samen met zijn vrienden seksueel contact met haar had in een bar.

De hoofdbeklaagde, die minderjarig was bij de aanvang van de feiten, werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf voor het exploiteren van ontucht of prostitutie van een minderjarige en voor schending van de wapenwet. De incriminatieperiode werd beperkt tot het moment dat de hoofdbeklaagde de leeftijdsgrens van meerderjarigheid bereikt had. Hij werd niet vervolgd voor mensenhandel.

Het slachtoffer stelde zich via haar wettelijke vertegenwoordiger burgerlijke partij en kreeg als provisie 1.500 euro toegewezen. Daarnaast beval de rechtbank een deskundig onderzoek met betrekking tot het slachtoffer om te beslissen over de overige schade.

180 Corr. Gent, 21/01/2015, 28de k.
181 Verhoor dat audiovisueel wordt geregistreerd.

Jeugdinstelling als aantrekkingspool voor loverboys

In het Hongaarse dossier, dat we besproken hebben in de dossieranalyse[182] en bij fenomeenschets[183] werd ook expliciet melding gemaakt van loverboy-activiteiten rond een opvanghuis voor minderjarige meisjes.

"Uit politionele vaststellingen blijkt dat er sterke vermoedens en aanwijzingen zijn dat minderjarige meisjes die in vzw (…) verblijven het slachtoffer worden van 'Lover Boys'. Deze 'Lover Boys' zouden de kwetsbare positie waarin de minderjarigen vertoeven uitbuiten om hen aan te zetten tot prostitutie. Zij zouden minderjarigen die willen weglopen 'opvangen' en onderdak geven om hen nadien tot seks en/of prostitutie te dwingen. Er zouden al effectieve slachtoffers gekend zijn (waarbij aangifte gedaan werd). Op regelmatige tijdstippen zouden er verdachte voertuigen in de omgeving gespot worden die er meisjes komen ophalen of afzetten. Sommige meisjes zouden, na telefonisch contact met hun 'vriend', plots verdwijnen om pas daags nadien terug te komen. Er werd in het verleden reeds een voertuig (…) opgemerkt die meerdere malen opvallend traag langs vzw (…) langsreed. Er zaten toen meerdere mannen in het voertuig."

We moeten vaststellen dat we nog veel kunnen leren van de aanpak in Nederland waar de Jeugdzorg een instrument heeft ontwikkeld voor de risicotaxatie[184] van seksueel grensoverschrijdend gedrag waarmee professionals mogelijke slachtoffers van loverboys kunnen detecteren. De Nederlandse organisatie Scharlaken Koord, die zich gespecialiseerd heeft in de loverboyproblematiek, maakte een loverboy-checklist die gebaseerd is op een aantal basisvragen om een loverboy te detecteren:

- Waar heeft het meisje haar 'vriend' leren kennen? Via internet/uitgaan?
- Probeert hij haar te chanteren met foto's op internet of die via een webcam zijn gemaakt?
- Praat hij negatief over mensen die belangrijk voor haar zijn?
- Hoe komt hij aan het vele geld/dure spullen?
- Geeft hij haar dure cadeaus (kleding/parfum)?
- Hoe is zijn financiële status?
- Vraagt hij haar om een lening af te sluiten op haar naam?
- Vraagt hij haar om (een) telefoonabonnement(en) af te sluiten op haar naam?
- Handelt hij in of gebruikt hij drugs/wapens?
- Neemt hij haar wel eens mee naar de rosse buurt?
- Kent hij meisjes die als prostituee werken?
- Kijkt hij weleens met haar naar pornoachtige films?
- Heeft ze hem wel eens betrapt op leugens?
- Is hij erg jaloers/bezitterig?
- Vraagt hij haar om een tatoeage te laten zetten?
- Biedt hij haar aan om een borstvergroting te betalen?
- Kent zij zijn vrienden en familie?
- Wat doet hij eigenlijk voor werk?

Het actieplan van het Nederlandse Jeugdinstituut[185] besteedt ook veel aandacht aan de signalering van loverboy-slachtoffers. De kern is dat professionals in de jeugdzorg kennis moeten hebben en zich bewust moeten zijn van de loverboy-problematiek. Daarnaast moeten ze de signalen kunnen herkennen en duiden. Hiervoor kunnen ze ter ondersteuning gebruik maken van het risicotaxatie-instrument. Na het duiden van de signalen moeten de professionals ook weten welke vervolgstappen ze kunnen zetten op het gebied van verder onderzoek, melding en hulpverlening. Ze moeten daarbij trachten de signalen bespreekbaar te maken bij het slachtoffer. Er moet nagegaan worden in welke mate de ouders en haar sociaal netwerk betrokken kunnen worden.

- *Beware of loverboys*, een Nederlandse brochure van Scharlaken Koord, geeft enkele tips over hoe een vermoedelijk loverboy-slachtoffer benaderen en het onderwerp bespreekbaar maken: "Als je als ouder, docent of hulpverlener te maken krijgt met signalen van een (mogelijk) slachtoffer, is het belangrijk om contact te houden met het meisje. Houd daarbij rekening met de volgende punten:

- Probeer dicht bij haar te blijven: houd de communicatie open.
- Maak geen verwijten, ze is ten eerste slachtoffer.
- Kraak haar 'vriend' niet af, hij is haar identiteit.
- Toon respect, ook al keurt u af wat ze doet of heeft gedaan.

182 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.; Hoofdstuk 4, punt 1.1.; Corr. Gent, 21 augustus 2014, 19de k.

183 Zie kader *Hongaarse loverboy en zijn manipulatietechnieken*.

184 Toelichting bij instrument risicotaxatie seksueel grensoverschrijdend gedrag, Nederlands Jeugd Instituut, Utrecht, oktober 2014.

185 *Hun verleden is niet hun toekomst*, Actieplan Aanpak meisjesslachtoffers van loverboys/mensenhandel in de zorg voor jeugd, 2014 Nederlands Jeugdinstituut.

- Toon geduld, geef haar de ruimte om zelf te kiezen.
- Houd rekening met wisselende gevoelens en beslissingen.
- Schrik niet van leugens of manipulatief gedrag.
- Doe niets achter haar rug om."[186]

3. NIET-BESTRAFFINGS-BEGINSEL BIJ SLACHTOFFERS VAN LOVERBOYS

In het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012* heeft Myria, toen nog het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, zijn focus gewijd aan het niet-bestraffingsbeginsel van slachtoffers van mensenhandel.[187]

Het idee achter niet-bestraffing of *non punishment* is dat het slachtoffer, ook al heeft het een misdrijf gepleegd, niet autonoom heeft gehandeld. Ofwel door de mate waarin het slachtoffer onder controle van de mensenhandelaars stond, ofwel door de methodes die de mensenhandelaars gebruikten.[188]

Concreet betekent dat dus dat de staten[189] moeten garanderen dat slachtoffers niet worden gestraft voor inbreuken gepleegd in het kader van of als gevolg van mensenhandel.

Bij de analyse van de dossiers stellen we vast dat sommige slachtoffers van loverboys zich vanuit hun emotionele afhankelijkheidspositie laten aanzetten tot strafbare feiten. Soms is hun slachtofferschap evident, maar in andere gevallen manifesteerden ze zich duidelijk als mededaders. Ze opereren bijvoorbeeld als gezelschapsdame[190]. In dat geval wordt dat individueel door de magistraat en rechtbank beoordeeld. Het is in die gevallen vaak moeilijk om een duidelijke lijn te trekken tussen dader en slachtoffer. Bovendien is het ook niet makkelijk te bepalen in welke mate de slachtoffers verplicht zijn geweest dader te worden, of dat ze integendeel volledig zelfstandig hebben gehandeld. Daarbij kan ook nagegaan worden of dergelijke strafrechtelijke handelingen niet, los van de afhankelijkheidspositie, louter zijn ingegeven door een overlevingsstrategie[191].

Bij de prostitutieslachtoffers van de loverboys kunnen we in de Belgische context daarbij drie profielen schetsen: slachtofferschap, grijze zone, daderschap. Daarbij moeten we opmerken dat er in het buitenland ook nog slachtoffers zijn die door hun loverboy gedwongen worden tot misdrijven.

3.1. | Eerste profiel: slachtofferschap

In het eerste profiel is er nog duidelijk sprake van slachtofferschap en erkent de rechtbank ze expliciet als slachtoffer.

Een loverboy van het Hongaarse prostitutiedossier, dat verder aan bod komt in dit verslag[192], had bij drie slachtoffers een kind en een vierde slachtoffer was zwanger van hem (zie kader fenomeenschets: *Hongaarse loverboy en zijn manipulatietechnieken*). Hij had de vier vrouwen tot prostitutie aangezet. Twee van hen werden als slachtoffers van mensenhandel erkend onder wie ook de vrouw die strafrechtelijke feiten gepleegd had. Dat laatste slachtoffer kwam haar loverboy na zijn aanhouding in de

186 Aanpak loverboyproblematiek, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, Utrecht 2012; Folder Beware of Loverboys, Scharlaken Koord.
187 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-40.
188 OVSE, *Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking*, 22 april 2013.
189 Het niet-bestraffingsprincipe van slachtoffers is een specifiek systeem voor lidstaten die het Verdrag van de Raad van Europe over mensenhandel tekenden en voor de EU-lidstaten. Het maakt ook deel uit van de plechtige engagement van de OVSE sinds 2000. Zie het jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2013, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 12-13.
190 Gezelschapsdames spelen een cruciale rol in het prostitutiesysteem. Het zijn (ex-)prostituees die hun collega's moeten controleren, bars bewaken, de prostitutiegelden innen en contacten regelen. De werking van de gezelschapsdames situeert zich in een grijze zone. Enerzijds spelen ze een intermediaire rol in het crimineel systeem. Wanneer er een meisje wegvalt, contacteren ze zelf een pooier voor een nieuw meisje om zo zelf geen inkomensverlies te lijden. Omdat ze zo nauw met hen samenwerken, kennen ze alle pooiers. Anderzijds vormen ze een soort bescherming voor de prostituees. Ze zijn attentievol, zorgen voor hun veiligheid en regelen hun administratieve zaken.
191 Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2009), Mensenhandel - Zevende rapportage van de Nationaal Rapporteur, Den Haag: BNRM, Oktober 2009; Siegel, D. & Blank, S. de. (2008). Vrouwen die in vrouwen handelen: de rol van vrouwen in mensenhandelnetwerken. Tijdschrift voor Criminologie, 1(50), 35-48.
192 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1. en hoofdstuk 4, punt 1.1., zie ook punt 2 van dit hoofdstuk.

gevangenis bezoeken en regelde nadien voor hem nog afspraken om andere meisjes in vitrinebars te plaatsen. Uit de telefoontap bleek dat zij na zijn aanhouding een ander meisje ook nog instructies gaf om te zwijgen tegenover de politie.

3.2. | Tweede profiel: de grijze zone

In het tweede profiel situeren de loverboyslachtoffers zich in een grotere grijze zone tussen slachtoffer- en daderschap waarbij de rechtbank hen niet meer als slachtoffers erkent maar ook niet als daders beschouwt. We presenteren hier drie verschillende typevoorbeelden. In het eerste voorbeeld verwijdert de referentiemagistraat tijdens het onderzoek een slachtoffer uit het slachtofferstatuut. In een ander voorbeeld stelt het parket, in de hoedanigheid van openbaar ministerie, het loverboyslachtoffer voor als een slachtoffer maar weigert de rechtbank haar als slachtoffer te erkennen. Tenslotte vervolgt het openbaar ministerie in het laatste voorbeeld in haar tenlastelegging een loverboyslachtoffer mee als beklaagde maar weigert de rechtbank haar te veroordelen voor mensenhandel.

In het Nigeriaanse dossier, dat verder aan bod komt in dit verslag[193], zat een minderjarig Nigeriaans meisje aanvankelijk in het slachtofferstatuut mensenhandel maar werd ze daar uit gezet door de referentiemagistraat mensenhandel.

Aanvankelijk was ze in Nigeria gerekruteerd om als prostituee te komen werken. Ze had de belofte gekregen om veel geld te verdienen. Bij haar vertrek had ze een voodoo-ritueel ondergaan waarbij ze beloofd had al haar verplichtingen te zullen vervullen. Bij haar aankomst in België kreeg ze de boodschap dat ze eerst een zogezegde schuld moest afbetalen van 25.000 euro om zich vrij te kopen. De hoofdbeklaagde was een loverboy en verleidde haar zodat ze verliefd op hem werd en een relatie met hem begon. Hier werd de loverboytechniek niet als rekruteringsmethode maar als een bijkomende controletechniek gehanteerd om het slachtoffer extra afhankelijk te maken in België.

De loverboy slaagde erin haar aan te zetten tot het plegen van strafrechtelijke feiten en ze in te zetten bij de uitbuiting van andere prostitutieslachtoffers. Die getuigden later dat dit minderjarige loverboyslachtoffer hen in het station Brussel-Zuid had opgewacht en hen in opdracht van haar loverboy hun prostitutieplaats toegewezen had. Daarnaast bleek uit de telefoontap dat ze zelf in Nigeria bezig was met de rekrutering van nieuwe minderjarige slachtoffers die haar plaats zouden innemen en voor haar zou komen werken. Dat was voor de referentiemagistraat het signaal dat ze zich als Nigeriaanse *madame*[194] begon te manifesteren en een bedreiging kon vormen voor de eigenlijke slachtoffers van mensenhandel. Daarom werd ze uit het slachtofferstatuut gezet.

In het Bulgaarse dossier Sliven[195] had het openbaar ministerie in zijn tenlastelegging tegen de loverboy ook de prostitutiefeiten van een minderjarig slachtoffer opgenomen maar weigerde de rechtbank dat slachtoffer te erkennen.

Het dossier was in 2011 opgestart nadat een achttienjarig meisje was ontsnapt van haar loverboy en via haar moeder de politie had verwittigd. Tijdens het onderzoek bleek dat bij een controle van de federale Brusselse politie dezelfde beklaagde reeds enkele jaren daarvoor werd opgemerkt in het gezelschap van een ander achttienjarig meisje dat zich prostitueerde in een bar. Dat meisje was als minderjarige een relatie met de beklaagde begonnen en meegekomen naar Brussel. Ze verklaarde haar inkomsten zelf te beheren en geen geld te moeten afstaan aan de beklaagde, die haar werk ook niet controleerde. Geen enkel element uit het onderzoek kon het tegendeel bewijzen.

Ondertussen was ze in 2011 zelf actief in het prostitutienetwerk en had ze op vraag van de beklaagde een geschikte prostitutieplaats toegewezen aan het nieuwe slachtoffer. Verder had ze via een geldtransferagentschap verdachte geldsommen overgemaakt aan verschillende personen te Sliven. Het openbaar ministerie had haar in de tenlastelegging zelf als slachtoffer toegewezen, maar de rechtbank is het daarin niet gevolgd.[196] Voor de feiten gepleegd tegenover deze jonge vrouw verleende de rechtbank haar het voordeel van de twijfel en sprak de beklaagde vrij.

193 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.2.; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 70; Corr. Brussel, 24 februari 2012, 46ste k. (beschikbaar op www.myria.be) en Brussel, 31 oktober 2012, 13de k.

194 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.2, a.

195 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 19; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 84-86.

196 Corr. Brussel, 30 mei 2012, 54ste k. Zie: Jaarverslag 2011, *op. cit.*, pp. 113-114.

Tenslotte, in een ander Bulgaars dossier[197] werd een loverboyslachtoffer voor haar betrokkenheid als gezelschapsdame in de tenlastelegging als medebeklaagde vervolgd door het openbaar ministerie.

De gezelschapsdame moest van haar loverboy, de hoofdbeklaagde, toezicht houden op andere prostitutieslachtoffers. Ze maakte deel uit van een crimineel uitbuitingsysteem waarbij geweld niet geschuwd werd. Zelf werd ze ook fysiek bedreigd door haar loverboy en moest ze zich blijven prostitueren.

Ze werd als medebeklaagde vervolgd voor verschillende inbreuken: mensenhandel, aanzetten tot en exploiteren van ontucht, deelname aan een criminele organisatie en illegaal verblijf. In haar gedetailleerde motivering schept de rechtbank duidelijkheid over de verantwoordelijkheid en de rol van iedere beklaagde. Wat de gezelschapsdame betreft, bleek uit telefoontaps dat haar loverboy controle over haar uitoefende. Hij verplichtte haar om te werken, ook al was ze vermoeid – een rustdag kreeg ze niet. Hij verweet haar bovendien niet evenveel te verdienen als een andere prostituee, en bedreigde haar wanneer ze bij haar terugkeer geen geld bij zich had. Tegelijk moest ze geld gaan ophalen bij een andere prostituee. De rechtbank oordeelde dat de tenlastelegging mensenhandel tegenover haar niet was aangetoond, omdat ze niet voldoende controle over de meisjes had om hun ontucht of prostitutie te bevorderen. Ze was immers zelf in de prostitutie terechtgekomen via haar partner, tegenover wie ze volledig onderworpen en afhankelijk was.[198]

3.3. | Derde profiel: daderschap

Het derde profiel vormen de voormalige loverboyslachtoffers die zich ondertussen volledig ontwikkeld en genesteld hebben in het daderschap. Ze gebruiken hun verleden als verdedigingsstrategie[199] en manifesteren zich aanvankelijk als zogenaamde slachtoffers. De rechtbank behandelt en veroordeelt hen desondanks als beklaagden.

In een Roemeens dossier[200] werden Romaslachtoffers in Roemenië gerekruteerd via de loverboymethode en nadien in het buitenland als seksslavinnen verkocht (zie *kader Via transitland en verkocht als seksslavinnen*).

Een vrouwelijke medebeklaagde was zelf ook als zestienjarige via de loverboymethode tot prostitutie gedwongen en had zich ondertussen opgewerkt in het prostitutienetwerk. Ze werkte er al acht jaar in en was getrouwd met de hoofdbeklaagde. Aanvankelijk manifesteerde ze zich ook als slachtoffer van de hoofdbeklaagde: bij haar interceptie bij de huiszoeking van de prostitutiebar gaf ze zich, net zoals de echte prostitutieslachtoffers, uit als een uitgebuit slachtoffer. Ze was wel niet geïnteresseerd in het slachtofferstatuut mensenhandel nadat de politie haar dit uitgelegd en aangeboden had.

Ze erkende bepaalde verantwoordelijkheden te hebben genomen in een prostitutie-organisatie die meisjes rekruteerde maar werd daar, naar eigen zeggen, toe gedwongen door de hoofdbeklaagde. Ze werkte ook in de prostitutie en moest nog altijd haar geld afgeven aan hem. Ze beweerde dat hij haar bedreigde en nog altijd onder zijn controle hield. De laatste tijd moest ze in zijn opdracht de andere meisjes in het geheim te controleren.

Tijdens het onderzoek werd haar huidige rol in het prostitutienetwerk ontmaskerd door de slachtofferverklaringen en de telefoontaps. Daaruit bleek dat ze gezag uitoefende over de meisjes en mee onderhandelde over hun koopsommen als seksslavinnen. Ze maande de slachtoffers aan om cocaïne te gebruiken om te kunnen blijven doorwerken en dwong hen seks te hebben zonder condooms omdat dat meer opbracht. Ze regelde ook een gedwongen abortus van een minderjarige die zes maand zwanger was van haar echtgenoot, de hoofdbeklaagde. De boreling leefde nog en werd gedood. (zie kader gedwongen abortus).

Tijdens het latere onderzoek herriep deze medebeklaagde haar aanvankelijke verklaringen en stelde geen slachtoffer te zijn en alles uit vrije wil gedaan te hebben.

197 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 19; Corr. Luik, 26 september 2012, 8ste k., beschikbaar op www.myria.be, bevestigd door Luik, 23 april 2013.

198 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 70-71.

199 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 20.

200 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 17 en 60 en 108; Corr. Leuven, 4 juli 2013, 17de k., beschikbaar op www.myria.be.

Gedwongen abortus

Dit Roemeense dossier bevat twee getuigenissen over dit voorval waarin de medebeklaagde, die zich als slachtoffer voordeed, een hoofdrol speelde. Een getuige verklaarde: "Het meisje moest een abortus laten plegen, ze was vijf of zes maanden zwanger, ze heeft pillen moeten slikken; de bevalling is op gang gekomen, het kind is geboren en viel gewoon op de vloer. Ik was er niet bij maar zag al het bloed op de grond, ik was dus niet aanwezig bij de feiten. Het kind leefde nog. De vrouw van I. (hoofdbeklaagde) heeft de boreling in de zak gestoken, ze heeft de zak dichtgeknoopt. Men vertelde dat het kind ook van I. (hoofdbeklaagde) zou zijn en daarom hield zijn echte vrouw zich bezig met de abortus."

Het minderjarige slachtoffer verklaarde zelf over haar abortus: "Voor de tweede zwangerschap (de ondervraging wordt afgebroken voor enkele minuten omdat de benadeelde partij is beginnen wenen) vond de tweede abortus plaats in de badkamer en ik werd bijgestaan door (...) en daarna is ook N. (de medebeklaagde; de vrouw van de hoofdbeklaagde) gekomen. De badkamer was met tegels op de grond en had een douche. Toen het kindje naar buiten is gekomen stond ik voor de wc-pot en is het op de tegels gevallen, ik was in shock. Het was (...) die mij geassisteerd heeft, zij heeft de navelstreng doorgesneden met een schaar en zij heeft het kindje in een kleine handdoek gewikkeld. Ik heb veel bloed verloren. Het kind werd van de tegels opgenomen door N. (medebeklaagde), en (...) heeft mij geholpen om mij aan te kleden om mij naar het hospitaal te brengen en ik weet niet wie het bloed in de badkamer opgekuist heeft. Ik ben ongeveer vijftien à twintig minuten van het kind weggebleven en in die tijd heb ik mij aangekleed om naar het hospitaal te gaan. Het kind was in leven toen ik de badkamer verliet omdat het zijn handjes bewoog en naderhand ben ik te weten gekomen dat het een jongen was. Toen het kindje geboren werd heb ik hard geweend. Later heeft men mij gezegd dat het kindje dood was."

Loverboyslachtoffers van gedwongen misdrijven

Verschillende studies[201] maken ook melding van slachtoffers van loverboys die buiten de prostitutiesector uitgebuit worden. De loverboys kunnen hun slachtoffers in dat geval ook aanzetten tot het plegen van gedwongen misdrijven zoals drugstransporten en gedwongen diefstallen. De Nederlandse Rapporteur mensenhandel haalt daarbij dossiers aan waarbij de slachtoffers aanvankelijk in de prostitutie en daarna als drugskoeriers ingezet werden maar ook slachtoffers die daarvoor nooit in de prostitutie gewerkt hadden.[202]

3.4. | Conclusie

Deze korte analyse toont dat de benadering van het niet-bestraffingsbeginsel bij loverboys en hun slachtoffers een interessante blik werpt op de strategieën van prostitutienetwerken. Onderzoek naar dat fenomeen is leerrijk om een beter zicht te krijgen op de slachtoffers die in kleine of in grote mate in het daderschap stappen en wat hen daartoe drijft. Op die manier kan de beleidsaanpak mogelijk worden bijgestuurd. Daarnaast is het belangrijk dat magistraten dit geval per geval voldoende grondig bekijken en analyseren om er dan de juiste kwalificatie aan te kunnen geven.

201 Verwey-Jonker-instituut, Loverboys en hun slachtoffers, inzicht in aard en omvang problematiek en in het aanbod aan hulpverlening en opvang, Breda 2011; Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2009), Mensenhandel - Zevende rapportage van de Nationaal Rapporteur, Den Haag: BNRM, Oktober 2009.

202 Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2009), Mensenhandel - Zevende rapportage van de Nationaal Rapporteur, Den Haag: BNRM, Oktober 2009.

Externe bijdrage: SOS minderjarige slachtoffers van mensenhandel

Johan Vangenechten, stafmedewerker Minor-Ndako vzw

Al enkele jaren is het aantal niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel bijzonder laag. De meeste minderjarigen die worden geregistreerd zijn bovendien kinderen van meerderjarige slachtoffers. Dit overzicht[203] van de nieuwe slachtofferdossiers van minderjarigen bij de Dienst Vreemdelingenzaken illustreert deze bewering.

Jaar	Totaal nieuwe dossiers	Waarvan minderjarige slachtoffers	Waarvan niet-begeleide minderjarigen
2011	149	20	8
2012	157	19	8
2013	129	5	2
2014	156	10	4

Er zijn een aantal factoren die begrijpelijk maken waarom het aantal zo laag is.

- Niet-begeleide minderjarigen die slachtoffer zijn van mensenhandel moeten geen medewerking verlenen aan een gerechtelijk onderzoek om opvang en bescherming te krijgen. Zij kunnen sowieso terecht in de hulpverlening voor niet-begeleide minderjarigen tot ze de meerderjarigheid bereikt hebben. Bij volwassen slachtoffers ligt dat anders.
- Veel slachtoffers durven hun verhaal niet vertellen uit angst voor represailles tegen henzelf of tegen hun familie.
- Soms kunnen de slachtoffers geen bruikbare informatie aandragen omdat ze zo jong zijn. Denk bijvoorbeeld aan kinderen van 5 à 6 jaar oud die worden vergezeld door een passeur.
- Bij de smokkel of exploitatie van jonge minderjarigen is de familie vaak op één of andere manier betrokken. Voorbeelden zijn: ouders de hun kind toevertrouwen aan een passeur, kinderen die moeten bedelen of diefstallen plegen voor een netwerk gerund door een oom of grootouder. Het is dan bijzonder delicaat om verklaringen te vragen van het slachtoffer. Daarmee vraag je een kind zich tegen zijn familie te keren.

Tegelijkertijd willen we niet verhullen dat we ons ernstige zorgen maken over de detectie van minderjarige slachtoffers. In elke Vlaamse provincie is er een netwerk voor crisishulpverlening. Minor-Ndako maakt deel uit van zo'n crisisnetwerk . Een van de afdelingen (leefgroep voor kinderen van 0-12 jaar) houdt permanent twee bedden vrij voor crisisopvang. In de andere (residentiële) afdelingen wordt er crisisopvang geboden naarmate er plaats is.

Door die crisisopvang hebben we veel ervaring opgedaan met potentiële slachtoffers van mensenhandel maar helaas ook heel wat zaken gezien die we zorgwekkend vinden:

- **Onzorgvuldigheid**. Kinderen worden betrapt bij woningdiefstallen. In een mum van tijd wordt de zaak geklasseerd. Volwassenen komen de kinderen ophalen. Er wordt niet genoteerd wie die volwassenen zijn. In een vrachtwagen wordt een groep mensen aangetroffen waaronder een jongen van dertien. In de signalisatiefiche noteert de agent dat de jongere in het bezit is van een GSM. Er wordt geen poging gedaan het nummer te achterhalen. Twee dagen later verdwijnt de jongen. Aan de hand van het telefoonnummer had men hem misschien kunnen opsporen.
- **Voorgeschreven procedures niet volgen**. Bij acties tegen mensensmokkel wordt de aanwezigheid van minderjarigen niet altijd aan de bevoegde instanties (Parket, Dienst Vreemdelingenzaken/Dienst voogdij) gemeld. De betrokken minderjarigen krijgen een brief mee waarin staat dat ze zich de volgende morgen zelf moeten aanbieden in Brussel bij de Dienst Voogdij maar geen ticket of begeleiding om daar te geraken.
- **Geen bescherming**. Een man en een kind worden aangehouden op de luchthaven. Volgens de reisdocumenten gaat het om een vader en dochter, maar het kind aan de grens is niet het kind op de foto in het paspoort. De politie start een onderzoek en zoekt opvang voor het kind. Het Parket Jeugdbescherming wordt niet ingeschakeld. Het kind verblijft in een open centrum zonder tussenkomst van een plaatsende instantie. Voor een crimineel netwerk is het niet moeilijk het kind te recupereren.
- **Geen bescherming en geen onderzoek**. Vier meisjes tussen 9 en 11 jaar oud worden betrapt op woninginbraken in een villawijk. Omdat er weinig bewijzen zijn wordt de zaak onmiddellijk geseponeerd. Drie meisjes worden opgehaald door familie, het vierde blijft achter. Tenslotte wordt er opvang gezocht en een voogd aangesteld. In de volgende dagen komen er onrustwekkende elementen naar boven.

203 Informatie van de Dienst Vreemdelingenzaken, deels uit gepubliceerde documenten, deels verkregen bij de Cel Minteh.

Het gerechtelijke dossier kan niet heropend worden. Er is geen jeugdrechter aangeduid. Het meisje wordt opgevangen in vrijwilligheid, iedereen kan haar komen ophalen. 'Grootouders' (er zijn geen documenten om dit te staven) dienen zich aan om het kind op te halen.

– **Bevoegdheidsverdeling**. Kinderen die op de luchthaven die onderschept worden omdat er wellicht sprake is van mensensmokkel, worden in regel opgevangen in het netwerk van Fedasil. Zou het niet beter zijn deze kinderen onder de hoede van een jeugdrechter te plaatsen in een voorziening van de jeugdzorg? Daar kan leeftijdsadequate opvang geboden worden in kleinschalige groepen en is er meer bescherming tegen mensen van buitenaf. Zo ja, welke capaciteit hebben de gemeenschappen voor deze (vaak jonge) kinderen?
– **Vorming eerste lijn**. Kinderen die in georganiseerd verband diefstallen plegen kan je beschouwen als daders of als potentiële slachtoffers. Hebben de diensten die betrokken zijn bij de crisishulp vorming gekregen om het aspect van mogelijk slachtofferschap te zien? Hebben de voorzieningen die crisishulp bieden handvaten om die kinderen adequaat op te vangen?
– **Geen aangepast hulptraject**. Jongens van dertien die in de laadbak van een vrachtwagen kruipen, kinderen die diefstallen plegen in opdracht, jonge meisjes die in de prostitutie belanden: Deze kinderen en jongeren mogen niet als dader benaderd worden. Maar opvang en begeleiding in een volledig open structuur is misschien ook geen afdoend antwoord. Minor-Ndako probeert aanklampend te werken en door beveiligde maar open opvang te bieden en het maximum te doen om een ondoordacht vertrek te voorkomen. Het handvol plaatsen dat we kunnen aanbieden is te klein (enkel crisisopvang en voor zover er plaats vrij is) en heeft zijn beperkingen. We blijven een open voorziening. Wie in de leefgroep zit kan contact onderhouden met de buitenwereld via internet en GSM (eventueel via de andere bewoners). In sommige situaties is het beter om toezicht uit te oefenen op de communicatie met de buitenwereld.

Voor alle duidelijkheid, het is niet de bedoeling om zo veel mogelijk slachtoffers in de speciale beschermingsprocedure te hebben. De eerste bekommernis moet zijn dat er geen exploitatie van minderjarigen meer is. De wetgever heeft het belang hiervan aangegeven de strafmaat te verdriedubbelen wanneer het slachtoffer van mensenhandel of mensensmokkel minderjarig is. De bestrijding van exploitatie kan niet afhankelijk gemaakt worden van verklaringen van minderjarigen en medewerking aan het gerechtelijk onderzoek. De familie is vaak - bewust of onbewust -betrokken bij de exploitatie. We mogen niet verwachten dat kinderen verklaringen afleggen tegen de volwassenen die voor hen gezorgd hebben. We kunnen hen evenmin kwalijk nemen dat ze vertrouwen stellen in personen die dat vertrouwen misbruiken. We moeten manieren vinden om exploitatie en manipulatie een halt toe te roepen en de kinderen die mogelijk slachtoffer werden van deze praktijken passende bescherming aan te bieden, zelfs wanneer ze geen medewerking verlenen aan een gerechtelijk onderzoek.

Opsporing en vervolging is vanzelfsprekend belangrijk, maar de opsomming hierboven leert ons dat er nog heel wat werk is op het vlak van de samenwerking op de eerste lijn. Zorgvuldigheid, eenduidige en werkbare procedures, nadenken over passende hulpverlening, samenwerking tussen bestuursniveaus om dit samen aan te pakken, ... Dit zijn geen nieuwe zaken. Het actieplan Mensenhandel 2012 - 2014[204] stelde het zo: "*Ondanks het bestaan van deze bepalingen moet worden vastgesteld dat de kwestie van bescherming van minderjarigen in de praktijk, door de complexe structuur van het beschermingssysteem van de jeugd, de voogdij en de specifieke procedures inzake mensenhandel, nog voor problemen zorgt.*" (p. 23)

"*Bovendien moet er specifieke aandacht naar de kwestie van de uitbuiting van minderjarigen in het algemeen (bedelen en gedwongen plegen van misdrijven) uitgaan. Hiertoe werd een specifieke strafbaarstelling in 2005 goedgekeurd. De zeer jonge minderjarigen kunnen, meer dan wie ook, tot bedelarij worden aangezet. De kennis van dit fenomeen blijft evenwel beperkt. Deze kwestie zal bijgevolg moeten worden bestudeerd en er zal moeten worden nagegaan welke oplossingen kunnen worden aangebracht.*

Ook het feit dat sommige minderjarigen zich aan de voorziene begeleidingsmaatregelen onttrekken verdient de nodige aandacht. Dit verhoogt immers het risico op een nieuwe uitbuiting. Er moet dus een specifieke opvolging van deze situaties worden verzekerd en oplossingen worden overwogen die gericht zijn op het voorkomen van dit risico." (p 24)

België staat in de Europese Unie en daarbuiten bekend om zijn voortrekkersrol in de strijd tegen mensenhandel. We hebben goede wettelijke instrumenten, een professioneel opsporingapparaat en een humane benadering van slachtoffers (opvang en bescherming voor wie medewerking verleent aan een gerechtelijk onderzoek naar de feiten). Het samenspel van die drie zorgt voor sterke resultaten. De bestrijding van exploitatie van minderjarigen blijft ver achter. Dat moet dringend veranderen. Een politieinspecteur, parketmagistraat of opvangmedewerker kan dat niet alleen. Er is een nieuw

204 www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_C_MH_NL_2012.pdf.

elan nodig dat alle schakels met elkaar verbindt en er een sterke ketting van maakt.

Beveiligde maar open opvang

In 2011 werd Minor-Ndako geconfronteerd met de verdwijning van een kwetsbare minderjarige uit de crisisopvang. Verdwijningen komen uiterst zelden voor in onze voorziening. We vonden het belangrijk om na te gaan wat we kunnen doen om een dergelijk impulsief vertrek te voorkomen.

We gingen hiervoor te rade bij Esperanto, een Waalse voorziening van de jeugdzorg dat zich toelegt op de opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Esperanto is ook een open centrum, maar het werken rond veiligheid en het voorkomen van een ondoordacht vertrek zit er verweven in het DNA van het pedagogisch concept.

Belangrijke zaken zijn :
- het voorkomen van verveling door het aanbieden van kleine activiteiten (maaltijd, douche, medisch onderzoek, wassen van de kleren, gesprek met tolk of met gespecialiseerde medewerker (jurist, psycholoog, ...);
- het aanduiden van een centrale persoon die alles mbt deze minderjarige van nabij opvolgt en die mee bewaakt dat er geen verveling is;
- het monitoren van de communicatie met de buitenwereld;
- Begeleidingsattitude: de begeleider is in de eerste plaats empathisch, geeft veel informatie en vertaalt de vragen van de jongere naar de gerechtelijke instanties, zonder in de plaats te treden van die diensten (politie, jeugdrechter, ...)
- De procedure voor opname houdt rekening met de gegevens die nodig zijn om een verdwijning te melden.

De eerste 48 uren zijn het meest cruciaal, daarna neemt het risico op verdwijning geleidelijk aan af.

Op basis van deze elementen heeft Minor-Ndako een eigen aanpak ontwikkeld. Die is niet zo ingrijpend als wat Esperanto biedt. Dat is normaal. Potentiële slachtoffers van mensenhandel zijn voor Minor-Ndako een doelgroep tussen andere.

Een kleine vergelijking

	Esperanto	Minor-Ndako
Onderwijs	Eerste maanden onderwijs in huis	**Onderwijs gebeurt steeds extern**
Toegang tot GSM/Internet	Bewoners hebben geen eigen GSM, toegang tot internet enkel in het kader van huisonderwijs + onder toezicht.	Meeste bewoners hebben eigen GSM, laptop in de leefgroep, free wifi
Verblijfplaats van de slachtoffers	**Afgelegen ligging Geheim adres**	Stedelijke ligging Geen geheim adres

De vraag hoe je in een open structuur een impulsief vertrek kan voorkomen is aan de orde voor alle diensten die eerste lijnsopvang bieden. Iedere voorziening kan nadenken over de eigen grenzen en binnen dat kader zelf iets uitwerken. Door deze oefening te maken kan wanneer er een vraag komt naar veilige opvang, informatie geven over je mogelijkheden en beperkingen op dit vlak. Die vraag wordt gesteld in het kader van mensenhandel, maar ook bij andere problematieken, zoals eer-gerelateerd geweld of kindhuwelijken.

Minor-Ndako is een voorziening van de Bijzondere Jeugdzorg van de Vlaamse Gemeenschap. De vereniging werd in 2002 opgericht om de meest kwetsbare niet-begeleide minderjarigen kleinschalige en kwaliteitsvolle opvang te bieden. Vandaag is Minor-Ndako een middelgrote voorziening met meer dan 80 medewerkers, vier vestigingsplaatsen (Aalst, Anderlecht, Asse, Brussel) en een gediversifieerd hulpaanbod. We bieden opvang en begeleiding aan 66 niet-begeleide minderjarigen maar daarnaast ook aan 44 gezinnen en kinderen uit Brussel en Vlaams Brabant.

We willen de instroom van niet-begeleide minderjarigen in de Jeugdzorg faciliteren. Daarom hebben we een aanmeldpunt waar minderjarigen en hun voogd terecht kunnen voor een aanmeldingsgesprek. Daarnaast hebben we ook verschillende aanvullende projecten die geen deel uitmaken van de Jeugdzorg. Lisanga is het langst-lopende project. Het biedt woonbegeleiding aan 30 niet-begeleide minderjarigen die een beschermingsstatus hebben als vluchteling. Karavenserai is een woonproject waar vluchtelingen samenwonen met studenten. Verder zoeken we steunfiguren voor kinderen en jongeren die een heel klein sociaal netwerk hebben, is er een loop- en voetbalclub, gaan we spreken in scholen ....

Minor-Ndako is een naam die lang geleden werd bedacht. Minor betekent 'jongere' en Ndako 'onderdak'. De naam verenigt Latijn en Lingala en dat is precies wat wij ook willen doen: mensen van uiteenlopende achtergrond harmonieus doen samenleven.

Externe bijdrage: De methode van loverboys in Roemenië

Irina Ionela DIN, politieofficier, Roemeens nationaal agentschap tegen mensensenhandel

De laatste tijd gebruiken criminelen die zich inlaten met mensenhandel en uitbuiting van slachtoffers steeds minder fysiek geweld tegen hun slachtoffers om ze onderdanig te maken tegenover de netwerken van mensenhandelaars/uitbuiters. Ze doen dat op twee manieren. Ofwel gaan ze het slachtoffer materieel betrekken door hem of haar een deel van zijn of haar opbrengsten af te staan, ofwel gaan ze proberen het slachtoffer te overhalen via emotionele chantage. De meeste mensenhandelaars geven de voorkeur aan de loverboy-methode.

Voor een beter begrip van deze nieuwe rekruteringsmethode moeten we definiëren wat een loverboy precies is. Een loverboy is een man die bewust een vrouw afhankelijk gaat maken om haar tot prostitutie aan te zetten. De loverboy doet er alles aan om een volledige controle over het meisje uit te oefenen zodat hij de enige is naar wie ze luistert. Ze wordt verliefd op hem zonder te beseffen dat hij haar volledig in zijn macht heeft. In de meeste gevallen zal hij haar heel snel vertellen dat hij schulden of problemen heeft, die zij kan oplossen door seksuele betrekkingen te hebben met een van zijn vrienden of iemand anders aan wie hij geld moet, om op die manier geld te verdienen. Door ermee in te stemmen denkt ze hem uit de nood te helpen, terwijl het voor hem een pure business is.

De loverboy methode verloopt dus in verschillende specifieke stappen:

- De loverboy infiltreert in de vriendenkring van het slachtoffer of neemt rechtstreeks contact met haar op om haar vertrouwen te winnen;
- De twee beginnen een relatie waarbij de loverboy haar constant manipuleert door haar dure cadeaus te schenken, haar met affectie en liefde te overstelpen, haar een serieuze relatie voor te spiegelen en zelfs uitzicht te bieden op een huwelijk en een beter leven;
- Na een tijdje beslissen ze te gaan samenwonen of naar het buitenland te trekken om er te gaan werken. Daar valt de droom dan in duigen en duiken er zogenaamde financiële problemen op, die enkel kunnen worden opgelost door prostitutie van het slachtoffer.

Wat opvalt is dat die verschillende stappen elkaar snel opvolgen, waardoor het slachtoffer amper de tijd krijgt om te beseffen wat er gebeurt.

Om zijn doel te bereiken gebruikt de loverboy volgende technieken:

- De loverboy is altijd netjes, loopt er goed gekleed bij en houdt er een beschaafd taalgebruik op na. Hij is de ideale man waarvan het meisje altijd heeft gedroomd en door de belangstelling die hij voor haar heeft, krijgt ze het gevoel dat haar droom werkelijkheid wordt.
- Meestal kan de loverboy ook terugvallen op een breed crimineel netwerk dat hem constant van cash geld voorziet. Om haar te verleiden, overstelpt hij haar met dure geschenken. Die geschenkjes versterken ook de relatie. Het slachtoffer heeft het moeilijk te breken met iemand die haar met dure geschenken overlaadt. Voor heel wat meisjes die op die manier worden geronseld zijn die geschenken bovendien een manier om toegang te krijgen tot een wereld die voor hen tot dan toe onbereikbaar leek.
- Meestal maakt de loverboy het meisje zodanig van hem afhankelijk dat ze tot alles bereid is. Hij misbruikt haar gevoelens om controle over haar te krijgen, ze beschikt immers nog niet over de nodige maturiteit om te beseffen wat haar overkomt. Wat zij als liefde interpreteert is in feite niets anders dan controle/een levenspad dat hij voor haar uitstippelt en dat zij volgt. Daardoor wordt het voor haar wel heel moeilijk om hem te verlaten. Ze houdt zielsveel van hem en is volledig van hem afhankelijk. Ze koestert sterke gevoelens en beseft niet wat er gebeurt. Na verloop van tijd raakt ze verstrikt in de prostitutie en de mensenhandel en wordt het uiterst moeilijk om uit de klauwen van de mensenhandelaars te geraken. Soms schaamt ze zich ook te veel om terug bij haar familie of vrienden te gaan.[205]

Uit een analyse van de gevallen die het Roemeens nationaal agentschap tegen mensenhandel heeft opgevolgd en van de profielen van kwetsbare personen die via deze methode worden gerekruteerd, kan een aantal hypotheses naar voor worden geschoven:

Meestal worden de slachtoffers, vaak minderjarigen die nog niet over de nodige maturiteit beschikken, laaggeschoold zijn en die afkomstig zijn uit weinig gegoede een- of tweeoudergezinnen, door een onbekende gerekruteerd. Wat opvalt bij tweeoudergezinnen is dat het meestal om ouders gaat met een geringe betrokkenheid bij het leven van de kinderen, om gezinnen waar de relaties op scherp staan en waar zich feiten voordoen van huiselijk geweld, alcohol- of drugsgebruik. De minderjarige ziet het leven dat de loverboy haar voorspiegelt dan ook als een uitweg om uit die omgeving te ontsnappen. Dit toont aan dat de gezinsomgeving, de financiële situatie en de scholingsgraad sterk bepalen in welke mate iemand kwetsbaar is voor mensenhandel via deze methode.

Hieronder volgt ter illustratie een aantal gevallen van slachtoffers van deze methodes:

Geval 1: Het slachtoffer B.C. is afkomstig uit een ontwricht gezin (eenoudergezin, gescheiden moeder die met iemand samenleeft). Toen ze één jaar oud was, is ze bij haar grootouders aan moeders zijde terechtgekomen en is haar moeder naar Italië vertrokken om er te gaan werken. Het gezin staat er financieel niet erg goed voor en de enige inkomsten zijn het pensioen van de grootmoeder, een medische uitkering en een overheidstoelage voor minderjarigen. Het minderjarige meisje ging een tijdje naar school, behaalde zelf goede resultaten maar heeft de school uiteindelijk na haar zesde jaar vaarwel gezegd.

Voor het schooljaar 2012-2013 heeft de moeder nog geprobeerd haar naar Italië te laten overkomen maar daar had ze aanpassingsproblemen en na enkele maanden heeft ze besloten terug te keren naar haar grootouders aan moeders zijde. Steeds vaker begon ze te spijbelen.

Regelmatig liep ze van huis weg en door de overlevingsstrategieën die ze er in die periodes op nahield, werd ze een uitgelezen doelwit om slachtoffer te worden van seksuele uitbuiting, vooral toen die periodes zich steeds vaker voordeden en algemeen bekend raakten. Gezinsproblemen, gebrekkige communicatie binnen het gezin en sociale desintegratie hebben het jonge meisje extreem kwetsbaar gemaakt.

Begin februari 2014 loopt het jonge meisje van 12 jaar opnieuw weg bij haar grootmoeder om bij haar beste vriendinnetje in te trekken, een minderjarige die even oud is en dochter van M.U. Tussen februari en half september 2014 overtuigt M.U. het jonge meisje constant om er met hem seksuele betrekking op na te houden. Hij belooft haar dat hij van zijn vrouw zal scheiden (een vrouw van 20 die in Engeland woont) om met haar te trouwen.

Tijdens diezelfde periode deed hij haar valse huwelijksbeloften en maakte op die manier misbruik van haar bijzonder kwetsbare situatie als slachtoffer. Hij ronselde haar en bood haar onderdak om haar seksueel te kunnen uitbuiten. Hij verplichtte haar zich te prostitueren, zogezegd om geld te verdienen om hun huwelijk en de aankoop van een woning te kunnen betalen. Om in het begin haar vertrouwen te winnen, stopte M.U. haar regelmatig wat geld toe.

205 www.abolishion.org/lover-boy-part-4.

De procureurs van de directie onderzoek naar georganiseerde misdaad en terrorisme kwamen tot de volgende conclusie: "De minderjarige is in de val gelokt door bij haar de indruk te wekken dat ze haar leven zelf in handen nam en controleerde, en dat ze niet langer afhankelijk was van volwassenen (ouders, grootouders), waarbij ze totaal vrij was, zelf op financieel vlak, en inkomsten puurde, ook al waren die onbeduidend, uit de sekshandel die ze bedreef, en waarbij ze trachtte te bewijzen dat ze op prille leeftijd wel degelijk volwassen was, wat haar voor M.U., de verwerende partij, het ideale slachtoffer maakte".

Tijdens de periode waarin de minderjarige bij M.U. inwoonde, heeft H.V. met zijn smartphone opnames gemaakt terwijl het meisje seksuele betrekkingen had met zijn vriend. Deze video is later door andere bekeken.

Nog steeds tijdens de periode waarin de minderjarige bij M.U. inwoonde, heeft M.U. na overleg met zijn vrouw U.A.C, seksuele betrekkingen gehad met het minderjarige meisje van 12 jaar. Dit gebeurde voor de webcam terwijl hij via Skype met zijn vrouw sprak. Zijn vrouw zal de video die in die omstandigheden is gedraaid in Engeland verkopen voor een bedrag van 200 pond.

Op een avond heeft M.U. het jong meisje, vriendinnetje van zijn dochter, gevraagd om naast hem en enkele van zijn vrienden te komen zitten, o.a. H.V. en twee onbekenden. Terwijl zijn dochter naar haar kamer ging, profiteerde M.U. ervan om de minderjarige alcohol in te schenken. De vier mannen drongen er bij haar op aan om zich te bezatten. Ze hebben vervolgens van de situatie gebruik gemaakt om seksuele betrekkingen te hebben met het minderjarige meisje van 12 jaar.

Ook na het vertrek van zijn vrienden mocht de minderjarige van de verwerende partij haar grootmoeder niet contacteren. Hij sloot haar op in zijn huis, waaruit ze pas na een politie-interventie is bevrijd.

Geval 2: P.M.C. komt uit een tweeoudergezin. Ze is tweede kind en woont in het appartement van haar ouders in een stad in centraal Roemenië. De ouders en de oudste zus van het slachtoffer wonen en werken al jaren in Italië. De relaties tussen het slachtoffer en de andere leden van het gezin worden gekenmerkt door een totaal gebrek aan echte communicatie en psychologische ondersteuning. De enige steun die ze van haar familie krijgt is van materiële (financiële) aard.

Aanwijzingen dat er binnen het gezin sprake was van geweld zijn er niet. Het slachtoffer kon rekenen op financiële steun van het gezin zodra ze die nodig had. Ze deed seizoensarbeid en had dus geen stabiel inkomen. Het slachtoffer heeft haar studies (12 jaar) beëindigd zonder haar eindexamen af te leggen.

In de zomer van 2007 woonde het slachtoffer alleen in het appartement van haar ouders, die in Italië werkten. De zus van het slachtoffer was studente en woonde in een andere stad.

In die periode ontmoette ze C.D., met wie ze een relatie begon. Hij won haar vertrouwen, de gevoelens leken wederzijds en ze begonnen toekomstplannen te smeden.

In februari 2008 nodigde C.D. het slachtoffer uit op een vakantietrip naar Italië. Aangezien het koppel al een maand of 6, 7 samen was, leek die uitnodiging normaal. Ze stelde er zich dan ook geen vragen bij. Eind februari 2008 reden PMC en C.D. met de wagen naar Boekarest. C.D. zat achter het stuur.

Aan de luchthaven zei C.D. dat er een probleem was. Hij vertelde het slachtoffer dat ze alvast alleen naar Italië kon gaan, dat hij zijn vertrek een dag zou uitstellen en dat hij haar de volgende dag in Italië zou vervoegen. Hij stelde haar gerust en zei haar dat hij ter plaatse kennissen had die haar op de luchthaven van Venetië zouden opwachten.

In Italië werd P. M.C. opgewacht door twee meisjes die haar naar een appartement brachten, waar ze zou logeren in afwachting dat C.D. zou aankomen. Vanaf de eerste dag maakten de meisjes het slachtoffer duidelijk wat de ware reden achter haar komst naar Italië was, met name prostitutie voor rekening van C.D. Totaal verbaasd vroeg P. M.C. om uitleg. C.D. speelde het slachtoffer, zei dat hij wanhopig was, dat hij schulden had die hij niet kon terugbetalen en dat zij zijn enige hoop was.

Door zoveel chantage en aangezien ze geen middelen had om naar huis terug te keren, stemde het slachtoffer ermee in zich te prostitueren. 3 à 4 weken lang werkte ze als straatprostituee en stuurde het geld naar C.D. in Roemenië.

Na een interventie van de Italiaanse politie moest P. M.C. haar activiteiten staken en werd ze teruggestuurd naar Roemenië. C.D. wachtte haar op aan de luchthaven en bracht haar naar een huurappartement in Boekarest.

Onder druk van emotionele chantage prostitueerde het slachtoffer zich een vijftal maanden in Boekarest. Tijdens deze periode had het slachtoffer de intentie om niet langer te gehoorzamen en alle bruggen met C.D. op te blazen. Daarop is de controle van het slachtoffer uitgedraaid op bedreigingen en fysiek geweld van de mensenhandelaar

en zijn omgeving. Het slachtoffer kon dan ook niet anders dan gehoorzamen.

In augustus 2008 werd het slachtoffer naar Zwitserland gebracht waar ze zich één week heeft geprostitueerd, waarna de Zwitserse autoriteiten zijn tussengekomen. Daarna is ze in Duitsland terechtgekomen, waar ze zich tussen september 2008 en januari 2010 in verschillende clubs heeft geprostitueerd. Het slachtoffer verklaarde dat er in die clubs steeds iemand van de andere meisjes die er werkte, een oogje in het zeil hield.

Tijdens die periode heeft het slachtoffer gewacht tot er zich een gelegenheid aandiende om te ontsnappen aan de mensenhandelaars, om er zeker van te zijn dat ze haar met rust zouden laten en dat ze achteraf geen problemen meer zou krijgen.

In januari 2010 was het slachtoffer om gezondheidsredenen in Roemenië en heeft ze contact opgenomen met B., een vroegere klant die er bij C.D. heeft op aangedrongen haar met rust te laten.

We willen erop wijzen dat van alle door het Roemeens nationaal agentschap tegen mensenhandel opgestelde indicatoren voor het inzamelen van statistische gegevens over slachtoffers van mensenhandel, één bijzondere indicator voor de via deze methode geronselde slachtoffers ontbrak. Uit de analyse van de beschikbare gegevens en informatie[206] bleek dat de meest kwetsbare categorie in het kader van mensenhandel vrouwen waren (74 % van het totale aantal), en dit zowel voor minderjarigen als voor volwassenen. Verder bleek dat seksuele uitbuiting een van de meest verspreide vormen van uitbuiting van slachtoffers van mensenhandel bleef (63 % van het totaal) en dat een geringe scholingsgraad een van de meest bepalende factoren was om slachtoffer van mensenhandelaars te worden. 47 % van alle slachtoffers had amper de eerste cyclus van het secundair onderwijs[207] achter de rug op het ogenblik dat ze in handen van de mensenhandelaar zijn gevallen en 32 % had een diploma secundair of beroepsonderwijs, of was van plan dat diploma te behalen, op het ogenblik dat het misdrijf mensenhandel was gepleegd. Uit een analyse van de gegevens over de sociale banden tussen de ronselaar en het slachtoffer en uit de gegevens over de rekruteringsmethode, blijkt dat de slachtoffers in 89 % van de gevallen (671 van de 757 slachtoffers) via een rechtstreeks contact met de ronselaar worden benaderd. Tijdens diezelfde periode werd 47 % van de slachtoffers gerekruteerd via een bekend persoon en 39 % door een vreemde.

Dus ook al worden de slachtoffers die via de loverboy-methode worden gerekruteerd niet afzonderlijk geïdentificeerd, toch zorgen de terugkerende specifieke kenmerken van de methode bij steeds meer slachtoffers voor een zekere sensibilisering over de potentiële risico's ervan. Daarom heeft het Agentschap[208] in 2011 de campagne "Your boyfriend may be a loverboy" gelanceerd om het publiek, en vooral dan jonge vrouwen tussen 17 en 26 jaar, te sensibiliseren over de methodes die ronselaars gebruiken om slachtoffers te rekruteren en hen op die manier weerbaarder te maken.

In dit verband werden in meer dan 130 universiteiten, hoge- en middelbare scholen preventiecampagnes georganiseerd. Meer dan 11.000 studenten en leerkrachten hebben die bijgewoond en de impact was enorm.

Deze rekruteringsmethode diende trouwens als inspiratiebron voor de Roemeense filmmaakster Catalin MITULESCU. Het Agentschap heeft haar film Loverboy en het thema dat erin aan bod komt gebruikt om tijdens een aantal bijeenkomsten met vertegenwoordigers uit de doelgroepen te wijzen op de concrete aspecten van de loverboy-methode.

206 De analyse had betrekking op de statistische gegevens over de in 2014 geïdentificeerde slachtoffers.

207 Een slachtoffer dat tot een specifieke onderwijscategorie behoort is een slachtoffer dat op het ogenblik van de mensenhandel is afgestudeerd of op het punt staat dit te doen in die bepaalde categorie.

208 Roemeens nationaal agentschap tegen mensenhandel.

Deel 2
Evolutie van het fenomeen en van de strijd tegen mensenhandel

Hoofdstuk 1
Recente evoluties van het juridische en politieke kader

In dit hoofdstuk gaat Myria in op de laatste evoluties van het juridische en politieke kader inzake mensenhandel en mensensmokkel op Europees en Belgisch niveau.

1. EVOLUTIES VAN HET JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER

1.1. | Mensenhandel

In 2012 heeft de Europese Commissie haar strategie bepaalt inzake mensenhandel voor de periode 2012-2016.[209] Myria heeft dit in een vorig jaarverslag - toen nog onder de benaming Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding - toegelicht.[210] In oktober 2014 heeft de Commissie een tussentijds verslag gepubliceerd over de toepassing van deze strategie.[211] De vijf prioriteiten uit deze strategie zijn:

- slachtoffers van mensenhandel herkennen, beschermen en bijstaan;
- meer doen om mensenhandel te voorkomen;
- Actief mensenhandelaars vervolgen;
- de coördinatie en samenwerking tussen de belangrijkste betrokken partijen verbeteren en zorgen voor een coherent beleid;
- meer inzicht verwerven in en effectiever reageren op nieuwe problemen op het gebied van mensenhandel in welke vorm dan ook.

Het tussentijds verslag gaat in op de inspanningen die zijn geleverd voor de vier eerste prioriteiten, waarbij de vijfde aan bod komt in elk van de hoofdprioriteiten. We overlopen de belangrijkste punten.

a) Slachtoffers van mensenhandel herkennen, beschermen en bijstaan

De Commissie wijst op het belang van een vroegtijdige identificatie van de slachtoffers om ze efficiënt te kunnen beschermen. Daarom is het zo belangrijk te beschikken over de juiste nationale doorverwijzingsmechanismen (*national referral mechanisms*). De Commissie heeft verschillende van die projecten in dat domein gefinancierd.[212]

De strategie voorzag ook in een Europees model van een transnationaal doorverwijzingsmechanisme tegen 2015. Van eventuele vooruitgang in dat domein is er in het tussentijds verslag evenwel geen sprake.

Andere maatregelen van de Commissie zijn de publicatie van richtlijnen inzake identificatie van slachtoffers van mensenhandel, die bestemd zijn voor het personeel aan grensposten en in consulaire diensten, en de publicatie van een document over de rechten van slachtoffers van mensenhandel.[213] De Commissie schonk in het bijzonder aandacht aan de arbeidsmarktbemiddelaars aangezien er momenteel een vergelijkende studie loopt naar de regulering ervan en naar de rol die de sociale partners kunnen spelen om mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid te vermijden.[214] Er wordt tot slot bijzondere aandacht besteed aan de minderjarigen: de Commissie werkt aan een mededeling waarin ze benadrukken welke richting de geïntegreerde systemen voor kinderbescherming moeten uitgaan[215] In samenwerking met het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) heeft ze net een gids uitgebracht over de voogdij van minderjarige slachtoffers van mensenhandel zonder begeleiding van iemand met het ouderlijk gezag.[216]

209 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *De EU-strategie voor de uitroeiing van mensenhandel 2012-2016*, 19 juni 2012, COM(2012)286 final.

210 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 71-72.

211 Commission Staff working document, *Mid-term report on the implementation of the EU strategy towards the eradication of trafficking in human beings*, Brussels, 17 October 2014, SWD(2014)318 final, COM (2014) 635 final.

212 De details van die projecten zijn te vinden op de website over de bestrijding van mensenhandel van de Commissie: http://ec.europa.eu/anti-trafficking/node/1_en.

213 http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/thb_victims_rights/thb_victims_rights_en.pdf.

214 www.eurofound.europa.eu/research/projects.htm.

215 Het Europees forum voor de rechten van het kind heeft zich de laatste jaren over deze vraag gebogen. Het wou daarmee een bijdrage leveren tot de ontwikkeling van Europese richtsnoeren in dat domein om de lidstaten te helpen bij het toepassen van hun verantwoordelijkheden op vlak van kinderbescherming. De Commissie is voorzitter van dit Forum. Het Forum verleent de Commissie en andere Europese instellingen advies en bijstand op vlak van integratie van de rechten van het kind in alle beleidsdomeinen van de EU, en het wisselt ook informatie en goede praktijken uit.

216 http://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care-handbook-reinforce-guardianship.

b) *Preventie en verminderen van de vraag*

Tegen 2016 zal de Commissie het Parlement en de Raad een verslag voorleggen waarin de impact wordt geëvalueerd van nationale wetgeving die het strafbaar stelt om gebruik te maken van diensten die worden geleverd door slachtoffers van mensenhandel. Momenteel loopt ook een studie naar de impact van maatregelen om mensenhandel te vermijden[217] en naar de genderdimensie in het fenomeen mensenhandel.[218] De oprichting van de Europese bedrijfscoalitie tegen mensenhandel[219] daarentegen laat nog op zich wachten.

c) *Opsporing en vervolging van mensenhandelaars*

Door verschillende financieringsprojecten levert de Commissie een bijdrage tot de bijscholing van personen die instaan voor de opsporing en vervolging. In verschillende lidstaten lopen financiële onderzoeken en op basis van informatie van de lidstaten maakt Europol werk van een doorlichting van de financiële onderzoeken inzake mensenhandel.

De Commissie werkt proactief mee aan een vlottere samenwerking tussen de verschillende niveaus, met name tussen organisaties uit het middenveld en de wetshandhavingsautoriteiten (*law enforcement authorities*) van de lidstaten. Zoals aangekondigd in haar strategie werkt de Commissie ook aan een verslag om meer inzicht te krijgen in het gebruik van internet en van sociale netwerken voor de rekrutering van alle vormen van mensenhandel[220] en aan een studie over de rechtspraak en de praktijken inzake mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.[221]

Verder wijzen we nog op de goedkeuring van de richtlijn 2014/42/EU van 3 april 2014 betreffende de bevriezing en confiscatie van opbrengsten van misdrijven.[222] Dankzij die richtlijn zullen de lidstaten veel makkelijker de opbrengsten van mensenhandel kunnen bevriezen en confisqueren. De richtlijn voorziet immers in een brede definitie van de goederen die het voorwerp kunnen vormen van bevriezing of confiscatie. Zo bepaalt de richtlijn meer mogelijkheden om opbrengsten van misdrijven te confisqueren in het geval de persoon op de vlucht of ziek is. De richtlijn voorziet ook in meer uitgebreide bevoegdheden die confiscatie moeten vergemakkelijken wanneer een rechter het als bewezen acht dat het bewuste goed op een criminele wijze is verkregen. In bepaalde gevallen is ook confiscatie van aan derden overgedragen goederen mogelijk.

d) *Coördinatie, samenwerking en coherent beleid*

De Europees coördinator voor de bestrijding van de mensenhandel is belast met het toezicht op de implementatie van het Europese politieke kader en vooral dan de strategie. In dit verband waakt ze over de coördinatie van de activiteiten inzake mensenhandel binnen de Commissie en met behulp van externe actoren. Ze ziet ook toe op een gecoördineerde toewijzing van financiële middelen die een weerspiegeling moeten zijn van de Europese prioriteiten.

Zo komt het EU-netwerk van nationale rapporteurs of gelijkwaardige mechanismen maandelijks twee keer bijeen. Zoals reeds in de strategie is aangekondigd werd het EU-platform voor het maatschappelijk middenveld tegen mensenhandel opgestart, dat om de twee jaar bijeenkomt. Daarnaast is er ook een e-platform opgericht, wat de communicatie tussen de leden van het platform moet bevorderen.

De Commissie financiert tenslotte heel wat projecten rond mensenhandel die zich richten tot tal van landen en regio's zowel binnen als buiten de EU. De lidstaten werken ook steeds nauwer samen met heel wat niet-EU-landen. Het voorkomen en bestrijden van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers komen systematisch aan bod in akkoorden en samenwerkingen met niet-EU-landen en ook in alle EU-dialogen over migratie en mobiliteit.

---

217 De resultaten waren verwacht tegen eind juni 2015. Op het moment dat de redactie van dit verslag werd afgesloten, waren ze nog niet bekend.

218 De resultaten worden verwacht tegen december 2015.

219 Het doel van die coalitie is om de samenwerking met de bedrijven en met andere actoren te verbeteren, de nieuwe uitdagingen die zich stellen aan te pakken en preventiemaatregelen tegen mensenhandel te bespreken, in het bijzonder in sectoren met een hoog risico zoals de seksindustrie, de landbouw, de bouw en het toerisme.

220 Dit rapport werd verwacht tegen halverwege 2015. Op het moment dat de redactie van dit verslag werd afgesloten (juli 2015), waren de resultaten van dit Europese rapport nog niet bekend.

221 Resultaten worden verwacht tegen december 2015.

222 Richtlijn 2014/42/EU van 3 april 2014 betreffende de bevriezing en confiscatie van opbrengsten van misdrijven in de Europese Unie, *PB*, L127/39 van 29 april 2014. De lidstaten moeten die omzetten tegen 4 oktober 2015.

1.2. | Mensensmokkel

Na de dramatische gebeurtenissen op de Middellandse Zee heeft de Europese Commissie als reactie op de huidige uitdagingen inzake migratie, een reeks maatregelen voorgesteld.[223] Een daarvan is een actieplan 2015-2020 tegen mensensmokkel.[224] Dit plan bepaalt de concrete maatregelen om smokkel van migranten te vermijden en te bestrijden:

- **politionele en justitiële strijd tegen mensensmokkel verbeteren** : door een herziening van de Europese wetgeving ter zake;[225] door te streven naar samenwerking met de financiële instellingen en zo werk te maken van financiële onderzoeken om de opbrengsten van de migrantensmokkel in beslag te nemen en te confisqueren en door een themagroep binnen Eurojust op te richten rond migrantensmokkel;
- **verzamelen en uitwisselen van gegevens efficiënter maken**: o.a. door in belangrijke landen Europese verbindingsfunctionarissen in te zetten en door vaker Europol in te schakelen voor het opsporen en indien nodig wissen van inhoud die smokkelaars online zetten om publiciteit te maken rond hun activiteiten;
- **smokkel beter vermijden en de bijstand aan kwetsbare migranten verbeteren**: via preventiecampagnes in derde landen over de risico's van smokkel; via een in 2016 op te starten consultatie en impactanalyse over een eventuele herziening van richtlijn 2004/81/EG over de verblijfstitels;[226] door onderhandelingen over overnameovereenkomsten voor te stellen aan de belangrijkste herkomstlanden van migranten in irregulier verblijf; door doelstellingen te bepalen over het aantal controles dat in de lidstaten moet worden uitgevoerd in de economische sectoren die het meest aan zwartwerk zijn blootgesteld;
- **nauwer samenwerken met derde landen**: via financiering van projecten die derde landen moeten helpen strategieën te ontwikkelen ter bestrijding van migrantensmokkel.

2. EVOLUTIES VAN HET BELGISCHE JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER

Op Belgisch niveau hebben de belangrijkste evoluties vooral betrekking op de wijzigingen aan het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel.[227] Enerzijds is de samenstelling van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel uitgebreid. Anderzijds wordt Myria officieel aangesteld als onafhankelijke component van het mechanisme van Nationaal Rapporteur.

Op 15 mei 2015 is ook een nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief (vertrouwelijk) van het College van procureurs-generaal en de minister van Justitie inzake bestrijding van mensenhandel in werking getreden (COL 01/2015).

We moeten het ook kort hebben over de recente wet die de voogdij uitbreidt tot de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (hierna: NBMV).

Tenslotte halen we ook het nieuwe actieplan 2015-2019 voor de bestrijding van mensenhandel aan dat in juli 2015 werd aangenomen[228].

223 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5039_fr.htm. Voor het standpunt van Myria in dit verband, zie; Jaarverslag Migratie in cijfers en in rechten 2015, hoofdstuk 3, Toegang tot het grondgebied, beschikbaar op www.myria.be.

224 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *EU-actieplan tegen migrantensmokkel (2015-2020),* Brussel, 27 mei 2015, COM(2015)285 final.

225 De huidige wetgeving bestaat uit richtlijn 2002/90/EG van de Raad van 28 november 2002 tot omschrijving van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *PB.* L328 van 5 december 2002, p. 17 en van het kaderbesluit 2002/946/JBZ van de Raad van 28 november 2002 tot versterking van het strafrechtelijk kader voor de bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *PB.* L328 van 5 december 2002, p. 1.

226 Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB.* L261 van vrijdag 6 augustus 2004, p. 19.

227 BS, 28 mei 2004.

228 Het plan is beschikbaar op www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MH_2015_2019-FRpr%2013072015.pdf. Voor een analyse van het actieplan, zie www.myria.be.

2.1. | Uitbreiding van de samenstelling van de Interdepartementale Coördinatiecel en aanstelling van de Nationaal Rapporteurs

Het koninklijk besluit van 21 juli 2014[229], gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 1 september 2014 wijzigt het koninklijk besluit van 16 mei 2004. Dit besluit bepaalt met name de samenstelling en opdrachten van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel (hierna: Interdepartementale Cel).

a) Uitbreiding van de samenstelling van de Interdepartementale Coördinatiecel

Myria is tevreden met de uitbreiding van de samenstelling van de Interdepartementale Cel tot nieuwe actoren.[230]

Om te beginnen was het noodzakelijk en logisch de opvangcentra voor slachtoffers formeel in het coördinatiemechanisme op te nemen. Ze spelen immers een sleutelrol bij de toepassing van de maatregelen voor de bescherming van slachtoffers. Zoals het verslag aan de Koning opmerkt[231] maakten ze geen deel uit van het mechanisme, ook al werden ze jaarlijks wel betrokken bij een aantal vergaderingen van het Bureau van de Cel. Door de aanwezigheid van een van hun afgevaardigden[232] zal meer kunnen worden ingezet op de in België gevolgde multidisciplinaire aanpak. Deze vertegenwoordiger is trouwens stemgerechtigd net zoals de andere leden van de Cel, behalve voor de thema's waarover een belangenconflict kan ontstaan[233] (bij de discussies bijvoorbeeld over de rol en de organisatie van de opvangcentra). Het koninklijk besluit voorziet voortaan ook in twee formele vergaderingen per jaar van het Bureau met de gespecialiseerde opvangcentra.[234]

Om het belang te onderstrepen van het financiële luik van de strijd tegen mensenhandel wordt de Cel nog uitgebreid met een vertegenwoordiger van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI). Het Federaal Migratiecentrum kan deze uitbreiding alleen maar toejuichen: het wijst op het belang dat de laatste jaren wordt besteed aan financiële onderzoeken in de strijd tegen deze vorm van criminaliteit.[235]

Een andere belangrijke uitbreiding is het betrekken van vertegenwoordigers van de Gewesten[236] en Gemeenschappen[237] in het coördinatiemechanisme. Nu België steeds verder wordt gefederaliseerd, leek het essentieel dat ook de deelstaten deel zouden uitmaken van dit mechanisme. De regionale inspectiediensten krijgen nieuwe bevoegdheden, ook al zijn ze (nog) niet bevoegd om vaststellingen te doen inzake mensenhandel. De Gemeenschappen zijn dan weer bevoegd voor opleiding en hulpverlening aan personen (zoals hulpverlening aan jongeren, opvang en integratie van personen).

Op federaal niveau telt de Cel voortaan twee nieuwe vertegenwoordigers: de minister tot wiens bevoegdheid de gelijke kansen behoren, en de minister tot wiens bevoegdheid de wet van 1980 betreffende de toegang

229 Koninklijk besluit van 21 juli 2014 tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel, *BS*, 1 september 2014.

230 Tot aan deze wijziging was de Cel als volgt samengesteld: een vertegenwoordiger van de Eerste Minister; een vertegenwoordiger van elke Vice-Eerste Minister die niet over een vertegenwoordiger in een andere hoedanigheid beschikt; een vertegenwoordiger van de Minister van Justitie; een vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken; een vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken; een vertegenwoordiger van de Minister van Werkgelegenheid; een vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken; een vertegenwoordiger van de Minister van Maatschappelijke Integratie; een vertegenwoordiger van de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking; een vertegenwoordiger van het College van Procureurs-generaal; een vertegenwoordiger van het Federaal Parket; een vertegenwoordiger van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de Federale Overheidsdienst Justitie; een vertegenwoordiger van het Directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden van de Federale Overheidsdienst Justitie; een vertegenwoordiger van de centrale Cel "Mensenhandel" van de Federale Politie; een vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat; een vertegenwoordiger van de Dienst Vreemdelingenzaken van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken; een vertegenwoordiger van de Dienst Inspectie van de Sociale Wetten van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg; een vertegenwoordiger van de Bijzondere Belastinginspectie van de Federale Overheidsdienst Financiën; een vertegenwoordiger van de Dienst Sociale Inspectie van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid; een vertegenwoordiger van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking; een vertegenwoordiger van het (voormalige) Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding; een vertegenwoordiger van Child Focus.

231 Het verslag aan de Koning gaat vooraf aan de bepalingen van het koninklijk besluit en geeft toelichting bij de goedgekeurde wijzigingen.

232 Zo stelt het verslag aan de Koning voor een beurtrol te organiseren tussen de drie gespecialiseerde opvangcentra.

233 Artikel 5, §1, 2° koninklijk besluit van 16 mei 2004 vervangen door het artikel 5 van het koninklijk besluit van 21 juli 2014.

234 Artikel 11*bis* koninklijk besluit van 16 mei 2004, ingevoegd door artikel 8 van het koninklijk besluit van 21 juli 2014.

235 Zie jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 142; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2013, *Bruggen slaan*, p. 122.

236 Artikel 5 alinea 1° koninklijk besluit van 21 juli 2014 breidt de samenstelling van de Cel uit tot een vertegenwoordiger van elk Gewest (Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Vlaams Gewest, Waals Gewest).

237 Artikel 5 alinea 1° koninklijk besluit van 21 juli 2014 breidt de samenstelling van de Cel uit tot een vertegenwoordiger van elke Gemeenschap (Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap).

tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (de vreemdelingenwet) behoort. De eerste lijkt relevant gelet op het sociale beleid dat kan worden gevoerd en dat menselijke uitbuiting kan verhinderen.[238] Wat de tweede betreft stellen we vast dat deze bevoegdheid steeds vaker wordt toegekend aan een staatssecretaris, toegevoegd aan de minister van Binnenlandse Zaken, en dat die niet langer wordt uitgeoefend door de minister van Binnenlandse Zaken zelf, die reeds lid is van de Cel. Aangezien vooral buitenlandse onderdanen het slachtoffer zijn van mensenhandel en mensensmokkel, was het belangrijk een specifieke vertegenwoordiger in die materie te voorzien, ongeacht de minister tot wiens bevoegdheid de vreemdelingenwet behoort.[239]

Volledigheidshalve vermelden we nog dat het College van Procureurs-generaal voortaan als waarnemer is vertegenwoordigd binnen de Interdepartementale Coördinatiecel[240].

b) *Nationaal Rapporteur of equivalent mechanisme*

Een ander belangrijk aspect van het koninklijk besluit van 21 juli 2014 betreft de aanstelling van een Nationaal Rapporteur of een gelijkwaardig mechanisme. Richtlijn 2011/36/EU over mensenhandel[241] vroeg de lidstaten in artikel 19 met name om "Nationaal Rapporteurs aan te stellen of in een mechanisme van soortgelijke strekking te voorzien." Deze mechanismen omvatten het monitoren van tendensen inzake mensenhandel, het meten van de resultaten van bestrijdingsmaatregelen, onder meer door statistieken te verzamelen in nauwe samenwerking met relevante organisaties uit het maatschappelijk middenveld die op dit gebied actief zijn, en rapportering"[242]. Artikel 16 van het initiële door de Commissie geformuleerde voorstel[243] gaf verduidelijking bij de - niet volledige - opdrachten van de Nationaal Rapporteur:

- monitoren van tendensen inzake mensenhandel;
- meten van de resultaten van bestrijdingsmaatregelen;
- rapportering aan de bevoegde autoriteiten.

De door het Parlement en de Raad goedgekeurde eindtekst (artikel 19 van de richtlijn) heeft de opdrachten van de Nationaal Rapporteur uitgebreid met het verzamelen van statistieken in nauwe samenwerking met relevante organisaties uit het maatschappelijk middenveld die op dit gebied actief zijn. De rapporteringsopdracht is voortaan op een veel vagere manier gedefinieerd, waarbij de richtlijn enkel aangeeft dat het om rapportering gaat. Bij nalezing van overweging 27 van de richtlijn lijkt het samenstellen van statistieken een belangrijke taak te zijn die de Unie heeft willen toevertrouwen aan de Nationaal Rapporteurs. Daarin staat verder ook dat dergelijke Nationaal Rapporteurs op het niveau van de Unie al een informeel netwerk hebben opgebouwd, "dat de Unie en de lidstaten voorziet van objectieve, betrouwbare, vergelijkbare en actuele strategische gegevens inzake mensenhandel en waarin ervaringen en beste praktijken voor het voorkomen en bestrijden van mensenhandel op het niveau van de Unie worden uitgewisseld". [244]

Het Parlement had in een amendement overigens voorgesteld dat die Nationaal Rapporteurs onafhankelijk zouden zijn, een voorstel dat het in de slotversie van de tekst uiteindelijk niet heeft gehaald. De lidstaten kunnen immers vrij beslissen over de vorm waarin ze dit mechanisme zullen oprichten en die het best aansluit bij hun interne organisatie.[245]

Het idee van een Nationaal Rapporteur is niet nieuw en moet los staan van het coördinatiemechanisme, waarvan in de richtlijn evenwel geen sprake is. De ministeriële verklaring van Den Haag die de Europese Unie in april 1997 heeft goedgekeurd, was het eerste internationale document waarin de lidstaten werd aanbevolen een nationaal rapporteringsmechanisme in te voeren. Later is daaruit dan het concept van Nationaal Rapporteur ontstaan. Die moest de regering op de hoogte houden over de ontwikkelingen inzake de omvang, de aard en de methodes van de vrouwenhandel.[246] Het Verdrag van de Raad van Europa inzake het bestrijden van mensenhandel van 16 mei 2005 (artikel 29, §4) maakt dan weer een duidelijk onderscheid tussen het coördinatie- en het opvolgingsmechanisme. Terwijl het verdrag van de staten die partij zijn de goedkeuring eist van concrete maatregelen voor de coördinatie van

238 Zie de commentaar van artikel 5 koninklijk besluit van 21 juli 2014.
239 *Ibidem.*
240 Artikel 11 koninklijk besluit van 16 mei 2004, vervangen door artikel 7 van het koninklijk besluit van 21 juli 2014.
241 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB.* L101 van 15 april 2011.
242 Artikel 19 richtlijn 2011/36/EU.
243 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en van de Raad inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, tot intrekking van Kaderbesluit 2002/629/JBZ 29 maart 2010, COM(2010)95 final, artikel 16 en overweging 17.
244 Dit informele netwerk is op het niveau van de Unie uitgebouwd op basis van conclusies van de Raad van 4 juni 2009. Myria en de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de FOD Justitie (voorzitter van het Bureau van de Cel) nemen eraan deel.
245 Overweging 27 van de richtlijn.
246 Ministeriële verklaring van den Haag uit 1997 over Europese richtsnoeren voor doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van vrouwenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Ministerconferentie onder het voorzitterschap van de EU, Den Haag, 24-26 april 1997, beschikbaar op www.legislationline.org.

het beleid door desgevallend coördinatie-instanties op te richten[247], beveelt het expliciet de aanstelling van Nationaal Rapporteurs of gelijkwaardige mechanismen aan.[248] Deze Nationaal Rapporteurs fungeren in de eerste plaats als monitoringinstanties. Het onafhankelijke karakter van dat soort organen wordt benadrukt.[249] In zijn derde algemeen werkingsverslag onderstreept[250] GRETA[251] overigens, tijdens een overleg in september 2012 met de Deskundigengroep mensenhandel van de Europese Commissie en met mevrouw Myria Vassiliadou, coördinator van de strijd tegen mensenhandel, te hebben gewezen op het fundamentele verschil tussen de "Nationaal Rapporteur" en de "nationaal coördinator", en met name dan het feit dat de eerste moet worden beschouwd als een onafhankelijke autoriteit terwijl de tweede over alle nodige bevoegdheden moet beschikken om de relevante overheidsdiensten te coördineren en daar ook de gespecialiseerde niet-gouvernementele organisaties bij te betrekken[252]."

Myria vindt dat de Europese richtlijn en de samenstelling van het informele netwerk van Nationaal Rapporteurs onduidelijk zijn en verwarring zaaien over de rol en de aard van het mechanisme van Nationaal Rapporteur, terwijl het idee aanvankelijk was dat het een onafhankelijk mechanisme moest worden voor de opvolging van en rapportering over het fenomeen en het beleid dat werd gevoerd. Zo bestaat het informele netwerk uit zowel mechanismen voor coördinatie als uit onafhankelijke Nationale Rapporteurs (zoals de Nederlandse of Finse rapporteur).

Deze onduidelijkheid wordt nog versterkt door de oplossing waar België voor gekozen heeft en dit terwijl men er kon vanuit gaan dat was voldaan aan de vereisten uit de richtlijn.[253] De Nationaal Rapporteur is namelijk tweeledige gestructureerd. Enerzijds is er het coördinatieorgaan (de Interdepartementale Coördinatiecel) en anderzijds een autonome overheidsdienst die zijn opdrachten volledig onafhankelijk uitvoert: Myria (Federaal Centrum voor de analyse van de migratiestromen, de bescherming van de grondrechten van de vreemdelingen en de strijd tegen de mensenhandel).

Door zijn opdrachten en met name de publicatie van zijn onafhankelijk jaarverslag waarin het beleid werd geëvalueerd[254] vervulde Myria *de facto* reeds de rol van Nationaal Rapporteur.[255] De verdienste van het jaarverslag is dus dat het Federaal Migratiecentrum die rol ook officieel toegewezen krijgt. Daardoor is het de onafhankelijke component van het mechanisme dat "over een uitgebreide expertise beschikt inzake de aspecten die verband houden met zijn verslag of met de dossiers waarin het zich burgerlijke partij heeft gesteld". Om alle misverstanden te vermijden over een eventuele rol om het beleid te coördineren[256] is in het koninklijk besluit van 16 mei 2004 een aantal wijzigingen aangebracht aan de formulering van de opdrachten van Myria.[257]

De Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel - waarvan de belangrijkste opdracht de coördinatie van het beleid ter zake is - beschikt overigens ook over een wettelijke evaluatieopdracht.[258] Deze opdracht voert ze hoofdzakelijk uit in het kader van de uitwerking van een nationaal actieplan of specifieke evaluaties zoals de evaluatie van de multidisciplinaire omzendbrief.[259] Ook de regering moet

247 Artikel 29, 2:"Elke Partij neemt de maatregelen die nodig kunnen zijn om de coördinatie te waarborgen van het beleid en de maatregelen van de regeringsinstanties en andere overheidsinstellingen ter bestrijding van mensenhandel, wanneer dat passend is, door het instellen van coördinerende instanties".

248 Artikel 29, 4: "Elke Partij overweegt de benoeming van Nationale Rapporteurs of andere mechanismen ten behoeve van het toezicht op activiteiten van staatsinstellingen gericht tegen mensenhandel en de tenuitvoerlegging van verplichtingen ingevolge de nationale wetgeving".

249 De toelichting op het Verdrag (§ 298) bepaalt dat "de Nationaal Rapporteur door Nederland is ingesteld, waar het een onafhankelijke instelling is met eigen personeel, die als opdracht heeft de activiteiten ter bestrijding van mensenhandel op te volgen. Hij is bevoegd om onderzoeken te voeren en aanbevelingen te formuleren aan de betroffen personen en instellingen en legt een jaarlijks verslag voor aan het Parlement met daarin vaststellingen en aanbevelingen".

250 Dit verslag heeft betrekking op de periode van 1 augustus 2012 tot 31 juli 2013 en is beschikbaar via volgende link: www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Gen_Report/GRETA_2013_17_3rdGenRpt_fr.pdf.

251 GRETA (Expertengroep voor de strijd tegen mensenhandel) is een groep van experts die erop toeziet dat de landen die partij zijn, het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel toepassen.

252 Punt 51 van het verslag, p. 29.

253 Zie in dit verband verslag aan de Koning, pp. 65143-65144.

254 Artikel 2 koninklijk besluit van 16 mei 2004.

255 Het vroeg trouwens om officieel als Nationaal Rapporteur te worden erkend: zie. Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, p. 131.

256 Commentaar bij de artikels 2 en 3 koninklijk besluit van 21 juli 2014.

257 Zo is de coördinerende rol geschrapt uit de artikels 1 en 3 koninklijk besluit van 16 mei 2004. Myria is voortaan belast met de bevordering en de opvolging van het beleid ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel en niet langer ook nog met de coördinatie ter zake (artikel 1). Ook tegenover de gespecialiseerde opvangcentra staat het niet langer in voor de coördinatie ervan maar ziet zij enkel toe op de samenwerking tussen die verschillende diensten (artikel 3).

258 Zie artikel 8 koninklijk besluit van 16 mei 2004. "De Cel heeft als opdracht:
1° een efficiënte coördinatie mogelijk te maken tussen de betrokken departementen die daartoe de nodige informatie uitwisselen, teneinde een volgehouden beleid ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel te voeren en in het bijzonder de activiteiten van de mensensmokkelaars en hun netwerken te ontmantelen en uit te schakelen;
2° de evolutie van de resultaten op het gebied van de bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel kritisch te evalueren;
3° mee te werken aan het formuleren van voorstellen en aanbevelingen inzake het beleid ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel; (...)".

259 Zie het verslag aan de Koning, p. 65143. Het gaat om de omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, *BS*, 31 oktober 2008.

tweejaarlijks verslag uitbrengen over de toepassing van de wet inzake mensenhandel in België.[260] In de praktijk is het de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie die dat verslag voorbereidt en die ook het voorzitterschap bekleedt van het Bureau van de Cel. Het koninklijk besluit maakt van de Cel het andere volwaardige lid van het mechanisme van Nationaal Rapporteur als coördinatieorgaan en rapporteur van de Staat, ook al wordt bepaald dat de "hoofdtaak van de Interdepartementale Cel natuurlijk het coördineren, het voorstellen en het invoeren van een beleid blijft (...)".[261]

Wat de vertegenwoordiging betreft binnen het informele netwerk van Nationaal Rapporteurs, wijst het koninklijk besluit erop dat "de vertegenwoordiger van de FOD Justitie de regering zal vertegenwoordigen indien het over beleid gaat, en dat het federaal Centrum voor de analyse van de migratiestromen, de bescherming van de grondrechten van de vreemdelingen en de strijd tegen de mensenhandel, discussies voor zich zal nemen waarvoor het een specifieke expertise. Bij onenigheid zal ieder zich in eigen naam uitdrukken De vertegenwoordiger van de FOD Justitie voor de regering, en de vertegenwoordiger van het Centrum voor de onafhankelijke instelling".[262]

Zoals we kunnen vaststellen is de oplossing die België heeft goedgekeurd niet eenvoudig. Het is trouwens het enige EU-land dat formeel zo'n tweeledige structuur heeft aangenomen. Terwijl het koninklijk besluit de rol van Myria verduidelijkt door het de opdracht inzake coördinatie te ontnemen om er een onafhankelijk rapporteur van te maken, zaait het volgens ons nog meer verwarring over de opdracht van de Interdepartementale Coördinatiecel, die tegelijk coördinatieorgaan van het beleid is en rapporteur van de Staat.[263] De opdrachten coördinatie en evaluatie hebben immers elk hun belang en hun specifieke karakter. Deze oplossing roept overigens nog vragen op, met name in termen van perceptie en vertegenwoordiging van het mechanisme in het buitenland.

Deze tweedelige oplossing roept overigens nog vragen op, met name in termen van perceptie en vertegenwoordiging van het mechanisme in het buitenland.

260 Art. 12 wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel.
261 Verslag aan de Koning, p. 65144.
262 Commentaar bij de artikels 10 en 11 van het koninklijk besluit van 21 juli 2014.
263 Wijzigingen aan het koninklijk besluit van 16 mei 2004 hadden tevens kunnen verduidelijken in welke context de evaluatieopdracht van de Cel wordt uitgeoefend.

2.2. | Nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief strafrechtelijk beleid inzake bestrijding van mensenhandel (COL)

Op 15 mei 2015 is een nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief van het College van procureurs-generaal en de minister van Justitie inzake bestrijding van mensenhandel in werking getreden (COL 01/15).[264] Die moet het opsporings- en vervolgingsbeleid bepalen inzake mensenhandel in functie van de wettelijke bepalingen die van toepassing zijn en is gericht aan magistraten en politiediensten die feiten van mensenhandel moeten vervolgen. Hij vervangt de vorige omzendbrief, of COL 01/07, en houdt rekening met de wetswijzigingen op nationaal[265] en internationaal[266] vlak. In tegenstelling tot de vorige COL, waarvan enkel de bijlagen vertrouwelijk zijn, is die COL volledig vertrouwelijk. We zullen ons dan ook beperken tot een beknopte algemene voorstelling.

Deze nieuwe COL heeft meer als de vorige, aandacht voor de belangen van de slachtoffers, en met name voor het niet-bestraffingsbeginsel. Zo wordt nauw overleg tussen de verschillende afdelingen van eenzelfde parket aangemoedigd om vervolgingen te vermijden die niet verenigbaar zijn met de hoedanigheid van slachtoffer van een persoon.[267]

Meer synergie is ook nodig tussen het jeugdparket en de referentiemagistraten voor een efficiëntere opsporing en bescherming van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Zo zal het jeugdparket systematisch worden uitgenodigd op coördinatievergaderingen "mensenhandel" binnen het gerechtelijke arrondissement.

Behalve de prioriteiten inzake strafrechtelijk beleid bepaalt

264 COL 01/2015 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel.
265 De wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel; deze wet is een gedeeltelijke omzetting van richtlijn 2011/36/EU en van de wet van 24 juni 2013 houdende bestraffing van de exploitatie van bedelarij en van prostitutie, mensenhandel en mensensmokkel in verhouding tot het aantal slachtoffers.
266 En meer bepaald de Europese richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel.
267 We wijzen erop dat Myria in zijn Jaarverslag 2012 de focus had gelegd op het niet-bestraffingsbeginsel. Het had in dit verband verschillende aanbevelingen geformuleerd en met name aangedrongen op meer overleg tussen de verschillende afdelingen van eenzelfde parket (Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen,* beschikbaar op www.myria.be).

deze nieuwe COL ook het proces dat het fenomeen in kaart brengt en de manier waarop opsporingen en vervolgingen worden gecoördineerd. In dit verband worden de opdrachten van de referentiemagistraat verduidelijkt. Hij is namelijk het aanspreekpunt van de actoren op het terrein en de partners. De referentiemagistraat wordt ook gewezen op het belang van de financiële aspecten bij deze vorm van criminaliteit.

De COL bevat ook een aantal bijlagen, inclusief de indicatoren die situaties van mensenhandel moeten identificeren.

2.3. | Uitbreiding van de voogdij over kwetsbare NBMV die slachtoffer zijn van mensenhandel

De niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die slachtoffer zijn van mensenhandel en die afkomstig zijn uit een land dat lid is van de Europese Economische Ruimte, hebben voortaan net als onderdanen uit derde landen, recht op een voogd. Myria was hevig voorstander van zo'n uitbreiding van de "voogdij-" wet omdat heel wat minderjarige slachtoffers afkomstig waren uit EU-landen zoals Roemenië en Bulgarije.[268] Dit recht is effectief sinds 1 december 2014, dag waarop de wet van 12 mei 2014 tot wijziging van de voogdijwet in werking is getreden.[269] Deze nieuwe wet is er gekomen na een arrest van het Grondwettelijk Hof, dat heeft geoordeeld dat de wetgever moest tussenkomen en dit statuut wettelijk moest vastleggen om de Europese NBMV bescherming te garanderen.[270] Een omzendbrief van 8 mei 2015 verduidelijkt na de wetswijziging het begrip NBMV en voert een unieke signalementfiche in.[271]

De Europese NBMV heeft recht op een voogd wanneer hij aan volgende criteria voldoet:
- elke persoon die jonger dan achttien jaar is en die;
- onderdaan is van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte of van Zwitserland;
- niet begeleid is door een persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij uitoefent;
- niet ingeschreven is in het bevolkingsregister;
- niet in het bezit is van een gelegaliseerd document waaruit blijkt dat de persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij uitoefent de toestemming heeft gegeven om te reizen en te verblijven in België;
- een aanvraag voor een tijdelijke verblijfstitel heeft ingediend of zich in een kwetsbare toestand bevindt.

De dienst Voogdij zal de kwetsbaarheid van de minderjarige evalueren en zich daarvoor baseren op de Internationale Conventie voor de rechten van het kind, rekening houdend met de toestand van onwettig verblijf, de onstabiele sociale toestand, zwangerschap en een gebrekkige lichamelijke of geestelijke toestand. De Europese NBMV die mogelijks het slachtoffer zijn geweest van mensenhandel moeten als kwetsbaar worden beschouwd.[272]

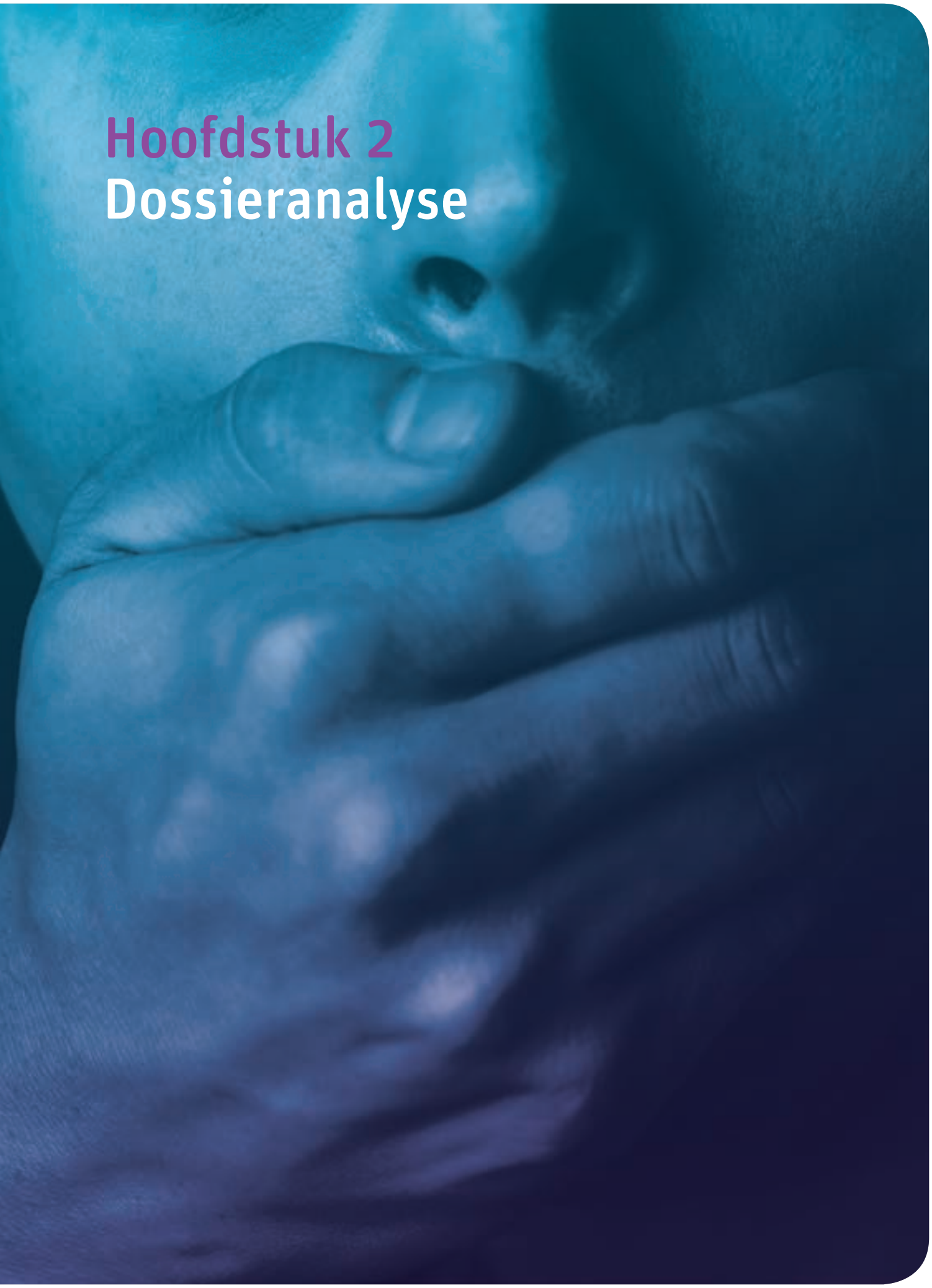
2.4. | Andere maatregelen

Tenslotte vermelden we in het kader van het actieplan 2015 tegen sociale fraude en dumping nog het witboek voor de bouwsector opgesteld door de vakbonden, werkgeversorganisaties uit de bouwsector en de federale overheden (de staatssecretaris voor fraudebestrijding, de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid, de FOD Werkgelegenheid, de Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid (RSZ) en de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA)).[273] De Belgische bouwsector wordt hard getroffen door oneerlijke concurrentie en sociale dumping, die het gevolg zijn van misbruik van Europese regels inzake detachering van werknemers. Om deze internationale fraude te bestrijden wordt een aanpak op drie niveaus voorgesteld (nationaal, Benelux en Europees). Op Belgisch niveau moet er meer controle en meer transparantie komen via verschillende maatregelen

268 Zie Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, p. 131.
269 Wet van 12 mei 2014 tot wijziging van titel XIII, hoofdstuk VI, van de programmawet (I) van 24 december 2002 wat de voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen betreft, *BS*, 21 november 2014.
270 GwH, 18 juli 2013, nr. 106/2013. Zie ook: *Jaarverslag Migratie 2013*, pp. 87-88.
271 Omzendbrief van 8 mei 2015 betreffende de signalementfiche van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en hun tenlasteneming, *BS*, 20 mei 2015.
272 Bij het opstellen van dit verslag was de vreemdelingenwet niet aangepast aan de wetswijziging over de voogdij. Bijgevolg vallen de Europese NBMV momenteel nog buiten de verblijfsprocedure voor NBMV (artikel 61/14 van de vreemdelingenwet). Zie in dit verband Jaarverslag *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, pp. 86-87.
273 *Plan voor eerlijke concurrentie, 40 maatregelen voor de bouwsector*, aangenomen op 8 juli 2015. Dat plan is beschikbaar op: www.tommelein.com/plan-voor-eerlijke-concurrentie-40-concrete-maatregelen-voor-de-bouwsector.

(zoals de evaluatie van de voorwaarden in het kader van de voorafgaande registratie van grensarbeidsplaatsen in het kader van Limosa[274] en het beperken van het aantal verticale onderaannemers (d.w.z. per specialiteit)). Een specifiek punt heeft betrekking op mensenhandel: er wordt voorgesteld de lokale overheden in te schakelen voor de opsporing en het bestraffen van misbruiken. Samenwerking op alle bevoegdheidsniveaus is immers essentieel om sociale dumping efficiënt aan te pakken.

274 LIMOSA is een acroniem van *Landenoverschrijdend Informatiesysteem ten behoeve van MigratieOnderzoek bij de Sociale Administratie.*

Hoofdstuk 2
Dossieranalyse

In dit hoofdstuk analyseert Myria de gerechtelijke dossiers van mensenhandel en mensensmokkel waarin het als burgerlijke partij volledige inzage heeft verkregen. Het geeft een scherp beeld hoe een onderzoek concreet op het terrein gevoerd en opgestart wordt. Daarnaast schetst dit hoofdstuk per uitbuitingsvorm een beeld van het fenomeen van mensenhandel en van mensensmokkel.

De analyse is gebaseerd op de processen-verbaal (PV's) van die dossiers, en heeft vooral oog voor het criminele systeem en het slachtofferperspectief. We lichten in de eerste plaats de synthese-pv's grondig en kritisch door: daarin vatten de speurders het dossier samen. Er gaat ook veel aandacht naar de aanvankelijke pv's die informeren op welke basis het dossier concreet opgestart werd en of er op dat moment slachtoffers geïntercepteerd en gedetecteerd werden. Daarnaast bevat het dossier de pv's met de verhoren van slachtoffers, verdachten en getuigen; de informatie-pv's; de mappen van de afgeluisterde gesprekken op basis van de telefoontap, de observatierapporten en tenslotte de rapporten van rogatoire commissies.

De studie van concrete dossiers is een hoeksteen om het beleid te evalueren. Ze leidt tot kennis over de implementatie van het opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein, en over de knelpunten die daarbij opduiken. Samen vormen die bevindingen ook een belangrijke informatiebron voor de focus van het jaarverslag en een onmisbare basis om aanbevelingen te formuleren.

Myria baseert zich onder meer op deze dossieranalyses om de goede praktijken en negatieve ervaringen van de verschillende actoren op het terrein te bepalen. Die worden weergegeven in het hoofdstuk *best practices en ervaringen*. Daar waar de dossieranalyse relevant is voor dat hoofdstuk krijgt de tekst een voetnoot.

1. MENSENHANDEL

1.1. | Seksuele uitbuiting

1.1.1. | Hongaars Roma-netwerk Gent

In dit Gents dossier van mensenhandel met feiten van 2013 en 2014 werden Hongaarse Romavrouwen, waaronder een minderjarige, door een Hongaars Romanetwerk seksueel uitgebuit. Een van de gehanteerde rekruteringsmethodes was de loverboytechniek, die aan bod komt in de focus.[275]

Het dossier werd snel behandeld[276] en beoordeeld door de correctionele rechtbank van Gent op 21 augustus 2014[277]. Geen enkel slachtoffer stelde zich burgerlijke partij. De beklaagden werden naast mensenhandel ook veroordeeld voor criminele organisatie en witwassen met een beslissing tot verbeurdverklaring van 405.980 euro. De Hongaarse autoriteiten zullen de bedragen van de aangeslagen goederen overdragen aan de Belgische autoriteiten.[278]

a) Crimineel netwerk

Het prostitutienetwerk bestond uit twee Hongaarse Romafamilies die op een georganiseerde en gewelddadige wijze jonge Romavrouwen in de prostitutie dwongen. De slachtoffers werden seksueel uitgebuit in België, Nederland, Zwitserland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Drie vrouwelijke beklaagden functioneerden als 'gezelschapsdame'[279] in het criminele systeem.[280] Als tussenpersoon inden ze het geld van de prostitutieslachtoffers en schuwden geen geweld als de slachtoffers onvoldoende geld opbrachten. Daarnaast zochten ze voor de slachtoffers tewerkstellingsplaatsen in de vitrinebars aan het Zuidkwartier en zorgden ze voor hun levensonderhoud.

Een van de hoofdbeklaagden was ook een drugsdealer die drugs leverde aan sommige medebeklaagden, prostitutieklanten en slachtoffers.

275 Deel 1, Hoofdstuk 2.
276 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, p. 133.
277 Deel 2, hoofdstuk 4; Corr. Gent, 21 augustus 2014, 19de k.
278 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44-56.
279 Zie deel 1, hoofdstuk 2: punt 3.2. en voetnoot 196.
280 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 16.

b) Opstart dossier

In 2012 voerde de lokale politie van Gent al een eerste onderzoek naar enkele personen van Hongaarse origine die verdacht werden van mensenhandel. Op basis van controles had de lokale politie van Gent tussen januari 2012 en maart 2013 in de omgeving van het Gentse Zuidkwartier een sterke toename van jonge Hongaarse prostitutiewerkers vastgesteld. Dat kon worden aangetoond met de officiële cijfers van 'diensters' in de verschillende vitrinebars. In 2009 werden er vier Hongaarse vrouwen geregistreerd, in 2012 steeg dit tot 141 en voor 2013 liep dit zelfs op tot 283. Het bleken allemaal slachtoffers van Roma-afkomst te zijn die in een heel precaire situatie zaten.

Eind maart 2013 kreeg de Gentse politie een rogatoire vraag van de politie van Amsterdam over een van deze Hongaarse Romaprostitutieslachtoffers die onder controle stond van een van de Hongaarse pooiers, die ook gekend was bij de Nederlandse politie. In april 2014 besloot het parket van Gent samen met de leden van de lokale en federale politie een geïntegreerd onderzoek op te starten. De slachtofferverklaringen vormden deze keer niet het uitgangspunt van het onderzoek omdat de slachtoffers te angstig waren om te praten zolang hun pooiers niet gearresteerd waren. In deze fase van het onderzoek ontkenden de slachtoffers trouwens de gewelddaden die tegen hen gepleegd waren. In de loop van het opsporingsonderzoek werd het prostitutienetwerk in kaart gebracht en identificeerde het zogenaamde financiële "plukteam"[281] de criminele geldstromen.

c) Onderzoek

In juli 2013 werd een onderzoeksrechter aangesteld: het startschot om op basis van bijzondere politietechnieken zoals telefoontap en uitgebreide observaties en financiële onderzoeken zo veel mogelijk objectief bewijsmateriaal te verzamelen tegen de daders.[282] Dat was belangrijk voor de slachtoffers omdat er op die manier geen druk meer was op hen om de nodige bewijslast te leveren. Zo was er later ook geen enkele aanleiding meer voor de onderzoeksrechter om in te stemmen met confrontaties tussen de slachtoffers en de daders. Daar drongen de advocaten van de latere beklaagden in de loop van het onderzoek steeds op aan. Zo'n confrontaties zijn vaak erg traumatiserend voor slachtoffers van seksuele uitbuiting.[283]

De telefoontap leverde objectief bewijsmateriaal van geweldpleging tegen de slachtoffers. In sommige gesprekken werd zelfs opdracht gegeven om bepaalde meisjes te controleren en ze te slaan en te bedreigen.[284] Verder bleek uit het uitgebreid internetonderzoek en de telefoontap dat de daders via Facebook de slachtoffers selecteerden op basis van hun foto's en met hen en elkaar communiceerden.

Speurders deden gelijktijdig in verschillende landen huiszoekingen en arrestaties. In België werden bij één huiszoeking 32 valse paspoorten gevonden. Bij een huiszoeking in Hongarije werden bewijzen gevonden dat er ook meisjes voor een prostitutienetwerk in het Verenigd Koninkrijk geronseld werden.

Na de arrestatie van daders viel een deel van de druk die ze uitoefenden op hun slachtoffers weg. Daardoor konden ze verhoord worden. De meeste slachtoffers waren op hun eigen verzoek reeds teruggekeerd naar hun vertrouwde omgeving in Hongarije zodat het bedreigingsrisico grotendeels verdwenen was. De politie gebruikte in opdracht van de magistraat een lijst met typevragen voor een gestuurd en gestructureerd verhoor van de slachtoffers. Daarbij gingen ze in op de volgende aspecten: rekrutering, tewerkstelling, huisvesting, voorleggen fotoalbum, algemene vragen over achtergrondsituatie.

Internationale samenwerking

Europol leverde belangrijke informatie, namelijk dat verschillende daders ook in andere Europese lidstaten gekend waren voor mensenhandel.

Binnen Europol en Eurojust ondertekenden België, Nederland en Hongarije eind 2013 een overeenkomst tot het oprichten van een *Joint Investigation Team* (JIT of gezamenlijk onderzoeksteam).[285] Begin 2014 werd ook in het Verenigd Koninkrijk een onderzoek opgestart tegen hetzelfde Hongaarse netwerk.

In de JIT-overeenkomst werd bij de doelstellingen rekening gehouden met de belangen van de slachtoffers. Naast het vergaren van bewijsmiddelen van betrokkenheid bij mensenhandel en witwassen, en inbeslagnames van

281 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44-56. Het woord *plukteam* komt van het Nederlandse woord kaalplukken wat letterlijk betekent het financieel plukken van criminelen. De term is afkomstig van de kaalplukwetgeving, de wetgeving inzake inbeslagname en verbeurdverklaring van goederen van criminelen. Het kaalplukteam is belast met de opmaak van de inventaris van een crimineel vermogen met het oog op een latere inbeslagname. (Bron: inforevue 2009 nr. 3 van de federale politie: www.polfed-fedpol.be/pub/inforevue/inforevue3_09/PLUKTEAM_IR03FR.PDF).

282 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 56-63.

283 *Ibid.*, p. 58.

284 *Ibid.*, pp. 56-63.

285 *Ibid.*, pp. 62-63.

criminele vermogens stelde het JIT ook volgende doelen:
- actieve prostituees uit de *gedwongen* prostitutie halen;
- bereiken dat het wederrechtelijk voordeel van de verdachten bij rechterlijke uitspraak ontnomen zou worden;.
- bereiken dat de slachtoffers schadeloos zouden worden gesteld en/of financieel gecompenseerd worden;
- voorkomen dat vrouwen opnieuw het slachtoffer van mensenhandel worden.

Financieel onderzoek

De speurders slaagden erin de roerende en onroerende goederen van de daders in Hongarije te laten identificeren en deze criminele opbrengsten dankzij de JIT-samenwerking snel en efficiënt in beslag te laten nemen.[286]

De beklaagden verdienden maandelijks 198.240 euro met hun prostitutieactiviteiten. Een van de hoofdbeklaagden maakte individueel ten koste van zes prostitutieslachtoffers een maandelijkse winst van 94.500 euro. Dit waren de absolute minimumcijfers op basis van de berekening van het crimineel wederrechtelijk vermogen. De rechtbank gebruikte deze cijfers bij de motivering van haar uitspraak voor de totale verbeurdverklaring van 405.980 euro.

De speurders lichtten de financiële werkwijze van het prostitutienetwerk door op basis van gegevens uit de telefoontap, observaties en geldtransfers. De gezelschapsdames controleerden hoeveel de slachtoffers 'opbrachten' op basis van de gebruikte condooms. Ze leverden de opbrengsten in contant geld aan geldkoeriers die het met de auto naar Hongarije brachten waar het vooral in vastgoed belegd werd. Daarnaast maakten de daders ook gebruik van internationale geldtransfers op naam van de slachtoffers via de reguliere financiële kantoren naar Hongarije.

Een van de slachtoffers legde tijdens haar verklaring uit hoe ze het geld voor de beklaagde via een kantoor naar Hongarije moest transfereren: "Ik heb dit gedaan op mijn eigen naam maar niet altijd op zijn naam, soms voor zijn zus, of soms voor een verwante of een kennis van hem. Deze bedragen zijn toch duidelijk naar hem gegaan … Hij heeft me in de avond zeer hard geslagen want volgens hem loog ik, omdat ik geen geld naar hem thuis stuurde voor zijn terugreis."

d) Slachtoffers

De slachtoffers waren Hongaarse jonge vrouwen van Roma-afkomst. Ze zaten bijna allemaal in een zeer precaire situatie: alleenstaande moeders, meisjes die tot hun achttiende in een weeshuis of opvangtehuis hadden gezeten …

De slachtoffers werden geronseld onder het mom dat ze hier in België grote bedragen konden verdienen. Sommige meisjes werden slachtoffer van de zogenaamde loverboy-modus[287] of werden psychologisch gedwongen drugs te gebruiken (speed en coke) om "beter" te presteren en de pijn en afkeer te verdringen. Daarbij werden ze ook aangespoord om drugs te verkopen aan klanten en dit samen met hen te consumeren. Andere slachtoffers werden in de waan gelaten dat ze hoge schulden moesten afbetalen voor hun werkverschaffing, vervoer, huisvesting en levensonderhoud.

De daders hamerden er bij alle slachtoffers op dat ze nooit mochten vertellen voor wie ze werkten. Ze moesten zeggen dat ze voor zichzelf werkten zonder pooier of tussenpersoon, zonder dwang en ze mochten de identiteit van de leden van de organisatie niet vernoemen. Ook over de manier waarop ze naar Gent gekomen waren, mochten ze niets vertellen.

Uit verschillende verklaringen bleek dat ook na de arrestatie van de daders, nog steeds druk werd uitgeoefend op of bedreigingen werden geuit tegenover de slachtoffers om niets te vertellen. Zelfs vanuit de gevangenis werd er zwijgplicht opgelegd.

Slachtofferverklaringen

Een anonieme getuigenis van een van de slachtoffers toonde de extreme gewelddadigheid van de beklaagden. Dat blijkt uit dit letterlijke citaat uit haar verklaring: "Tijdens deze periode heeft X me om de 2-3 dagen geslagen met verschillende redenen. Soms wegens mijn gedrag, soms op basis van roddelen. Onder slaan versta ik o.a. dat hij op mijn kop gestaan heeft, hij schopte me met zijn schoenen, sloeg in mijn buik of in mijn bovenbeen. Hij zei dikwijls dat hij mij kwaad doet omdat ik hem belogen heb en hij verdraagt het niet. Soms moest ik kalmeermiddelen innemen omdat mijn situatie zo uitzichtloos was, maar hij heeft me toch verplicht om te blijven werken. Eens heeft hij me zo hard geslagen dat een stuk van mijn tand afgebroken is. Soms waren de letsels zichtbaar maar ik durfde niet naar de dokter want ik was

286 *Ibid.*, p. 51.

287 Deel 1, hoofdstuk 2.

bang van de gevolgen. Ik durfde niet aan een klacht bij de politie te denken want X beweerde overal vrienden te hebben en zei dat als ik hem in de "bak breng" hij daarna mij en mijn gezin zal vermoorden nadat hij vrijkomt."

Ze verklaarde over een ander incident: "Hij heeft me meerdere keren geslagen met een stuk hout dat eruit zag als een poot van een tafel, dan heeft hij een riem rond mijn pols gedraaid en zo heeft hij me in de badkamer getrokken waar een bad vol koud water op mij wachtte. X zei me om mijn hoofd onder water te doen, anders zou hij me erin duwen. Hij wist dat ik onder water panikeer, daarom heeft hij mijn hoofd onder water geduwd."

Minderjarig slachtoffer

Een van de slachtoffers was een 17-jarig minderjarig meisje dat zich gedurende één nacht in Gent prostitueerde. Ze maakte gebruik van een valse identiteitskaart van een volwassene. Ze had zich aangeboden en via een sociaalnetwerksite haar foto's getoond en een positieve reactie gekregen. Pas bij haar aankomst in België ontdekte de hoofdbeklaagde dat het meisje minderjarig was. Toch zette hij haar aan het werk om ze te laten opbrengen zodat hij de kosten van haar reis kon recupereren. Haar minderjarigheid was wel de reden dat hij haar de volgende dag terug naar Hongarije stuurde. De hoofdbeklaagde had angst voor de reactie van de politie als die zou ontdekken dat een minderjarige in de prostitutie werkzaam was. Op basis van de telefoontap slaagde de politie er later wel in om de identiteit en werkelijke leeftijd van het slachtoffer vast te stellen.[288]

Slachtofferstatuut

De rechtbank erkende veertig slachtoffers van mensenhandel op basis van de resultaten van de telefoontap. Bijna de helft van de slachtoffers werd nooit teruggevonden. De meeste slachtoffers legden nietszeggende verklaringen af toen ze door de politie geïntercepteerd werden. In eerste instantie hadden de slachtoffers weinig vertrouwen in de politie met wie het eerste contact gelegd werd.[289]

Twee slachtoffers vroegen en kregen het slachtofferstatuut maar de meeste slachtoffers toonden daar geen interesse voor.[290] Ze weigerden omdat ze zichzelf niet als een slachtoffer beschouwden. Ze waren te angstig of wensten zo snel mogelijk naar huis terug te keren. Voor sommige slachtoffers vormde de samenwerking met justitie geen beletsel en waren ze zelfs opgelucht verklaringen te kunnen afleggen. Toch wensten ze tijdelijk op autonome basis verder te werken in de prostitutie.

Zeventien slachtoffers werden later in Hongarije verhoord. Enkele slachtoffers werden na hun vroegere verklaringen in België opnieuw verhoord en legden relevante verklaringen af nadat hun angst verdwenen was. Verschillende slachtoffers waren teruggekeerd op basis van het RAVOT-programma[291] dat in Gent speciaal opgezet was om de maximale re-integratie van slachtoffers van mensenhandel in Hongarije te bewerkstelligen. De veiligheid van de slachtoffers en hun familie werd door dit programma verzekerd. Aanvankelijk had het programma wel aanleiding gegeven tot secundaire victimisatie[292] in Hongarije maar later werd dit opgelost.[293]

Verschillende slachtoffers werden vroeger al in andere landen als slachtoffer van mensenhandel gedetecteerd en geregistreerd, wat de vraag oproept naar een Europees slachtofferstatuut. Zo werd een slachtoffer in 2011 eerst in Alkmaar (Nederland) in de prostitutie opgemerkt, in januari 2014 in Gent en later bleek ze zelfs verdwenen te zijn. Een minderbegaafd meisje van achttien werd in mei 2013 door de politie van Lancashire (Verenigd Koninkrijk) als slachtoffer uit een bordeel gehaald. In augustus 2013 was ze opnieuw actief in de Gentse prostitutie. Ze was een gemakkelijke prooi en liet zich emotioneel manipuleren door de daders. Ze had als kind haar beide ouders verloren, was in een weeshuis opgegroeid en beschouwde een van de beklaagden als haar moeder. Ze was niet geïnteresseerd in het slachtofferstatuut.

Een ander meisje dat wel in het slachtofferstatuut gestapt was en ondersteund werd door een Hongaarse medewerkster[294] van het gespecialiseerd slachtoffercentrum Payoke, had zich vroeger reeds als slachtoffer mensenhandel gemeld in Stuttgart (Duitsland). Toen haar prostitutiegelden afgenomen werden, gaf ze zich in Stuttgart bij de politie aan als slachtoffer van mensenhandel. Nadien keerde ze terug naar Hongarije en kwam ze terecht in een opvangcentrum waar ze gerekruteerd werd door een van de beklaagden in dit dossier om zogezegd als poetsvrouw in België te werken.

288 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 56-63.
289 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.2.
290 *Ibidem*.
291 Referral of and Assistance for Victims of Human Trafficking.
292 Secundaire victimisatie betekent dat slachtoffers eigenlijk een tweede maal slachtoffer worden van hetzelfde delict, doordat ze zich geconfronteerd zien met negatieve sociale reacties, (onwillige) functionarissen en instanties die hen niet willen of kunnen helpen, en slopende langdurige, bureaucratische, en dure rechterlijke procedures.
293 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.3.
294 *Ibid.* punt 1.2.

Hier aangekomen kreeg ze de boodschap dat er geen werk was als poetsvrouw maar wel in de prostitutiesector. Daarbij zei ze ook dat ze niet terug kon naar Hongarije en moest toegeven omdat ze eerst haar terugreis moest verdienen. In de bar waar ze moest werken bevonden zich nog acht tot tien andere meisjes. Die andere meisjes waren allemaal verslaafd aan drugs. Het slachtoffer zag hen wit poeder snuiven en er lagen injectienaalden.

1.1.2. | Nigeriaans netwerk Brussel

In dit Brusselse dossier van mensenhandel en mensensmokkel met feiten van 2007 tot 2011 werden Nigeriaanse meisjes, onder wie verschillende minderjarigen, door een Nigeriaans prostitutienetwerk gesmokkeld en seksueel uitgebuit. De slachtoffers konden besteld[295] worden in Nigeria en Turkije en werden uitgewisseld voor prostitutiewerk in Spanje, Noorwegen en België.

De meisjes werden naar België overgebracht om in de prostitutie te werken. Ze moesten voor die reis 55.000 euro[296] neertellen, een schuld die ze onder meer via prostitutie moesten terugbetalen. Een van de slachtoffers stond in België onder controle van een loverboy[297]. Volgens haar identiteitskaart was ze veertien, maar in werkelijkheid was ze vermoedelijk negentien jaar op het moment van de feiten.

Op 24 februari 2012 velde de correctionele rechtbank van Brussel haar vonnis in dit dossier[298], en op 31 oktober 2012 het hof van beroep[299]. Verschillende slachtoffers stelden zich burgerlijke partij.[300]

a) Crimineel netwerk

De rechtbank stelde dat de feiten van mensenhandel plaatsvonden binnen een georganiseerd netwerk. De Nigeriaanse hoofdbeklaagde buitte de slachtoffers seksueel uit via Nigeriaanse *madammen* die in zijn opdracht werkten.

Nigeriaanse madammen

Die *madammen* zijn kenmerkend voor de Nigeriaanse prostitutienetwerken. Ze zetten de slachtoffers aan het werk, oefenen controle op hen uit, innen hun geld en beheren hun schulden. Ze maken misbruik van de rituelen van de voodoo-godsdienst om de meisjes in hun macht te krijgen. Tegelijk hebben ze ook een psychologisch ondersteunende rol voor de slachtoffers die hen daarom als hun moeder of zuster gaan beschouwen. Ze hebben legale verblijfsdocumenten die ze soms verkregen hebben via een schijnhuwelijk en kennen het prostitutiesysteem vaak van binnenuit omdat ze zich er zelf ooit hebben uit vrijgekocht.

Legale verblijfsdocumenten

Uit de telefoontap bleek dat een van de *madammen* een legaal verblijfsdocument verkregen had via een schijnhuwelijk. Tijdens een telefoongesprek met de hoofdbeklaagde zei ze: “Ik werd opgebeld door de blanke man die mijn verblijfsdocumenten geregeld heeft via een schijnhuwelijk.”

In een ander telefoongesprek werd een oplossing gezocht voor de illegale verblijfstatus van een andere *madame*: “X gaat proberen Y te voorzien van een Belgisch verblijfsdocument. Ze gaat dit proberen te realiseren door een ziekte te veinzen. We kennen een Belgische dokter die tegen royale betaling reeds de nodige documenten afleverde. De dokter moet op papier zetten wat voor ziekte Y heeft, bijvoorbeeld psychiatrische probleem. Het is een manier om Y haar verblijfsdocument te versnellen.”

De hoofdbeklaagde gaf ook advies aan een van zijn *madammen* voor haar asielaanvraag: “Je moet zeggen dat ze je in Nigeria willen besnijden en dat je daarom gevlucht bent.”

Corruptie en ambassadecontacten

De hoofdbeklaagde had voor de organisatie van de mensenhandel diverse contactpersonen in Nigeria, elk met hun eigen specialiteit. Zo maakte hij gebruik van hun criminele dienstverlening om valse identiteitsdocumenten te bekomen.

Hij had contacten met corrupt ambassadepersoneel om

295 Een *madame* bestelde een slachtoffer in Nigeria, betaalde vanuit Europa en de waarborg dat ze kwam werd verzekerd via een voodooritueel door een voodoopriester. De samenwerking verliep via contactpersonen in transitlanden die moesten betaald worden wat soms financiële conflicten opleverde. Uit de telefoontap bleek dat een besteld meisje in Turkije vastzat omdat de contactpersoon in Turkije nog niet de nodige financiën ontvangen had om de continuering van het transport van het meisje te verzekeren.

296 Eén van de slachtoffers moest 55.000 euro betalen. Bij andere slachtoffers varieerde het bedrag tot minimaal 25.000 euro.

297 Deel 1, hoofdstuk 2.

298 Corr. Brussel, 24 februari 2012, 46ste k. (beschikbaar op www.myria.be)

299 Brussel, 31 oktober 2012, 13de k.

300 Jaarverslag Mensenhandel en –smokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 69-70.

Schengen-visa te verkrijgen of andere zaken te regelen. Op die manier kon de hoofdbeklaagde bijvoorbeeld via een contactpersoon binnen de Italiaanse ambassade in Nigeria de nodige visa bemachtigen. Daarnaast werkte de zus van een handlanger op de Nigeriaanse ambassade te Abuja en kon hij via die weg gemakkelijk visa bekomen. En een Nigeriaans ambassademedewerker in Griekenland zorgde in ruil voor smeergeld dat Nigerianen in deportatie vrijkwamen.

Daarnaast had hij medeplichtigen binnen de luchtvaartmaatschappijen en bij de immigratieambtenaren op de luchthaven zodat hij smokkeltransporten *met garantie*[301] kon organiseren. Hij corrumpeerde ook parlementsleden die hem politieke bescherming moesten bieden.

Smokkelroutes

Meestal reisden verschillende slachtoffers samen en met wisselende begeleiders door Afrika en Europa voordat ze in België aankwamen. De tocht duurde soms maanden door de woestijn of met gevaarlijke bootjes over zee met het Italiaanse eiland Lampedusa als een van de bekendste transitplaatsen. Soms moesten de meisjes zich onderweg in Italië al prostitueren.

Daarnaast werden er ook smokkeltransporten *met garantie* georganiseerd waarbij de Nigeriaanse prostitutieslachtoffers vanuit Lagos (Nigeria) naar Italië vlogen. Hun contactpersoon op de ambassade had een groepsreis geregeld om zogezegd een opleiding te volgen in Italië. Op die manier konden negentien Nigeriaanse meisjes met een visum op een legale wijze Nigeria verlaten.

Uitwisselingsprogramma's

De hoofdbeklaagde had ook medeplichtigen in Spanje, Turkije, Italië, Marokko en Denemarken, zijn zus werkte zelfs als *madame* in Canada. Die contacten pasten allemaal in het functioneren van internationale uitwisselingsprogramma's bij de Nigeriaanse netwerken. Een Nigeriaanse *madame* in België had bijvoorbeeld slachtoffers in Noorwegen, Zweden en Spanje onder haar controle. Er bestond ook een uitwisselingsprogramma waarbij een Nigeriaanse *madame* in Spanje bij gebrek aan werk bijvoorbeeld een meisje naar België stuurde om er voor haar te werken, maar dan wel onder supervisie van de Nigeriaanse *madame* in ons land.

301 Zie verderop dit hoofdstuk, punt 2.1.1., punt 2.3.2. en punt 2.4.1.

b) Opstart onderzoek

Dit onderzoek was een uitloper van een ander onderzoek naar een Nigeriaans netwerk dat in 2009 opgestart was. Tijdens een verhoor in september 2010 had een van de hoofdbeklaagden van dit oude dossier een informeel gesprek met de speurders. Ze informeerde hen over de prostitutieactiviteiten van een andere Nigeriaanse vrouw en man die meisjes via Libië naar België lieten overkomen om in de Brusselse prostitutiewijk te werken. Ze weigerde een officiële verklaring maar gaf wel het concrete adres waar de feiten zich afspeelden.

Op basis van die informatie sloeg de politie er haar eigen inlichtingenboek op na. Daaruit bleek inderdaad dat er op 24 oktober 2008 bij een politiecontrole van dit pand twee meisjes in de vitrine werden aangetroffen die wegvluchtten naar de kelder.

Het aanvankelijk proces-verbaal vermeldt verder: "Ingevolge de werkdruk voortvloeiend uit het dossier van X en randdossiers, wordt er niet onmiddellijk verder gewerkt op de info welke wij via haar verkregen."[302]

Enkele maanden later werd het onderzoek opgestart.

c) Onderzoek

Begin 2010 vaardigde de onderzoeksrechter verschillende onderzoeksmaatregelen uit waaronder een telefoontap. Dat legde de internationale contacten van het netwerk bloot, zijn smokkelmethodes en de werking van het internationale uitwisselingsprogramma. Zo werden meisjes die onvoldoende presteerden, overgeplaatst naar een andere regio. De telefoontap was ook belangrijk voor de detectie van slachtoffers: "Thans blijkt dat X bezig is met de laatste voorbereidingen van het transport van een meisje vanuit Nigeria naar België. Het bewuste meisje blijkt ondertussen naar Abuja te zijn gereisd in afwachting van haar overkomst naar België. De betaling van het transport blijkt verricht te zijn en het meisje zal kennelijk reizen met een identiteitsdocument van een persoon die al in Europa verblijft. (…) Voorts kan uit de afluistermaatregelen worden afgeleid dat de kans bestaat dat het bewuste meisje in of na het weekend van 4-5 juni 2011 van Schiphol naar België komt, waarbij X haar zelf zal oppikken op Schiphol."

In de afgetapte telefoongesprekken was ook sprake van de zogenaamde *Black Western Union* en vier

302 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2008, *Bestrijden met mensen en middelen*, p. 112.

flatgebouwen die de hoofdbeklaagde met de prostitutie-opbrengsten in Benin City (Nigeria) liet bouwen. *Black Western Union* is een financieringssysteem dat onder die bijnaam bekend staat in het Nigeriaanse milieu en dat voor alle duidelijkheid geen banden heeft met het welbekende Western Union. De *Black Western Union* is een Afrikaanse versie van het Pakistaanse *hawala*-systeem waarbij de winsten via parallelle geldtransfers in belwinkels en kruidenierszaken in Nigeria belanden. Zo'n *hawala*-systeem kan beschouwd worden als een parallel banksysteem om geld over te maken van een land naar het andere, zonder sporen van de transactie na te laten. Het systeem werkt volledig anoniem.[303]

d) Slachtoffers

Slachtofferstatuut

In het dossier werden via de telefoontap meer dan twintig Afrikaanse meisjes als slachtoffer getraceerd. Zes onder hen konden gedetecteerd en doorverwezen worden naar het slachtofferstatuut.[304] In een van de afgetapte gesprekken vertelde de hoofdbeklaagde al zestien slachtoffers naar België gesmokkeld te hebben.

Nigeriaans slachtofferprofiel

De meeste slachtoffers kregen in Nigeria werk aangeboden als prostituee met de belofte dat ze er veel geld mee zouden verdienen. De hoofdbeklaagde organiseerde een aanwervingsprocedure waarbij hij de slachtoffers in Nigeria telefonisch interviewde en selecteerde. Uit de telefoontap bleek ook dat sommige meisjes er op voorhand konden besteld worden.

Bij aankomst in België werden de meisjes hun identiteitsdocumenten afgenomen en aan de *madame* gegeven die hen in de prostitutie plaatste of doorverkocht voor 5000 euro. De slachtoffers kregen telkens hetzelfde verhaal te horen: dat er veel reisschulden waren en dat zich moesten vrijkopen. Meestal aanvaardden ze dat zonder enige vorm van dwang.

De Nigeriaanse netwerken deinsden er niet voor terug geweld te gebruiken tegen het slachtoffer of haar familie. Zo bedreigden de ouders van een van de *madammen* de ouders van twee minderjarige meisjes omdat ze hun zogenaamde schuld niet meer wilden terugbetalen. Een meisje dat eerst als prostituee in Spanje had gewerkt en nadien naar België was overgebracht, moest haar baby van tien maanden achterlaten in Spanje. Uit de telefoontap bleek heel duidelijk waarom: "Als de moeder iets stoms uithaalt, dan gaat de baby eraan."

Misbruik voodoo-rituelen

In Nigeria moest iemand zich borg stellen voor een meisje. Die garantie werd in de praktijk gerealiseerd door een voodoopriester(es). Het misbruiken van het voodooritueel is een typisch Nigeriaans drukkingsmiddel.[305] Veel Nigeriaanse meisjes leggen voor hun vertrek naar het Westen een eed af waarbij zij of hun familie verklaren de reiskosten en schulden te betalen aan hun *madame*. Die eedaflegging gaat gepaard met een reeks rituelen. Zo staat de vrouw vingernagels, bloed en haren af die zorgvuldig bewaard worden in een pakketje. Dat pakketje wordt bijgehouden door het criminele netwerk. Als de vrouw niet of niet langer voldoet aan haar verplichtingen, wordt er *juju* of voodoo aangewend op het slachtoffer. Volgens het volksgeloof kan iemand met het pakketje van vingernagels, bloed en haren ziek of gek gemaakt worden en zelfs doodgaan. Zo boezemen de *madammen* hun meisjes angst in en creëren ze een band die ze niet ongestraft kunnen verbreken. Om zichzelf en hun familie te sparen, kiezen veel slachtoffers in de prostitutie te blijven om hun schulden af te betalen.

Uit de verklaringen van een Nigeriaans slachtoffer in dit dossier bleek hoe groot de impact van het voodooritueel is en hoe makkelijk het kan misbruikt worden om druk uit te oefenen: "Na twee dagen bracht X mij ook naar deze plaats en droeg mij op om voor haar als prostituee te werken. Ik weigerde, maar na één week ben ik toch voor haar beginnen te werken omdat X voodoo in mijn eten had gedaan, een stukje van mijn haar had afgeknipt en menstruatiebloed uit mijn slipje had genomen, kortom ze had mij een voodooritueel laten ondergaan."

Minderjarige slachtoffers

Verschillende slachtoffers werden gedetecteerd en kregen het statuut van slachtoffer van mensenhandel. Drie van hen waren vermoedelijk minderjarig hoewel de rechtbank hun leeftijd niet met zekerheid kon achterhalen. Twee meisjes waren quasi zeker minderjarig maar over hun precieze leeftijd bestond twijfel.

Een van de slachtoffers was in 2007 vermoedelijk vijftien op het moment van de feiten. Bij een politiecontrole

303 Jaarverslag Mensenhandel en –smokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 21.
304 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.2. en Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 30-34.
305 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 14-15 en 25-26.

werd ze eerst naar het centrum voor illegalen van Brugge gebracht maar nadien als niet-begeleide minderjarige verplaatst naar Juna, het centrum voor niet begeleide minderjarigen vreemdelingen in Aalst. Daar verbleef ze tot haar meerderjarigheid in 2010. Daarna ging ze samenwonen met haar vriend. Tijdens haar verblijf in Juna contacteerden de beklaagden, die haar gsm-nummer van haar moeder gekregen hadden, haar meermaals en vroegen haar om uit het opvanghuis weg te vluchten. Dat weigerde ze. Toen ze later bij haar vriend woonde, bleven ze haar lastig vallen om haar schulden verder af te betalen.

Een ander slachtoffer was vermoedelijk veertien op het moment van de feiten. Ze had zich burgerlijke partij gesteld en werd tijdens het proces in eerste aanleg vertegenwoordigd door een voogd. In Nigeria had ze het voorstel gekregen om in Europa onderwijs te volgen. Ze moest naar een zogenaamd immigratiebureau in Lagos komen om haar vingerafdrukken en foto's te laten nemen voor een vals paspoort. Ze mocht daarbij haar moeder niet verwittigen dat ze naar Europa vertrok. Met het vliegtuig reisde ze via Italië en Frankrijk naar Spanje waar ze een half jaar verbleef en via een voodooritueel in de prostitutie gedwongen werd. Nadien werd ze overgevlogen naar Brussel omdat er te weinig prostitutiewerk in Spanje was.

1.1.3. | Dossier modellenbureau Antwerpen

In dit Antwerps dossier met feiten van 2010 en 2011 buitte een Russisch-Letse criminele organisatie vooral Letse meisjes seksueel uit.

Op 3 december 2012[306] oordeelde de correctionele rechtbank van Antwerpen in deze zaak en op 12 september 2013[307] deed het hof van beroep van Antwerpen dat. Twaalf beklaagden werden vervolgd voor mensenhandel waarvan er verschillende veroordeeld werden. Twee beklaagden stonden ook terecht voor het verspreiden van kinderpornografie (maar niet op basis van de tenlastelegging mensenhandel). Slechts één van de twee werd daarvoor veroordeeld.[308]

Een van de beklaagden deed zich tijdens het proces als slachtoffer voor en had zich tegen drie andere beklaagden burgerlijke partij gesteld.[309] Ze prostitueerde zich eerst in opdracht van de hoofdbeklaagde, maar zette al vrij vlug zelf actief aan tot prostitutie en uitbuiting ervan. Zo rekruteerde ze schoolvriendinnen in Letland en hield ze een job voor in de fruitpluk of als huishoudhulp in België, maar in realiteit werden ze meteen gedwongen zich te prostitueren. De beklaagde haalde de helft van hun inkomsten op, om dat bedrag vervolgens aan de twee medebeklaagden te overhandigen. Ze lokte ook twee jonge vrouwen die waren ontsnapt naar een appartement, waar ze werden geslagen en met een vuurwapen bedreigd. Ze gaf de indruk heel dominant te zijn en zette de jonge vrouwen onder druk, door ermee te dreigen een van de andere beklaagden in te lichten. Aangezien de beklaagde als dader en mededader was veroordeeld met de medebeklaagden tegen wie ze zich burgerlijke partij had gesteld, oordeelde de rechtbank dat haar burgerlijke partijstelling ongegrond was.[310]

a) Opstart dossier

In april 2011 ontving de lokale politie[311] een anonieme klacht over feiten van mensenhandel in modellenbureaus waarbij melding gemaakt werd van websites en slachtoffers. Vijf maanden later kreeg het gespecialiseerde slachtoffercentrum PAG-ASA een anonieme klacht over diezelfde modellenbureaus. Bij de klacht waren prints gevoegd van online advertenties, waarmee volgens de klager minderjarige meisjes werden aangetrokken. De klager verwees ook naar mishandelingen met brandende sigarettenpeuken, misbruik en vasthouden van een zes maand zwangere vrouw. De klager vroeg om de slachtoffers op te vangen. De klacht werd overgemaakt aan de politie. Dezelfde dag nog werd het opsporingsonderzoek opgestart.

b) Onderzoek

Op basis van deze gegevens kon de politie vrij snel de locatie van de feiten traceren en een buurtonderzoek uitvoeren. De eerste vaststellingen wezen in de richting van uitbuiting van prostitutie en brachten al een van de latere beklaagden in het vizier van de politie. Er werd een gerechtelijk onderzoek opgestart zodat onderzoeksmiddelen zoals een telefonieonderzoek konden bevolen en uitgevoerd worden.

Daaruit bleek dat Letse meisjes via een website voor sekscontacten gerekruteerd werden voor escortservices in Nederland en België. Ze kregen de belofte om netto 4.000 à 6.000 euro per maand te verdienen, voor twee

306 Corr. Antwerpen, 3 december 2012 4C k. (beschikbaar op www.myria.be).
307 Hof van Beroep Antwerpen, 12 september 2013, 14de k.
308 Jaarverslag Mensenhandel en –smokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 69.
309 *Ibid.*, pp. 20-21.
310 *Ibidem.*
311 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.1.

werkdagen per week. Deze website is een Letse variant van Facebook waarbij je klikt op een boodschap van vriendschapsverzoek en positief reageert. De slachtoffers werden op internet aangeboden via erotische datingsites en websites van escortbureaus. Een van de beklaagden had naaktfoto's van een Letse minderjarige genomen en die als advertentie op de website geplaatst. Hij werd later vervolgd voor het verspreiden van kinderporno.

Er werd een Europees arrestatiebevel uitgevaardigd tegen een Duits-Russische staatsburger die door Duitsland aan België uitgeleverd werd. Deze medeplichtige was de uitbater van een website en leverde verschillende meisjes aan een van de beklaagden waarbij de politie bij een huiszoeking slachtoffers uit Letland, Wit-Rusland en Oekraïne had aangetroffen. De uitbater van de website had aan die beklaagde verteld dat hij in elk land een tussenpersoon had die meisjes voor hem zocht en rekruteerde en die hij dan vervolgens in clubs plaatste.

c) *Slachtoffers*

De meeste slachtoffers waren achttienjarige meisjes. Ze werden blootgesteld aan zware geweldplegingen en werden op het internet aangeboden via erotische datingsites en websites van escortbureaus.

Vooral Letse vrouwen werden naar Nederland gelokt om zich te prostitueren. Sommigen waren daar vooraf van op de hoogte, anderen niet. Ze werden bedreigd en geslagen, en moesten minstens de helft van hun verdiensten afstaan. De meeste meisjes waren jongvolwassenen, nauwelijks 18 of 19 jaar oud. Een van de slachtoffers werd onbewust hiv-besmet door een klant. De slachtoffers waren verplicht om alle gevraagde seksuele daden uit te voeren. Ze waren bang voor hun uitbuiters, die gretig op die angst inspeelden. De beklaagden stelden ook vrouwen van Belgische origine tewerk via escortbureaus in de prostitutie, maar gebruikten geen geweld tegen hen. Ze kregen het geld dat hen beloofd werd, dan weer wel. Die Belgische meisjes werden niet uitgebuit en niet als slachtoffers van mensenhandel beschouwd.

Een zwangere Letse vrouw verklaarde aan de politie: "We werden bedreigd en geslagen, S. (de hoofdbeklaagde) toonde een vuurwapen (pistool) en een mes dat hij op tafel gooide. Hij toonde ook strips waarmee je iemand kunt vastbinden, hij deed zo'n strip rond zijn hand, spande hem aan en zei dat de strip diende om rond de nek te doen van mensen die niet willen praten. S. nam ook ons geld af. Hij sloeg ons alle drie. Ik was zwanger en probeerde mijn buik te beschermen."

Een van de Belgische meisjes getuigde over de uitbuiting van de Letse meisjes: "De Letse meisjes hadden niks te zeggen en moesten permanent beschikbaar zijn. Hij (hoofdbeklaagde) wist heel goed dat het moeilijker was een Belgisch meisje dan een Lets meisje onder controle te houden. Volgens hem had hij enkel maar problemen met Belgische meisjes."

Slachtofferstatuut

De slachtoffers waren afkomstig uit de EU-landen Letland, Hongarije, Roemenië en Nederland, en uit de omliggende landen Wit-Rusland en Oekraïne. Ze zaten niet in het slachtofferstatuut[312]. Bij hun interceptie hadden ze een bevel om het grondgebied te verlaten gekregen zonder enige melding van het slachtofferstatuut mensenhandel. Aanvankelijk hadden de slachtoffers uit angst verklaard dat ze goed behandeld werden en de helft van hun opbrengsten mochten behouden. De magistraat contacteerde pas veel later de gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel toen de slachtoffers al teruggekeerd waren naar hun herkomstland.

Minderjarige slachtoffers

Een van de minderjarige meisjes werd door de beklaagden van Letland naar Nederland gehaald, zogezegd om als kinderoppas te werken. Zodra ze aankwam, verplichtten ze haar zich te prostitueren. Ze werd geregeld naar Belgische klanten gebracht. Toen ze in Nederland aankwam, was ze net zestien geworden. Ze werd bedreigd en geslagen door de hoofdbeklaagde.

Een van de Belgische slachtoffers had een noodkreet geslagen over hun situatie: "Ik ben een meisje van 18 jaar en mijn vriendin is 17 jaar, van buitenlandse afkomst en beheerst de taal niet. Zelf ben ik van Belgische afkomst. Wij hebben enkele weken geleden een man leren kennen op het internet … Hij heeft ons een job aangeboden als privé-escorte in Antwerpen centrum. Nadat we hem hebben ontmoet zijn we direct aan de slag gegaan als escorte. Er werken momenteel ook nog meerdere meisjes … Wij willen namelijk zo snel mogelijk stoppen hier maar kunnen niet zomaar stoppen of weggaan. We worden namelijk op alle mogelijke manieren bedreigd door hem en gechanteerd met onze naaktfoto's en in lingerie en dergelijke. Mijn vriendin en ik zijn er niet goed van. Het adres waar het plaatsvindt is … Wij smeken om geholpen te worden door jullie."

312 *Ibid.*, punt 1.2.

Een minderjarig Nederlands meisje werd als zeventienjarige gerekruteerd en tewerkgesteld bij Nederlandse en Belgische klanten. In Nederland had het Bureau Jeugdzorg haar in april 2010 als vermist aangegeven.

1.1.4. | Roemeens Roma-netwerk Luik

In dit dossier van Luik met feiten van 2010, werd een 21-jarige Roemeense vrouw seksueel uitgebuit door een Romadadergroepering.[313]

Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Luik op 27 maart 2013[314] en vervolgens door het hof van beroep op 4 november 2013[315]. Het slachtoffer heeft zich geen burgerlijke partij gesteld.

a) Opstart dossier

De lokale politie werd gealarmeerd om een huilend meisje op straat te intercepteren. Het Roemeens meisje was uit een hotel gevlucht waar ze tot prostitutie gedwongen werd. Ze had geen identiteitsdocumenten bij zich.

Het slachtoffer legde onmiddellijk verklaringen neer bij de politie. Die vormden de basis voor de start van het dossier en werden tijdens het latere onderzoek bevestigd met objectief bewijsmateriaal zoals de getuigenis van de receptioniste van een hotel, camerabeelden, de gsm van het slachtoffer en de interne onderlinge tegenspraak tussen de verklaringen van de beklaagden.

b) Slachtofferverklaring

Het slachtoffer had in Roemenië het voorstel gekregen om in een bar of een restaurant te werken. In februari 2010 arriveerde ze met een auto in België en werden haar identiteitsdocumenten afgenomen. Onderweg werd ze al een eerste maal verkracht op een parking in Oostenrijk. In België werd ze voor 1000 euro verkocht aan de leider van een Romadadergroepering om in de prostitutie te werken. Ze weigerde en werd verschillende keren verkracht en geslagen. Ze werd voor de keus gesteld: ofwel zich prostitueren, ofwel onmiddellijk haar schuld van 1000 euro afbetalen. Ze werd in een Brussels hotel tewerkgesteld en kreeg een gsm ter beschikking waarmee hij haar kon contacteren. Ze werd ook gedwongen een seksuele relatie te ondergaan met een van de bendeleden.

c) Slachtofferstatuut

Het slachtoffer kreeg het slachtofferstatuut mensenhandel en had nood aan psychologische hulpverlening. Op 12 mei 2010 keerde ze op vrijwillige basis terug naar Roemenië. Het gespecialiseerd slachtoffercentrum mensenhandel Sürya had haar een advocaat toegewezen maar alle contact met het slachtoffer is verloren gegaan in Roemenië.

1.2. | Economische uitbuiting

1.2.1. | Manege Turnhout

In dit dossier van Turnhout met feiten van 2007 en 2008 werd een Braziliaans slachtoffer economisch uitgebuit in een manege. De beklaagden waren een Belgische zakenman en zijn Britse vrouw, een advocate, die samen een constructie met onder meer overzeese vennootschappen beheerden. De vennootschap die de manege uitbaatte is ondertussen failliet. Het onroerend goed dat verbonden is aan de manege is nog steeds in handen van een vastgoedvennootschap van de beklaagden.

Deze zaak werd uiteindelijk[316] op 19 november 2012 door de correctionele rechtbank van Turnhout en op 23 april 2014 door het hof van beroep van Antwerpen[317] beoordeeld. De twee beklaagden werden in eerste instantie vrijgesproken maar nadien toch veroordeeld voor mensenhandel door het hof van beroep. [318]

a) Opstart dossier

Het onderzoek werd in februari 2008 opgestart op basis van een slachtofferverklaring bij de federale politie van Turnhout. Het onderzoek werd geleid door het parket van Turnhout. Er werd geen onderzoeksrechter aangesteld.

Reeds in december 2007 hadden de lokale politie, de

313 Jaarverslag Mensenhandel en –smokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 68.
314 Corr. Luik, 27 maart 2013, 8ste k. (beschikbaar op www.myria.be)
315 Luik, 4 november 2013, 18de k.
316 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2008, *Bestrijden met mensen en middelen*, p. 112.
317 Antwerpen, 23 april 2014, 14de k. (beschikbaar op www.myria.be).
318 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 113.

dienst Toezicht op de Sociale Wetten en de diensten van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap een controle verricht bij de betrokken manege maar hadden toen geen feiten van mensenhandel vastgesteld. Er werd wel een Braziliaanse familie illegaal tewerkgesteld. Die werd geïntercepteerd en in opdracht van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) gerepatrieerd.

b) Onderzoek

In april 2008 verrichtten de federale en lokale politie samen met de Sociale Inspectie en de dienst Toezicht op de Sociale Wetten een nieuwe multidisciplinaire controle bij verschillende maneges waaronder die van de beklaagden. Nu werden verschillende valse identiteitskaarten teruggevonden waaronder een Portugese identiteitskaart met een foto van het Braziliaanse slachtoffer dat eerder bij de politie verklaringen had afgelegd. De speurders troffen ook een andere identiteitskaart aan die al zesmaal werd gebruikt door illegaal tewerkgestelde Braziliaanse werknemers.

Daarnaast werden er getuigen verhoord die bevestigden dat het slachtoffer nauwelijks of niet betaald werd en haar paspoort afgenomen was.

Het financieel onderzoek maakte duidelijk hoeveel de uitbuiting van het slachtoffer de beklaagden opgebracht heeft. Hun vermogensvoordeel werd berekend op 20.112 euro.

c) Slachtofferverklaring

Het Braziliaanse slachtoffer woonde sinds 2005 in België. Ze was met een toeristenvisum vanuit Brazilië naar België gevlogen om bij een bevriende familie als huishoudhulp te werken. Na anderhalf jaar werk werd haar contract door externe omstandigheden beëindigd en vond ze werk als stalknecht bij de manege waar ze later zou uitgebuit worden.

Aanvankelijk verdiende ze maandelijks 800 euro voor een werkprestatie van zes dagen per week, met dagen van tien werkuren. Ze moest zowel de paardenboxen schoonmaken als de paarden verzorgen. Daarbij kreeg ze gratis kost en inwoning op de manege waardoor ze geacht werd om permanent ter beschikking te zijn. Alleen de eerste maand kreeg ze haar loon volledig uitbetaald. Nadien betaalde de beklaagde haar nog slechts gedeeltelijk uit, afwisselend 200 of 275 euro per maand. De beklaagde verantwoordde dit tegenover het slachtoffer omdat hij zogezegd de rest van haar loon moest gebruiken voor de regularisatie van haar verblijfssituatie. Daarvoor moest ze haar paspoort aan hem afgeven om alles in orde te brengen. Omwille van de slechte betaling wilde ze ontslag nemen. Toen ze haar paspoort wenste terug te krijgen, werd dit door de beklaagden geweigerd. Hierop heeft het slachtoffer met de hulp van een vrouwelijke klant van de manege haar werk kunnen verlaten en meldde ze zich aan bij PAG-ASA.

d) Slachtofferstatuut

Het slachtoffer werd doorverwezen naar het slachtofferstatuut in het kader van de toepassing van de reflectieperiode.[319]

Het slachtoffer meldde zich op 25 januari 2008 aan bij het gespecialiseerde slachtoffercentrum mensenhandel PAG-ASA die na een gesprek beslisten om het slachtoffer op te vangen. PAG-ASA heeft onmiddellijk de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) gecontacteerd. De DVZ heeft dan op haar beurt in toepassing van een reflectieperiode een bevel om het grondgebied te verlaten voor 45 dagen afgeleverd zodat het slachtoffer de nodige tijd kreeg om na te denken en te beslissen over het afleggen van verklaringen.

Op 12 februari 2008 verwittigde PAG-ASA op vraag van het slachtoffer de federale politie van Turnhout dat er zich een mogelijk slachtoffer mensenhandel bij hen aangemeld had. De politie nam met behulp van een tolk de verklaringen van het slachtoffer af. Ze gaf de referentiemagistraat telefonisch de nodige uitleg en kreeg toelating om het slachtoffer in het statuut mensenhandel op te laten nemen.

1.2.2. | Bouwdossier

In dit dossier van Charleroi met feiten van 2008 tot 2010 werden verschillende Chinese arbeidskrachten economisch uitgebuit in de bouwsector[320]. Ze moesten renovatiewerken verrichten in Chinese restaurants en aanliggende panden. Naast mensenhandel werden de Chinese hoofdbeklaagde en zijn dochter ook veroordeeld voor mensensmokkel.

Deze zaak werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Charleroi[321]. Interessant is dat de rechtbank erop gewezen heeft dat, ook al kregen bepaalde arbeiders

319 Zie dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.2.
320 Zie dit deel, hoofdstuk 1, punt 2.4.
321 Corr. Charleroi, 7 juni 2013, 7de k. (definitief). Deze beslissing is beschikbaar op www.myria.be.

een loon dat dan wel niet mensonwaardig was, de arbeidsomstandigheden dat wel waren. Uit het dossier bleek dat ze moesten werken in slechte omstandigheden en ter plaatse in slechte omstandigheden moesten logeren om dat loon te krijgen. De drie burgerlijke partijen kregen respectievelijk 250, 1.000 en 5.000 euro als vergoeding voor materiële en morele schade samen.[322]

a) Opstart dossier

Er liepen aanvankelijk in de periode tussen 2008 en 2010 verschillende controles van politie- en inspectiediensten naast mekaar, verspreid over verschillende regio's van Oostende, Gent tot Doornik. Bij een van die controles in Oostende stelde de politie vast dat een betrokkene vermeld stond bij een negatieve controle in Charleroi. Ze contacteerde de federale politie van Charleroi en vernam dat er een gerechtelijk onderzoek liep tegen de betrokkene. De arbeidsauditeur van Charleroi vroeg om het dossier van Oostende over te maken en centraliseerde alle relevante dossiers van de betrokkene in Charleroi. Nadien liet hij de politie- en inspectiediensten bijkomende multidisciplinaire controles uitvoeren bij de andere bouwwerven van de firma's van de betrokkene, de latere hoofdbeklaagde in dit dossier.

b) Onderzoek

Uit de rapporten van de Sociale Inspectie bleek dat de hoofdbeklaagde een stroman als zaakvoerder in zijn bouwfirma had aangesteld. Ze hadden samen een bouwfirma opgericht. Deze Belgische stroman beschikte ook over de nodige attesten om toegang te krijgen tot het beroep van aannemer.

De hoofdbeklaagde rekruteerde klanten in het Chinese milieu via advertenties in een bekend Chinees tijdschrift. Zijn klanten bleken achteraf wel erg ontevreden te zijn over de geleverde prestaties. De hoofdbeklaagde gebruikte minderwaardig Chinees materiaal dat hij liet aanvoeren en dat niet voldeed aan de EU-normen. Sommige onderaannemers weigerden het zelfs nog te gebruiken tijdens de werken.

Uit getuigenissen van het financieel onderzoek bleek de hoofdbeklaagde ook te frauderen door valse facturen op te stellen en belegde hij zijn criminele opbrengsten in vastgoed in Italië.

c) Slachtoffers

Bij de controles van politie en inspectiediensten werden er vijftien Chinese slachtoffers geïntercepteerd van wie de meesten zich in een irreguliere verblijfsituatie bevonden. Sommige slachtoffers hadden valse Spaanse of Italiaanse verblijfsdocumenten. Een van de slachtoffers bezat een vervalst paspoort dat volgens zijn verklaringen aangemaakt werd in de Chinese ambassade in Milaan.

Sommige slachtoffers hadden veel vertrouwen in de hoofdbeklaagde. Ze waren afkomstig uit dezelfde streek in China en spraken hetzelfde dialect. De hoofdbeklaagde maakte hier misbruik van en slaagde erin ze te manipuleren en onder zijn controle te houden.[323]

De slachtoffers werden volledig in het zwart met cash geld betaald. Hun leef- en arbeidsomstandigheden waren mensonwaardig. Ze logeerden op de bouwwerf zelf in precaire omstandigheden. Er was geen sanitair of verwarming, zelfs niet tijdens de winter. De bouwwerf voldeed aan geen enkele verplichte veiligheidsnorm. Het meest noodzakelijke veiligheidsmateriaal zoals beschermingsschoenen en -kledij was niet ter beschikking.

Slachtofferverklaring

Verschillende slachtoffers moesten werken om hun smokkelschulden af te betalen.[324] Na hun smokkelreis werden ze door een begeleider aan de bouwwerf afgezet en kregen ze de boodschap mee om alle opdrachten uit te voeren die hij hen opdroeg.

Een van de slachtoffers verklaarde dat hij voor zijn smokkeltraject 18.000 euro moest betalen. Deze geldsom had hij vooraf volledig geleend bij geldwoekeraars aan een rente van 10%. Het geld dat hij verdiende, stuurde hij naar zijn familie in China die er de geldwoekeraars mee afbetaalde. Hij was vanuit China naar Frankrijk gevlogen en bij zijn aankomst werd zijn paspoort afgenomen. Vervolgens werd hij vanuit Frankrijk naar België vervoerd en aan een bouwwerf afgezet. Hij kreeg er eten en onderdak en begon na twee dagen te werken. Hij wist totaal niet voor wie hij werkte. Hij deed zijn job en kreeg zijn geld. Een half jaar lang heeft hij op die manier op drie verschillende werven gewerkt. Hij kon geen namen of plaatsen geven waar hij gewerkt had. Op de laatste bouwwerf werkte hij sinds een maand en verdiende hij 2 euro per uur. Hij moest er twaalf uur per dag werken, zeven dagen op zeven. Hij voelde zich wel

322 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 114-115.

323 Zie dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.2.

324 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 29.

bedrogen want in China was hem verteld dat hij in Europa 10 euro per uur kon verdienen. Hij was niet geïnteresseerd in het slachtofferstatuut mensenhandel, zelfs niet nadat hij een slachtofferbrochure en uitleg had gekregen via een Chinese tolk. Het slachtoffer kreeg een bevel om het grondgebied te verlaten en werd naar het station gebracht.

Slachtofferstatuut

De meeste slachtoffers legden relevante verklaringen af maar verschillenden weigerden het slachtofferstatuut mensenhandel omdat ze nog steeds blindelings vertrouwen hadden in de Chinese hoofdbeklaagde.[325] De slachtoffers die wel geïnteresseerd waren, werden doorverwezen en kregen het slachtofferstatuut mensenhandel.

2. MENSENSMOKKEL

2.1. | Albanees smokkelnetwerk Brussel

In dit Brussels mensensmokkeldossier met feiten van 2012 en 2013 gebruikte een Albanees smokkelnetwerk verschillende parkings langs de E40-autosnelweg richting Belgische kust om vooral Albanese onderdanen naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen. Opmerkelijk daarbij is dat de Albanezen[326] op legale wijze naar België reisden en er legaal verbleven, om dan illegaal gesmokkeld te worden en in de illegaliteit terecht te komen.[327] Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Brussel op 25 november 2013[328].

2.1.1. | Crimineel netwerk

De smokkelaars baatten een zogenaamd reisbureau uit voor Albanese reizigers. De hoofdbeklaagde beschikte over een netwerk van contacten met smokkelaars in Albanië en het Verenigd Koninkrijk. Ook in België werkte hij samen met een Iraaks-Koerdisch smokkelnetwerk, dat zelf ook reizigers aanleverde uit de regio van Indo-Pakistan, Afghanistan en Iran. Uit de telefoontap bleek dat hij zijn "stiel", zoals hij zijn smokkelactiviteiten zelf bestempelde, al zeven jaar uitvoerde.

In Albanië contacteerden de familieleden van de Albanese reizigers de smokkelaars om voor een prijs tussen 3.000 en 3.500 euro een transport van België naar het Verenigd Koninkrijk te regelen. De gesmokkelden moesten dat vóór hun vertrek betalen aan de broer van een van de beklaagden, een politieman in Tirana.

De Albanezen reisden meestal via de luchthaven van Charleroi naar België waar ze door de smokkelaars werden opgevangen in hotelletjes. Nadien werden ze overgedragen aan Koerdische smokkelaars, die hen naar een parking voerden en hen daar in de vrachtwagens plaatsten. Vaak waren dat koelwagens. Bij plaatsgebrek in de vrachtwagens moesten de reizigers per twee in de koffer van een auto plaatsnemen.

Er werden uitzonderlijk ook smokkeltransporten 'met garantie' georganiseerd tussen België en het Verenigd Koninkrijk. Bij zo'n transport was de vrachtwagenchauffeur op de hoogte en werden de gesmokkelden niet in een koelwagen verstopt. De prijs voor de garantie schommelde tussen de 5.000 en 5.500 euro. De gesmokkelden waren meestal afkomstig van de regio van Indo-Pakistan en Afghanistan en werden ook in dat geval vooral via Koerdische smokkelaars aangeleverd en gesmokkeld.

2.1.2. | Opstart dossier

De wegpolitie werd 's nachts op 8 januari 2013 opgeroepen naar de parking van Groot-Bijgaarden langs de E40 en intercepteerde er drie Albanezen in een auto die, volgens telefonische getuigenissen, personen in een vrachtwagen hadden gestopt. Vijf Indiërs werden uit de koelwagen gehaald die naast de auto stond.

Bij het uitlezen van de gsm's van de drie Albanezen stelde de politie indicaties van mensensmokkel vast. De informatie van de centrale dienst van de federale politie betreffende de smokkeltransporten met Albanese trafikanten in Waasmunster, Zeebrugge en Kalken in

325 Zie dit deel, hoofdstuk 3, punt 1.2. en Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 33-34.
326 Meer informatie met betrekking tot asielzoekers en vluchtelingen uit Albanië: zie ook jaarverslag *Migratie in rechten en cijfers 2015*.
327 Bulletins schriftelijke vragen en antwoorden, *Parl. St.*, Kamer, QRVA 54/026, 26 mei 2015, pp. 192-195., beschikbaar via volgende link www.dekamer.be/QRVA/pdf/54/54K0026.pdf. Dit antwoord werd verstrekt door de staatssecretaris voor Asiel en Migratie op basis van de gegevens van de Dienst Vreemdelingenzaken naar aanleiding van een vraag over smokkelintercepties bij transmigratie naar een ander land. Opmerkelijk is dat in 2013 er van de 1.329 geïntercepteerde personen er 151 personen de Albanese nationaliteit hadden. In 2014 werden 1.891 personen geïntercepteerd waarvan 155 de Albanese nationaliteit hadden.
328 Corr. Brussel, 25 november 2013, 51ste k. Zie ook hoofdstuk 4 van dit deel, punt 2.

december 2012 en januari 2013 bevestigden die indicaties later. Bij verder telefoononderzoek doken een aantal oproepnummers op die verband hielden met feiten van mensensmokkel binnen het Albanese milieu.

2.1.3. | Onderzoek

a) Telefoontap

De gegevens van de telefoontap leverden voldoende bewijsmateriaal over de rol van de hoofdbeklaagde in het smokkelnetwerk en zijn internationale contacten. Hij regelde de financiële afspraken met de klanten en met de Koerdische smokkelaars.

Daarnaast gaf de telefoontap ook een beeld van hoe de smokkelaars met hun 'klanten' omgingen. De gesmokkelden werden opgedragen om tijdens hun transport naar het Verenigd Koninkrijk hun paspoorten te vernietigen. Bij een interceptie door de politie moesten ze verklaren minderjarig te zijn. De telefoontap capteerde ook herhaaldelijk gesprekken waarin de gesmokkelden zich beklaagden over de koude en het gebrek aan zuurstof, water en eten.

De smokkelaars waren zich bewust dat hun telefoongesprekken afgeluisterd werden. Ze spraken met codewoorden en maakten afspraken voor verdere besprekingen via Skype waarvan ze wisten dat het moeilijker kan afgeluisterd worden.[329]

b) Financieel onderzoek[330]

Een bevraging bij verschillende wisselkantoren toonde aan dat er tussen januari 2012 en mei 2013 geldbedragen werden overgemaakt op naam van de smokkelaars. Verschillende van die bedragen konden formeel gelinkt worden aan uitgevoerde mensensmokkeltransporten. De meeste bedragen waren bestemd voor de hoofdbeklaagde.

De telefoontap legde zijn werkwijze bloot. In meerdere gesprekken vroeg hij zijn 'klanten' om het geld - dat voor hem bestemd was - naar België over te maken op naam van iemand anders: een handlangers of zelfs 'klanten' die in afwachting van hun oversteek naar het Verenigd Koninkrijk in Brussel verbleven. Het geld werd dan door deze personen afgehaald en aan de hoofdbeklaagde overhandigd. Op die manier liet hij geen spoor achter van zijn eigen identiteit voor het geval de politiediensten verder onderzoek bij Western Union zouden uitvoeren. Er werden immers geen transacties op zijn eigen naam geregistreerd. Zo kon hij niet in verband gebracht worden als bestemmeling van deze transfers. Hij paste deze werkwijze ook toe om geld te verzenden naar familie of medewerkers in Albanië.[331]

De speurders moesten dus concluderen dat ze een onvolledig beeld van de criminele geldstromen hadden, aangezien het enkel de opzoekingen op naam van de gekende smokkelaars waren.

2.1.4. | Gesmokkelden

Het smokkeltransport in koelwagens was extreem gevaarlijk en oncomfortabel. Onder de slachtoffers bevonden zich niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en families met kleine kinderen die zich sowieso al in een extra kwetsbare positie bevonden. Ze bestierven het bovendien van de koude. Toen ze dat tijdens het transport per sms meldden aan de beklaagden, deden die dat af als "kleinzerigheid" of antwoordden ze met de veelzeggende woorden: "jullie wisten waar jullie aan begonnen!".

a) Gezinssmokkel

Uit de telefoontap kwamen verschillende transporten van families met kleine kinderen naar voren en de 'beheersmatige' wijze waarop de smokkelaars dit regelden, alsof het producten waren. Zo telefoneerde een smokkelaar naar de hoofdbeklaagde om te vragen of hij een familie van vader, moeder en twee kleine kinderen van zeven en acht jaar mocht smokkelen. Hij antwoordde dat dat geen probleem was, maar dat de familie wel "slaappillen moest voorzien".

Er waren op Belgische grondgebied ook verschillende intercepties van moeders met kleine kinderen, die daarbij een bevel kregen het grondgebied te verlaten.[332] In Dendermonde werden aan de parking van Kalken langs de E17-autosnelweg negen slachtoffers uit een koelwagen gehaald, onder wie een Albanese moeder met haar twee kinderen van zes en zeven jaar.

329 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 59-60.
330 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.4.; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44-56.
331 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 22.
332 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.2.

In Frankrijk werd een Albanese moeder met haar drie kinderen van drie, zes en zeven jaar tweemaal na elkaar geïntercepteerd. Een eerste maal op 18 februari 2013 toen werknemers van een havenbedrijf in Ernee (Frankrijk) een groep gesmokkelden van twee Iraniërs en negen Albanezen ontdekten en de politie verwittigden. De chauffeur van een vrachtwagen had rust genomen langs de pechstrook op de E17-autosnelweg waar de gesmokkelden vermoedelijk in zijn laadbak waren gekropen. Op 11 maart 2013 werden de moeder en haar drie kinderen, samen met andere leden van dezelfde groep gesmokkelden, in Coquelles (Frankrijk) een tweede maal geïntercepteerd door de Franse politie. Ditmaal zaten ze in een koelwagen verstopt en waren het zes Albanese slachtoffers.

b) Niet-begeleide minderjarige vreemdeling[333]

Bij een interceptie in Zeebrugge werden drie personen uit een afgesloten koelcontainer gehaald. De werknemers van een havenbedrijf ontdekten bij het lossen van een koelcontainer met voeding drie gesmokkelden en verwittigden de zeevaartpolitie van Zeebrugge. De slachtoffers waren een Albanees, een Pakistaan en een elfjarige Afghaanse jongen die daarvoor al onder toezicht stond van de dienst Voogdij maar was weggelopen uit de jeugdinstelling. De politie contacteerde de Dienst Vreemdelingenzaken waarop dienst Voogdij de niet-begeleide minderjarige nogmaals ophaalde. Uit het dossier blijkt dat de jongen twee dagen later helaas opnieuw weggelopen was.

2.2. | Indo-Pakistaans smokkelnetwerk Brussel

In dit Brussels mensensmokkeldossier met feiten van augustus 2011 tot januari 2012 smokkelde een Indo-Pakistaans netwerk vooral Indiase slachtoffers naar het Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank[334] en het hof van beroep van Brussel[335].

2.2.1. | Crimineel netwerk

Een Indo-Pakistaans smokkelnetwerk opereerde op verschillende parkings langs de E40 richting Belgische kust. Die parkings vormden het toneel van een concurrentiestrijd tussen Indo-Pakistaanse en Koerdische smokkelaars.[336] Die laatsten beschouwden de parkings als hun crimineel territorium waarvoor de andere smokkelaars bij gebruik huurgeld moesten betalen. Verschillende Indo-Pakistaanse smokkelaars weigerden dat wat ook in dit dossier geregeld aanleiding gaf tot zware vechtpartijen op de parkings.

De Indo-Pakistaanse smokkelleider zette 'smokkelloopjongens'[337] in die hand- en spandiensten leverden aan de smokkelaars. Deze smokkelloopjongens verzamelden de 'klanten' op de parkings en hielpen hen om in de vrachtwagens te kruipen of zich in koelwagens te verstoppen. Deze loopjongens zijn meestal zelf ook toekomstige 'klanten' die voor hun diensten een financiële compensatie voor hun eigen transport krijgen in de vorm van een verminderde smokkelprijs of een gratis extra poging.

De smokkelroute startte vanuit India met het vliegtuig naar Moskou waar eerst met een wagen en nadien te voet een EU-grens werd overgestoken. Vandaaruit werd dan verder gereisd met de wagen of vrachtwagen naar Italië. Vanuit Italië reden ze met de auto of de trein naar Brussel. Meestal was de eindbestemming het Verenigd Koninkrijk maar uit de telefoontap bleek dat er ook een tiental verzoeken waren om naar Canada gesmokkeld te worden.

a) Sikhtempel

Een opvallend terugkerend gegeven in de Indo-Pakistaanse smokkeldossiers is de link met de Sikhtempel van Vilvoorde die belangrijk is voor de Indiase gemeenschap. Overdag kunnen de gelovigen er eten, drinken, zich wassen en rusten. Dat maakt dat deze plek ook een aantrekkingskracht heeft op Indiase personen in onwettig verblijf die op doorreis zijn. Vilvoorde kent door de inplanting van deze tempel een groter verloop van Indiërs dan andere steden. Daardoor valt het minder op als gesmokkelden zich er overdag ophouden.

In dit dossier bleken de smokkelaars ook gebruik te maken van de faciliteiten van de Sikhtempel in Vilvoorde. Als *safehouse* was de tempel voor de gesmokkelden goedkoper en minder zichtbaar. Enkelen van de beklaagden werkten

333 Jaarverslag Mensenhandel 2013 *Bruggen slaan*, pp. 65-68.
334 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 80; Corr. Brussel, 11 september 2012, 51ste k., beschikbaar op www.myria.be.
335 HvB Brussel, 30 januari 2013, 13de k.
336 Zie ook dit hoofdstuk punt 2.4.1.d.
337 Zie ook dit hoofdstuk punt 2.4.1.c.

er in de keuken. In en rond die tempel verbleven meerdere personen die naar het Verenigd Koninkrijk probeerden te reizen, in onwettig verblijf. 's Nachts gebruikten de smokkelaars de leegstaande loodsen achter de tempel als *safehouse* voor de gesmokkelden.

b) Criminele infiltratie slachtofferstatuut

Een van de twee hoofdbeklaagden infiltreerde vanuit zijn slachtofferstatuut mensenhandel in het opvanghuis van PAG-ASA, waar hij in december 2011 en januari 2012 was geplaatst, op het moment dat zijn gesprekken via telefoontap afgeluisterd werden.[338] In mei 2011 hadden Indo-Pakistaanse smokkelaars hem onder een trein richting Verenigd Koninkrijk verstopt, wat levensgevaarlijk was. Hij werd opgepakt in Calais en kwam toen in slachtofferstatuut terecht.

Uit de telefoontap bleek dat hij al vanuit het opvanghuis van PAG-ASA bezig was met smokkelactiviteiten en er het reilen en zeilen en het personeel dat er werkzaam was bespioneerde. Door zijn contacten met de politie in de hoedanigheid van zogenaamd slachtoffer was hij ook op de hoogte dat de politiediensten onderzoek voerden naar de Indo-Pakistaanse mensensmokkelaars. Zo sprak hij over de telefoon welke smokkelaars werden afgetapt.

De beklaagde was een van de twee leiders van het smokkelnetwerk. Uit de telefoontap bleek dat hij verantwoordelijk was voor de financiën. Hij kreeg feedback over de al dan niet gelukte smokkeltransporten en gaf de opdrachten aan de smokkelloopjongens.

2.2.2. | Opstart dossier

Het dossier werd opgestart op 29 augustus 2011 bij de interceptie door de spoorwegpolitie van twee Indo-Pakistani die al eerder werden opgepakt en een bevel om het grondgebied te verlaten in hun bezit hadden. Hun telefoonnummers waren beschikbaar zodat op basis van indicaties van mensensmokkel een telefonieonderzoek[339] gevorderd werd om hun contactpersonen te traceren. Ondertussen konden een hele reeks processen-verbaal over intercepties van smokkeltransporten rechtstreeks in verband gebracht worden met dezelfde mensensmokkellijn. Op basis van al die gegevens werden enkele onderzoeken gelast, waarin de verbanden tussen telefoonnummers, gebeurtenissen en personen werden ontleed om de leden van de smokkelorganisatie te identificeren. Vervolgens werd een telefoontap gevorderd en uitgevoerd.

2.2.3. | Onderzoek

a) Telefoontap[340]

De gegevens van de telefoontaps vormden de basis en leverden het bewijsmateriaal om de precieze rol van iedere beklaagde concreet af te leiden. Daarnaast gaven de telefoontaps een helder beeld van de precaire situatie waarin de smokkeltransporten soms verliepen en hoe de afbetalingen geregeld werden.

b) Financieel onderzoek[341]

De afbetalingen van de smokkeltransporten verliepen via het ondergrondse *hawala*-banksysteem. Daarbij stelt een garantiegever op het thuisfront zich borg bij een *hawala*-bankier in het land van bestemming die de betaling uitvoert.[342]

Het *hawala*-systeem is een parallel banksysteem waarbij men vanuit om het even welk land naar om het even welk ander land een bedrag kan overmaken zonder dat hier enig spoor van terug te vinden is. Het systeem is volledig anoniem. Concreet werkt het als volgt. Men geeft het geld voor een bestemmeling in het buitenland aan een *hawala*-bankier in België, meestal verbonden aan een nachtwinkel. Die neemt op zijn beurt contact op met een collega in de buurt van de ontvanger in het land van bestemming. De verzender geeft de referentie van de transactie aan de bestemmeling en die kan het geld gewoon afhalen bij de *hawala*-bankier in het land van bestemming. In werkelijkheid verlaat het geld België niet maar werkt het systeem met een soort tegoed. De bankier van de verzender houdt het geld en de bankier in het buitenland geeft de ontvanger zijn geld in cash valuta. Die laatste bankier noteert echter wel dat hij dat geld nog te goed heeft van de bankier in België. Wanneer

338 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.1.; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 33.

339 Bij deze telefonie-onderzoek worden enkel de contactgegevens opgespoord en niet zoals bij een telefoontap de inhoud van de telefoongesprekken geregistreerd.

340 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 59-60; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2009, *In een schijn van wettelijkheid*, p. 64.

341 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.4.; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44-56.

342 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 21.

de volgende keer iemand geld uit dat land naar België wil overmaken, dan gaat dit van het tegoed af. Uiteraard wordt er wel telkens een commissie voor de dienstverlening verrekend.

Nadat een smokkel-loopjongen in dit dossier zelf naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld werd, nam zijn vader in het Verenigd Koninkrijk een belangrijke rol op: hij regelde de financiële garanties voor de gesmokkelden via het *hawala*-bankieren. Uit de afgetapte telefoongesprekken bleek dat de vader contact opnam met de thuisfamilie van de smokkelkandidaten. Hun familie moest dan een garantie geven dat ze het transport konden betalen. Vaak gebeurde dit doordat de thuisfamilie ofwel cash geld liet zien, ofwel dat het geld daadwerkelijk overhandigd werd. Op dat moment stond de kandidaat 'onder garantie' en kon hij gesmokkeld worden. Eens de smokkel geslaagd was en de kandidaat zich in het afgesproken land van bestemming bevond, betaalde de garantiegever aan de smokkelaars het bedrag via een *hawala*-bankier. Het was de hoofdbeklaagde die in het slachtofferstatuut geïnfiltreerd was die het geld ging afhalen bij de plaatselijke *hawala*-bankier in België.

2.2.4. | Gesmokkelden

De meeste smokkeltransporten verliepen via koelwagens, wat zeer gevaarlijk is. Een proces-verbaal meldt hierover: "Koelwagens hebben een hermetisch afgesloten binnenruimte teneinde de lucht koel te houden. Gelet de grote ruimte van deze koelinstallatie beseffen de klanten vaak niet dat ze in een luchtdichte kamer plaatsnemen. Na enige tijd (afhankelijk van de grootte, het aantal personen, de lading, de luchtdichtheid van de wagen) kan een zuurstoftekort ontstaan waardoor de fysische integriteit van de aanwezige personen gevaar loopt."

De meeste gesmokkelden zijn zelf wel vragende partij voor een transport met een koelwagen omdat die een grotere slaagkans hebben. Sommigen hadden terecht wel grote angst en weigerden in de koelwagen te stappen. In dit dossier wordt wel verwezen naar een transportfirma die zijn koelwagens recent uitrustte met speciale veiligheidshangsloten zodat onbevoegde derden er geen toegang meer tot hebben. Op die manier worden zo'n levensgevaarlijke smokkeltransporten uitgesloten.

In dit dossier bevonden zich bij de smokkeltransporten enkele niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en families met kleine kinderen. Ze zaten wel niet in een koelwagen.

a) Gezinssmokkel[343]

Uit de telefoontap bleek dat op 9 december 2011 twee smokkel-loopjongens samen met een familie vanaf de parking van Drongen langs de E40-autosnelweg naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld werden. In de telefoongesprekken legt de loopjongen uit dat de familie lawaai was beginnen te maken zodat de chauffeur de politie gebeld had.

b) Niet-begeleide minderjarigen[344]

Bij verschillende smokkeltransporten werden twee Iraanse zeventienjarige jongens en een Indo-Pakistaanse jongen geïntercepteerd door de politie. Ze werden via de Dienst Vreemdelingenzaken doorverwezen naar dienst Voogdij.

De Indo-Pakistaanse jongen legde bij zijn verklaringen zijn smokkeltraject uit. Hij leefde in een klein dorpje in de omgeving van een stad. Eind 2010 wenste hij te vertrekken naar het Verenigd Koninkrijk om een job te zoeken. Daar woonde trouwens een deel van zijn familie. De smokkelaars vroegen 8.000 euro voor een smokkelreis wat zijn familie in het herkomstland betaalde. Hij vloog met een vliegtuig naar Moskou in het gezelschap van een smokkelaar die hem bij aankomst zijn paspoort afnam. In Moskou werd hij samen met acht jongens enkele dagen opgesloten. Bij hun vertrek maakten ze eerst een lange voettocht door de bergen en de bossen tot in Slowakije waar ze in een grote vrachtwagen naar Italië verstopt werden. In Italië heeft de smokkelaar hun tegen alle afspraken in achtergelaten en verdween hij. Met behulp van zijn metgezellen kwam de jongen in Italië dan in contact met een Pakistaanse smokkelaar die hem voor 1.500 euro cash met een taxi naar Brussel vervoerde. Daar ontmoette hij ten slotte Sikhs uit het grensgebied tussen India en Pakistan die hem naar de Sikhtempel van Vilvoorde stuurden.

343 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.2.
344 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 65-68.

2.3. | Iraaks-Koerdisch smokkelnetwerk Gent

In dit Gents mensensmokkeldossier met feiten van 2012 en 2013 smokkelde een Iraaks-Koerdisch netwerk vooral Koerden naar het Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd behandeld voor de correctionele rechtbank van Gent.[345] Het werd opgestart na de interceptie in volle zee van verstekelingen op een schip onder Deense vlag dat vanuit Gent naar Göteborg voer. In tegenstelling tot de advocaat van de beklaagden concludeerde de rechtbank dat het Belgisch recht van toepassing was omdat het misdrijf op Gents grondgebied had plaatsgevonden.

2.3.1. | Crimineel netwerk

Het Iraaks-Koerdische smokkelnetwerk gebruikte verschillende smokkeltrajecten. De gesmokkelden waren afkomstig uit Irak en Iran en werden via Turkije en Griekenland naar België en Nederland vervoerd. Een alternatieve smokkelroute liep via Marokko naar België waarbij het netwerk valse documenten aanwendde. In België plaatsten de smokkelaars op de parkings langs de autosnelweg de gesmokkelden in vrachtwagens die via Calais naar het Verenigd Koninkrijk reden. De Koerdische smokkelnetwerken domineren de route langs en de parking in Calais. Een alternatieve route liep via Rotterdam met de medeplichtigheid van een Nederlandse buschauffeur. Er werden via Calais ook gesmokkelden naar Scandinavië vervoerd. Er werden in het Verenigd Koninkrijk ook contacten gelegd en onderhandeld over mogelijke nieuwe smokkelroutes.

Dit smokkelnetwerk opereerde op internationaal niveau en beschikte over verschillende buitenlandse contacten en smokkelaars in het Verenigd Koninkrijk, Nederland, Frankrijk, Griekenland, Turkije, Iran, Irak … De leiding van het smokkelnetwerk lag bij een Britse criminele organisatie die in dit dossier niet kon geïdentificeerd worden. Enkel het Belgische luik van het Koerdische smokkelnetwerk kon ontmanteld worden. Het maakte deel uit van een criminele organisatie die zich ook bezighield met drugs- en wapenhandel.

2.3.2. | Smokkeltransporten met garantie

De smokkelaars boden twee smokkelopties voor de overtocht naar het VK:

- Het zogenaamde *fal* of gewone transport, waarbij de smokkelaars geen garantie voor een geslaagde smokkelovertocht gaven. De kostprijs was tussen 1.500 en 2.500 euro en vooraf te betalen: cash of door het geld in bewaring te geven in Afghanistan, Griekenland of het Verenigd Koninkrijk, of door het over te maken via Western Union.
- Het transport met garantie, waarbij de gesmokkelde een resultaatverbintenis kreeg dat hij zeker en veilig in het Verenigd Koninkrijk zou aankomen. De chauffeur was dan op de hoogte van de aanwezigheid van de gesmokkelden in zijn voertuig. Dit type van smokkeltransport werd het meeste aangeraden door de beklaagden. De kostprijs schommelde tussen 5.000 en 6.000 euro, te betalen bij aankomst op de plaats van bestemming. Het volledige bedrag werd in bewaring gegeven in een wisselkantoor van een *hawala*-bankier of bij een vertrouwenspersoon in Londen. Soms werd een deel cash betaald bij vertrek en werd het saldo overhandigd bij aankomst.

Het smokkelnetwerk bood ook gegarandeerde smokkeltransporten aan voor verre afstanden. Hiervoor kochten ze valse documenten die ze aan hun smokkelklanten leverden. Uit de telefoontap bleek dat ze een leverancier hadden gevonden die valse Nederlandse paspoorten fabriceerde voor 500 euro per stuk, maar de kwaliteit liet te wensen over. Met zo'n paspoort is het voor de gesmokkelden makkelijker om een vliegticket te kopen voor het Verenigd Koninkrijk. Volgens de gesprekken van de telefoontap had een smokkelaar een vals paspoort aangekocht voor 500 € en dit aan de klant doorverkocht voor 1.700 € "waarbij de klant er zich over beklaagde dat de valsheid van het stuk af te lezen was". Een vals paspoort uit Bulgarije of welk land dan ook verkochten de smokkelaars voor 1.500 à 2.000 euro per stuk. In hun gesprekken beweerden ze ook gemakkelijk een visum te kunnen bekomen om naar Marokko te reizen. De kostprijs voor een Schengenvisum vanuit Irak bedroeg 18.000 dollar en een verdere smokkeltrip van Italië naar België was 2.000 euro extra of naar het Verenigd Koninkrijk 4000 euro extra.

2.3.3. | Opstart dossier

In de loop van januari 2012 werden twee verstekelingen aangetroffen aan boord van een zeeschip op weg naar Göteborg (Zweden) en niet naar het Verenigd Koninkrijk. Ze werden ontdekt door twee matrozen die geklop

345 Corr. Gent, 19 juni 2013 (definitief). Zie ook hoofdstuk 4 van dit deel, punt 2 (verstekelingen).

hoorden uit een trailer met Engelse nummerplaat. De twee aangetroffen personen zaten opgesloten in de trailer, die van binnenuit niet kon worden geopend. Ze werden overgedragen aan de scheepvaartpolitie van Gent.

Op basis van de slachtofferverklaringen en de telefoonnummers in de gsm-toestellen van de verstekelingen werd een gerechtelijk onderzoek opgestart. Al gauw kon de hoofdbeklaagde geïdentificeerd worden, wat leidde tot een omvangrijk telefoononderzoek.

2.3.4. | Onderzoek

a) Telefoontap

De gegevens van de telefoontap toonden ook de malafide rol van een tolk aan die in opdracht van de smokkelaars de interviews van de gesmokkelden bij de Dienst Vreemdelingenzaken manipuleerde.[346]

De smokkelorganisatie hield zich niet alleen met mensensmokkel bezig. Uit de gesprekken bleek dat de hoofdbeklaagde handel dreef in verdovende middelen en hiervoor nauw samenwerkte met een andere Koerdische Turks-Iraakse criminele organisatie die vanuit België, Nederland en Frankrijk drugs, wapens en mensen smokkelde naar het Verenigd Koninkrijk. Volgens de Franse politie speelde die organisatie een sleutelrol bij de mensensmokkel in Calais en Duinkerke.

Ze hadden ook contacten met de Koerdische gewapende verzetsbeweging PKK en verwezen in hun gesprekken naar smokkeltransporten van en met de PKK: "Een smokkelaar dacht die jongen [een gesmokkelde] ook met de groep van de PKK mee te sturen. X. [hoofdbeklaagde] zegt dat ze een prijs hebben afgesproken … met de PKK meegaan is geen optie omdat hij dan één à twee weken daar moet blijven."

b) Financieel onderzoek[347]

De telefoontap legde ook een aantal concrete financiële afspraken tussen de smokkelaars bloot. De uitvoerder van de smokkeloperatie kreeg blijkbaar het grootste deel van de opbrengst. In een gesprek met de hoofdbeklaagde verwees een smokkelaar naar hun onderling overleg en stelde dat hij "een transport kan uitvoeren voor 2.200 euro i.p. v. 2.500 euro, waarbij hij 1.700 euro houdt [want hij voert ook uit] en dan kan X [de hoofdbeklaagde] 500 euro voor zichzelf houden."

Het ondergrondse *hawala*-bankieren speelde een belangrijke rol bij de financiële transacties van het smokkelnetwerk. Een beklaagde had een fruitwinkel waar veel cash geld circuleerde. Hij gebruikte zijn winkel voor de *hawala*-financiering. Zo werd in een gesprek met de hoofdbeklaagde gemeld "dat er iemand 15.000 pond naar de winkel zal brengen".

2.3.5. | Gesmokkelden

Er werden weliswaar slechts twee verstekelingen geïntercepteerd, toch leverden de gegevens van de telefoontap een duidelijk beeld op van de verschillende smokkeltransporten. Zo werden zowel meerderjarigen als minderjarigen gesmokkeld, zowel mannen als vrouwen. De smokkelaars maakten gebruik van gewone vrachtwagens, koelcontainers en personenwagens.

Een van de twee verstekelingen verklaarde dat hij voor de overtocht naar het Verenigd Koninkrijk 1.500 euro betaald had. In Pakistan had hij daarvoor al 6.000 euro betaald voor een smokkeltransport naar Europa. Hij was in Peshawar met het vliegtuig naar Karachi (Pakistan) gevlogen en daarna met de bus naar Gawadar, een andere stad in Pakistan, gereisd. Vandaaruit reisde hij met verschillende auto's en te voet via Iran naar Turkije en zo naar Griekenland. In Griekenland verstopten de smokkelaars hem in een vrachtwagen naar Roemenië waar hij opgepakt werd door de politie.

Hij vroeg toen in Roemenië asiel en verbleef er 15 maanden. Hij kreeg er, net zoals de anderen, het voorstel om voor de som van 8.000 euro het statuut van vluchteling te kopen. Hij moest dit betalen aan de Roemeense immigratiedienst. Hij weigerde maar een andere persoon die wel betaalde verkreeg op die manier het vluchtelingenstatuut.

In Roemenië kreeg hij het advies naar een parkje in Brussel te gaan dat tegenover de Dienst Vreemdelingenzaken ligt en waar Koerdische en Afghaanse smokkelaars klanten ronselen om naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen. Hij geraakte in België en betaalde aan deze Koerdisch smokkelaars 1.500 euro voor een overtocht naar het Verenigd Koninkrijk. Helaas werd hij op de verkeerde vrachtwagen gezet en kwam zo op een boot naar Zweden terecht. Na zijn interceptie kreeg hij in België een bevel om het grondgebied te verlaten.

346 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 110 en 144.

347 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.4; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44-56.

a) Slachtofferstatuut

De andere geïntercepteerde verstekeling gaf de politie relevante informatie zoals de telefonische contactgegevens van de smokkelaars en verkreeg het slachtofferstatuut mensenhandel.[348] Over zijn smokkelreis verklaarde hij aan de speurders dat hij in Iran 10.000 euro had betaald om naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden. Bij zijn vertrek werd hij in een laadbak van een vrachtwagen verstopt die naar Istanbul reed. Daar wachtte een Turkse smokkelaar hem op en verbleef hij een maand in een *safehouse*. Vanuit Turkije reisde hij in de laadruimtes van verschillende vrachtwagens naar Europa. De chauffeurs waren daarvan op de hoogte en coördineerden zelf de overdracht van de ene naar de andere vrachtwagen. Uiteindelijk werd hij in Zeebrugge aan zijn lot overgelaten. Hier legde hij na wat omzwervingen contact met de Koerdische smokkelaars voor een overtocht naar het Verenigd Koninkrijk, maar werd hij verkeerdelijk op een vrachtwagen richting Zweden gezet.

b) Kinderen

De telefoontap bewees dat er over smokkeltransporten met kinderen onderhandeld werd. In een gesprek hierover tussen de hoofdbeklaagde en een smokkelaar zei die laatste: “X [smokkelaar] spreekt over een bergroute van Koerdistan, Irak tot in België en zegt dat ze met wagens werken via Saoudi-Arabië en Marokko. Op de vraag of kinderen ook kunnen, antwoordt Y [hoofdbeklaagde] dat dit geen probleem is.”

2.4. | Afghaans smokkelnetwerk Brussel

In dit Brussels mensensmokkeldossier met feiten van 2012 smokkelde een Afghaans netwerk vooral Afghanen, Iraniërs en Pakistani naar het Verenigd Koninkrijk en Scandinavië. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank[349] en het hof van beroep van Brussel[350].

348 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.1.
349 Corr. Brussel, 7 augustus 2013, 51ste k.
350 HvB Brussel, 12 februari 2014, 13de k.

2.4.1. | Crimineel netwerk

Een Afghaans smokkelnetwerk opereerde op verschillende parkings langs de E40 richting Belgische kust voor haar smokkelactiviteiten. De gesmokkelden werden vanuit Calais (Frankrijk) door de smokkelaars overgebracht naar Belgische parkings om hen daar op vrachtwagens richting kust en het Verenigd Koninkrijk te plaatsen.

Het netwerk maakte deel uit van een internationale smokkelorganisatie die zorgde voor de aanvoerroutes van de gesmokkelden vanuit Afghanistan en de omliggende landen naar Europa. De route startte in Afghanistan en verliep over land naar Iran, Turkije, Griekenland en Italië. De reis duurde vijf of zes dagen. Van Afghanistan tot Griekenland bedroeg de prijs 3.500 euro, van Griekenland naar Italië 4.500 euro.

In Italië contacteerden de gesmokkelden het smokkelnetwerk dat in België actief was en kregen ze richtlijnen om tot in Brussel te geraken. Er werd ook onderhandeld over de prijs van het bijkomend smokkeltraject. In Brussel konden ze dan overnachten in een *safehouse* en werden ze nadien in een park verzameld in de omgeving van de autosnelwegparking langs de E40 in Drongen.

Het smokkelnetwerk was een criminele organisatie bestaande uit een smokkelleider en twee co-leiders. Het trio was elk afzonderlijk uit Frankrijk ontvlucht waar ze als verdachten geseind stonden in verschillende mensensmokkeldossiers. De leider had daarvoor in Frankrijk in opdracht van een Koerdische smokkelorganisatie gewerkt en schuwde het geweld niet. Het drietal runde hun activiteiten als een echte business-unit en verzorgde de internationale aanvoer van de gesmokkelden. Het had contacten met dienstverleners en smokkelaars in Italië, Frankrijk, Griekenland, Rusland, Afghanistan, Irak, Iran, Pakistan en het Verenigd Koninkrijk. . In Afghanistan konden die dienstverleners hen bijvoorbeeld toeristenvisums voor Turkije of valse Italiaanse paspoorten leveren. Soms werkten ze samen op basis van exclusiviteitsclausules Een van de co-leiders werd pas later in Italië gearresteerd op basis van een internationaal aanhoudingsmandaat en uitgeleverd aan België.

a) Machtsbasis herkomstland

De Afghaanse smokkelleider had een sterke machtsbasis in Afghanistan. Hij was zelf in 2007 sergeant geweest in het Afghaanse leger maar dankte zijn prestige vooral aan zijn vader die als legergeneraal een hoge functie vervulde

in de Afghaanse samenleving. Zijn vader speelde zelf een relevante rol in de smokkelorganisatie door de criminele vermogens van zijn zoon wit te wassen.[351] Hij liet ook familieleden van smokkelklanten die niet of onvoldoende betaald hadden, aftuigen of bedreigen. Niemand durfde tegen hen in te gaan, ook zijn medebeklaagden niet.

Mensensmokkel is blijkbaar sterk ingebakken in de Afghaanse samenleving. Uit de telefoontap bleek dat een Afghaanse politieofficier misbruik maakte van zijn functie om te bemiddelen voor zijn gesmokkelde zoon en een prijsvermindering kreeg. Hij wenste de smokkelaars niet te betalen omdat zijn zoon niet de juiste eindbestemming had bereikt en telefoneerde naar de smokkelleider: "De vader van de gesmokkelde maakt zich bij de smokkelleider bekend als politieofficier. De smokkelleider antwoordt dat hij normaal 2.500 euro vraagt maar nu maar 1.100. Zijn zoon werd bij een eerste smokkelpoging opgepakt door de Franse politie maar bij een tweede maal zal het zeker lukken." Volgens de telefoontap zat er ook een zoon van een Afghaanse kolonel tussen de gesmokkelden.

b) Tolk[352]

Een beklaagde was werkzaam als tolk voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en kreeg driemaal per maand een opdracht. Daarvoor had hij in Afghanistan getolkt voor de internationale vredesmissie en ook voor het Canadese ministerie van Defensie in Afghanistan. Volgens zijn verklaring had hij ook getolkt voor de lijfwachten van de voormalige president Karzai die naar het Westen waren gevlucht. In januari 2013 was hij beginnen werken voor het Amerikaanse leger, op een van hun militaire basissen in Duitsland.

Deze beklaagde woonde in het huis van de Afghaanse smokkelleider en kwam geregeld ter sprake in de telefoontap. Hij dook ook op in een dossier van Hasselt. Uit dit onderzoek bleek dat hij in april 2012 als tolk een Afghaanse kandidaat asielzoeker had geholpen tijdens het interview bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Hij had tijdens het interview foutief vertaald en zelf de gepaste antwoorden gegeven.

Nog volgens de gegevens van de telefoontap had een van hun smokkelklanten, een 18-jarige jongen, in Jalalabad voor het Amerikaans leger als tolk gewerkt.

c) Smokkel-loopjongens als freelancers[353]

De smokkelleider maakte gebruik van smokkel-loopjongens die als smokkelklant er zelf verschillende mislukte smokkelpogingen hadden op zitten en wachtten op een nieuwe smokkelpoging. Er was een toevloed aan smokkelklanten en de smokkelleider was op zoek naar nieuw smokkelpersoneel dat hen kon helpen om de gesmokkelden vanuit Frankrijk naar België te transporteren en daarna naar de parkings te brengen.

De smokkel-loopjongens moesten de gesmokkelden in Frankrijk ophalen en naar de parking brengen. Zelf kenden ze de route en de problemen onderweg goed. En op deze wijze hadden de smokkelleiders via dit tussenniveau een systeem uitgewerkt dat de pakkans en het risico voor de smokkelaars reduceerde. De smokkel-loopjongens kregen in ruil een financiële compensatie en moesten minder betalen voor hun eigen latere smokkeltransport.

d) Criminele territorium: parkings[354] en bossen

De autosnelwegparking van Drongen, nabij Gent, vormde de centrale verzamelplaats waar de gesmokkelden door de smokkelaars in de vrachtwagens werden verstopt. Volgens de gesprekken van de telefoontap moesten de gesmokkelden zich wel eerst schuilhouden in "De Kamer", zoals de smokkelaars het noemden. Dat was een afgelegen en bouwvallige chalet ergens in de omgeving van de autosnelwegparking langs de E40 in Drongen. De chalet deed dienst als opvangplaats voor te smokkelen personen. De smokkelaars moesten zelf deze plaats vermijden. Bij de start van de smokkeloperatie, als ze in vrachtwagens werden gezet, kregen de gesmokkelden de opdracht om zich naar het nabijgelegen maïsveld te begeven.

Deze parkings vormden het strijdtoneel tussen de verschillende operationele smokkelnetwerken. Een van de co-leiders van het Afghaanse smokkelnetwerk beschouwde zich als de heerser over het crimineel territorium van de parking van Drongen. Hij werkte nauw samen met de Afghaanse smokkelleider waarmee hij afspraken had gemaakt over de huurgelden die hij hem zou betalen voor het gebruik van de parking. Verschillende smokkelaars weigerden huurgeld te betalen voor het gebruik van de parking wat aanleiding gaf tot zware incidenten en vechtpartijen waarbij vuurwapens gebruikt werden.

351 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.4.
352 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 110 en 144.
353 Zie ook dit hoofdstuk punt 2.2.
354 Zie ook verder in dit deel, Externe bijdrage: De strijd tegen de internationale mensensmokkel.

Ook de bossen in Saint-Omer in Noord-Frankrijk waren een centrale verzamelplaats voor de smokkelnetwerken die vanuit Calais werkten. Er was een grote toestroom van mogelijke smokkelklanten op deze plaats. De andere co-leider beschouwde zich als de heerser over het crimineel territorium van die bossen. Dat gaf aanleiding tot zware incidenten met vuurwapens waarbij een concurrerende smokkelbende erin slaagde de heerschappij over de bossen over te nemen. Voor de smokkelleider zelf was de herovering van dit bos een belangrijke prioriteit en hij zag het als een opportuniteit om zijn mensensmokkelactiviteiten uit te breiden in samenwerking met zijn co-leiders. Ze kochten nieuwe wapens en slaagden erin de andere smokkelbende te verdrijven. Vanaf toen schakelden de smokkelleiders bewakers in om hun territorium te beschermen.

e) Transporten met garantie

Het smokkelnetwerk organiseerde naast gewone smokkeltransporten ook transporten 'met garantie'. De kostprijs voor een transport met garantie naar het Verenigd Koninkrijk bedroeg 7.000 à 8.000 euro. Het netwerk hechtte veel belang aan hun reputatie bij hun klanten. In de telefoontap zeiden ze hierover: "De dienstverlening met garantie moet betrouwbaar werk zijn want anders krijgen we een slechte naam."

De garantie hield in dat ze na een mislukte smokkelpoging het recht kregen op een nieuwe poging. Ze hadden wel een eigen interpretatie wat een mislukt transport betekende. De gesmokkelden kregen enkel een nieuwe smokkelpoging wanneer ze door de politie geïntercepteerd werden vóór het betreden van het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk. Vanaf dat moment moesten ze immers hun plan trekken en was het hun probleem niet meer.

De smokkelaars leverden ook transporten met garantie naar Scandinavië, de Verenigde Staten en Canada. Hiervoor werkten ze samen met andere smokkelaars. Ze kenden in België een smokkelaar die gegarandeerde transporten met het vliegtuig organiseerde en met succes Indo-Pakistanen naar Canada gesmokkeld had en op zoek was naar Afghaanse klanten. De smokkelaars moesten hem 6.500 euro voor een gegarandeerd transport naar Canada en rekenden hun klanten hiervoor 12.000 euro aan. Een andere smokkeloptie verliep via Spanje naar Canada. In Spanje moesten de gesmokkelden dan wel via contactpersonen van de smokkelaars hun vals paspoort regelen, wat een week tot een maand kon duren.

2.4.2. | Opstart dossier

Dit dossier is opgestart op basis van politionele informatie die aantoonde dat een nieuwe Afghaanse mensensmokkelorganisatie het gat in de criminele markt had opgevuld[355] na de gerechtelijke ontmanteling van een Koerdische smokkelorganisatie die aan bod komt bij de bespreking van de rechtspraak in dit verslag[356].

Daarop werd een telefonieonderzoek gevorderd en een rechtstreeks verband gelegd met enkele processen-verbaal van intercepties van smokkeltransporten. Concreet werden twee smokkeltransporten teruggevonden met linken met deze nieuwe smokkelorganisatie. Naar aanleiding van deze feiten werden door de politie drie telefoonnummers ontdekt die een duidelijke match hadden met de nieuwe Afghaanse smokkelorganisatie zodat een telefoontap kon uitgevaardigd worden.

2.4.3. | Onderzoek

a) Telefoontap

De smokkelleider besefte dat hij afgeluisterd werd en ging heel voorzichtig te werk. Wanneer hij op de parking aanwezig was, maakte hij meestal gebruik van de gsm's van de andere smokkelaars of die van de gesmokkelden. Tijdens de smokkeloperaties liet hij zijn eigen gsm-toestel thuis of schakelde hij zijn toestel uit. Zo vermeed hij dat de politie zijn toestel of nummer op smokkelgevoelige plaatsen kon detecteren. In hun gesprekken spraken ze ook concrete tijdstippen af om verdere afspraken online te bediscussiëren op Skype waarvan ze weten dat het moeilijk kan afgeluisterd worden.[357] Indien iets dringend moest geregeld worden, zeiden ze tegen elkaar: "Kom via Skype praten. Oké, ik kom over vijf minuten."

Het onderzoek van de telefoontap kon wel genoeg bewijsmateriaal aanleveren over de perfide handelswijze van de smokkelaars om louter maximale winst te realiseren. Ze waren goed op de hoogte van de Belgische regelgeving en het reëel gevoerde smokkelbeleid. Dat bleek bijvoorbeeld uit deze gesprekken van de smokkelaars uit de telefoontap: "Waarom smokkel via België? Die klant gaat via België, als die opgepakt wordt gaat hij na een half uur vrijgelaten worden. (noot: via een bevel om

355 *Ibidem.*
356 Zie hoofdstuk 4 van dit deel, punt 2 (Indiase smokkelbende in nauwe samenwerking met de smokkelnetwerken).
357 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 60; Zie ook de externe bijdrage over smokkel aan het einde van hoofdstuk 3 van dit deel.

het grondgebied te verlaten[358]) Ik heb hem via België gestuurd omdat hij zo geen problemen zal krijgen, als hij onderschept wordt gaat er niks gebeuren behalve het feit dat hij iets later gaat aankomen. Heb je mij verstaan?"

De smokkelaars waren ook goed op de hoogte van de werking van het systeem bij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen waarop ze gretig op inspeelden: "Indien ze opgepakt werden; geen probleem; je moet hen vertellen dat als ze oversteken ze zich als minderjarige moeten opgeven. Ze worden vervolgens naar een opvanghuis gebracht. Daar moeten ze een treinstation zoeken en vervolgens kunnen wegvluchten uit het opvanghuis. Je moet ze dat goed wijsmaken."

Uit de telefoontap bleek ook dat de Afghaanse smokkelaars op verzoek een Al Qaeda-sympathisant gratis meesmokkelden naar het Verenigd Koninkrijk, samen met een gezin. Ze beschouwden dit als "een vorm van liefdadigheid".

b) Financieel onderzoek[359]

De smokkelopbrengsten van de smokkelleider bedroegen zo'n 10.000 euro per week. Dat beweerde hij zelf in de afgetapte gesprekken. Deze opbrengsten maakte hij via een *hawala*-bankier in Londen over aan zijn ouders in Kaboel (Afghanistan) waar ze het crimineel geld voor hem beheerden en voornamelijk in vastgoed belegden. Daarnaast beweerde de smokkelleider in de telefoontap dat hij in het Verenigd Koninkrijk over een vermogen beschikte van 20.000 à 25.000 pond. Hij had ook net in Oostende een carwash gekocht voor 95.000 euro. Volgens hem kon je als eigenaar van een carwash gemakkelijker verblijfsdocumenten krijgen: "Je zult als betrouwbaar beschouwd worden".

De smokkeltransporten leverden veel geld op. Uit de gesprekken bleek "dat de reizigers eerst oké moeten gemaakt worden alvorens de organisatie hen op transport kan zetten". Dat betekende dat de betalingen van de smokkelprijs moesten geregeld zijn. Het geld moest in bewaring gegeven worden bij een betrouwbaar tussenpersoon voor de smokkelaars en de smokkelklanten. Meestal was dit een *hawala*-bankier. Eens de smokkel met succes uitgevoerd werd, ontving de smokkelleider het geld dat in bewaring was gegeven.

Voor de onderlinge financiële transacties tussen de smokkelaars maakte de smokkelleider gebruik van Western Union. Hiervoor gebruikte hij de identiteitskaarten van een aantal medeleden van de organisatie die hier wettelijk verbleven en door hun statuut (subsidiaire bescherming of vluchteling) over de nodige documenten beschikten. Een betrokken medebeklaagde verklaarde: "... Dat sms-bericht werd mij doorgestuurd door X. [smokkelleider]. Om redenen dat X. over geen verblijfsdocumenten beschikte, liet hij geld overmaken op mijn naam. Ik kreeg bijgevolg per sms de gegevens die ik nodig had om het overgemaakte geld af te halen."

2.4.4. | Gesmokkelden

De gegevens van de telefoontap en de observaties bevestigden dat het smokkelnetwerk erg actief was. Soms werden er zestien personen op één nacht gesmokkeld. Ze smokkelden hele gezinnen met baby's en zwangere vrouwen en ook vele minderjarigen. Voor hun transporten maakten ze gebruik van gewone vrachtwagens met zeil en luxewagens, maar ook koelcontainers en vriezers. De smokkelaars beweerden van zichzelf dat ze 'klantgericht' werkten, zeker bij de Afghaanse klanten, waarbij ze in Brussel voor degelijk logement zorgden en geen geweld gebruikten.

In werkelijkheid bekommerden de smokkelaars zich niet altijd over het lot van hun smokkelklanten, zeker als ze niet van Afghanistan afkomstig waren. Zo bleek uit de telefoontap dat de gesmokkelden geregeld klaagden over de koude, de honger of het feit dat ze aan hun lot werden overgelaten. Dat was ook het geval bij een gezin. De enige reactie van de smokkelleiders was dat ze moesten lachen met de penibele situatie waarin deze mensen zich bevonden.

a) Discriminatie

De Afghaanse smokkelaars hadden een discriminerende attitude ten aanzien van hun smokkelklanten. De vraagprijs voor een overtocht vanuit België naar het Verenigd Koninkrijk werd bepaald op basis van de etnische afkomst van de klanten. De smokkelleider vroeg aan Vietnamezen 3.000 euro, aan Iraniërs tussen 2.000 en 2.500 euro en aan Indo-Pakistani 1.500 euro.

Afghanen zelf betaalden naargelang hun familiale toestand en hun etnische afkomst. De Afghaanse smokkelaars waren zelf Pathanen en gaven deze bevolkingsgroep "als broeders" een voorkeursbehandeling. Ze moesten

358 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.1.; Bulletins schriftelijke vragen en antwoorden, *Parl. St.*, Kamer, QRVA 54/026, 26 mei 2015, pp. 192-195., beschikbaar via volgende link www.dekamer.be/QRVA/pdf/54/54K0026.pdf.

359 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.4.; Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44-56.

het minste betalen en werden in groep gesmokkeld. Een andere bevolkingsgroep van Afghanistan, de Hazara, werden zelfs als klant geweigerd omdat ze als "onbetrouwbaar" beschouwd werden en gevreesd werd dat ze niet zouden betalen.

Oudere smokkelklanten moesten ook meer betalen omdat deze mensen minder mobiel waren. Zo moest een zestigjarige man voor een smokkeltransport zonder garantie naar het Verenigd Koninkrijk 2.500 euro betalen. Een smokkeltransport met garantie, waarbij de chauffeur op de hoogte was, liep op tot 6.000 à 7.000 euro..

b) Bescherming van jonge vrouwen en minderjarige jongens tegen verkrachting

Uit de telefoontap bleek dat mooie jonge vrouwen onderweg tijdens hun smokkelreis dreigden verkracht te worden. De Afghaanse smokkelaars troffen speciale maatregelen om de jonge Pathaanse vrouwen te beschermen. Daarvoor stuurden ze speciaal een mannelijke reisbegeleider mee tijdens de smokkeltrip of lieten ze de vrouwen meereizen met mannelijke streekgenoten die een oogje in het zeil moesten houden. De smokkelleider sprak hierover in een concreet geval: "Ze is een jong meisje en het is slecht met Punjabi (Sikhs van Indo-Pakistan) te komen. Ik heb hen gesproken en ze zeiden zelf dit jonge meisje niet mee te nemen want ze zou onderweg problemen ondervinden. Aan de grens zijn er de Koerdische smokkelaars en kan er van alles gebeuren. De smokkelleider antwoordde dat als er een mannelijke begeleider bij is, dan is er niets aan de hand. Hij vervolgde dat er morgen twee jongens kwamen uit Laghman (dezelfde streek als de Pathaanse vrouw). Ik zal haar met hen laten komen."

Iraanse jonge vrouwen kregen in dezelfde situatie niet dezelfde bescherming. Integendeel, in de telefoontap maakten de smokkelaars hierover zelfs al op voorhand misplaatste opmerkingen en lachten ze met hun penibele situatie.

Daarnaast zaten er in het dossier indicaties van seksueel geweld tegen minderjarige jongens tijdens hun smokkeltransport. Verschillende gesprekken uit de telefoontap bevestigden dat. In een gesprek over een smokkeltransport werd volgende discussie gevoerd: "Vier personen waarvan 2 jongens, zit er een tussen die mag geneukt worden? […] Ze zijn matig. Mag die geneukt worden of niet?"

In een gesprek tussen een smokkelaar en de smokkelleider werd verwezen naar een elfjarige jongen die aan het huilen was. Hierop vroeg de smokkelleider: "Oké, maar hij was aan het huilen, er heeft toch niemand hem te grazen genomen?"

Vermoedelijk regelde de smokkelleider ook een gratis smokkelreis voor een minderjarige naar Frankrijk waarbij de jongen deze achteraf in natura moest afbetalen. Een medewerker telefoneerde op 13 augustus 2012 naar de smokkelleider met de boodschap: "Er zijn een paar mooie jongens en als je wil kan ik ze naar jou sturen. De smokkelleider reageerde: laat maar, eerst eentje via Skype zien en dan zal ik eentje zijn reis helemaal tot Frankrijk vergoeden. Oké, geef mijn nummer aan een van die twee minderjarigen, aan diegene die er heel 'luxe' uitziet."

c) Gezinssmokkel[360]

De smokkeltarieven voor een familie waren duurder omdat ze als gezin samen moesten vertrekken en reizen. De risico's lagen ook veel hoger wanneer er sprake was van huilende kinderen die de omgeving konden alarmeren.

De telefoontap sprak hier boekdelen. Een smokkelaar besprak dit met de smokkelleider: "Wat doen we met het kind van twee jaar? Moeten we ook het volledige bedrag vragen? De smokkelleider antwoordde hierop: Je moet nog extra geld van hem nemen omdat het kind te jong is. Dat is de normale gang van zaken. Als het kind huilt, dan zal het moeilijk worden. We kunnen die slaappillen geven."

Tijdens een gesprek hadden ze het ook over het smokkeltransport van een hoogzwangere vrouw die elk moment kon bevallen: "Die is zwanger en zit in haar achtste of negende maand en vroeg om haar echtgenoot alleen te sturen. De smokkelleider: Zeg hen dat het beter is dat ze niet hier bevalt omdat het met een pasgeboren baby moeilijker wordt, vraag hen om zelfs geen vijf minuten langer hier te blijven."

De smokkelaars toonden geen greintje respect voor het menselijk leven. Hun uitspraken over een baby en haar moeder: "Een van de moeders heeft een baby van drie à vier maand oud en die huilt en huilt. Zal ik haar baby in het bos weggooien? Ik zal haar zeggen: ga door een zwarte geneukt worden en je zal een andere baby krijgen."

De politie intercepteerde in het Verenigd Koninkrijk ook gezinnen met kinderen. Een van de smokkelfeiten die mee de aanleiding vormden voor de opstart van het dossier, was een smokkeltransport van een Iraanse familie (vader, moeder en twee kinderen). Ze werden op 3 januari

360 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.2.

2012 ontdekt in een gesloten container te Purfleet in de omgeving van Londen. De chauffeur had een slaappauze genomen op de parking van Groot-Bijgaarden waar de familie in zijn vrachtwagen gekropen was.

d) Niet-begeleide minderjarige vreemdeling[361]

In de telefoontap pochte de smokkelleider erover dat er veel minderjarigen door hen gesmokkeld werden. Op één nacht waren ze erin geslaagd om twaalf minderjarigen te smokkelen. De smokkel van minderjarigen beschouwden ze als een lucratieve business omdat succes verzekerd was omwille van hun kwetsbare positie. In de telefoontap kwam geregeld ter sprake dat ze gerust konden zijn en bij een interceptie vrijgelaten zouden worden.

Verschillende minderjarige slachtoffers die alleen reisden, werden geïntercepteerd door de politie en werden normaliter als niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) doorverwezen naar dienst Voogdij. Bij verschillende intercepties was de afloop niet altijd duidelijk omdat deze informatie of gegevens dat de normale procedure[362] gevolgd werd in het dossier niet beschikbaar was.

Eén van deze intercepties lag mee aan de basis van de opstart van dit dossier. Op 8 december 2011 werden vier smokkelslachtoffers, waaronder een alleenreizende minderjarige, door de smokkelaars in een afgesloten container gestoken. De smokkelslachtoffers dreigden te verstikken en werden ontdekt nadat een van hen een noodoproep had gedaan.

Begin juli 2012 werd een negenjarige Afghaanse jongen geïntercepteerd die tijdens de bootreis ziek geworden was. Uit de gegevens van de telefoontap bleek dat hij samen met vijf Afghaanse mannen tijdens de nacht van 3 juli door de smokkelaars in een vrachtwagen naar het Verenigd Koninkrijk verstopt werd. Ze kwamen verkeerdelijk op een boot naar Zweden terecht. Nadat de boot reeds 35 uren aan het varen was en de jongen zeeziek was, hebben de Afghanen zich bij de bemanning aangegeven. Bij hun aankomst in Göteborg werden ze door de Zweedse autoriteiten teruggestuurd naar België waar de slachtoffers op 7 juli 2012 opgevangen werden door de scheepvaartpolitie van Zeebrugge.

361 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 65-68.

362 Zie ook deel 1, externe bijdrage: SOS minderjarige slachtoffers van mensenhandel.

2.5. | Case Asielbureau met Belgische advocaat

Dit dossier dateert van 2004 en heeft een hele procedureslag doorlopen. Een van de beklaagden is een Belgische advocaat. Naast Myria, toen nog het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, heeft ook de Belgische minister van Binnenlandse zaken zich destijds burgerlijke partij gesteld. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Brussel op 2 oktober 2013.[363] De Belgische advocaat werd enkel veroordeeld voor gebruik van valse documenten en vrijgesproken voor mensensmokkel.

Deze case is gebaseerd op een televisie-uitzending van het duidingsprogramma Panorama op de VRT in april 2004. Op basis van de uitzending heeft het Belgisch gerecht nadien een gerechtelijk onderzoek geopend tegen de betrokken Belgische advocaat. Bij een huiszoeking bij de advocaat trof de politie diverse dossiers aan.

In Rusland rekruteerde een reisbureau via advertenties kandidaat-migranten die naar West-Europa wilden emigreren. Het reisbureau bood daarbij een speciale cursus aan voor toekomstige asielzoekers en zette voor de ondersteuning ervan een advocatennetwerk op in de landen van bestemming. Daarbij deed het reisbureau de belofte van een permanente verblijfsvergunning en zelfs jobs in het land van bestemming.

De advertenties werden geplaatst op plaatsen of gelegenheden waar veel volk passeerde. In Rusland werkte het reisbureau bijvoorbeeld nauw samen met banken. In de inkomhal van de banken lag zelfs een reeks brochures waarin per land van bestemming de hele asielprocedure beschreven wordt. Op die manier werden verschillende nationaliteiten te koop aangeboden.

Een Russische vrouwelijke undercoverjournalist wilde dit uittesten en gaf zich uit voor kandidaat-migrant voor België. Ze doorliep als undercoverjournaliste het hele parcours tot en met de asielprocedure in België. De afgesproken prijs was 2.500 euro.

In het reisbureau kreeg de kandidate het verhaal te horen dat in West-Europese landen zoals België volledig levensonderhoud, kosteloos onderwijs en medische zorgen voorzien werden. Na de toekenning van het statuut van vluchteling was een zekere job gegarandeerd. De meisjes kregen ook te horen dat er de mogelijkheid

363 Corr. Brussel (fr), 2 oktober 2013, 54de k. (definitief).

bestond om in een bar te werken. Verder werd gezegd dat er in de landen van bestemming gewerkt werd met een contactpersoon om de kandidaat te begeleiden bij de asielaanvraag. Deze begeleider moest de kandidaten in contact brengen met een advocaat in het land van bestemming, die de procedure goed kende. Die advocaat zou dan het meest passende levensverhaal verzinnen voor de kandidaten. Aan de kandidate werd verder uitgelegd dat ze bij de asielaanvraag moest verklaren dat zij en haar familie bedreigd en geslagen werden en dat de politie weigerde hen te beschermen.

Het reisbureau werkte nauw samen met een bedrijf dat verzekerde gemakkelijk aan een verblijfsvergunning voor België te geraken. Toen de kandidate zich ging informeren bij dat bedrijf, beweerde het goede contacten te onderhouden met het Belgisch consulaat en zo een toeristenvisum te kunnen regelen. De kandidate werd ook een vals werkattest beloofd.

De undercoverjournaliste stapte als zogezegde kandidaat-migrant in het systeem en maakte vanuit Moskou via Parijs de busreis naar België. Aan de Schengenzone was er politiecontrole maar dit leverde geen probleem op. In België had de kandidate een afspraak met de lokale begeleider die haar in contact bracht met de Belgische advocaat. De advocaat zou jarenlang gewerkt hebben in de asieladministratie en hierdoor iedereen kennen en op de hoogte zijn van alle achterpoortjes binnen de asielprocedure.

Bij de afspraak met de advocaat begon die ter plaatse een nieuw levensverhaal te verzinnen voor de kandidate, dat ze uit het hoofd moest leren. Daarbij moest ze op internet nog wat extra informatie opzoeken om haar levensverhaal nog wat meer op te bouwen en realistischer te maken.

Naast het verzonnen levensverhaal drukte de advocaat op het belang van de aanwezigheid van echte of valse documenten. De kandidate kreeg het dwingend advies om via de lokale begeleider valse documenten te kopen, die ze dan ook bestelde. Dat koste haar 800 euro extra. De documenten werden haar later door de advocaat geleverd. Ze bestonden uit “een papier van de rechtbank”, een geboortebewijs en een rijbewijs.

De kandidate werd voor haar asielaanvraag driemaal ondervraagd door de bevoegde instanties. De interviews duurden telkens ongeveer twee uur. Ongeveer een maand na het eerste interview kreeg de kandidate een negatieve beslissing en kreeg ze het bevel om het grondgebied binnen de vijf dagen te verlaten.

Daarop maakte de kandidate opnieuw een afspraak met de advocaat. Deze stelde dat er opnieuw documenten nodig waren die moesten aantonen dat ze ter plaatse bij hun aankomst geen middelen van bestaan zou hebben. Uiteraard kon dit enkel geleverd worden wanneer er nogmaals opnieuw betaald werd. Bij elke nieuwe consultatie vroeg de advocaat een bedrag van 500 euro aan de kandidate.

Uiteindelijk liep het beroep van de asielprocedure ook uit op een negatieve beslissing en moest de kandidate het Belgisch grondgebied verlaten.

Hoofdstuk 3
Best practices en ervaringen

De best practices in dit hoofdstuk zijn goede praktijken die een voorbeeld zijn voor nationale actoren en internationale partners. De ervaringen slaan weliswaar vaak op minder goede of zelfs slechte praktijken, maar ze zijn wel heel leerrijk.

Dit deel is gebaseerd op de analyse van de dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde en op interviews met de federale en lokale politie, gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel, referentiemagistraten van mensenhandel, arbeidsauditeurs en sociale inspectiediensten. Bij al die gesprekken werd het vertrouwelijk karakter gewaarborgd.

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL

1.1. | Gerechtelijke arrondissements-hervorming

Het plan tot hervorming van de gerechtelijke arrondissementen begint op het terrein vorm te krijgen. Zo werden de referentiemagistraten voor mensenhandel en mensensmokkel aangesteld.

De hervorming kan erg positief uitpakken voor de strijd tegen netwerken van mensenhandel en -smokkel. Die opereren meestal over de arrondissements- en zelfs landsgrenzen heen. Bij de vervolging en tijdens het onderzoek vormde de Belgische gerechtelijke structuur vaak een probleem. Mensenhandel en –smokkel zijn immers typisch fenomenen die het lokale overstijgen: daar zijn kleine arrondissementen niet altijd tegen opgewassen.

In West-Vlaanderen wordt deze hervorming via een proefproject al enkele jaren met succes toegepast. Daar werd afgesproken dat het Brugse parket, versterkt met een gedetacheerde magistraat van het parket van Veurne, alle dossiers van mensenhandel en -smokkel van de provincie behandelt. Alle actoren ervaren dat als erg positief. Het geeft een belangrijke meerwaarde in de strijd tegen mensenhandel en –smokkel: enerzijds door de schaalvergroting, anderzijds doordat het veel meer mogelijkheden tot specialisatie schept, ook op het niveau van de onderzoeksrechters en de zetelende rechters van de rechtbank. Zo heeft de rechtbank van Brugge een gespecialiseerde rechter voor mensenhandel en -smokkel aangewezen. Dat leidde volgens de referentiemagistraten tot een betere en uniforme rechtspraak.

In de praktijk zouden zich wel problemen kunnen stellen op het niveau van de politiediensten. De gespecialiseerde cel Mensenhandel van de Federale Gerechtelijke Politie (FGP) wordt eveneens gecentraliseerd op de standplaats van de referentiemagistraat en zal dus niet meer verspreid zijn over de verschillende vroegere arrondissementen. Daardoor riskeren de gespecialiseerde cellen hun lokale oren en ogen en dus veel cruciale informatie te verliezen, zeker in streken die grenzen aan de buurlanden. Hun informatie hangt daardoor volledig af van de goede relaties met de lokale politie[364] voor wie de strijd tegen mensenhandel niet altijd een prioriteit vormt. In vele steden verloopt deze samenwerking prima, maar in bepaalde steden is er sprake van een politie-oorlog en blijft de rol van de lokale politie beperkt tot overlastbestrijding. Het is essentieel voor een succesvolle arrondissementshervorming dat mensenhandel ook een prioriteit blijft bij de lokale politie van de steden en dat die nauw samenwerkt met de federale politie.

1.2. | Slachtofferstatuut

In het Belgische systeem staat de multidisciplinaire samenwerking[365] van de eerstelijnsdiensten (politie- en inspectiediensten) met de medewerkers van de gespecialiseerde centra centraal. Die heeft er toe geleid dat de eerstelijnsdiensten meer aandacht besteden aan mogelijke slachtoffers en ze niet langer beschouwen als personen in illegaal verblijf die zo snel mogelijk moeten gerepatrieerd worden. Dat leidt tot een sfeer van wederzijds vertrouwen waarin slachtoffers overtuigd kunnen worden om in het slachtofferstatuut te stappen. In een dossier slaagde de politie erin een minderjarig prostitutieslachtoffer terug te vinden door het vertrouwen te winnen van een ander slachtoffer dat met haar bevriend was.[366] De medewerkers van een gespecialiseerd centrum konden ook slachtoffers die eerst te angstig waren om verklaringen af te leggen, optimaal infomeren om in het slachtofferstatuut te stappen.[367]

364 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.3.a.
365 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.2.d. (slachtofferstatuut) en Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hoofdstuk 2, punt 2.2., pp. 69-78.
366 Zie jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 88-91.
367 *Ibid.*, pp. 88-93.

Uit de bestudeerde dossiers blijkt niet alleen dat er hiaten bestaan in het Belgische slachtoffersysteem, maar ook dat toepassing ervan op het terrein op verschillende punten stokt. Het is vooral van belang dat de eerstelijnsdiensten de multidisciplinaire omzendbrief volledig en correct toepassen. Dat komt erop neer dat in het Belgische systeem het slachtoffer geen klacht hoeft neer te leggen maar enkel relevante verklaringen moet afleggen. De slachtoffers moeten altijd in contact gebracht worden met medewerkers van de gespecialiseerde centra die ter beschikking moeten zijn en meer vertrouwen kunnen oproepen bij de slachtoffers.

In verschillende dossiers[368] stellen we vast dat slachtoffers van mensenhandel, die ook zo door de rechtbank erkend werden, nooit in het slachtofferstatuut zijn terecht gekomen. Die problematiek hebben we trouwens uitvoerig in het vorige jaarverslag besproken naar aanleiding van de kloof tussen het vermoedelijk en het geïdentificeerd slachtoffer.[369] Meestal hebben de slachtoffers geen interesse om in het statuut te stappen of zijn ze te angstig.

Verschillende slachtoffers wensen niet onmiddellijk in contact te worden gebracht met medewerkers van de gespecialiseerde centra. Bovendien gebeurt de interventie door de eerstelijnsdiensten vaak 's nachts als zowel de slachtoffers als de terreinactoren vermoeid zijn. Slachtoffers zijn op dat moment blootgesteld aan veel factoren en weigeren dan het contact met de centra.

Voor slachtoffers uit EU-landen zoals Hongarije[370] heeft het slachtofferstatuut dikwijls geen relevantie meer voor hun verblijf. De andere voordelen van het statuut zoals juridische en eventueel medische of psychologische ondersteuning worden hen bovendien onvoldoende benadrukt. Daarom zijn ze niet altijd meer geïnteresseerd in het statuut. Deze slachtoffers die zich misbruikt voelen en zo snel mogelijk wensen terug te keren, kunnen nochtans nood hebben aan juridische begeleiding om een financiële compensatie te verkrijgen.[371]

Andere slachtoffers zijn te bang om in het slachtofferstatuut mensenhandel te stappen en weigeren relevante verklaringen af te leggen. Ze worden bedreigd door hun uitbuiter, spreken een andere taal, hebben andere culturele gewoonten en vertrouwen de Belgische eerstelijnsdiensten weinig of niet. Hun perceptie van de politie en de autoriteiten is ook anders. Zo gaan ze er ten onrechte vanuit dat die net zo corrupt zijn als in hun land van herkomst. Bij deze slachtoffers is het essentieel dat de eerstelijnsdiensten of de medewerkers van de gespecialiseerde centra hun vertrouwen winnen. Daarom is het belangrijk dat de centra gemakkelijk bereikbaar zijn.

Sommige magistraten vinden immers dat de slachtoffercentra regionaal onvoldoende verspreid zijn. Slachtoffers die ver van een van de centra gedetecteerd worden, maken volgens hen in de praktijk veel minder kans om in het slachtofferstatuut terecht te komen dan slachtoffers die gedetecteerd worden in Brussel, Antwerpen of Luik, de steden waar de centra gevestigd zijn. Volgens een magistraat krijgen ze op korte termijn meestal een telefonisch contact met een medewerker van een slachtoffercentrum die hen informeert en sensibiliseert over het statuut. Uiteraard wekt een telefoongesprek veel minder vertrouwen op dan een rechtstreeks contact. Sommige magistraten opperden daarom het idee om een soort mobiel team van medewerkers van de centra op te richten voor de begeleiding van de slachtoffers die zich ver van een van de drie centra bevinden. Dat vereist een versterking van de middelen van de centra. Daarnaast pleit Myria ook voor de aanwezigheid van een van slachtoffercentra op de arrondissementele vergaderingen van de COL mensenhandel om de contacten te faciliteren.

Het Belgische slachtoffersysteem heeft nood aan een pragmatische stapsgewijze verfijning zonder te raken aan zijn fundamentele basisprincipes. Anders zou dit tot een uitholling en eventuele ontmanteling van het systeem kunnen leiden. Sommige magistraten pleiten ervoor om voor specifieke kwetsbare doelgroepen die te angstig zijn om verklaringen af te leggen maar duidelijk slachtoffer zijn van mensenhandelpraktijken, toch de mogelijke toegang tot het slachtofferstatuut te openen. De referentiemagistraat die de feiten uit het dossier kent, is dan de aangewezen persoon om die beslissing te nemen in overleg met de andere actoren.

Het Belgische slachtoffersysteem heeft nood aan een pragmatische stapsgewijze verfijning zonder te raken aan zijn fundamentele basisprincipes.

368 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.d. (slachtofferstatuut), punt 1.1.3.c (slachtofferstatuut).
369 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 30-34.
370 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.d. (slachtofferstatuut).
371 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 52-54.

1.3. | Re-integratieprogramma voor slachtoffers

De Koning Boudewijnstichting heeft succesvol het TVRP-programma[372] opgezet. Daarmee ondersteunt ze lokale ngo's bij hun re-integratieprojecten van slachtoffers in verschillende Balkanlanden.[373] Dat is een belangrijk initiatief.

Uit interviews vernam Myria dat ook vanuit België een re-integratieprogramma voor slachtoffers in Hongarije opgestart werd. Dat gebeurde naar aanleiding van het Hongaarse mensenhandeldossier van seksuele uitbuiting dat we bespreken in de dossieranalyse[374]. Dit Hongaars-Belgisch-Nederlands initiatief leidde rechtstreeks tot het Europese RAVOT-project[375].

De betrokken Belgische magistraat stelde op een bepaald moment vast dat slechts één Hongaarse vrouw (zonder kinderen) bereid was om in dit re-integratieprogramma te stappen. Toen ze hierover informeerde bij andere slachtoffers, bleek dat de vrouwen gestraft werden als ze in het programma stapten. Prostitutie is strafbaar in Hongarije en de Hongaarse autoriteiten bestempelden de prostitutieslachtoffers uit het programma als onbekwame moeders en namen hun kinderen af.

De Belgische magistraat reageerde daarop en weigerde onder deze voorwaarden nog samen te werken met de Hongaarse autoriteiten voor dit project. Na overleg wijzigde de Hongaarse overheid haar positie volledig en konden de teruggekeerde Hongaarse prostitutieslachtoffers zonder enig probleem of risico op sanctie aan het project deelnemen. Uiteindelijk leidde dat tot het succes van het programma.

Dergelijke re-integratieprogramma's kunnen als een goede praktijk beschouwd worden als de teruggekeerde slachtoffers op geen enkele wijze dreigen gestigmatiseerd of opnieuw gesanctioneerd te worden. Bij het opzetten van zo'n programma's is het dan ook belangrijk om na te gaan of de bestaande prostitutieregelgeving van het betrokken land geen negatief effect heeft op de teruggekeerde slachtoffers.

372 Trafficking Victims Re/Integration Programme.
373 *Beyond trafficking, The re/integration of trafficking victims in the Balkans, 2007 to 2014*, Final review report 2015, KBS (Brussels), Nexus Institute (Washington).
374 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.d (slachtofferstatuut).
375 Referral of and Assistance for Victims of Human Trafficking, ISEC-project onder leiding van Hongaarse ministerie van binnenlandse zaken waaraan ngo Payoke als Belgische partner deelneemt.

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL

2.1. | Weinig coherentie slachtofferstatuut bij mensensmokkel

Om als slachtoffer van mensensmokkel in aanmerking te komen voor het slachtofferstatuut mensenhandel, moeten er bepaalde 'verzwarende omstandigheden' zijn. Een daarvan is als het slachtoffer van mensensmokkel in een levensbedreigende situatie zat. Het Belgische model neemt hierin internationaal een unieke positie in. De Belgische actoren beschouwen dit als een goede praktijk. Myria (toen nog het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding) heeft daar mee voor geijverd nadat het in dossiers vaststelde dat sommige smokkelslachtoffers zware geweldplegingen ondergaan hadden of dat hun ouders vooraf extra hadden moeten betalen als garantie dat hun dochter onderweg niet zou verkracht worden.[376] Die regeling kan slechts in beperkte mate toegepast worden omdat het slachtofferstatuut in de eerste plaats een beschermingsstatuut voor slachtoffers van mensenhandel moet blijven. In de praktijk vormt dat geen probleem omdat het aantal slachtoffers van mensensmokkel die in het slachtofferstatuut zitten volgens de statistieken[377] tot nog toe beperkt is.

Bij de implementatie van die regelgeving op het terrein stellen we vast dat de slachtofferaanpak bij mensensmokkel verschilt per regio. Sommige magistraten hebben de politie de opdracht gegeven om smokkelslachtoffers in die situatie altijd het slachtofferstatuut mensenhandel aan te bieden, terwijl andere magistraten opteren om dat nooit te doen omdat ze dit exclusief willen voorbehouden voor slachtoffers van mensenhandel die uitgebuit werden. Overleg dringt zich op om hier een betere afstemming rond te bereiken.

Uit de praktijk blijkt bovendien dat de smokkelslachtoffers bij een aanbod meestal geen interesse hebben in het slachtofferstatuut mensenhandel en zo snel mogelijk willen doorreizen naar het Verenigd Koninkrijk. Meestal

376 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2004, *Analyse vanuit het slachtofferperspectief*, pp. 17-25; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2006, *Slachtoffers in beeld*, p. 40.
377 Zie ook deel 3, punt 5.3, Voorstelling van de data slachtoffers mensensmokkel.

krijgen ze dan een bevel om het grondgebied te verlaten.

De statistieken van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) bevestigen dat laatste.[378] In 2014 heeft de DVZ 1.619 beslissingen genomen na een smokkelinterceptie bij een transitmigratie naar het Verenigd Koninkrijk of een ander land. In 1.240 gevallen kreeg de betrokkene het bevel om het grondgebied te verlaten, 130 keer werd de gesmokkelde persoon opgesloten en 249 keer mocht hij of zij beschikken.

Uit onze analyse van de rechtspraak[379] blijkt dat sommige smokkelslachtoffers die in het slachtofferstatuut mensenhandel zaten, zich tijdens het proces burgerlijke partij gesteld hebben en een morele en materiële schadevergoeding gekregen hebben van 2.500 euro. Het is dankzij de ondersteunende rol en de juridische begeleiding van de gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel dat die smokkelslachtoffers de mogelijkheid kregen om zich burgerlijke partij te stellen. Ook dat is een mooi voorbeeld van een goede praktijk.

Daarnaast moet ook gewaarschuwd worden voor mogelijke criminele infiltraties van het slachtofferstatuut mensenhandel. We stellen vast dat dit vooral bij smokkelslachtoffers het geval is. In enkele mensensmokkeldossiers was er zelfs sprake van infiltratie in de gespecialiseerde slachtoffercentra en vormde de infiltrant een bedreiging voor de echte slachtoffers.[380] Sommige magistraten vermeldden dat probleem ook tijdens de interviews.

2.2. | Gezinssmokkel

In de meeste smokkeldossiers[381] stellen we vast dat er geregeld families met kleine kinderen in koelwagens gesmokkeld worden. Soms krijgen driejarige kinderen of zelfs huilende baby's slaappillen toegediend om te zwijgen. Deze slachtoffergroep krijgt weinig aandacht van de beleidsmakers en actoren. Nochtans is het een zeer kwetsbare groep die omwille van hun precaire situatie extra risico's moet ondergaan en de nodige bescherming verdient.

Sommige magistraten hebben ook die families het slachtofferstatuut mensenhandel aangeboden maar in de praktijk bleken zij niet geïnteresseerd te zijn en kregen ze een bevel om het grondgebied te verlaten. In sommige dossiers stelden we dan vast dat ze bij een nieuwe smokkelpoging naar het Verenigd Koninkrijk opnieuw door de politie geïntercepteerd werden.[382]

Op nationaal en internationaal niveau zou het debat moeten gevoerd worden om meer aandacht te vragen voor de noden en de kwetsbaarheid van deze specifieke groep van smokkelslachtoffers.

2.3. | Actieplan

Terwijl er al jarenlang een regeringsactieplan voor de strijd tegen mensenhandel bestaat, is er nooit werk gemaakt van een apart uitgewerkt regeringsactieplan voor de strijd tegen mensensmokkel. België voert nochtans als transitmigratieland een actieve strijd tegen de mensensmokkel waarbij het focust op het aanpakken van de smokkelaars.[383] De Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel is naast de strijd tegen mensenhandel ook bevoegd en verantwoordelijk voor het Belgische beleid inzake de strijd tegen mensensmokkel. Het is belangrijk dat de Interdepartementale Coördinatiecel het initiatief neemt om een regeringsactieplan voor de strijd tegen mensensmokkel te ontwikkelen. Alleen zo wordt een uniformer en krachtiger smokkelbeleid op het terrein mogelijk.

Het is belangrijk dat de Interdepartementale Coördinatiecel het initiatief neemt om een regeringsactieplan voor de strijd tegen mensensmokkel te ontwikkelen.

378 Bulletins schriftelijke vragen en antwoorden, *Parl. St.*, Kamer, QRVA 54/026, 26 mei 2015, pp. 192-195 (vraag nr. 116 van volksvertegenwoordiger Renate Hufkens, van 21 april 2015, DO 2014201502661), beschikbaar via volgende link www.dekamer.be/QRVA/pdf/54/54K0026.pdf.

379 Zie ook dit deel, hoofdstuk 4, punt 2 (Iraanse mensensmokkelaar).

380 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2009, *In een schijn van wettelijkheid*, pp. 38-40.

381 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1.4.a., punt 2.2.4.a., en 2.4.4.c.

382 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1.4.a.

383 Zie verder, Externe bijdrage: de strijd tegen de internationale mensensmokkel

2.4. | Financiële bestrijding

Smokkelnetwerken worden gerund door criminele ondernemers die hun criminele business organiseren en leiden zoals een multinational. Hun enige drijfveer is het maximaliseren van de winsten op een zo kort mogelijke termijn waarbij ze hun slachtoffers ontmenselijken en herleiden tot zakelijke producten. Dikwijls zijn de grote internationale smokkelnetwerken ook actief in het smokkelen van drugs en wapens.

Een goede internationale samenwerking én een uitgebreid financieel onderzoek zijn de meest effectieve manieren om de smokkelnetwerken te treffen en financiële droog te leggen. In België voeren de magistraten in hun onderzoeken naar mensensmokkel meestal een financieel onderzoek[384], wat een goede praktijk is.

Dergelijke aanpak past in een internationale ketenaanpak waarbij alle schakels hun rol moeten spelen. Indien een schakel ontbreekt of faalt, dan breekt de ketting. Zo zorgen de smokkelaars er in de praktijk voor dat hun criminele opbrengsten veilig overgedragen en ondergebracht zijn in hun thuislanden. De EU moet trachten zo veel mogelijk akkoorden te sluiten met de herkomstlanden van buiten de EU over de inbeslagname van criminele gelden. Binnen de EU zelf moeten de lidstaten beter samenwerken als een EU-lidstaat een inbeslagname of verbeurdverklaring vraagt aan een andere lidstaat. Op internationaal vlak is het CARIN-netwerk[385] een belangrijk hulpmiddel voor de opsporing en de inbeslagname van criminele vermogens. Het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en Verbeurdverklaring (COIV)[386] is het Belgisch lid van CARIN en tussenpersoon bij een bevraging. Het netwerk is nog onvoldoende bekend maar heeft zijn nut al bewezen.[387]

Financiële onderzoeken vormen ook een essentiële sleutel bij de opsporing van criminele organisaties die zich inlaten met mensensmokkel. Een financiële analyse laat toe om de banden tussen de criminele organisatie en de maatschappelijke bovenwereld bloot te leggen en hun verantwoordelijken te identificeren.[388] Door de geldtransacties te volgen kunnen de onderzoekers de verdoken leiders van deze organisaties traceren en hun contactpersonen op het legale maatschappelijke terrein zoals transportbedrijven of vastgoedsector (bij witwassen).

Myria is ervan overtuigd dat een dergelijke internationale financiële ketenaanpak voor het EU-actieplan wel effect zou sorteren.[389]

384 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1.3.b., punt 2.2.3.b., punt 2.3.4.b. en punt 2.4.3.b.

385 CARIN is een acroniem voor Camden Asset Recovery Inter-agency Network. Dit in 2004 opgerichte regionale informele netwerk groepeert de overheden die bevoegd zijn voor de invordering van tegoeden. Het is belast met alle aspecten die te maken hebben met de strijd tegen de opbrengsten van de criminaliteit. Het netwerk bestaat uit agenten van de opsporings- en repressiediensten, hoofdzakelijk uit Europa maar ook uit Noord-Amerika. Het streeft op een interinstitutionele basis naar meer efficiëntie bij de acties die de leden van het netwerk ondernemen, om misdadigers hun illegale opbrengsten te ontnemen.

386 Het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV) is een orgaan van het openbaar ministerie dat is opgericht door de wet van 26 maart 2003 en dat operationeel is sinds 1 september 2003. Het COIV fungeert als kenniscentrum voor de gerechtelijke overheden in strafzaken, in het kader van de inbeslagname van vermogensbestanddelen. Het verleent bijstand bij de strafrechtelijke vervolging in geval van verbeurdverklaring en fungeert als facilitator in het kader van de uitvoering van vonnissen en arresten die verbeurdverklaring inhouden (bron: www.confiscaid.be).

387 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 44, 52-53 en 122; Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 41 en 140.

388 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.4.1.a. en 2.4.3.b.

389 Zie dit deel, hoofdstuk 1, punt 1.2.

Externe bijdrage: De strijd tegen de internationale mensensmokkel

Frank Demeester

Referentiemagistraat mensenhandel-mensensmokkel

gerechtelijk arrondissement West-Vlaanderen

Over het 'waarom' van de strijd tegen de mensensmokkel

Vandaag heeft iedereen een beeld van wat mensensmokkel is. De afgelopen maanden gingen de foto's en video's van boten, van het dek tot het ruim volgestouwd met vluchtelingen, de wereld rond. In één adem met de term mensensmokkel wordt ook Lampedusa genoemd, het eiland ten zuiden van Sicilië. De drieste wijze waarop mensensmokkelaars te werk gaan heeft de problematiek internationaal onder de aandacht van het grote publiek gebracht.

Nochtans is het fenomeen van de illegale migratie en de mensensmokkel een problematiek die al heel oud is. Wanhopige mensen doen al vele jaren beroep op mensensmokkelaars, die zich profileren als adviseurs en reisagenten, en die van de migranten en hun families zware financiële offers vragen om de vaak levensgevaarlijke tocht naar het beloofde land of continent te mogen aanvatten. Wanneer zij onderweg zijn, zijn migranten volledig overgeleverd aan de willekeur van de smokkelaars: de smokkelaars kiezen het transportmiddel en de reisroute, de papieren van de migranten worden afgenomen zodat ze bij gebrek aan identiteit en nationaliteit minder risico lopen om teruggestuurd te worden naar hun land van herkomst. Migranten die niet in het gareel lopen, worden door de smokkelaars bedreigd of moeten geweldplegingen ondergaan, of worden aan hun lot overgelaten. Omdat zij en hun familie vaak reeds een aanzienlijk deel van het smokkelgeld hebben betaald, is er in realiteit geen weg terug en zijn zij bereid om alles te doen wat de smokkelaars van hen verlangen. Ze krijgen instructies hoe zij moeten handelen wanneer ze door politiediensten worden onderschept.

Naar de migranten zelf wordt niet met de vinger gewezen, want zij vluchten voor armoede en geweld. Dat levert meteen een paradox op waarmee een parketmagistraat of onderzoeker onmiddellijk wordt geconfronteerd bij het voeren van strafonderzoeken naar mensensmokkel: waarom interveniëren in een systeem dat een medium is voor mensen om een beter leven op te bouwen?

In ons land is de mensensmokkel even wezenlijk aanwezig als in de rest van Europa, ook al is het voor de meeste mensen een problematiek die heel ver van hun bed verwijderd is. Het komt het duidelijkst tot uiting op snelwegparkings en industrieterreinen, in havens en slechts in mindere mate in stads- en dorpskernen. De Belgische situatie wordt numeriek uiteraard overschaduwd door het groot aantal migranten dat via de Middellandse Zee de oversteek waagt, en de dodentol die deze oversteek reeds heeft geëist. Migranten – en velen hebben de stranden van Lampedusa nog nooit gezien – komen België binnen, verblijven hier of reizen door ons land op weg naar hun eindbestemming, en maken daarbij gebruik van de 'diensten' van mensensmokkelaars. Heel vaak is hun aanwezigheid in België van bijzonder korte duur en willen zij hier ook helemaal niet blijven. Het 'bevel om het grondgebied te verlaten' dat hen via de Dienst Vreemdelingenzaken wordt overhandigd, is vaak een correcte vertaling van hetgeen zij aan de verbalisanten willen vertellen: transiterende migranten vragen niets liever dan zo snel mogelijk het Belgische grondgebied opnieuw te verlaten, weliswaar in de richting van hun eindbestemming. Dat brengt ons onmiddellijk bij de volgende vragen die heel frequent worden gesteld: waarom interveniëren wanneer ons land voor een groot aantal migranten een louter transitland en niet de eindbestemming is? Is het probleem van de mensensmokkel niet het probleem van het Verenigd Koninkrijk, dat een onwaarschijnlijke aantrekkingskracht op talloze nationaliteiten uitoefent, of is het een probleem van (Noord-)Frankrijk, waar duizenden migranten in tentenkampen verblijven en waarbij smokkelaars enkel gebruik maken van Belgische parkings om hun migranten op vrachtwagens te steken die (via de Franse zeehavens…) in de richting van het Verenigd Koninkrijk rijden?

Alsof dit alles nog niet genoeg is, wordt soms aan magistraten of onderzoekers de frustratie opwekkende vraag voor de voeten gegooid of het eigenlijk niet 'dweilen met de kraan open' is of 'werken met gesprongen buizen', zoals het vorig jaar in een reportage van *De Tijd* nog werd verwoord (*De Tijd*, "De E40, miljoenenroute voor mensensmokkelaars", april 2014).

Het zijn allemaal vragen, waarop het antwoord niet zo voor de hand liggend is, voor zover er al een antwoord

is. Het lijkt wel alsof elke magistraat of onderzoeker die actief is in de bestrijding van de mensensmokkel, *in the long run* gedoemd is om op een *burn-out* af te stevenen, indien men zich al te vaak op deze vragen blijft focussen.

We laten de moeilijke vragen over de ogenschijnlijk uitzichtloze situatie even voor wat ze zijn, en zetten onze beide voeten op het terrein voor een waar gebeurd verhaal... *Op 5 september 2013, in het holst van de nacht, stelt de patrouille Controle en Toezicht van de West-Vlaamse Wegpolitie op de parking van Jabbeke vast dat een aantal migranten in een groene Ford Transit worden gestopt. Deze snelwegparking is het favoriete werkterrein van mensensmokkelaars en de Wegpolitie beslist het voertuig te volgen om het te kunnen intercepteren. Bij het zien van de politie neemt de Ford Transit de vlucht via de E40-autosnelweg in de richting van Frankrijk en hierop wordt door de Wegpolitie de achtervolging ingezet. De Koerdische smokkelaars hebben maar één doel: uit de handen van de politie blijven en de Frans-Belgische grens oversteken om het migrantenkamp te kunnen binnenrijden, waar de Belgische politie geen enkele tastbare bevoegdheid heeft en de Franse politie om veiligheidsoverwegingen 's nachts niet meer durft binnen te gaan. Dit doel heiligt de middelen, want ze doen er alles aan om niet te moeten stoppen. Meerdere politievoertuigen komen in bijstand en nemen aan de achtervolging deel. De smokkelaars wringen zich een weg tussen de politievoertuigen en rammen bewust meermaals deze voertuigen. Er worden waanzinnige snelheden gehaald. De politiemensen proberen direct contact zoveel mogelijk te vermijden, omdat ze weten dat het smokkelvoertuig met migranten is geladen en er bij een ongeval aan dergelijke snelheid wel eens doden zouden kunnen vallen. Wanneer de smokkelaars proberen voorbij te steken, komt hun voorwiel in een put terecht, waardoor zij de controle over het stuur verliezen en in de gracht belanden. Eén van de smokkelaars komt onder het voertuig terecht, een andere kan ontsnappen. Er worden waarschuwingsschoten gelost. Wanneer de veiligheid ter plaatse is verzekerd, worden de migranten zo snel mogelijk bevrijd. Het eerste geluid dat uit de Ford Transit komt, is het geween en gesnik van een kind. De zevenjarige zat achteraan met zijn moeder en andere migranten los in de bergruimte van het smokkelvoertuig gepropt. Zij werden heen en weer geslingerd, blauwe zwaailichten en sirenes kwamen van overal en de paniek heerste alom in de lichte vracht. Plots kwamen zij met een vreselijke schok in de gracht terecht en hoorden zij een man kermen onder het gewicht van het voertuig, aangevuld met een aantal pistoolschoten. Minutenlang bekroop hen het gevoel dat ze in oorlogsgebied zaten, maar ze waren gewoon in het vredige West-Vlaanderen, weliswaar in een voertuig dat door vluchtende mensensmokkelaars werd bestuurd.*

Dit smokkelverhaal biedt alvast één antwoord op de vraag waarom het nodig is om veel capaciteit te investeren in het criminele fenomeen mensensmokkel: omdat dergelijk menselijk leed op het Belgische grondgebied onder geen enkel beding tolereerbaar is, en op geen enkel begrip kan rekenen. De drijfveer van de smokkelaars is immers geenszins van humane aard, wat zij ten aanzien van een rechtbank ook mogen beweren wanneer zij zich moeten verantwoorden. Het gaat om louter geldgewin, en de gesmokkelden betalen de tol. De financiële impact van deze criminaliteit op onze maatschappij heeft niemand totnogtoe berekend: dekzeilen worden kapotgesneden, ladingen worden deels of geheel gecontamineerd en afgekeurd, verzekeringspolissen worden almaar duurder, omheiningen worden met de regelmaat van de klok doorgeknipt en vernield, dertig tot veertig politiemensen worden met bijstand van migratiehonden en helikopters ingezet tijdens nachtelijke observaties, de telefoontap- en tolkkosten lopen torenhoog op indien men een organisatie wil oprollen, enz.

Voor wie dit verhaal nog niet overtuigend genoeg is, zijn er nog talloze weerzinwekkende verhalen van mannen, vrouwen en kinderen die in koeltransporten (tegen vriestemperaturen), in hoog gestapelde ijzeren containers (onder de blakende zon), tussen loszittende ladingen, in allerlei holtes en bergingruimtes of in het dashboard van een voertuig worden gestopt om de oversteek te wagen. De drama's in Dover (2000), Wexford (2001) en recent nog in Tilbury (augustus 2014) liggen nog fris in het geheugen.

Informatiegaring

Een conditio sine qua non om de strijd tegen een criminaliteitsfenomeen te kunnen aanbinden, is dat politie en justitie over accurate informatie beschikken. Het gebeurt – doch uiterst zelden – dat informatie omtrent een mensensmokkelorganisatie bij wijze van gelukstreffer in de schoot van de politie wordt geworpen, maar in het merendeel van de dossiers is succes het gevolg van de voortdurende aandacht van de politiediensten voor het fenomeen.

De migrant die door de politiediensten wordt onderschept, is daarbij een belangrijke bron van informatie. De slachtoffers die spontaan correcte en bruikbare informatie prijsgeven over de smokkelaars zijn nochtans heel zeldzaam. De redenen daarvoor zijn evident: slachtoffers hebben al te veel betaald, ze zijn na een lange tocht op een boogscheut van het Verenigd Koninkrijk geraakt en zij willen hun kansen om het beloofde land te bereiken in deze laatste rechte lijn niet hypothekeren.

De informatie die migranten bij zich hebben of op zich dragen, en die bij een degelijke fouille aan de oppervlakte komt, blijkt vaak wèl heel nuttig te zijn. Het kan gaan over briefjes, nota's, kaartjes, ticketjes, aantekeningen, telefoonnummers, enz. die zij overal kunnen wegstoppen. Ook het telefoontoestel dat zij eventueel bijhebben, dient uitgelezen te worden. Wanneer de politieman aanvoelt dat de migrant bruikbare informatie zou kunnen verschaffen, zal hij tot een verhoor met tolk overgaan. Het systematisch verhoren van alle aangetroffen migranten is capacitair en financieel niet haalbaar, en zou in de praktijk ook geen meerwaarde opleveren, juist omdat de meesten onder hen niet bereid zijn correcte informatie te geven en hun smokkelaars te verlinken. Evenwel is de rol van de politieman of –vrouw op dat ogenblik van essentieel belang: het is opvallend dat het vaak dezelfde politiemensen zijn die op basis van hun ervaring en hun empathisch vermogen erin slagen om de juiste migranten eruit te pikken en te verhoren. Zij kunnen op deze manier informatie aanleveren waarop een nieuw onderzoek kan worden geënt. Het zijn ook vaak deze politiemensen die situaties correct inschatten en omwille van verdachte gedragingen tot controle overgaan, waar anderen dat in gelijkaardige omstandigheden misschien niet zo snel zouden hebben gedaan.

Het is de taak van de parketmagistraat om politiemensen blijvend te sensibiliseren en te stimuleren, en hen te wijzen op het belang van hun initiële vaststellingen en de grondigheid en precisie waarmee dit dient te gebeuren. Indien men op het parket kwaliteitsvolle onderzoeken wenst te verrichten die tot veroordelingen aanleiding geven, dient men erover te waken dat de ogen en oren op het terrein – lees: de politiemensen – scherp genoeg op het fenomeen zijn gericht, en dat mensen zich bewust zijn dat zij met hun aanvankelijk proces-verbaal[390] een dossier kunnen maken of kraken.

In return voor de accuraat aangeleverde informatie dient de parketmagistraat er ook zorg voor te dragen dat hij zijn politiemensen feedback geeft over hetgeen met hun vaststellingen is gebeurd. Meestal gebeurt dit wel ten aanzien van de rechercheurs die het verder strafonderzoek hebben gevoerd, maar soms worden de initiële vaststellers over het hoofd gezien, terwijl het dossier in zijn embryonale fase op basis van hùn vaststellingen en op hùn computer is geconcipieerd. Politiemensen kunnen ook heel veel leren uit de wijze waarop een rechtbank een dossier inschat: rechters beoordelen feiten op basis van hetgeen op papier staat, en wat de politieman heeft gezien doch niet aan het papier heeft toevertrouwd, bestaat voor de rechter gewoonweg niet en kan niet in rekening worden gebracht bij de beoordeling.

Het is in de praktijk dan ook heel belangrijk dat leidinggevende politiemensen doordrongen zijn of worden van het belang van de strijd tegen de mensensmokkel en van de wijze waarop dossiers tot stand komen. Elke politie-eenheid stelt prioriteiten, waarbij kan worden verwezen naar nationale en zonale veiligheidsplannen en naar de beleidsopties van de directeur of de korpschef. Indien mensensmokkel niet tot deze prioriteiten behoort in een regio waar het fenomeen wel aan de oppervlakte komt, kunnen er problemen rijzen. Politiemensen die zich niet gesteund voelen door hun leidinggevende of korpsleiding, zullen uiteraard niet dezelfde gedrevenheid aan de dag kunnen leggen om illegale vreemdelingen bestuurlijk aan te houden of om verdachte voertuigen achterna te zitten en veel capaciteit in het fenomeen te investeren.

Het vatten van een vreemdeling in illegaal verblijf is immers geen tussenkomst die in een handomdraai is afgehandeld: er komt naast de gebruikelijke triptiek behoorlijk wat administratie bij kijken, en totdat de politiediensten bericht krijgen van de Dienst Vreemdelingenzaken over wat er met de aangetroffen persoon dient te gebeuren, zit de interventieploeg aan het bureau gekluisterd en zijn de politiemensen onbeschikbaar voor andere opdrachten. Indien er een *groep* van vreemdelingen wordt aangetroffen, weegt de afhandeling nog meer op de capaciteit van de politiediensten. Het hoeft geen betoog dat aangetroffen migranten ondertussen correct en humaan door de politiemensen worden behandeld. Zij krijgen de mogelijkheid om zich wat op te frissen of iets te nuttigen, en kunnen tenminste een poos slapen op een matras in plaats van in een tent die op paletten is vastgemaakt. Wanneer dan finaal de beslissing volgt dat de betrokkenen mogen beschikken, stelt menigeen zich de vraag wat het nut geweest is van de interventie. Het verwondert dan ook niet dat soms de verleiding zal ontstaan om een oogje dicht te knijpen en het groepje migranten *niet* op te merken. Nochtans schuilt het ontbrekende puzzelstukje van een groot onderzoek soms in een klein hoekje: de politieman die plichtsbewust tot administratieve aanhouding en fouille overgaat, kan de *key to succes* onder de vorm van een briefje, nota of telefoonnummer naar boven halen. Het onderzoek naar de *Wexford-case* (vaststellingen van 8 december 2001, acht dode migranten aangetroffen in het Ierse Wexford) kwam in een stroomversnelling doordat een politieman een ogenschijnlijk nietszeggend briefje terugvond en onderzoekers tot analyse van dit kleine vodje papier overgingen.

390 Het aanvankelijk proces-verbaal vormt de basis van de opstart van een dossier. Hierin maakt de politie melding van de feiten van het misdrijf en doet ze haar eerste vaststellingen.

De parketmagistraat dient zijn verwachtingen naar de politie toe duidelijk te omschrijven en hij dient desgevallend overleg te plegen met de leidinggevenden om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen. Mensensmokkelaars zijn zeer mobiel, zodat zij tijdens hun activiteiten relatief snel vaststellen in welke regio zij meer op de hielen gezeten worden dan in andere regio's, waarna zij hun actieterrein vlotjes verleggen. Vrachtwagens waarvan smokkelaars vermoeden dat zij in Calais of Coquelles de oversteek naar het Verenigd Koninkrijk zullen maken, worden al op snelwegparkings in het Belgische binnenland het doelwit van mensensmokkelaars. Nochtans moeten de vrachtwagens dan nog een ruime afstand afleggen om in de Franse zeehavens aan te komen. Daarenboven is de kans niet onbestaande dat de lading van deze vrachtwagens helemaal niet voor het Verenigd Koninkrijk maar wel voor het Belgische of Franse binnenland bestemd is. Zelfs op parkings waar men het fenomeen mensensmokkel nog niet had opgemerkt, blijken plots groepjes migranten rond te lopen onder begeleiding van één of meerdere runners. De ogen sluiten voor het fenomeen is eigenlijk geen optie, wel integendeel.

Informatiebeheer

Indien wordt uitgegaan van de premisse dat de violen in een gerechtelijk arrondissement zijn gelijkgestemd, en elke politiedienst zijn steentje bijdraagt in de strijd tegen de mensensmokkel, stelt zich de vraag wie alle informatie gaat beheren.

Het CIDA (de communicatie- en informatiedienst van het gerechtelijk arrondissement, het vroegere AIK) vormt daarbij de ruggengraat van het informatiebeheer. Haar rol in de strijd tegen de mensensmokkel is essentieel. Het CIDA van West-Vlaanderen (meer bepaald het AIK van Brugge) verzamelt reeds sedert 2003 alle informatie die door de politiediensten wordt aangeleverd. De databank werd in de loop der jaren uitgebreid en verfijnd.

De databank wordt zodoende elke dag met bijkomende data gevoed, en elke partner ontvangt dagelijks een *sitrep* (situation report) in de mailbox met de opgestelde processen-verbaal rond illegaal verblijf en mensensmokkel. Ook de loutere meldingen van vrachtwagenchauffeurs of burgers, die geen aanleiding konden geven tot een opstellen van een proces-verbaal, zijn in de *sitrep* vervat. Daarenboven worden maandelijks en jaarlijks overzichten opgemaakt. Het CIDA doet daarbij veel meer dan louter registreren: aan de hand van de binnengekomen informatie proberen zij links en tendensen te ontwaren. Wanneer informatie uit onderscheiden dossiers een *match* oplevert, wordt onmiddellijk contact opgenomen met het parket en met het team mensensmokkel van de federale gerechtelijke politie, zodat op deze informatie verder kan worden gewerkt.

De Brugse databank is een gebruiksvriendelijke tool die ook door politiediensten ver buiten West-Vlaanderen wordt geconsulteerd. Smokkelorganisaties die vanuit het binnenland opereren, maken niet zelden gebruik van de West-Vlaamse parkings, omdat zij dicht bij de Franse grens gelegen zijn. Omdat transporten door de frequente politie-acties vaak worden verijdeld, en de politiediensten telkenmale processen-verbaal opstellen omtrent de aangetroffen migranten, kunnen binnenlandse onderzoekers dankbaar gebruik maken van deze informatie om op basis van hun eigen gegevens transporten aan hun onderzoek te linken en de organisatie beter in kaart te brengen.

Geïntegreerde aanpak en samenwerking

Het spreekt voor zich dat de strijd tegen een internationaal criminaliteitsfenomeen zoals mensensmokkel een geïntegreerde en gecoördineerde aanpak vereist.

Binnen een gerechtelijk arrondissement dienen de onderscheiden politiediensten zonder uitzondering hun bijdrage te leveren. Mensensmokkel is, ondanks haar internationaal karakter, geen fenomeen dat exclusief tot het takenpakket van de federale politie behoort. Het is aan het parket om de beleidslijnen uit te tekenen met een 'aanpak op maat' binnen het arrondissement, en de parketmagistraat dient vanuit dit beleid de politie aan te sturen. De lokale politie die dagdagelijks op het terrein aanwezig is, dient oog te hebben voor een verhoogde aanwezigheid van migranten op het grondgebied van de politiezone, en zij dient erover te waken dat panden niet plots dienst gaan doen als safehouses. Tijdens controles met betrekking tot sociale fraude en mensenhandel in risicosectoren zoals nachtwinkels, carwashes en exotische restaurants, dient men tevens aandacht te hebben voor aanwijzingen van mogelijke mensensmokkel. Mensensmokkel en –handel zijn duidelijk te onderscheiden als misdrijf, maar gaan anderzijds vaak hand in hand.

Ingevolge de gerechtelijke hervorming zijn de meeste gerechtelijke arrondissementen, waarvan het aantal werd teruggeschroefd tot twaalf, grootschaliger geworden. Dit impliceert dat de referentiemagistraat mensensmokkel sedertdien ook de politiediensten uit andere afdelingen dient aan te sturen en zijn beleid ook in deze afdelingen dient te implementeren. Voor het huidige arrondissement West-Vlaanderen bracht de hervorming voor de materie van de mensensmokkel nauwelijks wijzigingen met zich mee, gezien de dossiers mensenhandel en –smokkel

in de provincie West-Vlaanderen reeds verscheidene jaren ingevolge parketsamenwerkingsverbanden waren toevertrouwd aan het vroegere arrondissement Brugge. Concreet betekent dit dat de driemaandelijkse opvolgvergaderingen inzake mensensmokkel, alsook de vergaderingen die vooropgesteld werden door het College van procureurs-generaal, reeds vòòr de gerechtelijke hervorming provinciaal over de arrondissementsgrenzen heen werden gehouden.

Bij grootschalige acties zal het parket aan alle betrokken politiediensten de opdracht geven om bijstand te leveren tijdens de actie, waarbij duidelijke afspraken worden gemaakt omtrent de administratieve afhandeling van de aangetroffen migranten en de gerechtelijke afhandeling van de gearresteerde runners. Vele handen maken licht werk, en elke politiedienst kan een specifieke bijdrage leveren: de wegpolitie kent de autosnelwegen en beschikt over de aangepaste voertuigen om achtervolgingen te kunnen uitvoeren, de lokale politiezones kennen de vluchtwegen in de regio als hun broekzak, de federale gerechtelijke politie behoudt het overzicht op de lopende onderzoeken en modi operandi, de scheepvaartpolitie kent het reilen en zeilen in de havens en het technisch steunteam beschikt over apparatuur om in allerlei omstandigheden degelijke observaties te kunnen uitvoeren. Indien dit gemengd team wordt aangevuld met migratiehonden en luchtsteun, is het plaatje volledig om meerdere locaties tegelijk onder observatie te houden en smokkelaars te vatten. Hetgeen hierboven is omschreven is uiteraard gemakkelijker gezegd dan gerealiseerd, zeker indien politiediensten binnen een bepaald arrondissement niet de gewoonte hebben om zo nauw op het terrein met elkaar samen te werken, maar het is de enige manier om een degelijke aanpak te verzekeren zonder dat een welbepaalde politiedienst na de actie capacitair op droog zaad zou komen te zitten.

Het College van procureurs-generaal heeft gesteld dat een effectieve bestrijding van de mensensmokkel een synergie tussen het bestuurlijk en het gerechtelijk beleid vereist. In de praktijk uit deze synergie zich onder meer in de bestuurlijke acties die de directeur-coördinator (Dirco) van de federale politie organiseert. Deze acties zijn voor het publiek zichtbaar, waarbij politiemensen met scanner, migratiehonden en meetapparatuur het actieterrein van de mensensmokkelaars gaan betreden om vrachtwagens te controleren en migranten uit deze vrachtwagens te halen. Voorts kan de Gouverneur binnen zijn bevoegdheden een partner worden in de strijd tegen de mensensmokkel, gezien dit item ook aan bod kan komen in het viermaandelijks Provinciaal Veiligheidsoverleg waarop de procureur-generaal bij het Hof van Beroep het co-voorzitterschap uitoefent. In het bestuurlijk kader kan ook de bevoegdheid van de burgemeester vermeld worden, die op basis van artikel 134*quinquies* van de Nieuwe Gemeentewet een inrichting voor een periode van maximum zes maanden kan sluiten indien er ernstige aanwijzingen zijn dat er feiten van mensensmokkel plaatsvinden. Om te vermijden dat deze maatregel contraproductief zou werken ten aanzien van de gerechtelijke procedure, kan een sluiting slechts worden bevolen na overleg met de gerechtelijke instanties. De tekst van artikel 134*quinquies* onderlijnt derhalve evenzeer de synergie tussen het bestuurlijke en het gerechtelijke luik. Concreet betekent dit dat de parketmagistraat zijn gerechtelijke *niche* zal moeten verlaten en – met inachtneming van ieders bevoegdheden en regelgeving – in contact zal moeten treden met de Dirco, de diensten van de Gouverneur en in punctuele dossiers met de betreffende burgemeesters.

Parketmagistraten zullen soms genoodzaakt zijn om nog verder te gaan in het leggen van contacten. Wanneer taluds rond de snelwegbruggen moeten worden gekapt of wanneer een snelwegparking wordt heraangelegd, is het de uitgelezen kans voor het parket en de politiediensten om contact op te nemen met het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) of met de private partners, zodat de parking infrastructureel ook kan worden aangepast aan de veiligheidsnoden. In de haven is de havenkapitein aanwezig, alsook veiligheidsbeambten (*port facility officers*), die indringing in de haven door smokkelaars en migranten kunnen melden.

Het lijkt een cliché, maar samenwerking is een conditio sine qua non om succes te boeken, en dit niet alleen binnen een gerechtelijk arrondissement. De samenwerking dient de arrondissements- en landsgrenzen te overstijgen. De smokkelorganisaties passen immers dezelfde modus toe: ze kunnen vergeleken worden met feitelijke verenigingen van kleine groepjes mensensmokkelaars, waarbij sommigen onder hen zich exclusief inlaten met het ene stuk van het smokkeltraject, en anderen dan weer het volgende stuk voor hun rekening nemen. Wanneer enkelen onder hen worden gearresteerd, proberen anderen zo snel mogelijk het vrijgekomen territorium of migrantenkamp (desnoods gewapenderhand) in te palmen en de 'vacante' plaatsen in te nemen. Mensensmokkelaars kiezen ook steeds de weg van de minste weerstand, en verplaatsen hun actieterrein zeer snel: sommigen onder hen hebben in hun land van herkomst de nodige skills verworven om contra-observaties te verrichten, en wanneer ze vaststellen dat ze in een bepaalde regio te veel risico lopen, begeven ze zich naar andere parkings of regio's om hun migranten op vrachtwagens te stoppen. Wanneer een transport mislukt, is de schade voor de smokkelorganisatie beperkt, gezien de migranten gedwee naar de migrantenkampen terugkeren, van waaruit ze

nieuwe pogingen kunnen ondernemen, desgevallend tegen een aanvullende betaling aan de organisatie.

Tussen de gerechtelijke arrondissementen die gelegen zijn langs de E40-autosnelweg bestaat een overlegforum dat meermaals per jaar wordt georganiseerd en waarop de lopende dossiers mensensmokkel door de magistraten onderling worden besproken in aanwezigheid van de contactmagistraat bij het federaal parket. Dit forum is geïnspireerd op de overlegvergaderingen die reeds langer plaatsvinden tussen de gedeconcentreerde diensten van de federale gerechtelijke politie. Op die manier wordt vermeden dat eenzelfde mensensmokkelorganisatie tegelijkertijd het voorwerp zou uitmaken van verschillende strafonderzoeken, hetgeen een verlies aan capaciteit zou betekenen. Informatie wordt uitgewisseld, en indien nodig of nuttig, worden op deze fora gemeenschappelijke acties georganiseerd en besproken.

Omdat de activiteiten van mensensmokkelaars per definitie internationaal zijn, is het ook noodzakelijk dat contacten worden gelegd met buitenlandse politiediensten en autoriteiten, waarbij ook daar samenwerking dient te worden nagestreefd. Meermaals werden in het kader van dossiers mensensmokkel *Joint Investigation Teams* (JIT) opgericht in de schoot van Eurojust, die aanleiding hebben gegeven tot arrestaties in meerdere landen.

Onderzoeksdaden

In dossiers van mensensmokkel wordt geen onderzoek sui generis gevoerd. De klassieke en bijzondere onderzoeksmethodes die ook in andere strafonderzoeken worden gebruikt, behoren tot het onderzoekspalet dat de magistraat en politiediensten ter beschikking hebben. Het misdrijf mensensmokkel staat uiteraard ook vermeld in de taplijst (art. 90ter Sv.).

Niet zelden zijn er afdoende redenen om de verdachten van mensensmokkel in voorlopige hechtenis te nemen, waarbij ernaar wordt gestreefd om het strafonderzoek diligent verder te zetten en binnen een redelijke termijn af te ronden. Zo kunnen de inverdenkinggestelden onder de banden van het aanhoudingsmandaat voor de correctionele rechtbank worden gebracht, waar de nagestreefde straf in verhouding moet staan tot de zwaarwichtigheid van de feiten en ontradend moet werken ten aanzien van de veroordeelden en andere mensensmokkelaars.

Sedert enige tijd hebben onderzoekers bijzondere aandacht voor het vermogensvoordeel dat ingevolge de feiten wordt gegenereerd, en dit met het oog op een vordering tot verbeurdverklaring. Door de Wet van 27 november 2013 (in werking getreden op 1 maart 2014) heeft de wetgever daarenboven de mogelijkheid gecreëerd om onroerende goederen in het kader van mensensmokkel te laten verbeurdverklaren. Hierbij kan worden gedacht aan safehouses of tijdelijke schuilplaatsen waarin migranten worden ondergebracht in afwachting van het transport naar het beloofde land. Gezien de drijfveer van de mensensmokkelaars crimineel geldgewin is, spreekt het voor zich dat deze maatregelen tot doel hebben de organisatie te raken in de spreekwoordelijke achillespees, meer bepaald in de geldbeugel.

De uitdagingen van elke dag

De mondiale migratie en de mensensmokkel die er vaak mee gepaard gaat, kent een lange geschiedenis en is een *never ending story*. Het is een utopie te denken dat we, ondanks de inspanningen die in dit land elke dag opnieuw worden geleverd om de mensensmokkel te bestrijden, erin zouden kunnen slagen om deze vorm van criminaliteit tot nul te herleiden. Het aantal migranten is te groot en mensensmokkel is big business: ook hier geldt de wet van vraag en aanbod.

Niettemin blijft het een uitdaging om smokkelactiviteiten op te sporen en de mensensmokkelorganisaties die in België actief zijn, in kaart te brengen. Smokkelaars leren uit hun fouten, ze worden professioneler, voorzichtiger en tegelijkertijd agressiever. Ze handelen beredeneerd ten aanzien van hun tegenstrevers en gewetenloos ten aanzien van hun slachtoffers. Op die manier verplichten ze de politiediensten om op vinkenslag te liggen en creatief om te gaan met de onderzoeksmethoden die ter beschikking worden gesteld. Vlot bekennen doen ze uiterst zelden, zodat politiemensen alles in het werk moeten stellen om op basis van objectieve vaststellingen en bewijzen alle vluchtwegen dicht te spijkeren. Zo wordt op zitting een dossier gepresenteerd met harde bewijzen waar geen speld tussen te krijgen is, en is het aan de onpartijdige en onafhankelijke rechter om te oordelen hoe daders van dergelijke maatschappijontwrichtende criminaliteit dienen te worden gestraft.

Een van de grootste uitdagingen voor onderzoekers wordt (of beter: is) het internet. De mogelijkheden om toegang te krijgen tot het internet worden groter, beter en goedkoper, doch de tools waarover justitie en politie momenteel beschikken om 'gebruikers van het internet met minder goede bedoelingen' op te sporen en hen via datzelfde *world wide web* te vatten, zijn zeer gering en ondermaats. Daar is iedereen het ondertussen over eens. Internetrecherche zou als topprioriteit op het 'to do'-lijstje van onze wetgever moeten prijken.

Zolang er uitdagingen zijn, blijft de materie van de mensensmokkel bijzonder boeiend.

Hoofdstuk 4
Overzicht van de rechtspraak (2014- mei 2015)

In dit hoofdstuk vindt u een overzicht van de relevante rechtspraak uit 2014 en 2015 (tot en met mei 2015) in dossiers van mensenhandel en mensensmokkel.[391] Dit jaar is het overzicht gebaseerd op dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde en op de beslissingen die het ontving van de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers. Eén beslissing komt van een organisatie die werkt met werknemers zonder papieren.

Myria heeft kennis genomen van 58 uitspraken van gerechtelijke overheden, waaronder twee van het Hof van Cassatie. We gaan ook dieper in op een beslissing van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen die een slachtoffer van mensenhandel het statuut van vluchteling heeft toegekend.

Hieronder overloopt Myria de 43 interessantste beslissingen[392] in 35 zaken in verschillende rechtsgebieden van het land:

- 10 beslissingen betreffen zaken van **seksuele uitbuiting.** Het gaat om uitspraken van de hoven van beroep van Antwerpen (Antwerpen), Brussel (Franstalige en Nederlandstalig), Oost-Vlaanderen (Gent), West-Vlaanderen (Ieper) en Luik (Luik).

  Op vlak van seksuele uitbuiting gaat het bij verschillende beslissingen om jonge, soms minderjarige meisjes, die zich in een sociaal zeer precaire situatie bevinden. Ook een aantal Belgische jonge vrouwen zijn erkend als slachtoffer van mensenhandel. In verschillende gevallen worden vennootschappen veroordeeld, rechtspersonen dus die zijn opgericht om uitbuiting te verdoezelen. In één geval ging het om een polycriminele dadergroep die werd vervolgd voor zowel feiten van seksuele uitbuiting als van dwang om een misdrijf te plegen.

- Bij 18 uitspraken in 15 zaken ging het om zaken van **economische uitbuiting**. De beslissingen hadden betrekking op heel diverse sectoren en zijn daarom onderverdeeld per activiteitensector (bouw/renovatie, land-/tuinbouw, carwash, maneges, exotische winkels, drukkerij, slagerij, huishoudelijk werk en voetbal). Voor het eerst heeft Myria kennis genomen van een geval van uitbuiting in een drukkerij en het was ook jaren geleden dat het nog te maken had met beslissingen in de voetbalwereld. Hier ging het om uitspraken van de hoven van beroep van Antwerpen (afdelingen Mechelen, Turnhout), Brussel (Brussel Franstalig, Waals-Brabant), Oost-Vlaanderen (Gent), West-Vlaanderen (Kortrijk), Luik (Luik) en Bergen (afdeling Charleroi).

  Inzake economische uitbuiting stellen we, zoals de afgelopen jaren, vaak frauduleuze constructies vast om uitbuiting te verdoezelen: meervoudige onderaanneming, fraude via detachering van werknemers of schijnzelfstandigen. Soms is er sprake van huisjesmelkerij, gekoppeld aan economische uitbuiting. Opvallend was het geval van een werknemer die het slachtoffer was van een arbeidsongeval en waaraan de werkgever totaal geen aandacht had geschonken. De rechtbank beschouwde dat als doorslaggevend om te besluiten dat het om werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid ging. In een arrest heeft het Hof van Cassatie ook uitspraak gedaan in een zaak van rekrutering. Dat begrip moet in een normale betekenis worden begrepen, waarbij geen enkel actief optreden van de werkgever nodig is.

- de Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel heeft een uitspraak gedaan in een zaak van **uitbuiting van bedelarij** van volwassenen met een handicap.

- 14 uitspraken in 9 zaken hadden betrekking op zaken van **mensensmokkel.** Het ging hier om beslissingen van de hoven van beroep van Antwerpen, Brussel en Gent. Aangezien er in het vorige verslag geen overzicht van de rechtspraak aan bod is gekomen, wordt ook een aantal beslissingen van vóór 2014 behandeld.

Bij mensensmokkel zijn meestal goed gestructureerde organisaties aan het werk waarin verschillende nationaliteiten samenwerken. Ook schijnhuwelijken worden in dit verband gebruikt.

391 Een aantal beslissingen uit de rechtspraak van begin 2014 komt ook in het vorige verslag aan bod (zie Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 105 en volgende).

392 Een beslissing is volgens ons interessant wanneer die ons op juridisch vlak, of wat de feiten betreft relevant lijkt. Die beslissingen worden gepubliceerd op de website van het Federaal Migratiecentrum: www.myria.be.

1. MENSENHANDEL

1.1. | Seksuele uitbuiting

Grootschalige seksuele uitbuiting door Hongaarse daderbende[393]

In een **vonnis van 21 augustus 2014**[394], veroordeelde de **correctionele rechtbank van Gent** een Hongaarse pooierbende voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, onder meer ten aanzien van een minderjarige, uitbuiting van de prostitutie, het vormen van een criminele organisatie en witwassen.

De bende was eind 2012, begin 2013 actief in de Gentse prostitutiebuurt. De zaak kwam aan het rollen naar aanleiding van een vraag van de politie van Amsterdam over de gedwongen prostitutie van een Hongaarse vrouw in Gent, van wie de familie werd bedreigd. Het verdere onderzoek gebeurde via telefoontap en observaties. Het onderzoek werd geïnternationaliseerd, naar Nederland en Hongarije. De beklaagden ronselden jonge Hongaarse meisjes, op zoek naar werk voor een beter leven, waarbij ze het voorstel kregen om in België in de prostitutie te komen werken, in een bikini in een bar, waarbij ze 1.000 euro per dag zouden verdienen en goed behandeld zouden worden. Het ging voornamelijk om kwetsbare meisjes uit instellingen, alleenstaande moeders of meisjes die zich al voor hun vriend (pooier) prostitueerden.

Eens de vrouwen in Gent aankwamen, werden ze ondergebracht in een lowbudgethotel. Vervolgens werden ze gedwongen zich te prostitueren in een vitrinebar. Ze werden verplicht 500 à 800 euro per dag te verdienen en moesten op seksueel gebied alles toelaten, inclusief betrekkingen zonder condoom. Brachten ze te weinig geld op of deden ze niet wat hen gevraagd werd, dan werden ze verkracht en/of geslagen. De meisjes werkten 12 uur per dag, soms 6 tot 7 dagen op 7. Ze kregen ook drugs om optimaal te presteren.

Om geen argwaan te wekken bij de familieleden van de meisjes, maakten de beklaagden geregeld kleine bedragen over aan de familie van de meisjes in Hongarije. De meisjes moesten de helft van hun verdiensten afstaan. Daarnaast moesten ze zelf instaan voor de betaling van de vitrine, de aankoop van de condooms en het betalen van hun hotelkosten. Zij hielden nauwelijks iets over. Het weinige geld dat de meisjes zelf overhielden, maakten ze meestal over aan hun familie of hun vriend, vaak hun (sub)pooier. Een van de slachtoffers werd zwanger van een tweeling en hoewel ze de kinderen wilde houden, werd ze gedwongen een abortus te ondergaan. Vier dagen na die ingreep moest ze al opnieuw aan het werk gaan in de vitrinebar.

Er werd ook een minderjarige tewerkgesteld, zij het maar voor één nacht. Een van de beklaagden zei daarvan niet op de hoogte te zijn geweest en zou haar, zodra hij hoorde dat ze minderjarig was, teruggebracht hebben naar Charleroi. Uit telefoongesprekken zou blijken dat er af en toe ook nog andere minderjarige slachtoffers waren.

Het ging om een zeer goed gestructureerd netwerk, waarbij de enige bekommernis was om maximale winst te maken. De organisatie werkte internationaal en stelde ook meisjes te werk in Duitsland, Nederland en Zwitserland. In België stelden de hoofdbeklaagden steeds een tiental Hongaarse vrouwen te werk in de prostitutie. Daarnaast namen ze een paar Hongaarse mannen in dienst, die werkten als toezichter, bodyguard, chauffeur of geldkoerier. Er werden ook pooiers met Hongaarse meisjes naar Gent gehaald om hen daar tewerk te stellen. Twee oudere Hongaarse dames werden ingezet als *madame de compagnie*. Die brachten eten en condooms mee voor de Hongaarse meisjes, zamelden hun inkomsten in en leverden hen drugs. Ze schuwden daarbij het geweld niet.

Bijna alle mannen in het dossier waren werkloos en leefden van een vervangingsuitkering in hun thuisland. Toch beschikten ze daar over dure wagens en/of chique villa's. Uit diverse gesprekken van de telefoontap bleek dat de beklaagden een gemiddelde maandomzet van 18.250 euro maakten.

In het lijvige vonnis gaat de rechter dieper in op de vernieuwde definitie van mensenhandel die de wetgever in 2013 invoerde. Hij stelde dat sinds 2 augustus 2013 ook "het nemen van de controle" tot het misdrijf mensenhandel behoort. De omschrijving moet elke vorm van druk of macht dekken: houding, roepen, schijnverliefdheid of schijnhuwelijk, afzondering van slachtoffers. Ook elke vorm van seksuele uitbuiting kan bestraft worden als mensenhandel. In deze zaak wisten de meisjes dan wel dat ze naar hier kwamen om in de prostitutie te werken, maar ze waren misleid over de werkomstandigheden en de verdiensten. In werkelijkheid werden ze uitgebuit in louche vitrinebars. Om te vermijden dat ze de prostitutie zouden verlaten, gebruikten de beklaagden allerlei vormen van dwang en bedreiging. De rechtbank twijfelde

393 Zie ook deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1. en deel 1, hoofdstuk 2, punt 1.1. .
394 Corr. Gent, afdeling Gent, 19de k., 21 augustus 2014 (definitief).

er dan ook niet aan dat er in deze zaak sprake was van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

De rechter sprak gevangenisstraffen uit van één tot vijf jaar en legde geldboetes op tussen 120.000 en 240.000 euro. De rechtbank sprak ook bijzondere verbeurdverklaringen uit tussen 8.000 en 60.000 euro, voor een totaal van 405.980 euro. Aan Myria, dat zich burgerlijke partij stelde, kende de rechter een schadevergoeding van 2.500 euro toe.

Massagesalons

Verschillende zaken waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, hebben betrekking op seksuele uitbuiting in massagesalons.

Op **12 maart 2014 sprak het hof van beroep van Brussel**[395] zich uit in een zaak waarin de correctionele rechtbank van Leuven in 2012[396] de beklaagden vrijsprak voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, maar de meeste beklaagden wel veroordeelde voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. In eerste aanleg stelde de rechtbank dat niet kon worden vastgesteld dat de meisjes voorgelogen waren over de activiteiten die zij in België zouden uitvoeren en dat ze uitgebuit waren. Naast Myria, stelden ook PAG-ASA en twee slachtoffers zich burgerlijke partij.

Vanuit Thailand kwamen de meisjes op georganiseerde wijze naar België. Sommige meisjes waren in Thailand al actief in het prostitutiemilieu. Een van de beklaagden zorgde voor de tickets en de visa. Een tweede beklaagde was een tussenpersoon die de meisjes in België in een bar of massagesalon kon laten tewerkstellen. De andere beklaagden waren uitbaters van een bar of massagesalon. Een van hen schreef verschillende malen een deel van de inkomsten uit de prostitutie over naar Thailand, al dan niet in opdracht van de meisjes. In België ontvingen ze de helft van hun inkomsten. Met een deel daarvan betaalden ze hun overbrenging uit Thailand terug. Ze waren zelf in het bezit van hun identiteitspapieren en andere documenten. Uit het dossier bleek dat ze de nodige bewegingsvrijheid hadden, en dat hun tewerkstelling in België rendabel was.

Het hof van beroep besliste echter anders en gaf daarbij een ruimere interpretatie aan de tenlastelegging mensenhandel dan de correctionele rechter. Het hof stelde dat de meisjes vanuit Thailand werden overbracht naar België met als doel de slachtoffers seksueel uit te buiten. Het benadrukte daarbij dat de toestemming van de slachtoffers met de voorgenomen of daadwerkelijke uitbuiting van geen belang was, zodat de mogelijke instemming van het slachtoffer met zijn uitbuiting het strafrechtelijk karakter van de mensenhandel niet wegneemt. Het hof sprak evenwel een strafvermindering uit omdat de grenzen inzake redelijke termijnen waren overschreden. Er werden gevangenisstraffen uitgesproken van zes tot achttien maanden, en geldboetes tussen 2.750 en 5.500 euro.

Op **23 maart 2015** veroordeelde de **correctionele rechtbank van Ieper**[397] drie beklaagden, waarvan één vennootschap onder meer voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, mensensmokkel en diverse inbreuken op het Sociaal Strafwetboek.

De beklaagden baatten een Thaïs massagesalon uit, waar meisjes van vreemde origine, in irregulier verblijf, in bedenkelijke omstandigheden werden tewerkgesteld. De prostituees werden door de beklaagden actief gerekruteerd, gehuisvest en opgevangen. Ze werden zwaar onderbetaald, huisden in trieste omstandigheden en konden op geen enkele vorm van sociale bescherming rekenen. De helft van wat ze verdienden moesten ze afgeven en daar bovenop moesten ze nog diverse vergoedingen betalen. De rechtbank oordeelde dat de dames – gezien hun precaire verblijfssituatie – weinig andere keuze hadden dan in deze arbeidsomstandigheden te werken.

De beklaagden werden in 2011 al eens veroordeeld voor gelijkaardige feiten. Bijgevolg legde de rechter hen een effectieve gevangenisstraf op van respectievelijk dertig maanden en vier jaar en een geldboete van 18.000 euro (6.000 per slachtoffer). Ook de vennootschap, waarvan de twee andere beklaagden als lasthebber optraden, werd veroordeeld tot een geldboete van 18.000 euro. De rechtbank legde voor de eerste en tweede beklaagde ook een bijzondere verbeurdverklaring op van respectievelijk 3.750 en 12.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde, kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

In een **vonnis van 31 maart 2015**[398], veroordeelde **de correctionele rechtbank van Antwerpen** een Thaise vrouw, uitbaatster van een massagesalon, voor seksuele uitbuiting van een aantal van haar landgenotes. Tijdens verschillende controles door de sociale inspectie werden er Thaise dames aangetroffen die daar werkten zonder geldige documenten. Hoewel ze aanvankelijk verklaarden

395 Brussel, 12 maart 2014, 13de k (beroep in Cassatie).
396 Corr. Leuven, 23 oktober 2012 (beschikbaar op www.myria.be). Zie ook: Jaarverslag Mensenhandel en –smokkel, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 71-72 (Thais Massagesalon).
397 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Ieper, 23 maart 2015, 17de k. (definitief).
398 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 31 maart 2015, AC 4de k. (definitief).

op eigen initiatief naar België te zijn gekomen en er vrijwillig te werken in het massagesalon, kwamen tijdens een tweede verhoor van een van de slachtoffers andere feiten aan het licht. Zo verklaarde een van de slachtoffers via een mensenhandelaar naar België te zijn gesmokkeld voor 15.000 euro. Om haar schuld af te lossen werkte ze in het massagesalon. Eens ze daar werkte, kreeg ze te horen dat haar schulden tot 30.000 euro waren opgelopen. De massages gingen gepaard met seksuele betrekkingen. De helft van de inkomsten daaruit moest ze afstaan aan de beklaagde. Eens haar initiële schulden waren ingelost, stelde de uitbaatster voor dat ze een legaal verblijf zou regelen voor het slachtoffer, als ze hiervoor nog eens 10.000 euro extra betaalde.

De rechtbank oordeelde dat de beklaagde een huis van ontucht of prostitutie uitbaatte en daarbij misbruik maakte van de precaire administratieve toestand van de slachtoffers die irregulier in het land verbleven. De rechtbank stelt dat het bewezen is dat de beklaagde zich schuldig heeft gemaakt aan mensenhandel met de verzwarende omstandigheid dat van deze activiteit een gewoonte werd gemaakt.

De rechtbank legde een gevangenisstraf op van twee jaar met uitstel en een geldboete van 3.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van één euro toegekend.

Schijnhuwelijken

In een **vonnis van 17 oktober 2014**[399] veroordeelde de **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** een Albanese pooier voor onder meer mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en witwassen. De beklaagde gebruikte listige kunstgrepen om een van de slachtoffers aan te werven en als prostituee in België aan het werk te zetten. Zo organiseerde hij een schijnhuwelijk tussen het slachtoffer en een Belgische onderdaan waardoor de verblijfssituatie van het slachtoffer volledig afhankelijk werd gemaakt van het doen slagen van het georganiseerde schijnhuwelijk. Een van de slachtoffers werkte onder meer als prostituee in de Aarschotstraat in Brussel, later in een Oostendse bar en vervolgens in Gent. Het slachtoffer werd overgebracht naar een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers mensenhandel maar wilde niet in het slachtofferstatuut stappen. Zij had schrik om verdere verklaringen af te leggen omwille van haar kind en haar familie.

De rechtbank veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van vier jaar, met uitstel en een geldboete van 2.750 euro. De rechter legde ook een verbeurdverklaring op van 60.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van één euro.

Loverboys

Een beslissing van de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel op 23 september 2014**[400] betreft een Albanese loverboy[401]. De beklaagde werd veroordeeld voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Hij heeft twee jonge vrouwen verleid (hij beweerde op hen verliefd te zijn) om ze vervolgens te dwingen zich te prostitueren. Hij had ze gerekruteerd en verleid in Albanië om ze te exploiteren in de prostitutie in Brussel. De rechtbank onderstreepte dat "de manier van verleiden en de belofte op een geruststellend leven als koppel de uitvoering zijn van de in de tenlastelegging bedoelde frauduleuze handelingen, ook al waren die onrechtstreeks".

Geldtransport

In een beslissing van **7 mei 2014** veroordeelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**[402] een beklaagde, die het transport van goederen, personen en geld tussen België en Bulgarije uitvoerde in opdracht van het prostitutiemilieu, voor mensenhandel en voor witwassen van een totaalbedrag van 66.270 euro. Uit het dossier (en meer bepaald uit het lokaliseren van telefoongesprekken) bleek dat de beklaagde in nauw contact stond met het prostitutiemilieu in Brussel en Antwerpen. Hij dook ook als contactpersoon op in verschillende dossiers die in België geopend zijn in het kader van mensenhandel. Uit de samenwerking met Bulgarije bleek dat de beklaagde verschillende keren de Bulgaarse grens was overgestoken in gezelschap van vrouwen van wie bekend was dat ze deel uitmaakten van het prostitutiemilieu en dat hij heel regelmatig tussen België en Bulgarije pendelde. Zo kostte een rit met beklaagde richting België 150 euro en een terugrit naar Bulgarije 100 euro. De beklaagde wist dat de meisjes die hij vervoerde naar België kwamen om er zich te prostitueren. Bij de geldtransporten hield de beklaagde een commissie af op de te transporteren som. Voor de bagage was de prijs afhankelijk van de grootte ervan.

399 Corr. Brussel Nederlandstalig, 17 oktober 2014, 46ste bis k. (definitief). Zie ook: Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 24.

400 Corr. Brussel Franstalig, dinsdag 23 september 2014 (definitief).
401 Zie ook deel 1, hoofdstuk 2, punt 1.1.
402 Corr. Brussel Franstalig, 7 mei 2014, 54ste k. (beroep).

De rechtbank veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van 5 jaar met uitstel, voor het deel dat de voorlopige hechtenis overschreed, en tot een boete van 22.000 euro. De rechtbank spreekt ook de bijzondere verbeurdverklaring uit van het geld dat afkomstig was van de verkoop van het in beslag genomen voertuig, en van de sommen die de beklaagde in zijn bezit had of die het voorwerp vormden van de witwassing.

Belgische slachtoffers

De **correctionele rechtbank van Luik** heeft op 19 november 2014 een belangrijke zaak behandeld over **Belgische slachtoffers in een precaire situatie.**[403] In dat dossier worden vijf beklaagden, waaronder een vennootschap, vervolgd voor mensenhandel tegenover verschillende Belgische jonge meisjes. Andere tenlasteleggingen tegen de meesten van de beklaagden, en tegen twee andere medebeklaagden, waren rekruteren en uitbuiting van prostitutie, en het houden van een huis van ontucht. Een van de beklaagden (de ronselaar) werd ook vervolgd voor verkrachting van een minderjarige en van twee meerderjarigen. De zeven verdachten werden allen vervolgd op grond van ofwel het hoofd te zijn geweest, ofwel lid te zijn geweest van een criminele organisatie.

Het dossier werd geopend na een politiecontrole in een meedrinkzaak waarin verschillende schaars geklede hostessen werden geïdentificeerd. Een van de opdiensters, die zichtbaar zenuwachtig en op haar ongemak was, werd opgeroepen voor verhoor. Ze legde uit hoe ze was geronseld, hoe de opbrengsten werden verdeeld en wat de rol van de verschillende beklaagden was. Op basis van haar verklaringen werden een aantal onderzoeksdaden uitgevoerd (telefoontaps, huiszoekingen, verhoor van andere opdiensters en arrestaties).

De rechtbank veroordeelde de vijf beklaagden voor mensenhandel: de jonge meisjes werden geronseld, opgevangen en gecontroleerd met het oog op prostitutie in een meedrinkzaak. De modus operandi die de jonge meisjes beschreven was eensluidend:
- een van de beklaagden (de ronselaar) nam hen mee naar een bar, waar hij hen voorstelde aan de baruitbaters (een koppel), die hij kent;
- de baruitbaatster leidde hen rond in de zaak, gaf uitleg over de werkomstandigheden, hun tarieven en toonde hen het materiaal;
- ze had het ook over seksuele prestaties;
- de jonge meisjes werden aangespoord om het eens te proberen;
- enkele dagen na het begin van hun activiteit, liet de baruitbaatster hen een document ondertekenen waarmee ze actieve vennoot werden in de vennootschap.

De verklaringen van de jonge meisjes werden bevestigd door de aanvankelijke verklaringen van verschillende beklaagden.

De meisjes werden onder meer via internet gerekruteerd (met valse Facebookprofielen). Volgens de rechtbank deed het er weinig toe of er al dan niet geronseld werd, of het om een loontrekkende dan wel een zelfstandige activiteit ging, of de sociale wetgeving werd nageleefd of niet en of de overeenkomst al dan niet betrekking had op een baan die in strijd was met de openbare orde of de goede zeden. Het was dan ook weinig relevant of de jonge meisjes schijnzelfstandige, echte of valse actieve vennoten of werkneemsters waren. Voor de toepassing van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek verandert dat niets.

Een van de beklaagden was uitbaatster van de bar en zaakvoerster van de vennootschap. Haar man was medezaakvoerder en stond in voor het onderhoud. De rechtbank stelde de vennootschap als rechtspersoon ook strafrechtelijk aansprakelijk.[404] Die was immers uitsluitend opgericht met het oog op de overname en uitbating van een of meer hostessenbars, waaronder de bar waarin de jonge meisjes werden uitgebuit. Bovendien werd de inbreuk mensenhandel bewust en vrijwillig gepleegd door de personen die de vennootschap hadden opgericht, met name de twee beklaagden, natuurlijke personen wiens functie binnen de vennootschap en de structuur ervan een gezamenlijke veroordeling rechtvaardigden van de natuurlijke personen en rechtspersoon.

De twee andere beklaagden (een man en een vrouw) waren de ronselaars. De man ronselde jonge meisjes op internet of sprak ze aan op straat. Meestal richtte hij zich tot jonge meisjes zonder ervaring in het prostitutiemilieu, die hij rekruteerde op basis van hun uiterlijk. Hij bracht ze vervolgens naar de bar waar de zaakvoerders van de meedrinkzaak hen opwachtten. Hij gebruikte ze ook

403 Corr. Luik, afdeling Luik, 19 november 2014, 19de k. (definitief behalve voor de vennootschap die bij verstek is veroordeeld). Die heeft verzet aangetekend (zie hierna voetnoot 405).

404 Artikel 5 van het Strafwetboek inzake strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen stelt dat "Een rechtspersoon strafrechtelijk verantwoordelijk is voor misdrijven die hetzij een intrinsiek verband hebben met de verwezenlijking van zijn doel of de waarneming van zijn belangen, of die, naar blijkt uit de concrete omstandigheden, voor zijn rekening zijn gepleegd. Wanneer de rechtspersoon verantwoordelijk gesteld wordt uitsluitend wegens het optreden van een geïdentificeerde natuurlijke persoon, kan enkel degene die de zwaarste fout heeft begaan worden veroordeeld. Indien de geïdentificeerde natuurlijke persoon de fout wetens en willens heeft gepleegd kan hij samen met de verantwoordelijke rechtspersoon worden veroordeeld".

om andere meisjes te benaderen. Hij had daarnaast nog een bureau met escortdames, met een eigen website. Bij een eerste afspraak met een jong meisje voor de website moesten ze een 'test' afleggen. De rechtbank wees erop dat de controle die hij op die jonge meisjes uitoefende bijzonder stigmatiserend was door de sekstest die ze moesten onderaan. De rechtbank veroordeelde hem verder voor verkrachting van de minderjarige die de fameuze 'test' had moeten afleggen.

De vrouw fungeerde als tussenpersoon en tegelijk ook als 'secretaresse'. Ze handelde de verzoeken van de klanten af, nam de telefoon op en verwees ze door naar haar 'collega'. Zij moest ook via sociale netwerken zoals Facebook de eerste contacten met de jonge meisjes leggen.

De tenlastelegging criminele organisatie werd opnieuw gekwalificeerd als bendevorming, behalve voor de vrouwelijke beklaagde die als 'secretaresse' fungeerde. Er was een zekere taakverdeling maar geen strikte hiërarchie, noch een uitgewerkte structuur zoals vereist in het kader van een criminele organisatie. De beklaagden werkten samen voor de uitbuiting van de meisjes in de prostitutie in de bar maar ze streefden ieder naar eigen winst en ze verdeelden hun ontvangsten niet onder de daders.

De rechtbank deed uitspraak op tegenspraak tegenover alle beklaagden, behalve de vennootschap, die bij verstek werd veroordeeld (en die verzet heeft aangetekend).[405]

De twee beklaagden en zaakvoerders van de bar werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee jaar en tot een boete van 5.500 euro, deels met uitstel. De beklaagde ronselaar, een recidivist, tot een gevangenisstraf van acht jaar en een boete van 5.500 euro. De andere beklaagden werden veroordeeld tot werkstraffen. De vennootschap werd veroordeeld tot een boete van 3.000 euro met uitstel. Een verbeurdverklaring werd uitgesproken (23.960 in hoofde van de ronselaar en 45.682 in hoofde van de zaakvoerders en de vennootschap). Het minderjarige slachtoffer kreeg een provisionele schadevergoeding van 2.500 euro en een expert-neuropsychiater werd aangesteld om de geleden morele schade te bepalen.

Inkomsten uit de prostitutie en schermvennootschappen: veroordeling van de rechtspersoon

Drie verdachten en twee bedrijven worden vervolgd voor verschillende misdrijven: mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van 22 slachtoffers, werving en uitbuiting van de prostitutie met betrekking tot 161 prostituees, het houden van huizen van ontucht, (één bedrijf is betrokken bij dit arrest). Er worden ook andere genomen, zoals valsheid in geschrifte, het witwassen van geld, belastingontduiking, enz. of verzekeringszwendel wordt ook aan een aantal van hen toegeschreven (waaronder twee andere bedrijven).

De hoofdbeklaagde had een groot deel van de prostitutiesalons in Luik overgenomen om er, naar eigen zeggen, een complex zoals de Villa Tinto in Antwerpen van te maken. In realiteit had hij geen enkel concreet project in die zin voorgesteld. Nadat de Belgische prostituees die zijn voorwaarden hadden geweigerd, waren vertrokken, stelde hij tal van jonge Afrikaanse vrouwen met Belgische en Spaanse papieren tewerk. Hij ronselde die jonge vrouwen in Antwerpen en Brussel. Zodra hij het voor het zeggen kreeg, werden de pauzes (shifts) ingekort, waardoor er een huurster extra kon werken. Ondanks de vele beloftes werden de gebouwen nooit gerenoveerd, werden valse arbeidsovereenkomsten opgesteld … Vaak werden er voor schoonmaak, douche, enz. extra's aangerekend, terwijl die diensten in de huurprijs waren inbegrepen.

De opgerichte vennootschappen dienden om de opbrengsten uit de prostitutie te verdoezelen. De partner van de hoofdbeklaagde, die medebeklaagde was, was in dat kader zijn stroman. De derde beklaagde stond voor rekening van de hoofdbeklaagde in voor de uitbating van de salons en het innen van de huurgelden.

In een **vonnis van 20 maart 2013,** dat in het vorige verslag aan bod is gekomen[406], veroordeelde de **correctionele rechtbank van Luik**[407] in eerste aanleg alleen de natuurlijke personen voor mensenhandel en andere inbreuken inzake prostitutie.

Met een gemotiveerde detaillering in zijn **arrest van 13 januari 2015** herzag het **hof van beroep van Luik** [408] de beslissing op dat punt en veroordeelde het ook de vennootschappen, de rechtspersonen. Het hof wees er op dat de materiële toerekening van het misdrijf aan een rechtspersoon veronderstelt dat de feiten die aan de basis van de vervolging liggen, een band, zelfs onrechtstreeks, met deze rechtspersoon vertonen, of dat ze in zijn belang of voor zijn rekening zijn gepleegd. De rechtspersoon hoeft helemaal geen effectief voordeel uit de inbreuk te hebben gehaald: het volstaat dat de inbreuk met dat doel is gepleegd. Wanneer de inbreuken die de beklaagden ten laste worden gelegd rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met onder meer de uitbuiting van ontucht in de gebouwen die eigendom waren van die vennootschappen, dan hebben de strafbaar gestelde gedragingen een intrinsieke band met de verwezenlijking van het maatschappelijke doel van de vervolgde rechtspersonen. De uitbuiting van de prostitutie, het houden van een huis van ontucht en het witwassen van de winsten uit die activiteiten zijn dus het middel dat de organen van de vervolgde vennootschappen uitkiezen om hun maatschappelijke doel te verwezenlijken.

405 In een vonnis van 3 juni 2015 heeft de rechtbank evenwel de veroordeling van de vennootschap bevestigd.

406 Jaarverslag Mensenhandel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 71.
407 Corr. Luik, 20 maart 2013, 8ste k.; beschikbaar op www.myria.be.
408 Hof van beroep Luik, 13 januari 2015, 8ste k.

In het geval van de twee vennootschappen die voor feiten van mensenhandel werden vervolgd, ging het om vermogensbeheer. Gelet op de elementen van het onderzoek achtte het hof het bewezen dat de beide vennootschappen die in feite of in rechte door de twee hoofdbeklaagden werden geleid, verschillende panden hadden aangekocht goed wetende wat de vorige bestemming van die panden was. Voor een intensieve verhuur van de prostitutiesalons op de benedenverdieping van die gebouwen hadden ze huizen van ontucht gerund en 161 personen uitgebuit in de prostitutie die ze daarvoor hadden gerekruteerd. De twee hoofdbeklaagden, zaakvoerders van twee vennootschappen, rekruteerden met de goedkeuring van de vennootschappen in wier naam en voor wier rekening ze zijn opgetreden, bewust en vrijwillig 161 personen met het oog op hun uitbuiting in de prostitutie. Op die manier droegen ze bij tot de verwezenlijking van het maatschappelijke doel van de vennootschappen.

Wat de tenlastelegging mensenhandel betreft, wees het hof erop dat de geplande of effectieve uitbuiting van de slachtoffers en de intentie van de beklaagden om ze uit te buiten, onder meer bleken uit de onmiddellijke vervanging van de huursters die vertrokken door prostituees van vreemde afkomst die ermee instemden te werken in werkomstandigheden beneden de menselijke waardigheid. De huursters weigerden zich te prostitueren onder de voorwaarden die hen werden opgelegd. Het hof wees er nog op dat de effectieve en intentionele uitbuiting van die personen met een precair sociaal statuut niet in het gedrang komt door het feit dat bepaalde prostituees niet expliciet hadden geklaagd over de werkomstandigheden of de huur die ze moesten betalen. Het hof voegde er heel terecht aan toe dat de onderdanige houding te verklaren valt door de schrik voor represailles of voor verlies van hun bestaansmiddelen, die ze alleen uit hun prostitutie konden halen. De beklaagden werden als natuurlijke personen en als rechtspersoon voor deze tenlastelegging veroordeeld.

Het hof veroordeelde hen ook voor misbruik van de kwetsbare situatie van de prostituees van Afrikaanse herkomst, listige kunstgrepen, geweld of dwang tegenover hen.

Het hof verzwaarde de in eerste aanleg uitgesproken straffen voor een van de beklaagden van drie tot vier jaar opsluiting. De vennootschappen werden veroordeeld tot een boete van 5.500 euro, met drie jaar uitstel.

Tegenover de twee hoofdbeklaagden en de vier vennootschappen werd ook een som van 535.516 euro verbeurd verklaard. Tegenover diezelfde beklaagden en de twee vennootschappen die voor feiten van mensenhandel werden vervolgd, werden ook alle gebouwen verbeurd verklaard.

Polycriminaliteit

In het dossier dat de **correctionele rechtbank van Luik op 7 januari 2015**[409] heeft behandeld, werden tien beklaagden vervolgd voor verschillende inbreuken. Zes onder hen werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van verschillende Belgische jonge meisjes en voor aanwerving en uitbuiting van diezelfde meisjes in de prostitutie. Drie beklaagden werden vervolgd voor mensenhandel om een misdaad of een wanbedrijf te doen plegen, met name diefstallen door een persoon die onder voorlopig bewind was geplaatst. Vijf werden vervolgd wegens valsheid in geschrifte om diezelfde persoon te dwingen tot het plegen van oplichtingen. De hoofdbeklaagde werd ook vervolgd wegens verkrachting. Bij de andere tenlasteleggingen in dit dossier ging het om feiten van slagen en verwondingen, belaging, oplichting, onmenselijke en onterende behandeling, bedreigingen, bendevorming, inbreuken op de wapenwet en op de wet op de verkoop van verdovende middelen.

De rechtbank veroordeelde de hoofdbeklaagde wegens mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, aanwerving en uitbuiting in de prostitutie van drie jonge vrouwen in een precaire sociale situatie. Ook de ex-partner van die beklaagde werd voor die feiten tegenover de eerste jonge vrouw veroordeeld. De beklaagde wierf haar aan, vervoerde haar, ving haar op en zorgde ervoor dat ze werd opgevangen en gehuisvest door personen die ze goed kende/haar gehoorzaamden, met de bedoeling haar uit te buiten in de prostitutie. De helft van haar opbrengsten moest ze afstaan aan de eigenaar van de bars waar ze zich moest prostitueren en de andere helft aan de hoofdbeklaagde. De rechtbank hield ook rekening met de verzwarende omstandigheid van misbruik van een kwetsbare situatie omwille van haar precaire sociale situatie: ze had geen inkomen, ze bezat niets en ze was ondergebracht in een instelling voor daklozen.

Haar ex-partner, die zelf als slachtoffer werd beschouwd van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting (waar de rechtbank evenwel geen rekening mee hield), droeg bij tot de opvang en huisvesting van het slachtoffer bij een andere jonge vrouw, leidde haar op, bracht haar naar haar werkplaats en stemde ermee in dat ze in dezelfde bar als haar zou werken. De rechtbank wees er in dat verband op dat ze onder invloed stond van de

409 Corr. Luik, afdeling Luik, 7 januari 2015, 19de k. (definitief).

hoofdbeklaagde en dat ze ongetwijfeld had geprobeerd hem terug voor haar te winnen door zich bij het plegen van de feiten 'nuttig' te maken.

De tweede jonge vrouw die zich in een precaire situatie bevond, had de hoofdbeklaagde leren kennen in een bar terwijl ze haar eerste stappen zette in het prostitutiemilieu. Hij ontfermde zich heel snel over haar, bracht haar van haar werkplaats naar de plaats waar ze verbleef en omgekeerd. Ook met de verzwarende omstandigheid van kwetsbare situatie werd rekening gehouden: ze begon net in het prostitutiemilieu, dat ze niet kende, omdat ze geen inkomen had en gehuisvest was bij de broer van haar vriend. De beklaagde zou haar uit die situatie halen. Hij bedreigde haar vrienden. Hij maakte bovendien gebruik van listige kunstgrepen door haar wijs te maken dat hij wel zo moest handelen om haar uit deze moeilijke situatie te halen.

De derde jonge vrouw tenslotte die hij verleidde, was nog minderjarig.[410] Ze werd zijn liefje. Hij ving haar op en bood haar onderdak om haar, eens ze meerderjarig was, in de prostitutie te loodsen en haar uit te buiten in de prostitutie.

Hij werd evenwel niet veroordeeld voor de tenlasteleggingen mensenhandel om een misdaad of wanbedrijf te doen plegen. Verschillende beklaagden maakten misbruik van de naïviteit van de man die onder voorlopig bewind was geplaatst of van de onderwerping waarin hij zich tegenover de hoofdbeklaagde bevond. Volgens de rechtbank toonde het feit dat hij onder voorlopig bewind was geplaatst niet aan dat hij niet in staat was geweest de situatie correct in te schatten of om te weigeren de daden te stellen die de hoofdbeklaagde van hem eiste. Wat de diefstallen betreft die deze persoon zogezegd moest plegen, stelde de rechtbank vast dat het strafdossier geen enkel element bevatte dat de diefstallen die deze persoon zogezegd had gepleegd, objectiveerde (zoals het vonnis waarbij hij zou zijn veroordeeld voor diefstal van metalen of de pv's waarin sprake is van andere diefstallen). Het vermoedelijke slachtoffer verklaarde dat de hoofdbeklaagde een invloed op hem had, waardoor hij naar eigen zeggen, "dommigheden" had begaan. De rechtbank oordeelde dat ook al waren die diefstallen bewezen, het niet voldoende was aangetoond dat het vermoedelijke slachtoffer tegen zijn wil had gehandeld. Dat is een essentieel element om van de tenlastelegging mensenhandel te kunnen spreken, in de zin dat die betrekking heeft op het plegen van de misdaad of het wanbedrijf. Bijgevolg kregen de beklaagden het voordeel van de twijfel en werden ze voor deze tenlastelegging vrijgesproken.

De rechtbank hield er dezelfde redenering op na voor de feiten van oplichting: het feit dat het vermoedelijke slachtoffer al verschillende jaren onder voorlopig bewind was geplaatst, bewees niet dat hij niet in staat was te weigeren om de door de beklaagden aangegane leningen af te sluiten, noch tegen zijn wil de kredietovereenkomsten te ondertekenen. Het ging evenwel om het bestanddeel van de inbreuk mensenhandel, in de zin dat die betrekking heeft op het plegen van de misdaad of het wanbedrijf. Er zou trouwens overeengekomen zijn dat hij een deel van de geleende bedragen zou krijgen. De beklaagden kregen bijgevolg het voordeel van de twijfel en werden vrijgesproken.

De hoofdbeklaagde kreeg het voordeel van de twijfel en werd vrijgesproken voor de tenlastelegging diefstal.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar en een boete van 5.500 euro; een som van 78.180 euro werd verbeurdverklaard waarvan 180 euro werd toegekend aan het slachtoffer (minderjarig op het ogenblik van de rekrutering). De andere beklaagden kregen gevangenisstraffen van 12 tot 15 maanden en boetes van 2.750 tot 5.500 euro, deels met uitstel.

Het minderjarige jonge meisje dat zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg een provisioneel bedrag van één euro op een schade die werd geraamd op 5.000 euro, na aftrek van de 180 euro die was toegekend in het kader van de bijzondere verbeurdverklaring.[411]

1.2. | Economische uitbuiting

1.2.1. | Bouw/Renovatie

In 2012 veroordeelde de **correctionele rechtbank van Dendermonde** een beklaagde voor mensenhandel in de bouwsector.[412] De rechter veroordeelde ook verschillende andere beklaagden voor huisjesmelkerij. De slachtoffers waren Poolse arbeiders die renovatiewerken moesten uitvoeren onder het statuut van schijnzelfstandigen, zonder te beseffen wat dat inhield. Bovendien waren ze gehuisvest in erbarmelijke omstandigheden. Hun loon lag ver onder de officiële barema's, ze werden op

410 Zie ook deel 1, hoofdstuk 2.

411 Over de compensatie, zie Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 55-56.

412 Corr. Dendermonde, 3 april 2012, beschikbaar op www.myria.be. Zie ook: Jaarverslag Mensenhandel en –smokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 119.

onregelmatige tijdstippen, of helemaal niet betaald. De rechtbank oordeelde dat de beklaagde er met die juridische constructie enkel op uit was zijn winsten te maximaliseren, en hoegenaamd geen rekening hield met de elementaire rechten van zijn naasten en met de menselijke waardigheid.

In een **arrest van 6 juni 2014**[413] bevestigde het **hof van beroep van Gent** – mits enkele verduidelijkingen en verbeteringen - de veroordelingen. De beklaagde die schuldig werd bevonden aan mensenhandel, werd een gevangenisstraf opgelegd van één jaar en een geldboete van 4.500 euro.

Een andere zaak in dezelfde sector werd behandeld door de **correctionele rechtbank van Aarlen** in een **vonnis van 8 mei 2014**[414]: twee beklaagden werden onder meer vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van buitenlandse werknemers die hier onwettig verbleven en, voor een van hen, ook van Belgen. Ze werden ervan beticht hen zeven dagen op zeven, meer dan negen uur per dag, zonder werkuitrusting, passende bescherming en sanitair, en onderbetaald renovatiewerken aan huizen te hebben laten uitvoeren. Sommige werknemers sliepen ter plaatse in precaire omstandigheden.

Het dossier werd ingeleid na een klacht die verschillende maanden na de feiten was ingediend door de werknemers, onder bescherming van een gespecialiseerd opvangcentrum. Die klachten werden gestaafd door talrijke onafhankelijke getuigenissen.

De rechtbank achtte de tenlastelegging als bewezen maar alleen tegenover de buitenlandse werknemers: de beklaagden hadden ze aangeworven, gehuisvest of opgevangen om ze te laten werken in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid (ruim ontoereikend loon, geen rustdag, kwaliteit van de huisvesting ter plaatse zeer precair en schrijnend gebrek aan naleving van de normen inzake welzijn van de werknemers). De beklaagde die voor diezelfde feiten werd vervolgd tegenover de Belgische werknemers werd niet veroordeeld (geen relatie van ondergeschiktheid bij de ene, een andere was enkel huurder en bij de laatste was het onzeker of hij in dienst was).

De werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld, kregen hun loonachterstand uitbetaald.

413 Gent, 6 juni 2014, 10de k.
414 Corr. Aarlen, afdeling Aarlen, donderdag 8 mei 2014, 7de k. (beroep).

Braziliaans netwerk en meervoudige onderaanneming[415]

In een **vonnis van 30 oktober 2014** behandelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** een belangrijke zaak rond een systeem van fictieve onderaanneming in de bouwsector.[416] Braziliaanse werknemers die hier onwettig verbleven en die vanuit Brazilië naar Europa waren gekomen, werden vooral in België gerekruteerd om binnen een complexe keten van onderaannemingen te worden ingezet op bouwwerven overal in Europa.

Acht beklaagden (natuurlijke personen) en drie bedrijven (de bouwheer: firma S, en ook twee onderaannemers: bedrijven C. (hoofdaannemer) en E.) werden in verschillende mate van betrokkenheid vervolgd voor criminele organisatie, valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken (valse arbeidsovereenkomsten en valse identiteitsdocumenten), illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten zonder verblijfsvergunning en tal van inbreuken op het sociaal strafrecht die eruit voorvloeien (onder meer het niet betalen van loon, het niet betalen van sociale bijdragen aan de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) ...). Vijf van hen en twee vennootschappen (maar niet die van de bouwheer) werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Hen werd ten laste gelegd in België en andere Europese landen, verschillende Braziliaanse werknemers in onwettig verblijf te hebben gerekruteerd om die aan het werk te zetten in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. Twee werknemers stelden zich burgerlijke partij.

Het dossier werd ingeleid nadat Braziliaanse werknemers die voor een Portugees bedrijf werkten, klacht hadden ingediend wegens achterstallig loon. De werknemers hadden met valse papieren op verschillende werven van de firma S. in Europa gewerkt. De firma bouwde en plaatste metaalwanden in opslagruimtes die de firma S. her en der in Europa optrok. De firma S. gaf de gespecialiseerde bvba (besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid) C. de opdracht die metaalstructuren te fabriceren en op de verschillende werven te plaatsen. Aangezien de bvba C. niet voldoende personeel in dienst had om aan de vraag van S. te voldoen, besteedde ze die werken eerst uit aan een bedrijf dat failliet is gegaan en vervolgens aan een ander bedrijf, dat in dit dossier zelf wordt vervolgd (E.). Dat bedrijf was opgericht door voormalige werknemers van het failliet verklaarde bedrijf.

415 Voor die fraudes en de Braziliaanse netwerken, zie externe bijdragen in Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 32-37.
416 Corr. Brussel Franstalig, 30 oktober 2014, 69ste k. (beroep).

De Braziliaanse werknemers moesten zich inschrijven bij de fiscale administratie van een klein stadje in Portugal, om er verblijfsdocumenten te krijgen. Een deel van hun loon werd afgehouden, zogezegd om de belastingen in Portugal te betalen.

De rechtbank gaf toelichting bij het systeem: de plaatsing van de metaalwanden op de werven van de firma S. die aan de firma C. was toevertrouwd, werd uitgevoerd via een reeks van opeenvolgende onderaannemers, door Braziliaanse werknemers die hier irregulier verbleven. Binnen die keten van onderaannemers was de firma E. een belangrijke schakel, omdat de firma C., de hoofdaannemer, de firma E. inschakelde voor de uitvoering van de verschillende werven. Aangezien ze niet over personeel beschikte, deed de firma S. zelf een beroep op onderaannemers. Drie Portugese bedrijven vormden de laatste schakel in de keten en zorgden voor de arbeidskrachten op het terrein, die hoofdzakelijk werknemers in irregulier verblijf bleken te zijn.

De betrokken bedrijven en hun zaakvoerders verschuilden zich achter die keten van onderaannemers en bleven erbij dat ze niet verantwoordelijk waren voor de tewerkstelling van die werknemers, die enkel afhingen van de firma die hen aan het werk had gezet.

De rechtbank onderzocht vervolgens de rol van elke schakel in de keten:

a. De firma S. (niet vervolgd voor mensenhandel): eerste schakel in de keten (bouwheer). S. maakte in feite deel uit van een groep die bestond uit verschillende bedrijven, elk met een afzonderlijke rechtspersoonlijkheid. De beklaagde firma S. Europe was evenwel pas opgericht na het opzetten van het onderaannemingsverband en andere entiteiten van de groep hadden de bedrijfscontracten onderhandeld. De rechtbank oordeelde dan ook dat ze niet was opgetreden als opdrachtgever van de bouwwerken en dat ze dus niet de eerste schakel in de keten was, voor wiens rekening de werken zouden zijn uitgevoerd. Ze werd dan ook vrijgesproken voor alle tenlasteleggingen.

b. Dan is er de hoofdaannemer, de firma C. (beklaagde), die geen enkele arbeider aan het werk had gezet op de werven van S. aangezien de uitvoering van de werken op het terrein was uitbesteed aan de firma E.

c. De firma E. vervulde een sleutelrol aangezien het via haar, of haar twee belangrijkste verantwoordelijken is dat:
   - werknemers werden gerekruteerd;
   - via de teamchefs, de instructies werden gegeven over het werk dat moest worden uitgevoerd;
   - vanuit België, het transport van de werknemers naar werven in het buitenland werd georganiseerd;
   - kost en inwoon van de arbeiders werd geregeld en ter plaatse door de teamchefs werd betaald;
   - het loon van de werknemers rechtstreeks of onrechtstreeks wordt betaald.

   De rechtbank leidde daaruit af dat de firma E. veel meer is dan alleen de belangrijkste onderaannemer die andere onderaannemers had ingeschakeld voor de uitvoering van de werf en dat ze alle kenmerken vertoonde van de werkgever in de zin van het arbeidsrecht.

d. De twee vennootschappen die werden geïdentificeerd als de belangrijkste onderaannemers van E. waren in feite fictief

e. De laatste schakel: bij de onderaannemer die over de arbeiders beschikte, ging het om bedrijven naar Portugees recht.

Na analyse van de rol van elk van de schakels in de zogenaamde onderaannemingsketen bleek duidelijk dat het om een systeem ging dat de indienstneming door de firma E. moest maskeren van heel wat onwettig verblijvende werknemers op werven van de firma S.. Door een schijn van totaal fictieve onafhankelijkheid van deze firma, die officieel niet over werknemers beschikte, kon ze zich verschuilen achter een geveinsde goede trouw. Het was immers toch de eindgebruiker (de laatste onderaannemer) die als enige verantwoordelijk zou zijn voor zijn personeel. Het inschakelen van onderaannemers was louter artificieel en fictief.

De rechtbank veroordeelde de zaakvoerder van de firma E. en een andere beklaagde die de facto als zaakvoerder van deze firma fungeerde voor inbreuken op het Sociaal Strafwetboek. De firma als rechtspersoon daarentegen werd door de rechtbank vrijgesproken, aangezien die geen autono(o)m(e) en onderscheiden wil en geweten had tegenover haar zaakvoerder. Ze kon dus individueel niet strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld.

De andere tenlasteleggingen werden ook aangenomen tegen de meeste andere beklaagden.

De rechtbank sprak daarentegen zowel de firma S. (voor de tenlastelegging (de enige tegen haar) illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten) als de firma C. (hoofdaannemer) en haar zaakvoerder vrij voor de inbreuken die hen ten laste werden gelegd, aangezien hun geïnformeerde betrokkenheid in het frauduleuze systeem niet was aangetoond.

De tenlastelegging mensenhandel daarentegen werd door de rechtbank aangenomen tegen de beklaagden die verbonden zijn met de firma E. en met de fictieve onderaannemingsbedrijven. De firma C. (hoofdaannemer) en zijn zaakvoerder (voordeel van de twijfel), evenals de firma E. zelf, die geen enkele persoonlijke aansprakelijkheid kon worden aangerekend, werden daarvoor evenwel vrijgesproken. De werkuren waren uiterst zwaar (twaalf tot veertien per dag) met amper of geen pauzes. Ze werkten soms 30 à 45 of zelfs 90 dagen na elkaar, aan een ritme van zes, soms zelfs zeven dagen per week. Het loon lag veel lager dan het door de Belgische wetgeving bepaalde minimumloon en het werd bovendien onregelmatig en onvolledig uitbetaald. Een deel van het loon werd ingehouden om de kosten voor de valse documenten te vergoeden of zogezegd om de fiscale bijdragen in Portugal te betalen; na elke werf moesten de valse papieren opnieuw worden ingeleverd.

De uitgesproken gevangenisstraffen waren met uitstel, de boetes daarentegen effectief.

De twee werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld, kregen achterstallig loon toegewezen dat ex aequo et bono werd vastgelegd op 15.000 en 50.000 euro, en één definitieve euro voor morele schade. Wat dat laatste aspect betreft en ondanks de vordering van een aanzienlijke morele schadevergoeding vanwege de burgerlijke partijen, was de rechtbank van oordeel dat de beklaagden dan wel schuldig waren verklaard voor mensenhandel, maar dat we toch moesten vaststellen dat de precaire situatie waarin de burgerlijke partijen zich bevonden en die werd uitgebuit door een aantal beklaagden, het gevolg is van een situatie die de burgerlijke partijen zelf hadden gecreëerd: ze verlieten Brazilië volledig geïnformeerd om in Europa te komen werken in omstandigheden waarvan ze wel moesten weten dat ze moeilijk waren.

PAG-ASA, dat zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg één euro schadevergoeding .

Schijndetachering en schijnzelfstandigheid

In een **vonnis van 22 april 2015**[417] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Turnhout** de beklaagden, waaronder twee vennootschappen, voor onder meer mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en (fiscale) valsheid in geschrifte. Het gerechtelijk dossier werd geopend nadat de CFI (Cel voor Financiële Informatieverstrekking) informatie doorgaf over vermoedelijke witwaspraktijken.

Een van de vennootschappen die terechtstond, deed een beroep op een Poolse firma om via detachering Poolse onderdanen te rekruteren. Het onderzoek toonde aan dat ze tewerkgesteld waren met valse E101-formulieren[418] en dat de Poolse firma geen boekhouding had. Later deed diezelfde vennootschap die beklaagd werd, een beroep op een Roemeense firma om via detachering Roemenen in België aan het werk te stellen. Ook deze onderdanen beschikten over vervalste E101-formulieren en ook de Roemeense firma had geen boekhouding en nauwelijks inkomsten.

In een tweede fase werd die samenwerking stopgezet en werden de Roemenen vervolgens als stille of werkende vennoten tewerkgesteld in de structuur van de tweede vennootschap, die terechtstaat in deze zaak. Die voerde voornamelijk in onderaanneming van de andere vennootschap die beklaagd werd activiteiten uit.

De Roemeense arbeiders werden gehuisvest door de beklaagden. Die hielden het huurgeld af van hun loon. Een controle van de wooninspectie bracht aan het licht dat meerdere Roemenen in de woning van de beklaagden verbleven, die bovendien niet voldeed aan de minimale normen van woonkwaliteit. In welke structuur ze ook werkten, de werknemers ontvingen een gemiddeld uurloon van 8 euro. Dat was erg laag in vergelijking met de vergoeding die de vennootschap ontving van de opdrachtgever, maar de rechter oordeelde dat dit een marktconforme beloning is voor gedetacheerde werknemers. De beklaagden betaalden echter geen sociale en fiscale bijdragen voor de Poolse en Roemeense werkkrachten. De slachtoffers waren immers in het bezit van vervalste E101-formulieren zodat zij geen enkele bescherming hadden. Vervolgens oordeelde de rechtbank dat in die context het loon wel degelijk abnormaal laag lag.

De werkwijze op het ogenblik dat de Roemenen ingeschakeld werden in de vennootschapsstructuur, was bovendien gelijkaardig als voordien. Ze leverden prestatiefiches in bij de beklaagden die hen op basis daarvan contant en later op hun bankrekening uitbetaalde tegen hetzelfde uurloon, dat na aftrek van sociale en fiscale lasten zeer laag lag. Later bleek dat de Roemenen ingeschreven waren als zelfstandigen, vennoot waren en papieren hadden ondertekend zonder dat ze de Nederlandse taal machtig waren. Een van de beklaagden stelde dat de Roemeense arbeiders perfect op

417 Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 22 april 2015 (beroep).

418 Een E101-verklaring is een Europees formulier waarmee een werknemer aantoont in welk land hij sociaal verzekerd is. Na de grondige hervorming van de Europese wetgeving inzake sociale zekerheid die in werking is getreden in mei 2010 werden de E-fomulieren, die tot dan toe werden gebruikt door personen die zich binnen de EU verplaatsten, afgeschaft. Dat formulier is intussen vervangen door een vereenvoudigd A 1 formulier.

de hoogte waren van hun zelfstandigenstatuut en hiermee akkoord waren. Uit de verhoren met de slachtoffers bleek echter dat ze niet of slechts gedeeltelijk op de hoogte waren en geen kennis hadden van de implicaties op fiscaal en sociaal vlak. De beklaagde had de volledige beslissingsbevoegdheid over hun tewerkstelling, huisvesting … De slachtoffers moesten ook valse lenings- en borgstellingsovereenkomsten ondertekenen, anders zouden ze hun verblijfsdocumenten niet terug krijgen. Verschillende slachtoffers werden bedreigd nadat ze een klacht tegen de beklaagden hadden ingediend.

De rechter trok de geloofwaardigheid van de slachtoffers niet in twijfel en stelde dat het tewerkstellen van werknemers op een wijze dat ze economisch worden uitgebuit een tewerkstelling is in strijd met de menselijke waardigheid.

De rechter sprak een verbeurdverklaring uit voor een totaal van 359.877,29 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde, kreeg één euro symbolische schadevergoeding. De slachtoffers die zich burgerlijke partij stelden, kregen elk een morele schadevergoeding tussen 2.500 en 2.600 euro[419]. De gevangenisstraffen bedroegen drie maanden tot vier jaar. De rechter legde ook geldboetes op tussen 6.000 en 90.000 euro.

1.2.2. | Landbouw/tuinbouw

Grootschalige uitbuiting en huisjesmelkerij in een champignonkwekerij

Op **16 februari 2015**, veroordeelde de **correctionele rechtbank van Kortrijk**[420] 10 beklaagden, waaronder enkele vennootschappen, voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, huisjesmelkerij en talrijke inbreuken op de sociale wetgeving. De beklaagden stelden vooral Bulgaren te werk in een champignonkwekerij in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. Er werd ook één minderjarige tewerkgesteld.

In 2008 voerde de sociale inspectie met bijstand van de politie een controlebezoek uit in de champignonkwekerij. Daarbij troffen ze vijftien personen aan, allen buitenlanders met een precair verblijfsrecht die champignons aan het plukken waren. De werknemers verklaarden als 'proefarbeider' te werken. Ze verdienden weinig en wisten vaak niet hoeveel ze zouden krijgen. De Bulgaarse werknemers waren ook meermaals betrapt op diefstal van etenswaren in winkels. Ze waren daartoe genoodzaakt omdat zij al een tijdje niet meer betaald werden. Ze woonden in huizen van de hoofdbeklaagde, waarvoor ze de huur via afhouding op hun loon betaalden. Ook verdere controles en huiszoekingen brachten gelijkaardige feiten aan het licht.

De rechtbank benadrukte dat het misdrijf mensenhandel twee constitutieve bestanddelen veronderstelt:

1. een materieel element bestaande uit de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van controle over hem;
2. een moreel element: de doelstelling werknemers aan het werk te zetten in omstandigheden strijdig met de menselijke waardigheid. De rechtbank herinnert eraan dat de notie dwang geen constitutief element, maar een verzwarende omstandigheid is.

De strijdigheid met de menselijke waardigheid haalt de rechtbank onder meer uit het feit dat de slachtoffers een loon ontvingen dat ver onder het barema van de sector lag, ze illegaal aan het werk gezet werden in erbarmelijke en levensgevaarlijke omstandigheden en het loon niet regelmatig werd uitbetaald. Ze werkten vele uren na elkaar zonder toeslag voor nacht- en weekendwerk. Dat de slachtoffers in hun thuisland genoegen zouden nemen met wat ze hier verdienden, mag niet de norm zijn om hier al dan niet van tewerkstelling in strijd met de menselijke waardigheid te spreken, aldus de rechtbank. De Bulgaarse werkkrachten werden als schijnzelfstandigen ingeschakeld. Dat liet de uitbuiters toe sociale en fiscale verplichtingen te ontduiken. De meeste slachtoffers hadden ofwel geen contract, ofwel een contract in een taal die ze niet begrepen.

Daarenboven benadrukte de rechter dat de huisjesmelkerij onlosmakelijk verbonden was met de tewerkstelling en met de economische uitbuiting. De huisvesting was onhygiënisch en bleek in gevaarlijke omstandigheden. De slachtoffers woonden in overbevolkte ruimtes, sliepen op matrassen op de grond, verwarmden zich aan elektrische vuurtjes en er was beperkt sanitair. De meeste slachtoffers betaalden enkele honderden euro's per maand, dat van hun loon werd afgehouden.

De rechtbank oordeelde dat de rol van de verschillende bedrijven duidelijk naar voren kwam uit de verhoren van de verschillende werknemers. Uit de huiszoekingen, de eigendommen van de vennootschappen die in kaart werden gebracht, de verhoren van de lasthebbers en de gecoördineerde controleacties bleek dat de

419 Over de compensatie van de slachtoffers, zie. Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 55-56.

420 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk, 10de k., 16 februari 2015. (beroep)

vennootschappen als werkgever dienen te worden beschouwd. De feiten die hen ten laste werden gelegd hebben een intrinsiek verband met de verwezenlijking van hun maatschappelijk doel en ze versluisden de vermogensvoordelen via facturatie naar verschillende vennootschappen.

De rechtbank veroordeelde de hoofbeklaagde tot een gevangenisstraf van drie jaar, waarvan één jaar effectief. Daarnaast moest hij een boete betalen en sprak de rechtbank een verbeurdverklaring uit van 100.000 euro effectief en 169.637 euro voorwaardelijk. Zijn echtgenote werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden, waarvan zes maanden effectief. Ook alle andere beklaagden werden gestraft, inclusief de rechtspersonen, die ieder een geldboete hebben gekregen van 16.500 euro, waarvan 5.500 euro effectief. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

Uitbuiting seizoensarbeiders door 'arbeidsbemiddeling'

Op **21 januari 2015** veroordeelde de **correctionele rechtbank van Mechelen**[421] een zaakvoerder die via zijn tussenkomst werknemers tewerkstelde in de tuinbouw, voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van ten minste negen Roemeense seizoensarbeiders.

Volgens beklaagde was zijn eenmanszaak actief in de dienstverlening aan Roemeense werknemers die via zijn tussenkomst werden tewerkgesteld in een vijftiental tuinbouwbedrijven. Hij zou ook voor de huisvesting gezorgd hebben van de werknemers die doorgaans enkele maanden in België woonden en werkten. Hij verklaarde dat hij in 2009 begonnen was met deze dienstverlening en hij zo een tweehonderdtal mensen aan werk heeft geholpen. Hij stelde dat ze hem een eerlijk bedrag betaalden voor zijn diensten.

De bal ging aan het rollen na een controle door de sociale inspectie in een van de tuinbouwbedrijven, waar via zijn tussenkomst arbeiders werden tewerkgesteld. Geen van hen beschikte over zijn persoonlijke documenten. Het was de beklaagde die de identiteits- en arbeidskaarten kwam brengen. Veertien Roemeense werknemers werden verhoord. Uit deze verhoren bleek onder meer dat de werknemers geen huurovereenkomst hadden getekend met de beklaagde maar dat zij wel ongeveer 200 euro per maand per persoon betaalden. Die slaapplaatsen bevonden zich in nauwelijks bewoonbare panden zonder comfort en waarbij de werknemers met velen bij elkaar sliepen in een soort van slaapzalen. Voor het vervoer van en naar de werkplaats moesten ze 200 euro per maand betalen. Ook zij die met de fiets gingen moesten 200 euro betalen. Daarnaast vroeg de beklaagde ook geld voor vervoer naar de winkel (100 euro per maand), vertaalkosten en andere dienstverlening (100 euro per maand). Wilden de werknemers het daaropvolgende jaar terugkomen, dan moesten ze een soort smeergeld betalen van 140 euro per maand. Al bij al hielden de werknemers de helft, zo'n 500 euro, over van hun verdiensten. De werknemers waren ontevreden over hun situatie maar durfden niets te zeggen uit angst voor de beklaagde die afkomstig was uit dezelfde streek als zij. Hun families zouden bedreigd worden als ze niet betaalden.

De beklaagde werd in 2013 al veroordeeld voor de illegale tewerkstelling en verboden arbeidsbemiddeling door het hof van beroep van Antwerpen. In deze zaak werd beklaagde echter vervolgd voor mensenhandel. De rechtbank was van oordeel dat de beklaagde hier vervolgd werd voor andere feiten dan die waarvoor hij in 2013 werd veroordeeld. De rechtbank stelde dan ook dat het *non bis in idem*-beginsel niet geschonden wordt wanneer de bestanddelen van de twee inbreuken niet hetzelfde zijn. Uiteindelijk veroordeelde de rechtbank de beklaagde tot een gevangenisstraf van twee jaar en een geldboete van 49.500 euro. De rechtbank sprak ook een verbeurdverklaring uit van een vermogensvoordeel van 25.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van één euro.

1.2.3. | Carwash

In een **vonnis van 4 april 2014**[422] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Kortrijk** twee broers en hun vennootschap voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en inbreuken op het Sociaal Strafwetboek.

Tijdens de controle van de sociale inspectie in een carwash vluchtten twee Indiase mannen die er aan het werk waren. Toen ze onderschept werden, bleek dat ze hier in irregulier verblijf waren en geen enkele bron van inkomsten hadden. Een van de slachtoffers zou inwonen bij een van de beklaagden. In ruil hiervoor werkte hij in de carwash en ontving hij een beetje geld, eten en drinken. De rechtbank trok in twijfel of het slachtoffer daar werkelijk woonde

421 Corr. Antwerpen, afdeling Mechelen, MC1 k., 21 januari 2015 (beroep).

422 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk, 4 april 2014 (definitief).

omdat een huiszoeking daar geen enkele indicatie van gaf. Het andere slachtoffer verklaarde er een drietal dagen per week te werken, waarvoor hij 25 euro per dag ontving. De beklaagden verklaarden dat de slachtoffers veel in de carwash op bezoek kwamen en er vrijwillig werkten. Ze zouden er het beroep leren om, zodra ze een verblijfsrecht in België hadden, er tewerkgesteld te worden.

De rechter oordeelde dat ze tewerkgesteld werden in strijd met de menselijke waardigheid, aangezien ze arbeid verrichtten zonder een echte verloning en waarbij misbruik werd gemaakt van hun kwetsbare toestand. Het feit dat de slachtoffers instemden om onder dergelijke voorwaarden te werken is irrelevant voor de rechtbank. De beklaagden werden ieder veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf maanden met uitstel en een geldboete van 6.000 euro. De rechtbank sprak ook een verbeurdverklaring uit van 10.000 euro. De vennootschap, waarvan de andere beklaagden zaakvoerder en vennoot waren, werd veroordeeld tot een geldboete van 18.000 euro en ook een verbeurdverklaring van 10.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van één euro.

1.2.4. | Maneges

Bij twee beslissingen gaat het om maneges.

In een **beslissing van 6 mei 2015**[423] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Waals-Brabant** een vrouw die een Braziliaanse werknemer zonder papieren clandestien in haar manege liet werken voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en voor verschillende inbreuken op het Sociaal Strafwetboek (waaronder het ontbreken van een verzekeringspolis tegen arbeidsongevallen en het niet betalen van het verschuldigde loon). De werknemer was het slachtoffer geworden van een arbeidsongeval (een paard is over zijn been gelopen) en door de letsels als gevolg van het ongeval was hij verschillende keren gehospitaliseerd om chirurgische ingrepen te ondergaan. De rechtbank oordeelde dat er sprake was van werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid aangezien de werknemer het slachtoffer was van een arbeidsongeval en de beklaagde zich totaal niet bekommerde om het lot van haar werknemer. Op de dag van het ongeval had ze de hulpdiensten niet verwittigd en bedacht ze een scenario waarbij ze het arbeidsongeval zou verdoezelen door voor te houden dat het slachtoffer tijdens een verhuis een meubel op zijn been had gekregen. Ze gaf het arbeidsongeval niet aan, stortte het verschuldigde loon niet door en bekommerde zich al helemaal niet om de medische kosten waaraan de werknemer door het ongeval was blootgesteld, terwijl hij bovendien geen enkele sociale dekking had. Ze zette hem ook snel buiten, ook al kon hij zich amper verplaatsen.

De beklaagde werd veroordeeld tot één jaar gevangenis en een boete van 12.000 euro met uitstel voor de totaliteit van de gevangenisstraf en voor de helft voor de boete. De werknemer die zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg een provisionele som van 1.000 euro toegekend.

In een andere zaak, die al in een vorig verslag aan bod is gekomen[424], moest het **hof van beroep van Luik** in een **arrest van 26 juni 2014**[425] vaststellen dat de feiten waren verjaard. In die zaak werden een tiental beklaagden vervolgd voor verschillende inbreuken (valsheid in geschrifte, valsheid in de jaarrekeningen van bedrijven, criminele organisatie, geen aangifte tot faillietverklaring, het niet-naleven van de wettelijke verplichtingen inzake fiscale aangelegenheden en RSZ-bijdragen, de verduistering van bedrijfsactiva, witwassen, het misbruik van vennootschapsgoederen, oplichting en inbreuken op het Sociaal Strafrecht). Twee beklaagden werden daarnaast vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van drie onwettig verblijvende Braziliaanse werknemers. Ze hadden die werknemers onder de dekmantel van een bedrijf in dienst genomen en onderdak geboden, om ze in hun manege tewerk te stellen. In eerste aanleg had de correctionele rechtbank van Luik hen daarvoor veroordeeld[426]. In beroep stelde het hof vast dat deze tenlastelegging, net zoals de meeste anderen, verjaard was. Op burgerlijk vlak bevestigde het hof het vonnis voor wat de burgerlijke partijstelling van de twee uitgebuite Braziliaanse werknemers betrof, omdat het van oordeel was dat zowel de feiten van mensenhandel als de inbreuken op het Sociaal Strafrecht bewezen waren. Ze vorderden een schadevergoeding die overeenkwam met de niet-betaling van hun loon (12.711,77 euro voor de ene werknemer en 27.082,86 euro voor de andere).

1.2.5. | Exotische winkels

In een **beslissing van 19 februari 2015** veroordeelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**[427] een Belg van Pakistaanse afkomst voor inbreuken op het Sociaal Strafrecht omwille van verschillende werknemers die hij

423 Corr. Waals-Brabant, 6 mei 2015, 6de k. (definitief).

424 Jaarverslag Mensenhandel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 77.
425 Luik, 26 juni 2014, 6de k. (cassatieberoep aangetekend).
426 Corr. Liège, 26 maart 2013, 14de K., beschikbaar op www.myria.be
427 Corr. Brussel Franstalig, 19 februari 2015 (definitief).

in zijn winkels tewerkstelde. De rechtbank sprak hem wel vrij voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting tegenover een Indiër die in zijn winkel werkte. De beklaagde had hem twee jaar tewerkgesteld en zou hem slechts twee keer 500 euro hebben betaald om twaalf à veertien uur per dag te werken. De werknemer zou in een kamer op de eerste verdieping, net boven de winkel zijn gehuisvest. Verwarming was er niet en op de grond lagen alleen een tapijt en een deken. Hij zou geen enkele dag verlof hebben gehad.

Volgens de rechtbank kon weliswaar worden aangetoond (onder meer op basis van een getuigenverklaring) dat de werknemer door de beklaagde was tewerkgesteld, er kon echter niet met zekerheid worden vastgesteld dat de werknemer moest werken in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. In het dossier stonden behalve de verklaringen van de werknemer geen objectieve elementen, er was geen huisbezoek uitgevoerd die de beschrijving van het onderkomen had kunnen objectiveren en de werknemer had de confrontatie met zijn werkgever, die de geloofwaardigheid van zijn beweringen had kunnen staven, geweigerd.

De rechtbank herzag dan ook bij verstek de beslissing van **3 april 2014**[428], waarin de beklaagde ook was veroordeeld voor mensenhandel. Hij moest de burgerlijke partij ook een materiële schadevergoeding van 29.480 euro en een morele schadevergoeding van 5.000 euro betalen[429].

Begrip werving

In een **vonnis van 14 januari 2013**[430] had de **correctionele rechtbank van Luik** een beklaagde en zijn vennootschappen, rechtspersonen, veroordeeld voor mensenhandel en tal van inbreuken op het Sociaal Strafrecht. Hij buitte verschillende vreemde werknemers uit in zijn exotische winkels. In een **arrest van 8 mei 2014**[431] bevestigde het **Hof van Beroep van Luik** de veroordeling in eerste aanleg. Volgens het hof was er wel degelijk sprake van werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid: de werknemers presteerden meer uren dan was aangegeven, als die al waren aangegeven; het uurloon was belachelijk laag en de werkplaats voldeed niet aan de door de sociale wetgeving bepaalde normen (geen sanitair, geen refter, geen lunchpauze …). Bovendien hadden de werknemers richtlijnen gekregen in geval van controle, werden ze via camerabewaking permanent gecontroleerd en werden ze zonder vooropzeg ontslagen. De totale controle van de beklaagde bleek ook uit het feit dat hij bepaalde werknemers onderdak bood en dat hij persoonlijk hun administratieve formaliteiten regelde, zogezegd om hun verblijf te regulariseren.

Het hof wees erop dat in tegenstelling tot wat de beklaagde beweerde, mensenhandel niet beperkt blijft tot situaties waarin de werknemer van zijn vrijheid of papieren wordt beroofd.

Verder stelde het hof dat het werven in een normale betekenis moest worden begrepen en dat daaraan is voldaan zodra de beklaagden werknemers in dienst nemen om gebruik te maken van hun werkkracht.

Het hof kende de burgerlijke partij 500 euro morele schadevergoeding toe en een provisionele som van 2.500 euro voor de materiële schade, en deed voor het overige nog geen uitspraak in afwachting van een meer preciezere en gedetailleerde berekening van die schade.

De veroordeelde beklaagde tekende tegen deze beslissing **Cassatieberoep** aan. Als eiser in Cassatie voerde hij als enige middel artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek aan.

Enerzijds had hij kritiek op de interpretatie die het hof van beroep van Luik gaf aan het materiële element van de tenlastelegging mensenhandel bepaald door artikel 433*quinquies*, §1, 3° van het Strafwetboek. Hij voerde aan dat volgens deze bepaling, de term 'werven' een actieve aanpak impliceert van diegene die een werknemer in dienst neemt. In dat geval zouden de werknemers zich echter op eigen initiatief hebben aangeboden. Anderzijds hield het bestreden arrest volgens hem geen enkele rekening met het bestaan van een bijzonder opzet, een moreel element dat voor de inbreuk is vereist.

Het **Hof van Cassatie**[432] volgde hem daar niet in. Wat het materiële element van de inbreuk betreft, wees het hof erop dat "bij ontstentenis van een wettelijke definitie of van uitleg in de voorbereidende werkzaamheden, de term werving in zijn normale betekenis dient te worden begrepen. Die houdt niet in dat de aangeworven persoon daartoe moet worden aangezocht." Volgens het hof van beroep had de beklaagde de betroffen werknemers evenwel gerekruteerd om van hun werkkracht gebruik te maken. Het Hof van Cassatie oordeelde bijgevolg dat het arrest zijn beslissing wettelijk rechtvaardigde en verwierp dan ook het middel.

428 Corr. Brussel Franstalig, donderdag 3 april 2014 (definitief).
429 Aangezien de beklaagde alleen beroep aantekende voor de straf, zijn de burgerlijke maatregelen van het getroffen vonnis bij verstek definitief.
430 Corr. Luik, 14 januari 2013, beschikbaar op www.myria.be.
431 Luik, 8 mei 2014, 6de k. (cassatieberoep aangetekend).
432 Cassatie, 8 oktober 2014, nr. P. 14.0955.F Over dit arrest, zie Ch.-E. CLESSE, "Le recrutement : une action active ou passive", noot onder Cass., 8 oktober 2014, *R.D.P. C.*, 2015, pp. 695-701.

Volgens het Hof van Cassatie heeft het hof van beroep in hoofde van de eiser (beklaagde) wel degelijk het bestaan vastgesteld van het door artikel 433*quinquies*, §1, 3° van het Strafwetboek vereiste moreel element. Het hof van beroep had immers de motivering van de eerste rechter overgenomen die erop wees dat het werk was uitgevoerd in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Het hof voegde eraan toe dat de eiser bewust en geïnformeerd had beslist een aantal werknemers in die omstandigheden aan het werk te zetten. Het hof van beroep rechtvaardigde zijn beslissing dus wettelijk. Het Hof van Cassatie verwierp daarom ook op dit punt het aangehaalde middel.

1.2.6. | Drukkerij

In een **beslissing van 11 februari 2015** veroordeelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**[433] een beklaagde, die verschillende onwettig verblijvende Marokkaanse onderdanen in zijn drukkerij uitbuitte, bij verstek voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en verschillende inbreuken op het Sociaal Strafrecht. Een aantal van hen verbleef in een opvangcentrum voor asielzoekers. De werkuren en het werkritme waren afstompend (zeven dagen op zeven en tien à veertien uur per dag), het loon belachelijk (vijf euro per uur) en ze waren ter plaatse gehuisvest in zeer precaire omstandigheden (op kartons). De werknemers waren opgesloten in het atelier, een buitenzicht hadden ze niet en ze werden beledigd en bedreigd. De burgerlijke partijen kregen aanzienlijke materiële (tussen 6.000 en 13.000 euro) en morele schadevergoedingen (3.000 euro elk) toegekend.

1.2.7. | Slagerij

In een zaak van een superette en een slagerij wijzigde het **hof van beroep van Luik** in een **arrest van 12 maart 2015**[434] het door de correctionele rechtbank van Luik in eerste aanleg uitgesproken vonnis.[435] In deze zaak ging het om de uitbuiting door een zaakvoerder van verschillende Algerijnse en Tunesische werknemers die niet waren aangegeven bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en die geen wettelijke Belgische verblijfsdocumenten hadden. Als tegenprestatie voor het geleverde werk kregen ze volgens de betrokken werknemer niet meer dan een belofte op aanwerving die hun regularisatieaanvraag moest ondersteunen, een belachelijke vergoeding, of soms zelfs niet meer dan wat eten. Ze leverende hun prestaties bovendien meestal 's nachts in een vuile en gevaarlijke omgeving (elektrische installatie die niet conform en een echt gevaar was, aanwezigheid van massaal veel gasflessen, schrijnend gebrek aan hygiëne).

Vaste werkuren waren er niet en de beklaagde had alle werknemers richtlijnen gegeven in geval van controle op de werkvloer. Het uurloon lag ver onder het wettelijk bepaalde minimumloon en sommigen kregen er zelfs geen. De werknemers werkten 's nachts om controles te vermijden en moesten soms gedurende twaalf uur werken; ze werden pas definitief aangeworven na een proefperiode van enkele dagen, zonder enige garantie op loon of op een job. Bovendien kregen ze niet de nodige zorgen wanneer ze op het werk een letsel opliepen.

In tegenstelling tot de rechtbank van eerste aanleg, die alle tenlasteleggingen, waaronder mensenhandel, als bewezen achtte, sprak het hof de beklaagde vrij voor de tenlastelegging mensenhandel en veroordeelde hij hem enkel voor de inbreuken op het Sociaal Strafrecht. Zo meende het hof dat de omstandigheid dat er geen enkele arbeidsovereenkomst was ondertekend, dat er geen werkuren waren, dat het loonbarema lager lag dan het wettelijke barema en dat de werkgever in geval van arbeidsongeval niet de nodige zorgen toediende, niet voldoende waren om de tenlastelegging mensenhandel te rechtvaardigen.

Uit het strafdossier bleek dat de werknemers konden gaan en staan waar ze wilden, niet ter plaatse logeerden, niet was aangetoond dat de werknemers morele druk hadden ondergaan, noch dat ze van hun identiteitsdocumenten waren beroofd.

Bijgevolg verklaarde het hof zich onbevoegd om uitspraak te doen over de vordering van de burgerlijke partij voor zover die was gebaseerd op de tenlastelegging mensenhandel. Het hof verklaarde die ongegrond voor zover die was gebaseerd op de tenlastelegging van tewerkstelling van vreemdelingen zonder verblijfsvergunning, zonder oorzakelijk verband tussen het feit van de tewerkstelling van de werknemer in irregulier verblijf en het feit dat hem geen passende verloning was uitbetaald.

---

433 Corr. Brussel Franstalig, 11 februari 2015, 49ste k. (verzet behandeld in september 2015).

434 Luik, 12 maart 2015, 6de k. (burgerlijke partij heeft cassatieberoep aangetekend).

435 Corr. Luik, 2 september 2013,14de k.; beschikbaar op www.myria.be; zie Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 116.

1.2.8. | Huishoudelijk werk

In een zaak van een gearrangeerd huwelijk[436] en huishoudelijk werk achtten zowel de correctionele rechtbank van Charleroi als het hof van beroep van Bergen de tenlastelegging mensenhandel met het oog op economische uitbuiting niet bewezen.

De beklaagden, een Servisch koppel, werden alleen vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Ze werden ervan beschuldigd hun minderjarige schoondochter te hebben uitgebuit door haar huishoudtaken bij hen thuis te laten uitvoeren. Die laatste had zich burgerlijke partij gesteld.

Uit de uitleg van de feiten in het vonnis in eerste aanleg bleek dat de burgerlijke partij was gehuwd met de zoon van de beklaagden, die met zijn familie in België woonde. Dankzij dit huwelijk kon ze ontsnappen aan een bijzonder hard leven aangezien haar moeder haar verplichtte te gaan bedelen. Ze was volgens de lokale gebruiken reeds twee of drie keer uitgehuwelijkt en haar schoonvader verplichtte haar tot seksuele relaties en betastingen. Het huwelijk met de zoon van de beklaagden leek gearrangeerd door de beklaagden en de moeder van de burgerlijke partij. Er was trouwens een bijzondere toelating voor nodig aangezien ze minderjarig was.

In zijn **vonnis van 13 oktober 2014** oordeelde de **correctionele rechtbank van Charleroi**[437] dat de echtheid van de feiten van uitbuiting niet door elementen uit het dossier kon worden aangetoond. Het klopte dat de burgerlijke partij bepaalde huishoudelijke taken moest uitvoeren maar ze was niet verplicht alle huishoudelijke taken te doen en haar schoonmoeder werkte misschien wel evenveel als zij. De rechtbank wees er echter op dat mannen cultureel gesproken dan wel mogen vrijgesteld zijn van huishoudelijk taken, maar dat hoefde daarom nog niet te betekenen dat de burgerlijke partij als slaaf van de familie mocht worden ingezet.

Vreemd genoeg beschouwde de rechtbank het feit dat ze niet alleen het huis uit ging, dat ze niet over haar paspoort beschikte en dat ze niet op school was ingeschreven (net zo min als de andere kinderen van beklaagden) als niet relevant. De rechtbank vond het verder ook niet bepalend dat ze door haar echtgenoot werd geslagen.

Volgens de rechtbank ontbrak ook het moreel element van de mensenhandel: ook al stond vast dat de omstandigheden waarin de burgerlijke partij was gehuisvest in strijd waren met de menselijke waardigheid, toch was daarom niet aangetoond dat ze was gehuisvest om door de familie te worden uitgebuit, terwijl het bijzonder opzet voor de tenlastelegging was vereist. De beklaagden en hun vier kinderen behandelden haar als jonge persoon, schoondochter en echtgenote. De beklaagden bleven erbij nooit te hebben beseft haar te hebben mishandeld, of zelfs te hebben uitgebuit. De rechtbank gaf wel toe dat heel wat gedragingen en uitspraken van de beklaagden en hun familie, en ook de manier waarop ze was uitgehuwelijkt, choqueren of zelfs verontwaardiging oproepen, en dat het mogelijk was dat de beklaagden van de noodsituatie van de burgerlijke partij hadden geprofiteerd om haar naar België te brengen met de bedoeling haar huishoudelijke taken te laten uitvoeren. Toch was de rechtbank van oordeel dat het dossier niet aantoonde dat ze gedwongen aan het werk was gezet, noch dat de beklaagden daarop uit waren geweest door haar uit Servië te laten overkomen en hier te huisvesten. Overwegende dat er twijfel bestond over zowel het materiële als het morele element van de inbreuk, sprak de rechtbank de beklaagden vrij.

In beroep bevestigde het **hof van beroep van Bergen** in een **arrest van 24 februari 2015**[438] de vrijspraak uit eerste aanleg voor mensenhandel.

Volgens het hof bleek niet onmiddellijk dat de beklaagden het huwelijk van hun zoon met de burgerlijke partij hadden aangemoedigd en dat ze haar vervolgens naar België hadden laten overkomen om haar hier te huisvesten en haar werk te laten uitvoeren dat in strijd is met de menselijke waardigheid. Het hof wees er nog op dat het feit dat ze door haar schoonfamilie in de gaten werd gehouden, niet wil zeggen dat ze thuis was opgesloten. Verder werd erop gewezen dat de jonge vrouw naar de politie had kunnen gaan aangezien ze een tiental dagen alleen was gebleven toen haar schoonfamilie naar Servië was teruggekeerd.

Het hof meende dat het bewijs van de materiële en morele elementen van mensenhandel niet was geleverd en sprak de beklaagden vrij op basis van het voordeel van de twijfel.

1.2.9. | Voetbal

De **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** behandelde **op 7 april 2014**[439] een zaak over jonge Afrikaanse voetballers. Verschillende beklaagden worden vervolgd voor tal van tenlasteleggingen en twee daarvan

436 Zie ook deel 1, hoofstuk 1.
437 Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 13 oktober 2014, 10de k.
438 Bergen, 24 februari 2015, 3de k.
439 Corr. Brussel Franstalig, 7 april 2014, 61ste k. (beroep).

(een is voorzitter van een Brusselse voetbalclub) onder meer voor mensenhandel en mensensmokkel. Samen met de andere beklaagden werden die laatsten ook vervolgd voor tal van tenlasteleggingen inzake valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken. Een andere verdachte, een gemeentelijk ambtenaar, werd vervolgd voor hulp bij irregulier verblijf en om bedrieglijk bewijzen van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR) te hebben opgesteld.

De twee belangrijkste beklaagden werden ervan beschuldigd misbruik te hebben gemaakt van de situatie van jonge Afrikaanse voetballers die hier irregulier verbleven. Ze zouden ook attesten van inschrijving in het vreemdelingenregister hebben nagemaakt om ze te kunnen aansluiten bij de Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB). Die voetballers hadden de bedragen die hen waren beloofd en verschuldigd nooit gekregen. Wanneer ze gekwetst waren kregen ze bovendien de ziekenhuiskosten niet terugbetaald, terwijl hun club daarvoor vergoed werd door de Bond. Soms werden ze ook door een van de beklaagden beledigd.

De rechtbank veroordeelde hen voor zowel mensensmokkel als mensenhandel.

De tenlastelegging mensensmokkel achtte de rechtbank bewezen. Uit het dossier bleek immers niet met zekerheid dat de spelers wiens administratieve toestand onwettig was minder werden betaald dan de anderen wiens administratieve toestand wel wettig was. Toch stond vast dat de hoofdbeklaagden de spelers die ze zouden aanwerven en die niet over geldige documenten beschikten, voorhielden dat ze identiteitsdocumenten zouden krijgen en dat hun verblijfssituatie zou geregulariseerd worden. Dit gebeurde echter nooit. De enige opgemaakte identiteitsdocumenten waren vals en dienden alleen om de spelers aan te sluiten bij de KBVB. Bovendien behandelden ze die spelers als uitschot omdat ze wisten dat ze gezien hun situatie niet zouden durven reageren. Op die manier maakten ze het verblijf van die voetballers in België wel degelijk mogelijk. Door bovendien spelers aan te werven van wie ze dachten dat ze de ploeg konden helpen om wedstrijden te winnen, hadden de beklaagden de intentie om er een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te halen.

Ook de tenlastelegging mensenhandel achtte de rechtbank bewezen: de beklaagden hadden voetballers tewerkgesteld in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid, in die mate zelf dat ze in het ziekenhuis sociaal en financieel aan hun lot werden overgelaten toen ze gekwetst waren, terwijl de voetballers ervan uitgingen dat alle zorgverlening gedekt was. Bovendien behandelden ze hen op een arrogante manier.

Ook de tenlastelegging valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken werd tegen hen aangenomen.

De beklaagde gemeenteambtenaar werd ook veroordeeld voor de meeste tenlasteleggingen tegen hem. De hulp bij het onwettig verblijf verklaarde de rechtbank als bewezen: door zijn betrokkenheid bij de valse stukken had hij verschillende buitenlandse onderdanen het verblijf in België vergemakkelijkt.

Aangezien de redelijke termijn was verstreken, werd tegenover bepaalde beklaagden een eenvoudige schuldigverklaring uitgesproken en tegenover anderen een opschorting van de uitspraak van veroordeling.

De rechtbank verwierp de vordering om een materiële schadevergoeding van een van de voetballers omdat het ontvangen van een loon uit zwart werk een onrechtmatig voordeel is, waardoor het geen aanleiding kan geven tot vergoeding.[440] De rechtbank baseerde zich op een beslissing van de correctionele rechtbank van Charleroi om erop te wijzen dat het slachtoffer zijn van mensenhandel geen wettig karakter geeft aan het verrichte werk, en dus ook geen legitimiteit aan zijn vordering. In casu wist de burgerlijke partij dat ze hier irregulier was, ook al hoopte zij dat de beklaagden haar geldige documenten zouden bezorgen.

1.3. | Uitbuiting van de bedelarij

In een **vonnis van 3 maart 2015** veroordeelde de **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel**[441] vier beklaagden voor mensenhandel wegens uitbuiting van de bedelarij. De vier Roemeense beklaagden vormden één familie, die de bedelarij van Roemeense landgenoten met een fysieke handicap organiseerde en uitbuitte. Door middel van observaties werd hun modus operandi aan het licht gebracht. De beklaagden en de slachtoffers begaven zich naar een drukke en publieke plaats. Ze hielden de slachtoffers vanop een zitbank of tram- en bushalte constant in het oog. De slachtoffers

440 Volgens een arrest van het Hof van Cassatie van 15 mei 2004. Zie wat dit punt betreft Ch.-E. CLESSE, *La traite des êtres humains, Droit belge éclairé des législations française, luxembourgeoise et suisse*, Bruxelles, Larcier, 2013, pp. 745-751.

441 Corr. Brussel. Nederlandstalig, 60ste k., 3 maart 2015 (bij verstek).

gingen af en toe naar de beklaagden om discreet hun inkomsten af te geven. In ruil kregen ze dan soms iets te eten of te drinken. Ze woonden in erbarmelijke omstandigheden in bij de daders. Daarnaast zouden de beklaagden vanuit Roemenië andere bedelaars naar hier hebben gehaald. Die werden door hun andere familieleden uitgebuit.

De vier daders werden bij verstek allen tot een gevangenisstraf van vijf jaar veroordeeld. Daarnaast kregen ze een geldboete opgelegd en werden ze uit hun rechten ontzet. De rechtbank sprak ook een effectieve verbeurdverklaring uit voor 39.868 euro. Dat is het bedrag dat de familie op vijftien maanden met de bedelarij zou verdiend hebben. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van één euro.

2. MENSENSMOKKEL

Mensensmokkel langs de E40

De voorbije jaren stelde Myria zich burgerlijke partij in verschillende dossiers waarbij de feiten van mensensmokkel zich voornamelijk op de parkings langs de E40 afspeelden. De smokkelaars maakten allen gebruik van vrachtwagens om slachtoffers, al dan niet 'met garantie', meestal naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen. We bekijken hieronder achtereenvolgens de smokkelactiviteiten van Iraakse, Afghaanse en Iraakse-Iraanse en Indiase smokkelbendes die allemaal langs de E40 opereerden.

Gewelddadige Iraakse smokkelbende

In een **vonnis van 27 juni 2012**[442] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Brussel** een Iraakse bende voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De rechter sprak zware en effectieve gevangenisstraffen uit, onder meer door te verwijzen naar het extreem gewelddadig karakter van de smokkelbende. De hoofdbeklaagden kregen gevangenisstraffen tussen negen en twaalf jaar. Een van de beklaagden werd ook vervolgd voor poging tot opzettelijke doding van enkele politieagenten maar werd daarvoor vrijgesproken.

De zaak heeft betrekking op mensenmokkel georganiseerd door een samenwerkende groep Koerden. Ze gebruikten een vrij klassieke modus operandi: personen in irregulier verblijf van allerlei herkomst, waaronder kinderen, werden 's nachts op vrachtwagens richting het Verenigd Koninkrijk gezet. In afwachting daarvan werden ze onder meer in *safehouses* ondergebracht. Ze organiseerden transporten 'met garantie' en 'zonder garantie'. De transporten met garantie waren dubbel zo duur als de transporten zonder garantie. Bij de gewone transporten werden de slachtoffers op vrachtwagens gezet op verschillende snelwegparkings in het land zoals in Groot-Bijgaarden, Wetteren, Drongen … In tegenstelling tot in andere dossiers opereerden deze mensensmokkelaars ook vanop de parking van Westkerke. Omdat er weinig tot geen faciliteiten zijn op deze parking, werden er in de maïsvelden rond de parking tenten neergezet om aan de smokkelaars en slachtoffers onderdak te bieden.

Voor de transporten met garantie deed de organisatie beroep op een andere smokkelbende, die opereerde vanuit Nederland. De eerste smokkelbende bracht de slachtoffers naar De Panne, waar ze werden overgedragen aan de andere bende. Die laatste bracht hen dan naar Calais, waar de vrachtwagenchauffeur hen opwachtte. De slachtoffers werden vervolgens verstopt in de slaapcabine van de vrachtwagenchauffeur. Er werden ook slachtoffers in koelcontainers verstopt. Ze liepen het risico te stikken omdat de lucht daarin na enige tijd opraakt. Er werd niet alleen geweld gebruikt tegen de slachtoffers maar ook tegen toevallige passanten die in de weg liepen, en tegenover de politie.

In deze zaak kunnen dus twee grote groepen worden onderscheiden: enerzijds de groep rond de eerste beklaagde en anderzijds de groep rond de tweede beklaagde. Ze opereerden onafhankelijk van elkaar maar werkten wel nauw samen en er was ook onderling personeelsverloop. De smokkelslachtoffers werden via diverse kanalen aangeleverd. Elke leverancier had zijn eigen structuur en gebruikte zijn eigen *safehouses*.

De rechter in eerste aanleg sprak gevangenisstraffen uit tussen 3,5 en 12 jaar en legde geldboetes op tot 55.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde kreeg een symbolische euro schadevergoeding.

Het **hof van beroep van Brussel**[443] bevestigde het vonnis maar bracht enkele wijzigingen aan. Ook de gevangenisstraffen werden gemilderd. Zo kreeg de hoofdbeklaagde die in eerste aanleg tot 12 jaar was veroordeeld, in beroep een straf van zeven jaar opgelegd

442 Corr. Brussel, 27 juni 2012.

443 Brussel, 16 januari 2013, 13de k.

Afghaanse smokkelbendes

In een **vonnis van 19 juni 2013**[444] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Gent** drie Afghaanse beklaagden, waarvan één bij verstek voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

Uit veel afgeluisterde telefoongesprekken bleek dat de beklaagden zich schuldig hadden gemaakt aan mensensmokkel. Ze lieten verschillende personen in irregulier verblijf, onder meer onderdanen uit Sri Lanka, Afghanistan en Iran, naar Gent komen, om hen vervolgens naar Drongen te sturen, van waaruit zij onder meer naar Groot-Brittannië werden gebracht. De mensen moesten zich daarbij in plastic folie hullen.

De eerste beklaagde, die op het ogenblik van de feiten vermoedelijk net meerderjarig was, vervulde een belangrijke rol bij het realiseren van verschillende transporten van personen met onder meer als bestemming het Verenigd Koninkrijk. Hij speelde een prominente rol bij de georganiseerde mensensmokkel. Zo gaf hij instructies over het aantal personen die vervoerd konden worden, hoe en hoeveel er betaald moest worden en de praktische uitwerking van de transporten. De rechter veroordeelde hem tot vijf jaar gevangenisstraf waarvan een deel met uitstel en een geldboete van 12.000 euro.

De tweede beklaagde fungeerde als chauffeur. Hij was goed op de hoogte van de personen die werden getransporteerd en had ook een belangrijk aandeel bij het realiseren van de mensensmokkel. Hij werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf waarvan een deel met uitstel en een geldboete van 6.000 euro.

Ook de derde beklaagde werd schuldig bevonden aan medewerking aan de georganiseerde mensensmokkel. Hij werd bij verstek veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf waarvan een deel met uitstel en een geldboete van 6.000 euro.

De rechtbank sprak een totale bijzondere verbeurdverklaring uit van 19.900 euro. Myria, dat zich burgerlijke stelde in deze zaak, kreeg 500 euro toegewezen.

Op **27 oktober 2014** veroordeelde ook de **correctionele rechtbank van Antwerpen**[445] een Afghaanse bende voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, door onder meer de smokkel van minderjarigen, en dit in het kader van een criminele organisatie. Uit het gerechtelijk onderzoek bleek dat hoofdzakelijk Afghaanse smokkelaars landgenoten via België en Frankrijk naar het Groot-Brittannië smokkelden. Hierbij werden de slachtoffers naar de parking van Drongen gebracht waar ze op een vrachtwagen werden gezet richting Groot-Brittannië. Andere slachtoffers werden naar de Panne geleid, om vandaar naar Calais te worden gebracht waar de smokkelaars hen op vrachtwagens eveneens naar Groot-Brittannië zetten. Uit de telefoontap bleek dat er zich ook minderjarigen onder de slachtoffers bevonden, soms zelfs peuters. Ook bleek uit de telefoontap dat de beklaagden niet handelden uit liefdadigheid maar uit puur en snel geldgewin. Er werden gelden betaald via het ondergrondse betalingssysteem. De familieleden van de slachtoffers stelden geld ter beschikking in België, Londen, Afghanistan of Pakistan. Ze maakten gebruik van een wederzijdse vertrouwenspersoon, die het geld pas vrijgaf eens het transport was gelukt.

Tussen de verschillende leden van de bende bestond een uitgebreide taakverdeling. Enkele leden organiseerden het transport. Zij hadden de buitenlandse contacten met de familieleden van de gesmokkelden en/of regelden de financiële kant van de smokkelactiviteiten. Anderen leverden slechts hand- en spandiensten. Het doel van de organisatie was grootschalige internationale mensensmokkel, waarbij mensen van onder meer Afghaanse en Iraanse origine via een aantal Europese landen naar Groot-Brittannië werden gesmokkeld. De organisatie gebruikte specifieke middelen zoals listige kunstgrepen en bedreigingen. Ze schuwden ook geen geweld. Zo dreigden ze onder meer met fysiek geweld als de slachtoffers niet konden of niet wilden betalen. De rechtbank oordeelde dan ook dat het ontegensprekelijk vaststaat dat er sprake is van een criminele organisatie.

De rechter sprak gevangenisstraffen uit tussen één en vijf jaar en legde geldboetes op tot 30.000 euro.

Iraakse-Iraanse mensensmokkelbende

In een zaak met een Iraaks-Iraans smokkelbende, waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, veroordeelde de rechter, zowel in **eerste aanleg**[446] als **in beroep**[447], de bende voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en het vormen van een criminele organisatie. De feiten kwamen aan het licht via voorverkenningen, contra-observaties en telefoontaps.

De rechter stelde dat het om een gestructureerd netwerk ging, duurzaam in de tijd en waarbij de mensensmokkel goed georganiseerd was. Het verenigingsobjectief

444 Corr. Gent, 19 juni 2013, 19de k. (definitief).
445 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 27 oktober 2014, AC4 k. (definitief).
446 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 2 april 2014, 17de k.
447 Gent, 21 oktober 2014, 6de k.

was het bekomen van een flagrant wederrechtelijk vermogensvoordeel, waarvoor allerlei malafide technieken werden gebruikt. De bende opereerde langs de parkings van de E40 en in de kusthavens. Ze schuwden geen geweld en uit het onderzoek bleek dat er duidelijk sprake was van een machtsstrijd tussen de organisaties van mensensmokkel, die opereerden vanuit wat ze zelf "deze jungle" noemden.

Ze brachten de slachtoffers, onder meer afkomstig uit Afghanistan, Syrië, Turkije en Iran, met bestelwagens naar de parkings om ze daar in vrachtwagens te zetten met oog op een transport naar Engeland. Ze verzorgden dit transport met en zonder garantie. Een transport met garantie kostte 7.000 à 8.000 euro. Zonder tussen 1.500 en 2.000 euro. Onder de slachtoffers waren ook gezinnen met minderjarige kinderen en zwangere vrouwen.[448] Zo zouden 10% van de slachtoffers kinderen geweest zijn. Ze werden louter als koopwaar gezien waardoor er ook roekeloos werd omgegaan met hun veiligheid. Zo werd er bijvoorbeeld transport geregeld in koelwagens.

De beklaagden waren niet aan hun proefstuk toe. Een van hen was in Frankrijk al veroordeeld voor gelijkaardige feiten, zij het onder een andere naam. Hij werd alom gevreesd en beslechtte zijn conflicten met vuurwapens. Een andere was zelf ooit slachtoffer van mensensmokkel.[449] Dit was volgens de rechter geen excuus. Integendeel: als voormalig slachtoffer van mensensmokkel is de beklaagde het beste geplaatst om te weten hoe het voelt in mensonterende omstandigheden als vee te worden verhandeld.

De correctionele rechter sprak gevangenisstraffen uit tussen twee en acht jaar en geldboetes tussen 6.000 en 24.000 euro. Er werden ook bijzondere verbeurdverklaringen opgelegd tot 30.000 euro. Het hof van beroep van Gent bevestigde deze straffen. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde, kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

Indiase smokkelbende in nauwe samenwerking met andere smokkelnetwerken

Op **6 november 2013**[450] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Brussel** een Indiase bende voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. **Het hof van beroep** bevestigde – mits enkele aanpassingen - dit in zijn **arrest van 12 maart 2014**[451].

In deze zaak ging het om georganiseerde mensensmokkel binnen het Indiase en Iraaks-Koerdische milieu. Het onderzoek werd opgestart na de interceptie van een aantal Indiërs ter hoogte van de parking van Groot-Bijgaarden en leidde naar een Indiase organisatie die transporten voor mensen zonder verblijf regelden naar het Verenigd Koninkrijk. De transporten werden hoofdzakelijk 'met garantie' georganiseerd.

De slachtoffers waren voornamelijk Indiase mannen. Toch waren er ook geregeld minderjarigen onder de slachtoffers. De Indiase organisatie maakte gebruik van verschillende routes. Zo liep een van de routes via Nederland naar het Verenigd Koninkrijk. In Nederland werden de slachtoffers in de koffer van een wagen gestopt, om dan het schip naar Schotland te nemen. Daar werden ze opgevangen door een lid van de organisatie.

Een tweede route verliep via een Indiase organisatie, waarbij de leider vanuit het Verenigd Koninkrijk opereerde. De passagiers werden opgehaald in Vilvoorde. Veel slachtoffers verbleven rond de Sikhtempel. Overdag konden ze terecht in de tempel, 's nachts sliepen ze in een loods nabij die tempel. Ze werden overgebracht naar vrachtwagens, waarvan de chauffeur op de hoogte was van het smokkeltraject, en maakte met hem de overtocht naar het Verenigd Koninkrijk.

Een derde route verliep via een vanuit Frankrijk opererende Afghaans-Koerdische organisatie, die zowel op Belgisch als op Frans grondgebied verbleef. De slachtoffers namen de trein vanuit Brussel naar De Panne, waar ze de bus naar Duinkerke namen. Vandaar gingen ze te voet naar Téteghem. Daar verbleven ze in een kamp, de zogenaamde jungle[452], tot ze door leden van de Koerdische organisatie werden opgehaald met bestelwagens met Britse nummerplaten. Hiermee reden ze terug naar België, naar parkings langs de E40, waar ze in vrachtwagens naar het Verenigd Koninkrijk werden gestoken.

De vierde route werd georganiseerd door een persoon van Russische origine, in samenwerking met een Litouwse organisatie waarvan de chauffeurs met kennis van zaken de slachtoffers laten plaatsnemen in een vrachtwagen om hen naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen.

De rechter in eerste aanleg sprak gevangenisstraffen uit

448 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt.2.2.
449 *Ibid.*, punt 2.1.
450 Corr. Brussel, 6 november 2013.
451 Brussel, 12 maart 2014, 13k.
452 Dit kamp kwam ook al aan bod in andere dossiers, zie bijvoorbeeld Iraakse-Iraanse mensensmokkelbende langs de E-40.

tussen drie en zes jaar en legde geldboetes op tussen 6.000 en 30.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van één euro. Het hof van beroep bracht een mindering in de bestraffing van bepaalde beklaagden, door onder meer uitstel te verlenen.

Mensensmokkel via schijnhuwelijken

In een **arrest van 15 mei 2014** bevestigde het **Hof van beroep van Antwerpen**[453], de uitspraak van de **correctionele rechtbank van Hasselt**[454], die de twee beklaagden eerder veroordeelde voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

De beklaagden smokkelden via schijnhuwelijken Indiase mannen naar België. De slachtoffers betaalden hiervoor grote bedragen, rond de 15.000 euro. Sommige slachtoffers konden op legale wijze naar België komen omdat ze door het schijnhuwelijk reeds over geldige papieren beschikten. Voor andere slachtoffers zou een huwelijk in België worden georganiseerd. De slachtofferverklaringen speelden een belangrijk rol in de bewijsvoering.

Een van de slachtoffers, die via een schijnhuwelijk een verblijf had kunnen bekomen, werkte ook enkele maanden in de nachtwinkel van de beklaagden maar werd hiervoor nooit betaald. De beklaagden hadden die constructie opgezet om misbruik te maken van de situatie en te profiteren van het slachtoffer door hem enkele maanden uit te buiten. Wanneer het slachtoffer zijn loon opeiste kreeg hij hiervoor van de beklaagde drie voorwaarden opgelegd:

- Zolang hij officieel gehuwd was, moest hij zijn volledig loon afstaan;
- Na drie jaar moest hij scheiden en opnieuw een schijnhuwelijk aangaan met een meisje dat door de beklaagde zou worden uitgekozen en dat geld zou moeten afstaan aan de beklaagde;
- Hij mocht zijn familie niet contacteren en geen geld opsturen.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk 18 maanden en twee jaar en geldboetes van 27.500 euro.

Mensensmokkel via schijnhuwelijken

Op **31 maart 2015**[455] veroordeelde de **correctionele rechtbank van Antwerpen** een Iraanse man voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Drie slachtoffers in het slachtofferstatuut mensenhandel[456], van wie de verklaringen een belangrijke rol speelden in de bewijsvoering, stelden zich burgerlijke partij.

De rechter oordeelde dat de constitutieve elementen van het misdrijf mensensmokkel aanwezig waren. De slachtoffers verlieten hun land om door te reizen naar hun einddoel in België, zonder in andere landen van doorkomst asiel aan te vragen. Ze reisden zonder de vereiste documenten door de Europese Unie, die ze via Griekenland waren binnen gekomen. Ze gebruikten valse documenten die ze van de beklaagde en zijn handlangers hadden kregen. Op basis van de verklaringen van de slachtoffers kon de rechter vaststellen dat de beklaagde handelde uit puur en snel geldgewin. Zo betaalde een van de slachtoffers 16.500 euro voor zijn reis aan de beklaagde. Hij spiegelde zijn slachtoffers voor dat hij hen zou kunnen helpen om een verblijfsvergunning te bekomen. In werkelijkheid hielp hij ze alleen om een asielaanvraag in te dienen, door hen onder meer een fictieve verklaring aan te leren.

De beklaagde beschikte over een volledige netwerk dat hem hielp om de slachtoffers vanuit Iran, via Turkije, Griekenland, Italië en Frankrijk uiteindelijk België binnen te smokkelen. Deze tussenpersonen verleenden onderdak, transport en valse identiteitsdocumenten. Dit werd ook bevestigd in de verklaringen van de slachtoffers die getuigden dat ze door verschillende personen werden begeleid. Die personen stonden onder meer vanuit Istanboel en Athene in contact met de beklaagde.

De rechter veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van veertig maanden en een geldboete van 5.500 euro. Aan iedere burgerlijke partijen moest de beklaagde een forfaitaire schadevergoeding van 2.500 euro betalen voor materiële en morele schade.

Verstekelingen

In een **vonnis van de correctionele rechtbank van Gent**[457] werden vier van de vijf beklaagden veroordeeld voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

453 Antwerpen, 15 mei 2014, 14de k.
454 Corr. Hasselt, 25 oktober 2013. Payoke en drie slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld in deze zaak.
455 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 31 maart 2015, AC4 k. (bij verstek).
456 Het slachtofferstatuut mensenhandel kan ook toegekend worden aan slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.
457 Corr. Gent, 19 juni 2013, 19de k. (definitief).

De Iraakse bende maakte zich op georganiseerde wijze schuldig aan mensensmokkel en bracht personen in onwettig verblijf in België over naar Engeland of andere Europese landen. Het maximaal economische profijt stond hierbij centraal.[458]

De feiten kwamen in januari 2012 aan het licht toen twee verstekelingen werden aangetroffen bij de overtocht van een schip vanuit Gent naar Zweden. Zij werden ontdekt doordat twee matrozen op het schip klopgeluiden hoorden vanuit een trailer met Engelse nummerplaat. Uit het verhoor met de verstekelingen bleek dat zij met hulp van de beklaagden op de vrachtwagen waren gezet met de bedoeling om hen naar Engeland te smokkelen. Een van de slachtoffers verklaarde dat hij 1.500 euro had betaald om naar Engeland te kunnen gaan maar dat hij op de verkeerde vrachtwagen was gezet.

Verder telefonieonderzoek bracht de activiteiten in kaart. Zo gaf een van de beklaagden advies over de te volgen routes en strategieën. Hij ging ook actief op zoek naar contactpersonen in Engeland (waaronder zijn eigen broer) die een rol konden spelen in de organisatie, zoals vrachtwagenchauffeurs of mensen die geld in bewaring konden nemen na een geslaagd transport. In zijn fruitwinkel werden mensen ondergebracht voordat zij werden getransporteerd, verzamelden de verschillende mensen zich die betrokken waren bij de mensensmokkel of werd er geld ondergebracht.

De rechter stelde dat "mensensmokkel moet omschreven worden als een irreguliere vorm van reisbemiddeling, waarbij iemand uit winstbejag behulpzaam is om een persoon in onwettig verblijf het grondgebied van een welbepaalde staat te laten betreden". De rechtbank verduidelijkte dat onder 'binnenkomen, doorreizen of verblijven' het volgende kan worden begrepen: "het uitlokken van de komst van de vreemdeling naar België, het regelen van het transport om het land binnen te komen, het verzorgen van het transport binnen het rijk, het verschaffen van valse identiteitsdocumenten, het tewerkstellen van de vreemdeling, het opvangen van de vreemdeling in *safehouses*, etc."

De beklaagden maakten ook misbruik van de kwetsbare positie van hun slachtoffers. Op dit punt preciseert de rechter dat misbruik niet noodzakelijkerwijze impliceert dat er gebruik werd gemaakt van enig fysiek of moreel geweld. Het kan zich ook veel subtieler voordoen. Het feit dat de vreemdeling het misbruik tolereert, betekent niet dat de handeling haar onrechtmatig karakter verliest. Het verduren van deze toestand zal immers meestal enkel te wijten zijn aan de angst en de kwetsbare positie waarin de verstekeling verkeert.

Vier van de vijf beklaagden werden veroordeeld tot celstraffen van vier tot vijf jaar, waarvan een deel met uitstel. De rechter legde ook geldboetes op van 6.000 euro. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde, kreeg 500 euro.

Albanese smokkelbende

In een vonnis van 25 november 2013[459], later bevestigd door het **Hof van Beroep van Brussel in een arrest van 18 juni 2014**[460] wordt een Albanese bende veroordeeld voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De bende smokkelde op regelmatige basis vreemdelingen zonder verblijf, Albanese landgenoten en minderjarigen, via de tussenkomst van een andere smokkelbende, naar Groot-Brittannië. Myria stelde zich burgerlijke partij in deze zaak.[461]

Deze zaak startte in januari 2013, toen vijf Indiërs werden aangetroffen in een koelwagen op de parking in Groot-Bijgaarden. De politie trof er ook drie Albanezen aan. Verder onderzoek toonde aan dat het ging om een mensensmokkelnetwerk binnen het Albanese milieu. De vier beklaagden baatten een eigensoortig 'reisbureau' uit. Hun Albanese 'klanten' kwamen via de luchthaven van Charleroi of het Zuidstation op legale manier aan in Brussel en werden er opgevangen door de organisatie van de beklaagden[461bis]. In tegenstelling tot Indiase of Afghaanse smokkelaars, die gebruik maken van *safehouses*, maakten de beklaagden gebruik van hotels in Brussel. De slachtoffers betaalden zelf de kosten van hun verblijf.

De beklaagden werden gecontacteerd door familieleden uit Albanië. Zij regelden het transport en de te betalen prijs, die schommelde tussen 3.000 tot 5.000 euro. De smokkelaars hielden tussen 1.300 en 1.400 euro voor zichzelf over. Na betaling werd contact opgenomen met Koerdische smokkelaars die instonden voor de eigenlijke overtocht naar Engeland. De slachtoffers werden opgehaald door de Koerdische bende in een café in Brussel, die hen naar de parking voerde om daar de

458 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.3.

459 Corr. Brussel, 25 november 2013.

460 Brussel, 18 juni 2014.

461 Zie ook dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1.

461 bis Sinds 15 december 2010 hebben onderdanen van Albanië geen visum meer nodig om de Schengenruimte in te reizen voor maximaal drie maanden. Voorwaarde is wel dat de betrokkenen in het bezit zijn van een biometrisch paspoort (met een chip waarop biometrische gegevens zoals een pasfoto en vingerafdrukken digitaal kunnen worden opgeslagen). Ze kunnen dus op een reguliere wijze naar België reizen. Het Verenigd Koninkrijk is echter geen deel van de Schengenruimte. Om de doorreis naar het Verenigd Koninkrijk mogelijk te maken deden de slachtoffers dus beroep op de smokkelbende.

overstap te maken in vrachtwagens, vaak koelwagens. Was er plaatsgebrek in de vrachtwagens, dan moesten de reizigers per twee in de koffer van een wagen kruipen.

Eens de slachtoffers in de vrachtwagens waren geplaatst, stuurde de Koerdische bende een sms naar de Albanese bende met de nummerplaat van de vrachtwagen en andere gegevens zodat de handlangers in het Verenigd Koninkrijk de juiste vrachtwagen op de juiste plaats konden aantreffen om de slachtoffers te laten uitstappen en verder op te vangen. Gedurende de hele overtocht houden de slachtoffers en de Albanese bende contact. Er werden ook transporten 'met garantie' uitgevoerd. Hierbij was de vrachtwagenchauffeur op de hoogte, waardoor de slaagkansen hoger lagen. De Albanese bende maakte zelf geen gebruik van geweld maar wist dat bende aan wie ze de slachtoffers overdroegen wel gewelddadig was.

Onder de slachtoffers bevonden zich ook heel wat minderjarigen, waaronder heel kleine kinderen. Ook zij werden in koelwagens geplaatst. De slachtoffers klaagden over grote kou, gebrek aan zuurstof, water en eten.[462]

De rechtbank legde gevangenisstraffen op tussen veertien maanden en zeven jaar en geldboetes van 6.000 tot 60.000 euro. Het hof van beroep bevestigde dit vonnis maar verminderde de straf voor de hoofdbeklaagde met één jaar, tot 6 in plaats van 7 jaar.

3. TOEKENNING VAN DE STATUS VAN VLUCHTELING AAN EEN SLACHTOFFER VAN MENSENHANDEL

In een **arrest van 2 juni 2014** heeft de **Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV)**[463] de status van vluchteling toegekend aan de verzoekende partij, een man met de Kameroense nationaliteit, die slachtoffer was van mensenhandel.

Na het overlijden van zijn ouders trekt de verzoekende partij in bij zijn oom. Hij ontdekt dat die betrokken is bij kindersmokkel, samen met andere vooraanstaanden van het dorp, waarvan ook de verzoeker het slachtoffer is. Tijdens zijn verblijf wordt hij verschillende keren geslagen, bedreigd, opgesloten en gedwongen te werken. In 2013 vertelt zijn oom hem dat hij heeft beslist hem het land te doen verlaten zonder verdere uitleg. Daaruit leidt hij af dat hij zal moeten meewerken aan illegale activiteiten. De volgende dag komt een kennis van zijn oom langs om hem mee te nemen. Hij weigert, waarop zijn oom hem een pak slaag geeft. Die laat zijn kennis vervolgens weten dat hij hem binnen de maand zal overtuigen om te luisteren. Uiteindelijk neemt de vriend van zijn oom hem onder invloed van drugs mee naar België. Bij aankomst kan hij vluchten en neemt hij contact op met de Belgische autoriteiten, waar hij een asielaanvraag indient.

In tegenstelling tot de beslissing van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) meent de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV) dat verzoeker deel uitmaakt van een "sociale groep", zoals bepaald door artikel 48/3, § 4, d), van de wet van 15 december 1980, met name die van "personen die slachtoffer zijn van mensenhandel". Bovendien oordeelt de RvV dat de verzoekende partij voldoende heeft aangetoond dat ze, gelet op haar kwetsbaarheid, op het feit dat ze geslagen en opgesloten werd en illegaal vastgehouden zat met medeweten van de politie, in de praktijk onmogelijk bescherming kon vragen aan de Kameroense overheden.

De RvV meent bijgevolg dat de verzoekende partij aantoont dat ze haar land van herkomst heeft verlaten en dat ze er wegblijft uit schrik te worden vervolgd in de zin van artikel 1, sectie A, § 2, van het Verdrag van Genève, en kent haar daarom de status van vluchteling toe.

462 Zie ook dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.2.
463 RvV, 2 juni 2014, nr. 125 148.

Deel 3
Kerncijfers van de actoren mensenhandel en mensensmokkel

INLEIDING

De kerncijfers mensenhandel in dit onderdeel heeft Myria gekregen van de zes actoren die in ons land een rol spelen in mensenhandeldossiers. Voor zover die actoren ook actief zijn rond mensensmokkel, worden ook die kerncijfers weergegeven.

Dit zijn de zes actoren:

1. de politie, met informatie uit de Algemene Nationale Gegevensbank;
2. de Sociale Inspectiediensten;
3. het College van Procureurs-generaal, met informatie over de vervolgingen door de parketten;
4. de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
5. PAG-ASA, Payoke en Sürya: de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers;
6. de Dienst Strafrechtelijk Beleid, met informatie over veroordelingen.

Per gegevensbron geven we telkens:
- een omschrijving van de aard en herkomst van de data;
- een voorstelling met een korte commentaar van de data;
- waar gepast: een analyserende nabeschouwing over het data-onderdeel of aanvullende informatie.

Aangezien deze gegevens afkomstig zijn van de actoren zelf, bieden ze een getrouw beeld van hun optreden en de evolutie ervan in de tijd.

Helaas ontbreekt onderlinge afstemming rond deze cijfers tussen de actoren. Dat maakt ze onvoldoende geschikt als basis om het beleid te evalueren en strategische analyses te ondersteunen. Tenslotte vormen die manco's ook een niet te verwaarlozen beperking van de rapportagemogelijkheden ten aanzien van de Europese instellingen.

1. DATA VAN DE POLITIE

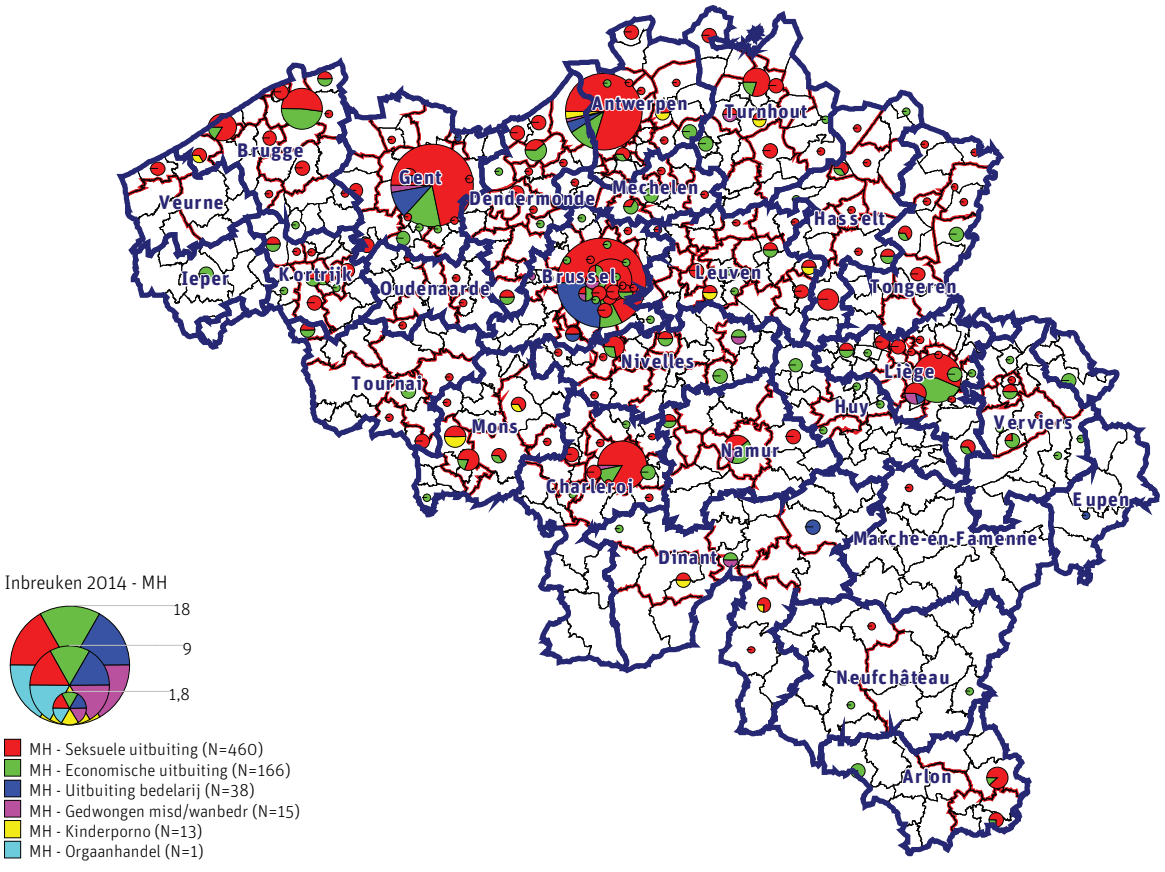
1.1. | Omschrijving

De federale gerechtelijke politie levert informatie aan onder de vorm van kaarten. Die zijn het werk van de strategische analisten van de Directie Bestrijding van de Criminaliteit tegen Personen die zich baseren op gegevens uit de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) van de politie. Het is voor het vierde jaar op rij dat daarbij gebruik is gemaakt van dezelfde syntaxis, waardoor de evolutie van het politie-optreden kan geschetst worden.

1.2. | Data over mensenhandel

1.2.1. | Voorstelling van de data over mensenhandel

Figuur 1. Inbreuken mensenhandel per gemeente en per uitbuitingsvorm (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Tabel 1. Inbreuken mensenhandel per jaartal en per uitbuitingsvorm (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Jaar	Seksuele uitbuiting	Kinderporno-grafie	Economische uitbuiting	Bedelarij	Criminaliteit	Organen-handel	Totaal
2011	481	85	333	47	10	1	**957**
2012	466	51	321	44	13	1	**896**
2013	586	201	273	33	14	1	**1.108**
2014	460	13	166	38	15	1	**693**

Vaststellingen en tendensen

- Seksuele en economische uitbuiting blijven de twee meest verspreide uitbuitingsvormen maar liggen het laagst sinds 2011. Voor seksuele uitbuiting gaat het om 460 vaststellingen, net wat lager nog dan in 2012. Voor economische uitbuiting gaat het zelfs om een halvering sinds 2011;
- Voor bedelarij en het gedwongen plegen van misdrijven, de twee nieuwste uitbuitingsvormen, zijn de cijfers min of meer stabiel. Het gaat opnieuw om een veertigtal feiten van uitbuiting van bedelarij (38) en een minimale stijging (van 14 naar 15) voor het gedwongen plegen van misdrijven;
- Voor organenhandel is er opnieuw maar één feit;
- De 13 vaststellingen die mensenhandel linken aan kinderpornografie vormen een enorme daling ten opzichte van de cijfers van 2013, maar ook nog altijd een sterke daling in vergelijking met 2011 en 2012. In het jaarverslag 2013 *Bruggen Slaan* gingen we in een nabeschouwing op dat uitzonderlijke cijfer van 2013 in;
- Zelfs zonder de feiten kinderpornografie blijft 2014 het jaar met het laagste totaal aantal vaststellingen, sinds men de huidige syntaxis aanhoudt in de ANG.

In tegenstelling tot in 2013 (Dendermonde en Kortrijk toen), zijn er in 2014 geen opmerkelijke lokale cijfers.

1.2.2. | Nabeschouwing

De dalende cijfers inzake economische uitbuiting moeten naast de hiernavolgende evolutie van het aantal processen-verbaal door sociale inspectiediensten gelegd worden én naast de fors gestegen cijfers van de Dienst Vreemdelingenzaken over het aantal slachtoffers die in 2014 in het slachtofferstatuut stapten, voornamelijk in de leeftijdsgroep van 26-30 jaar.

Door het gebrek aan gesystematiseerde en actor-overschrijdende analyse kunnen we dit fenomeen niet duiden en bijvoorbeeld toeschrijven aan de hypothese dat slachtoffers van economische uitbuiting zich vaker zelf hebben aangemeld dan voorheen. Die hypothese kan niet eenvoudig worden getoetst. Het gebrek aan die analysecapaciteit blijft problematisch.

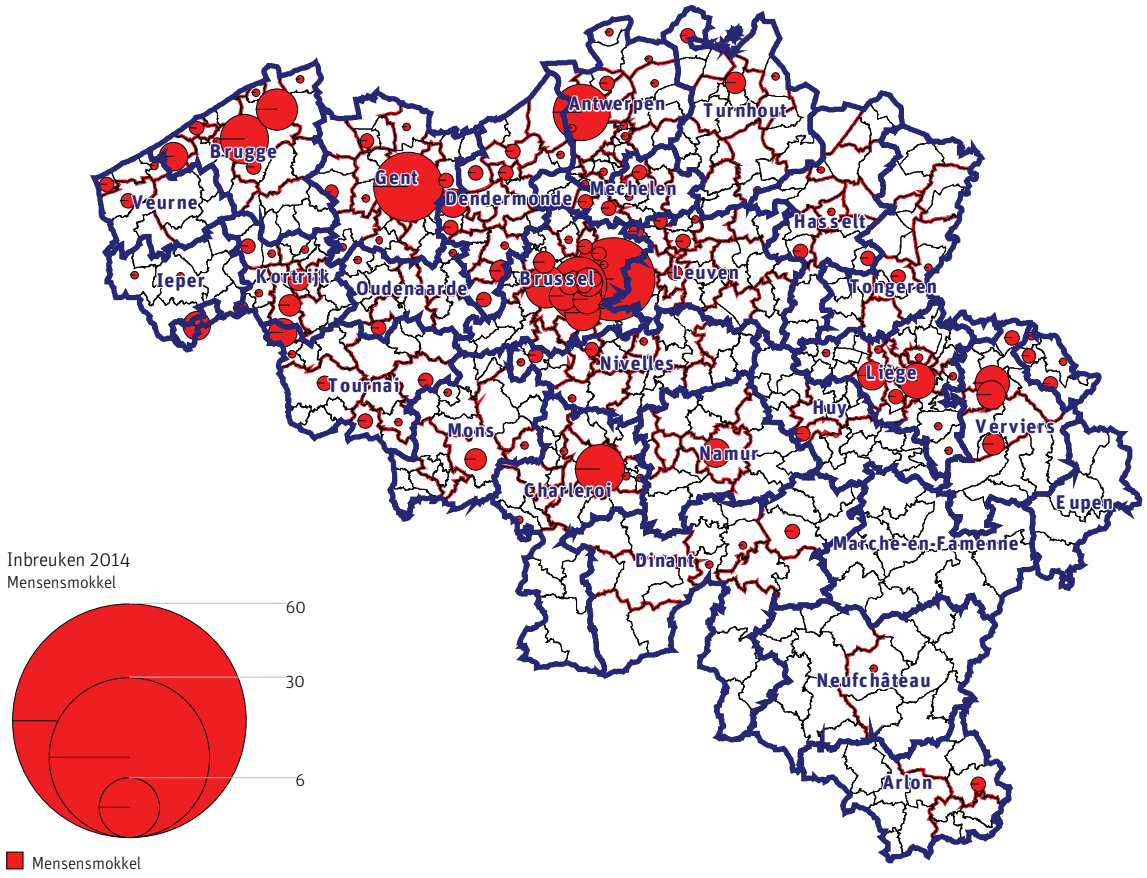
Op de koop toe registreren de arbeidsauditoraten de binnenkomende zaken niet systematisch, waardoor ook dat gegevensluik ontbreekt.

1.3. | Data over mensensmokkel

1.3.1. | Voorstelling van de data over mensensmokkel

De hiernavolgende kaart werkt met slechts één cijfer voor mensensmokkel. Dat omvat niet alleen de inbreuken mensensmokkel, maar ook hulp bij binnenkomst of instandhouding van onwettig verblijf (artikel 77 van de vreemdelingenwet) en zelfs de situaties waarin het illegaal verblijf werd vastgesteld in combinatie met een element van smokkel of uitbuiting ...

Figuur 2. Inbreuken mensensmokkel per gemeente (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Tabel 2. Evolutie van het aantal feiten van mensensmokkel volgens de syntaxis
(Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Jaar	Aantal
2011	268
2012	233
2013	597
2014	627

1.3.2. | Nabeschouwing bij de data over mensensmokkel

Ook de cijferevoluties inzake mensensmokkel zijn, net zoals voor mensenhandel, gebaseerd op de ANG-kaarten. Ze geven voornamelijk een beeld van het politie-optreden, maar bieden als zodanig geen kijk op de ontwikkeling van het fenomeen.

Er zijn meer gedetailleerde cijfers voorhanden in verband met de vaststellingen van inbreuken die verband houden met mensensmokkel. Tabel 3 geeft de evolutie van de cijfers voor de laatste drie jaar.

Tabel 3. Evolutie van de vaststellingen van inbreuken die verband houden met mensensmokkel (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Vaststellingen	Jaar		
	2012	2013	2014
# inbreuken Vreemdeling /hulp illegaal verblijf	274	260	194
# inbreuken Mensensmokkel	266	211	207
# onderscheppingen Vreemdelingen in onwettig verblijf	28.011	26.537	24.837

Interessante aanvullingen zijn mogelijk op basis van zeer recente antwoorden op parlementaire vragen inklimmingen op randparkings. De eerste aanvulling biedt cijfers over vaststellingen van inklimmingen, de tweede aanvulling biedt cijfers over vaststellingen naar aanleiding van aanhoudingen bij transitmigratie.

a) Inklimmingen op randparkings, enkele vaststellingen in West-Vlaanderen

De eerste aanvulling is gebaseerd op een parlementaire vraag[464] betreffende inklimmingen op randparkings. Uit dat antwoord, opgemaakt door de Directie van de operaties bestuurlijke politie (DAO) DAO/Mig van de Federale Politie, blijkt dat enkel in het arrondissement West-Vlaanderen de intercepties langs parkings van autosnelwegen worden bijgehouden. Daaruit blijkt dat het aantal vaststellingen met inklimming de laatste zeven jaar vrijwel constant stijgt.

Tabel 4 Intercepties bij inklimmingen door West-Vlaamse politiediensten (Bron, vragen en antwoorden, de Kamer)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Intercepties bij inklimming	111	154	166	246	310	309	367	375

Uit het stijgend aantal intercepties die de West-Vlaamse politiediensten deden van inklimmingen en het landelijk dalende aantal onderscheppingen in totaal, leiden we af dat het intercepterend politie-optreden relatief alsmaar sterker gericht werd op of geconfronteerd werd met het fenomeen van inklimming.

Het antwoord op de parlementaire vraag laat toe in detail te zien in welke maand de vaststellingen gebeurden, door welke politie-eenheid en op het grondgebied van welke gemeente. Maar omdat het tot nog toe bijna steeds onmogelijk bleek vaststellingen te koppelen aan personen, hernemen we hier alleen de gedetailleerde cijfers van de nationaliteiten.

464 Schriftelijke vraag nr. 314 van 21 april 2015, van Volksvertegenwoordiger Renate Hufkens, 2015, DO 2014201502660 voir het Bulletin van schriftelijke vragen en antwoorden, *Parl. St.*, Kamer, QRVA 54/027, 2 juni 2015, pp. 99-100, beschikbaar op: www.dekamers.be/QRVA/pdf/54/54K0027.pdf.

Tabel 5. Nationaliteiten van de personen die geïntercepteerd werden door West-Vlaamse politiediensten (Bron:Vragen en antwoorden, de Kamer)

Nationaliteit	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	TOTAAL
Iran	10	9	30	49	102	118	141	125	**584**
Syrië		2			7	16	88	76	**189**
Afghanistan	3	48	77	65	96	55	57	64	**465**
Pakistan	1			1		15	3	26	**46**
India	44	37	15		1	4	24	23	**148**
Irak	32	27	21	52	46	25	20	19	**242**
Eritrea	13	22	4	3	24		6	12	**84**
Albanië					2		8	6	**16**
Egypte					3	1	1	6	**11**
Sudan	1			14				5	**20**
Koeweit					3	1	2	4	**10**
Vietnam	2		9	55	6	43	5	2	**122**
Bangladesh		1				2	2	2	**7**
Turkije					8	16	2	1	**27**
Georgië				2				1	**3**
Oekraïne								1	**1**
Tunesië							1	1	**2**
Tsjaad								1	**1**
Onbekend	1		2		1				**4**
Wit-Rusland					2	1			**3**
Somalië							1		**1**
Servië-Montenegro		1							**1**
Palestina	2	7	5	3	7	11			**35**
Nigeria							2		**2**
Marokko			1		1				**2**
Libië						1			**1**
Libanon	1								**1**
Kosovo							2		**2**
Hongarije							1		**1**
Bulgarije							1		**1**
Algerije	1		2	2	1				**6**
TOTAAL	**111**	**154**	**166**	**246**	**310**	**309**	**367**	**375**	**2.038**

b) *Aanhoudingen bij transitmigratie, enkele landelijke vaststellingen*

Ook deze aanvulling is gebaseerd op een parlementaire vraag [465] betreffende inklimmingen op randparkings, maar biedt een antwoord dat veel ruimere informatie biedt, zowel geografisch als in termen van het soort vaststellingen bij transitmigratie.

Tabel 6. Aantallen personen die aangehouden werden naar aanleiding van transitmigratie, landelijk (Bron: Vragen en antwoorden, de Kamer)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (jan-april)
Oost-Vlaanderen	201	145	199	158	283	66
West-Vlaanderen	1.922	1.337	1.305	920	984	233
Antwerpen	32	57	60	47	59	46
Brussel	96	49	138	144	370	106
Vlaams-Brabant	20	18	41	14	41	14
Limburg	-	-	-	4	-	-
Namen	12	6	13	6	9	6
Luik	4	5	25	12	81	25
Luxemburg	13	6	13	4	15	4
Henegouwen	3	12	39	20	44	7
Waals-Brabant	0	0	0	0	5	0
Totaal	**2.373**	**1.635**	**1.833**	**1.329**	**1.891**	**515**

Het gaat om aantallen personen die zijn aangehouden naar aanleiding van transitmigratie, onder meer bij inklimming in vrachtwagens op randparkings, aantreffing op de parking of de omgeving, aantreffen tijdens acties gericht op transitmigratie.

465 Vraag nr. 116 van Volksvertegenwoordiger Renate Hufkens, van 21 april 2015, DO 2014201502661. Zie het Bulletin van schriftelijke vragen en antwoorden, *Parl. St.*, Kamer, QRVA 54/026, 26 mei 2015, pp. 192-195, beschikbaar via www.dekamer.be/QRVA/pdf/54/54K0026.pdf.

Tabel 7. Nationaliteiten van de personen die in België aangehouden werden naar aanleiding van transitmigratie (Bron, vragen en antwoorden, de Kamer)

Nationaliteit	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (jan-april)
Afghanistan	201	164	255	157	167	72
Albanië	8	53	105	151	155	78
Algerije	678	508	490	159	113	35
Angola	1	0	0	0		0
Armenië		0	0	0		0
Bangladesh	2	21	7	6		2
Bosnië		0	0	0		0
Bouthan		0	0	0		0
Bulgarije		0	0	0		0
Burkina Faso		0	0	0		0
Kameroen		0	2	0		0
China	6	1	4	0	4	5
Colombia			3	0		0
DR Congo	1	0	0	0		0
Egypte	2	20	4	6	9	1
Eritrea	34	52	49	89	236	18
Ethiopië	1	0	1	0	5	0
Georgië	2	0	1	0	1	0
Ghana		0	0	0		0
India	429	138	94	191	94	3
Onbepaald	11	4	8	10	9	2
Indonesië		4	0	0		0
Irak	181	70	58	30	37	41
Iran	235	267	302	229	290	73
Kosovo		0	1	4	4	3
Koeweit		14	5	5	23	3
Libanon	2	0	0	0	3	0
Liberia	1	0	0	0	0	0
Libië	8	18	10	10	10	0
Macedonië		0	0	0		0
Mali	2	2	0	0		0
Marokko	96	74	71	74	121	36
Mauritanië	4	2	1	0		0
Moldavië	3	0	0	0		0
Mongolië		0	0	0		0
Myanmar			1	1		0
Nepal		0	3	0		0
Nigeria		0	0	1		0
Pakistan	4	9	76	22	42	13
Palestina	204	78	48	15	11	3
Roemenië		0	0	0		0
Rusland		1	0	0		0
Servië		0	2	0		0
Somalië	15	24	0	6	8	2
Soedan	33	2	4	11	17	9
Sri Lanka	3	0	15	1	4	0
Syrië	2	13	74	123	483	99
Tanzania		4	2	0		0
Tunisië	44	43	21	8	23	2
Turkmenistan			1	0		0
Turkije		7	16	10	9	2
Ukraïne		0	4	1		0
Vietnam	160	42	95	9	13	13
Yemen		0	0	0		0
TOTAAL	2373	1635	1833	1329	1891	515

Tabel 8. Aantal beslissingen van de DVZ als reactie op de administratieve verslagen van de politie naar aanleiding van inklimming op randparkings (Bron: Vragen en antwoorden, de Kamer)

Jaar	Laten beschikken	BGV	Opsluiting
2010	1.212	844	317
2011	65	1.101	115
2012	64	1.377	106
2013	114	939	109
2014	249	1.240	130
2015 (jan-april)	54	162	58

Tabel 8 geeft het aantal door de DVZ genomen beslissingen (laten beschikken, bevel om het grondgebied te verlaten en vasthoudingen met het oog op verwijdering van het grondgebied) als reactie op de administratieve verslagen van de politie ontvangen naar aanleiding van inklimming op randparkings. Daarbij bestaat echter geen link tussen de gegevens van de arrestaties en die van de verwijderingen. Opvallend is dat globaal ongeveer één op de tien beslissingen leidt tot een opsluiting.

2. DATA VAN DE SOCIALE INSPECTIE-DIENSTEN

2.1. | Omschrijving

Controleacties gebeuren in het kader van de col 01/07, de ministeriële richtlijn van 14 december 2006 inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel, en worden doorgaans gevoerd door de Sociale Inspectie van de FOD Sociale Zekerheid en de politiediensten (Federale Politie of Lokale Politie) en soms ook door de Dienst Toezicht Sociale Wetten van de FOD Werk (TSW) in bepaalde sectoren (exotische restaurants, schoonmaakbedrijven, land- en tuinbouwbedrijven, confectieateliers, prostitutie)[466]. De controles zijn soms ook gericht op bepaalde plaatsen waar mensen worden tewerkgesteld (bouwplaatsen, schroothandel, bosbedrijven, marktplaatsen ...) waar de politie- of inspectiediensten informatie hebben gekregen over potentiële exploitatie (informatie van de arbeidsauditeur bijvoorbeeld).

De basis voor de data van de Sociale Inspectie is een cijferdocument met gegevens volgens vijf parameters: de landen waaruit de slachtoffers afkomstig zijn, de economische sectoren, de types van inbreuken, het aantal inbreuken en het aantal werknemers voor wie overtredingen zijn vastgesteld.

Die gegevens zijn het resultaat van de statistische verwerking van alle processen-verbaal: enerzijds pro justitia's verzonden aan de procureur des Konings en/of aan de arbeidsauditeur, anderzijds de strafrapporten gericht aan de arbeidsauditeur, aan de procureur of aan de onderzoeksrechter wanneer het onderzoek op verzoek van die laatste is gebeurd.

2.2. | Voorstelling van de data over mensenhandel

Tabel 9. Processen-verbaal voor inbreuken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting (Bron: SI, berekeningen Stéphane Leo SI)

	2010	2011	2012	2013	2014
Processen verbaal	34	33	38	29	37
Aantallen werknemers	120	46	123	69	48

In 2014 stelde de Sociale Inspectie 37 processen-verbaal op met vaststellingen van inbreuken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.[467] De statistische gegevens bieden geen informatie over het geslacht of de leeftijd van de slachtoffers, maar wel over hun nationaliteit en de sector waarin ze aan het werk waren. [468]

466 Zie: *Jaarverslag 2010, Toezicht Sociale Wetten*, hoofdstuk 8. De strijd tegen de Mensenhandel, www.werk.belgie.be.

467 37 processen-verbaal, waarvan 4 Pro justitia's, betreffende 5 werknemers en 33 strafrapporten, betreffende 43 werknemers.

468 NACE-BEL, Activiteitennomenclatuur, www.economie.fgov.be/nl/binaries/NL-NACE-BEL%202008%20met%20toelichtingen_tcm325-65642.pdf.

Tabel 10. Processen-verbaal mensenhandel 2014 (n = 37) volgens de economische sectoren waarop ze betrekking hebben, het aantal werknemers en de belangrijkste nationaliteiten van de werknemers (Bron: SI, berekeningen Stéphane Leo en Federaal Migratiecentrum)

Economische sector	Processen verbaal	Werknemers	Belangrijkste nationaliteiten werknemers ≥ 2
Kleinhandel	9	7	Marokko 5
Horeca	8	11	Egypte 5
Bouwnijverheid	7	9	Bulgarije/ China/Marokko/ Roemenië 2
Huishoudelijk werk	4	4	
Garages	2	2	
Groothandel	2	3	Marokko 3
Houtvesterij	1	8	Roemenië 8
Schoonmaak	1	1	
Andere	3	3	
Totaal	**37**	**48**	

Vaststellingen en tendensen

Opvallend zijn de negen processen-verbaal die de kleinhandel betreffen en het feit dat daarbij maar zeven werknemers zijn geregistreerd. Volgens de Sociale Inspectie gaat het wellicht om gevallen van verhindering van toezicht. In die gevallen wordt wel een pro justitia of een strafrapport opgesteld, maar kan men niet aangeven hoeveel werknemers slachtoffer waren.

Tabel 11. Werknemers ten aanzien waarvan mensenhandel werd vastgesteld in 2014 (n = 48), nationaliteiten en de belangrijkste sectoren van uitbuiting (Bron: SI, berekeningen Stéphane Leo en Federaal Migratiecentrum)

Nationaliteit	Werknemers	Sector van uitbuiting
Marokko	15	Kleinhandel 5 / Groothandel 3 / Bouw 2 / Horeca 2
Roemenië	12	Houtvesterij 8 / Bouw 2 / Horeca 2
Egypte	6	Horeca 5
Bulgarije	3	Bouw 2
China	2	Bouw 2
Algerije	1	
Saoudi-Arabië	1	
Armenië	1	
Bangladesh	1	
Benin	1	
Birma	1	
Kameroen	1	
Ghana	1	
Togo	1	

Vaststellingen en tendensen

In vergelijking met 2013 valt op dat het aantal sectoren waarbinnen vaststellingen mensenhandel gebeurden door de Sociale Inspectie is verminderd.

Bij de nationaliteiten wordt de tendens van de laatste jaren bevestigd: Marokkanen (15) en Roemenen (12) zijn opnieuw de twee belangrijkste nationaliteiten van de werknemers.

Nog in vergelijking met 2013, toen er 27 werknemers getroffen waren, ligt het aantal Roemeense werknemers fors lager (in 2013 was er één dossier in de vleesverwerkende nijverheidsector waarbij 17 werknemers betrokken waren). Toch is er ook nu opnieuw één proces-verbaal goed voor heel wat werknemers: het betreft acht Roemenen die slachtoffer werden van mensenhandel in de houtvesterij. De feiten vonden plaats in Wallonië, één slachtoffer bevindt zich in het slachtofferstatuut.

Ook de zes Egyptenaren vallen op en het feit dat vijf van hen in de horeca werden aangetroffen.

2.3. | Data van de Dienst Toezicht Sociale Wetten

Volgens de Dienst Toezicht Sociale Wetten gebeurden er geen vaststellingen mensenhandel in 2014.

2.4. | Nabeschouwing

Myria wil nogmaals de meerwaarde beklemtonen van een gezamenlijke rapportage, door álle Sociale Inspectiediensten, met focus op mensenhandel. Zeker zolang de arbeidsauditoraten de vervolgingen inzake mensenhandel niet systematisch registreren, is het onmogelijk om aan de hand van statistische informatie de evolutie te tonen van de aanpak van mensenhandel met economische uitbuiting als doel.

Het verdient ook aanbeveling dat de Sociale Inspectiediensten het geslacht en de leeftijdscategorie registreren van de slachtoffers/werknemers.

Het ontbreken van – gerapporteerde – vaststellingen mensenhandel door TSW doet wel vragen rijzen. TSW is bevoegd voor relatie werkgever en werknemer en is dus de inspectiedienst die de naleving van de sanctierichtlijn nakijkt. Bij die vaststellingen kunnen met name ook zaken van mensenhandel aan het licht gebracht worden.

3. DATA VAN DE PARKETTEN

3.1. | Omschrijving

De hiernavolgende gegevens zijn afkomstig van de statistische analisten van het College van Procureurs-generaal. Ze zijn een weergave van de informatie die op 10 januari 2015 bekend was over de zaken die in de loop van 2013 zijn binnengekomen bij de correctionele parketten.

Die gegevens hebben twee klassieke 'intrinsieke' beperkingen: het betreft uitsluitend zaken ten laste van meerderjarigen enerzijds en de gegevens van het parket van Eupen ontbreken anderzijds. Aan dat laatste komt volgend jaar verandering: op 1 april 2014 trad het nieuwe gerechtelijke landschap in werking, waardoor de voorstelling van de cijfers dit jaar voor de laatste keer gebeurt conform de oude gerechtelijke indeling in 28 gerechtelijke arrondissementen (en waarbij het parket van Eupen dus niet deelneemt aan de registratie).

Een belangrijker manco zijn de dossiers die door de arbeidsauditeurs worden afgehandeld. Hoewel de arbeidsauditoraten kunnen registreren in het REA/TPI-systeem, dat de basis vormt voor die datacollectie, gebeurt dat niet systematisch. Daarom ontbreken in de tabellen hierna de gegevens over zaken die zijn binnengekomen bij de auditoraten. Deze structurele onderrapportage is een belangrijke tekortkoming.

3.2. | Voorstelling van de data over mensenhandel

Tabel 12. Binnenkomende zaken bij de Parketten in 2010, 2011, 2012, 2013 en 2014, voor zaken mensenhandel, volgens ressort en uitbuitingsfinaliteit (Bron: College van procureurs-generaal, statistisch analisten)

MENSENHANDEL		37L: Seksuele uitbuiting (art. 33*quinquies* §1, 1°)	29E: Uitbuiting van de bedelarij (art. 433*quinquies* §1, 2°)	55D: Uitbuiting van werk (art. 433*quinquies* §1, 3°)	55E: Illegale wegname organen (art. 433*quinquies* §1, 4°)	55F: Doen plegen van misdrijven (art. 433*quinquies* §1,5°)	Totaal
ANTWERPEN	2010	49	0	31	0	2	**82**
	2011	31	2	41	0	3	**77**
	2012	27	0	28	0	4	**59**
	2013	26	1	38	0	2	**67**
	2014	26	2	26	1	1	**56**
BRUSSEL	2010	76	2	21	1	2	**102**
	2011	99	5	30	1	1	**136**
	2012	111	4	46	0	3	**164**
	2013	116	5	35	1	14	**171**
	2014	26	3	25	0	7	**61**
GENT	2010	29	1	39	0	4	**73**
	2011	15	1	42	0	0	**58**
	2012	28	1	35	0	3	**67**
	2013	22	2	52	0	6	**82**
	2014	38	3	30	0	1	**72**
LUIK	2010	17	2	22	0	10	**51**
	2011	21	0	25	0	4	**50**
	2012	16	2	32	1	2	**53**
	2013	22	4	43	0	15	**84**
	2014	14	6	25	0	7	**52**
BERGEN	2010	4	0	23	0	1	**28**
	2011	4	0	27	0	5	**36**
	2012	5	0	22	0	5	**32**
	2013	9	0	16	0	1	**26**
	2014	6	0	9	0	0	**15**
FEDERAAL PARKET	2010	0	0	0	0	1	**1**
	2011	0	0	0	0	1	**1**
	2012	3	0	1	1	1	**6**
	2013	1	0	0	0	1	**2**
	2014	1	0	0	0	1	**2**
TOTAAL	2010	175	5	136	1	20	**337**
	2011	170	8	165	1	14	**358**
	2012	190	7	164	2	18	**381**
	2013	196	12	184	1	39	**432**
	2014	111	14	115	1	17	**258**

Vaststellingen en tendensen

- 258 binnengekomen zaken is het laagste cijfer sinds 2008 en een vermindering met 40% sinds vorig jaar;
- De daling met 174 dossiers wordt voor 64% gerealiseerd in het ressort Brussel. Die spectaculaire daling is grotendeels te wijten aan het lage cijfer van zaken van seksuele uitbuiting (we moeten al tot 2008 teruggaan om nog zo'n laag cijfer aan te treffen);
- Het ressort Gent zet zich door als koploper zaken mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting én zaken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting;
- Binnen het ressort Gent, start het arrondissement Brugge de meeste dossiers mensenhandel op (27): drie meer dan in het arrondissement Gent zelf (24).

Opnieuw kan gerapporteerd worden over de voortgang en seponering van zaken mensenhandel. Er kan nu wel een eerste beeld geboden worden, volgens de stand van zaken op 10 januari 2015.

Tabel 13. Aantal seponeringen per 10 januari 2015 van zaken uit 2014 (Bron: College van procureurs-generaal, statistisch analisten)

Uitbuitings-finaliteit	Oppor-tuniteit	Technisch	Andere	Totaal
Mensenhandel met oogmerk seksuele uitbuiting	5	23	2	**30**
Mensenhandel met oogmerk uitbuiting van de bedelarij	2	3	0	**5**
Mensenhandel met oogmerk uitbuiting van werk	5	13	0	**15**
Mensenhandel met het oog op wegname van organen	0	1	0	**1**
Mensenhandel met oogmerk doen plegen van misdrijven	2	4	0	**6**

Onder technische redenen wordt onder meer begrepen 'onvoldoende bewijs', 'ongeïdentificeerde dader' of 'geen strafbare handeling'. Opportuniteitsredenen kunnen aangevoerd worden omdat er andere prioriteiten waren, omdat een onwettige toestand intussen werd geregulariseerd of omdat de gevolgen van de strafvervolging niet opwogen tegen de maatschappelijke verstoring.

3.3. | Nabeschouwing

We stellen vast dat nog nooit zo weinig zaken binnenkwamen bij de parketten als in 2014, terwijl het aantal slachtoffers die in diezelfde periode in het statuut stapten steeg. Vooral de daling in Brussel voor binnengekomen zaken mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting verdient bijzondere aandacht.

3.4. | Voorstelling van de data over mensensmokkel

Tabel 14. Binnenkomende zaken bij de Parketten in 2010, 2012 en 2014, voor zaken mensensmokkel en andere inbreuken, volgens ressort (Bron: College van procureurs-generaal, statistisch analisten)

MENSENSMOKKEL		55G (art. 77bis, 77ter, 77quater en 77*quinquies* Vreemdelingenwet)
ANTWERPEN	2010	21
	2012	36
	2014	18
BRUSSEL	2010	61
	2012	138
	2014	114
GENT	2010	228
	2012	129
	2014	177
LUIK	2010	13
	2012	13
	2014	5
BERGEN	2010	2
	2012	3
	2014	3
FEDERAAL PARKET	2010	0
	2012	4
	2014	0
TOTAAL	2010	325
	2012	323
	2014	317

Vaststellingen en tendensen

- het aantal binnengekomen zaken blijft relatief stabiel inzake mensensmokkel. Dat is deels door de vergelijkingspunten met 2010 en 2012. In 2011 (515) en 2008 (462) kwamen immers beduidend meer zaken binnen;
- Het ressort Gent staat afgetekend op kop voor de binnenkomende zaken mensensmokkel. Alleen in 2011 liet Gent eenmalig minder zaken mensensmokkel optekenen dan Brussel.
- Zie voor de achtergrond hierbij punt 1 over politionele data en de nabeschouwing daarbij.

4. DATA VAN DE DIENST VREEMDELINGENZAKEN

4.1. | Omschrijving van het data-onderdeel

De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) rapporteerde in het verleden in zijn activiteitenverslagen vrij uitgebreid over het optreden van zijn cel Minderjarigen/Slachtoffers van Mensenhandel (MINTEH). Die rapportage werd in 2015 ingrijpend ingeperkt. Vandaar dat de cel nu een specifieke rapportage voor Myria heeft opgesteld, voor de opmaak van het cijferonderdeel in dit jaarverslag.

In dit dataonderdeel bekijken we eerst de informatie over de slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel die in 2014 voor het eerst een document ontvingen. Vervolgens belichten we het totaal aantal verblijfsdocumenten dat in 2014 voor alle slachtoffers in procedure is afgeven. Wanneer er verzwarende omstandigheden zijn, kunnen ook slachtoffers mensensmokkel een verblijfsdocument ontvangen.

In een apart data-onderdeel belichten we de verblijfspositie van de slachtoffers die in 2008 in het statuut stapten.

4.2. | Voorstelling van de cijfers inzake slachtoffers mensenhandel

Tabel 15. Slachtoffers mensenhandel die in 2014 voor het eerst een verblijfsdocument ontvingen (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH, Lionel Brackman)

Jaar	Aantal
2009	107
2010	123
2011	129
2012	127
2013	116
2014	138

De cijfers van 2014 tonen het hoogste aantal slachtoffers mensenhandel van de laatste zes jaar. Onder 4.3. vindt u ook het cijfer voor slachtoffers van mensensmokkel die een verblijfsdocument ontvingen.

Vaststellingen en tendensen

- Sinds 2011 (15) neemt het aantal minderjarige slachtoffers van mensenhandel constant af;
- Het aantal mannen dat in het slachtofferstatuut stapte, lag nog nooit zo hoog, zowel in absolute cijfers (84) als procentueel (61%);
- De forse stijging van het aantal slachtoffers mensenhandel is bijna volledig toe te schrijven aan de toename van economische uitbuiting in de leeftijdsgroep 26-30;
- Het relatief aandeel van nieuwe slachtoffers van seksuele uitbuiting stijgt opnieuw, nadat 2013 het hoogste relatieve aandeel slachtoffers van economische uitbuiting ooit had laten zien;

Tabel 16. Slachtoffers mensenhandel die in 2014 een eerste verblijfsdocument ontvingen, volgens geslacht, leeftijd en uitbuitingsvorm (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH, Lionel Brackman)

Leeftijd	Seksuele uitbuiting			Economische uitbuiting			Andere uitbuitingsvormen			Totaal		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
-18	9	4	1	2	0	1	0	0	3	**11**	**4**	5
18-25	31	15	19	9	19	18	1	0	1	**41**	**34**	38
26-30	6	8	12	11	13	26	2	0	0	**19**	**21**	**38**
30	6	10	11	43	47	41	2	0	5	**51**	**57**	57
Totaal	**52**	**37**	**43**	**65**	**79**	**86**	**5**	**0**	**9**	**122**	**116**	**138**
Mannen	***5***	***1***	***5***	***55***	***67***	***74***	***4***	***0***	***5***	***64***	***68***	***84***
Vrouwen	***47***	***36***	***38***	***10***	***12***	***12***	***1***	***0***	***4***	***58***	***48***	***54***

Correctie t.o.v. de gedrukte versie

Tabel 17. Slachtoffers mensenhandel die in 2014 een eerste verblijfsdocument ontvingen, volgens nationaliteit en uitbuitingsvorm

(Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH, Lionel Brackman)

Nationalité	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	Andere	Totaal
Roemenië	9	22	8	**39**
Marokko	3	9	0	**12**
Bulgarije	4	5	0	**9**
Albanië	6	0	0	**6**
Algerije	1	5	0	**6**
Benin	0	6	0	**6**
Nigeria	4	2	0	**6**
Brazilië	2	3	0	**5**
Servië	0	5	0	**5**
China	2	2	0	**4**
India	1	3	0	**4**
Oekraine	3	1	0	**4**

Vaststellingen en tendensen

- Marokko en Roemenië waren in 2014 samen goed voor meer dan 50 slachtoffers. Ook in 2012 en 2013 waren ze al de belangrijkste herkomstlanden, met telkens meer dan 40 slachtoffers;
- Het aantal Roemeense slachtoffers is enorm hoog: nog nooit lag het aantal slachtoffers afkomstig uit één land zo hoog als de Roemenen in 2014;
- De acht Roemeense slachtoffers van andere uitbuitingsvormen zijn allen slachtoffer van uitbuiting van bedelarij;
- Met 54 slachtoffers maken EU-burgers net geen 40% uit van de nieuwe slachtoffers.
- Benin komt voor het eerst voor als herkomstland met meer dan vijf slachtoffers;

Tabel 18. Verblijfsdocumenten afgeleverd in 2011, 2012, 2013 en 2014 (Bron: DVZ)

	2011		2012		2013		2014		Totaal			
									2011	2012	2013	2014
	M	V	M	V	M	V	M	V	M&V	M&V	M&V	M&V
BGV 45 dagen (MH)	20	10	18	18	18	12	22	11	**30**	**36**	**30**	**33**
Immatriculatie-attest (IA)	73	47	70	73	69	48	86	53	**120**	**143**	**117**	**139**
Verlenging IA	1	11	4	8	8	7	6	5	**12**	**12**	**15**	**11**
Tijdelijk BIVR (MH)	45	27	61	45	62	38	57	28	**72**	**106**	**100**	**85**
Verlenging BIVR (MH)	282	180	285	158	293	168	300	150	**462**	**441**	**461**	**450**
Onbeperkt BIVR (MH)	31	20	15	20	25	21	16	17	**51**	**35**	**46**	**33**
Tijdelijk BIVR (Humanitair)	0	1	2	2	1	1	1	1	**1**	**4**	**2**	**2**
Verlenging BIVR (Humanitair)	14	33	17	34	10	21	14	17	**47**	**51**	**31**	**31**
Onbeperkt BIVR (Humanitair)	5	6	7	4	14	12	10	12	**11**	**11**	**26**	**22**
Bijlage 13 (BGV)	3	4	3	4	7	4	5	9	**7**	**7**	**11**	**14**
Verlenging Bijlage 13	0	1	0	0	0	0	0	0	**1**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**474**	**340**	**482**	**366**	**507**	**332**	**517**	**303**	**814**	**848**	**839**	**820**

Deze tabel is voorlopig het enige overzicht om een indicatie te geven van het aantal personen die zich in het statuut mensenhandel bevinden. Een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR), dat tijdelijk is en/of verlengd wordt, is steeds een BIVR voor een periode van zes maanden. Normaal ontvangen slachtoffers er dus twee per jaar zolang ze in het statuut zitten. De 450 verlengingen van een BIVR (MH), betreffen dus ongeveer 225 individuele slachtoffers.

Vaststellingen en tendensen

- De 820 beslissingen tot afgifte of verlenging van een verblijfstitel hebben zowel betrekking op de nieuwe slachtoffers van 2014, als die van vóór 2014, die zich in een fase van het statuut bevinden en tegenover wie één of meerdere beslissingen zijn genomen.
- Nog nooit lag het aandeel van de mannen zo hoog, met 63% van de verblijfsbeslissingen;
- Het aantal machtigingen tot verblijf voor onbepaalde duur, om humanitaire redenen, ligt opmerkelijk hoger dan de vorige jaren.
- Het aantal 'instapdocumenten' (bevelen om het grondgebied binnen de 45 dagen te verlaten en immatriculatieattesten) is terug toegenomen na de terugval in 2013.

4.3. | Voorstelling van de cijfers inzake slachtoffers mensensmokkel

Ook mensen die het slachtoffer zijn van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden kunnen een beroep doen op het slachtofferstatuut. Voor deze slachtoffers zal alleen een verblijfstitel worden afgeleverd wanneer er bijvoorbeeld geweld is gebruikt of wanneer ze minderjarig zijn.

Tabel 19. Slachtoffers mensensmokkel onder verzwarende omstadigheden die in 2014 een eerste verblijfsdocument ontvingen (Bron: Cel MINTEH, Lionel Brackman)

Jaar	Aantal
2009	17
2010	14
2011	20
2012	30
2013	13
2014	18

Het gaat om achttien slachtoffers in 2014 waarvan de helft van het mannelijke en de andere helft van vrouwelijke geslacht. Vijf van hen waren minderjarig, drie jongens en twee meisjes.

Dit zijn de voornaamste nationaliteiten:

- 4 uit Iran
- 3 uit Afghanistan
- 3 uit Pakistan
- 2 uit China en 2 waarvan de nationaliteit niet bepaald is
- 1 uit Congo (DR), 1 uit Ghana, 1 uit Ivoorkust, 1 uit Somalië

4.4. | Slachtoffers van 2008

Myria vroeg aan de cel MINTEH om na te gaan wat er verblijfsadministratief geworden is van de 171 slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel voor wie de DVZ in 2008 een eerste verblijfsdocument afleverde.

Tabel 20. Kenmerken, per 31 december 2008, van de slachtoffers mensenhandel voor wie in 2007 een eerste document is afgeleverd (Bron: DVZ, berekeningen Lionel Brackman, cel MINTEH)

Leeftijd	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	Uitbuiting bedelarij	Andere	Smokkel	Totaal
< 18	3	2	0	0	1	**6**
18-25	17	20	1	3	9	**50**
26-30	13	27	0	5	5	**50**
> 30	5	52	0	2	6	**65**
Totaal	**38**	**101**	**1**	**10**	**21**	**171**
Vrouwen	***35***	***40***	***0***	***9***	***5***	***89***
Mannen	***3***	***61***	***1***	***1***	***16***	***82***

Tabel 21. Administratieve situatie op 30 april 2015 van de 171 slachtoffers mensenhandel voor wie in 2008 een eerste verblijfsdocument is afgeleverd (Bron: DVZ, berekeningen Lionel Brackman, cel MINTEH [469])

	M	V	Totaal
Immatriculatieattest (Gezinshereniging)	0	1	**2**
Kaart A / Tijdelijk verblijf (Mensenhandelprocedure)	2	5	**7**
Kaart A / Tijdelijk verblijf (Regularisatieprocedure)	1	1	**2**
Kaart A / Tijdelijk verblijf (Gezinshereniging)	1	1	**2**
Kaart B / Definitief verblijf (Mensenhandelprocedure)	28	18	**46**
Kaart B / Definitief verblijf (Regularisatieprocedure)	7	9	**16**
Kaart B / Definitief verblijf (Asielprocedure)	1	0	**1**
Kaart E / Vestiging als EU-werknemer	2	3	**5**
Kaart F / Onbeperkte voorwaardelijk verblijf gezinshereniging	3	6	**9**
Identiteitskaart van Belg	8	6	**14**
TOTAAL WETTIG VERBLIJVENDEN	**53**	**50**	**103**
Geen elementen teruggevonden in het Rijksregister			**49**
Terugkeer			**17**
Repatriëring			**1**
Overlijden			**1**
TOTAAL NIET LANGER WETTIG VERBLIJVENDEN	**29**	**39**	**68**
TOTAAL	**82**	**89**	**171**

469 De kaarten in de linkerkolom van deze tabel zijn de elektronische identiteitskaarten A tot en met F. Zie: https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Pages/Elektronischevreemdelingenkaarten.aspx.

Vaststellingen en tendensen

Van de slachtoffers mensenhandel die in 2008 in het statuut stapten, verblijven midden 2015 nog 3 op de 5 personen wettig op het grondgebied, een meerderheid van hen met een verblijfsvergunning voor onbepaalde duur. Als we zien wat het aandeel is van de slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de populatie van 2008 (101 slachtoffers, goed voor 59%), dan valt op dat zij in 2015 relatief vaker een wettig verblijf hebben behouden dan andere slachtoffers. Twee op de drie slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting heeft zeven jaar later nog een wettig verblijf.

De slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van 2008 hebben zeven jaar later in minder dan de helft van de gevallen een wettige verblijfsstatus behouden of bekomen. Van 49 personen, van de personen die niet langer in het rijksregister zijn ingeschreven, verkeert de DVZ volstrekt in het ongewisse.

De opvallendste vaststelling voor de slachtoffers van 2008 blijkt uit de volgende tabel. In maar liefst 90 van de 171 gevallen werd de procedure beëindigd alvorens een verblijfsvergunning in België was verzekerd.

Tabel 22. Redenen voor de stopzetting van de procedure mensenhandel voor de slachtoffers van 2008 (Bron: DVZ, berekeningen Lionel Brackman, cel MINTEH)

Uitbuitings-finaliteit	Parket	Centrum	Terugkeer/ overlijden/....	Totaal
Seksuele uitbuiting	14	8	6	**28**
Economische uitbuiting	19	7	17	**43**
Bedelarij	0	0	1	**1**
Andere	3	3	1	**7**
Mensen-smokkel	8	1	2	**11**
Totaal	**44**	**19**	**27**	**90**

Bij stopzettingen door het parket, meldt het parket de DVZ dat het de persoon niet langer beschouwt als een slachtoffer mensenhandel. Bij stopzettingen door een centrum, meldt een van de gespecialiseerde centra de DVZ de stopzetting van de begeleiding, bijvoorbeeld wegens terugkeer, niet-naleving van de begeleidingsvoorwaarden, verdwijning ...

Lang niet alle stopzettingen hebben ertoe geleid dat deze personen het land verlieten. Zoals blijkt uit tabel 21 ontving een belangrijke fractie een verblijfsstatus op andere gronden.

4.5. | Bijkomende Informatie: Stilstaan bij cijfers over minderjarige slachtoffers mensenhandel

Tabel 23. Minderjarige slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel, volgens leeftijd, uitbuitingsvorm en naargelang ze begeleid zijn of niet (Bron: DVZ, berekeningen Lionel Brackman, cel MINTEH)

Uitbuitings-finaliteit / situatie	<14 jaar	15 jaar	16 jaar	Totaal
Economisch				**1**
niet begeleid		1		
Bedelarij				**2**
begeleid	1			
niet begeleid			1	
Prostitutie				**1**
begeleid	1			
Andere				**1**
niet begeleid			1	
Smokkel				**5**
begeleid	4			
niet begeleid			1	
Totaal	**6**	**1**	**3**	**10**

Tabel 24. Minderjarige niet-begeleide slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel, volgens uitbuitingsfinaliteit, leeftijd en nationaliteit (Bron: DVZ, berekeningen Lionel Brackman, cel MINTEH)

Nationalité / finalité d'exploitation	V		M	TOTAAL
	15 jaar	16 jaar	16 jaar	
China				
Smokkel			1	**1**
Congo (DR)				
Economische uitbuiting	1			**1**
Kroatië				
Diverse		1		**1**
Roemanië				
Bedelarij		1		**1**
Totaal	**1**	**2**	**1**	**4**

De jonge Roemeen keerde inmiddels vrijwillig terug, de drie andere niet-begeleide minderjarige slachtoffers bevonden zich in mei 2015 nog in het statuut.

5. DATA VAN DE GESPECIALISEERDE CENTRA VOOR SLACHTOFFERS

5.1. | Omschrijving

We rapporteren hier de cijfers van de slachtoffers voor wie de gespecialiseerde centra in de loop van 2014 een eerste begeleiding hebben opgestart. De cijfers over die nieuwe begeleidingen beantwoorden aan de typologie die in de rondzendbrief van 26 september 2008 is voorzien.[470] Zodra de eerste fase (reflectieperiode) is opgestart, en dus een bevel om het grondgebied te verlaten is afgeleverd, is er sprake van een begeleiding. De vorm van de psychosociale en juridisch-administratieve begeleiding verschilt van centrum tot centrum.

In dit jaarverslag vindt u alleen geïntegreerde tabellen, één voor mensenhandel en één voor mensensmokkel, die zowel de leeftijd, het geslacht, de nationaliteit en de uitbuitingsvorm weergeven. Elk van de gespecialiseerde centra heeft daartoe de nodige cijfers aangeleverd, die Myria telkens in één tabel heeft verwerkt.

Tabel 25 en Tabel 26 leveren geen inzicht in de volledige begeleidingsactiviteit en opvangcapaciteit van de centra. Zo blijft de duur van de begeleiding, een erg belangrijke indicator, onbesproken omdat hij beter en meer terecht aan bod komt in een afzonderlijke beschrijving en analyse. De cijfers van de DVZ over de verlenging van documenten, in het kader van de mensenhandelprocedure, zijn wel een mogelijke indicator waarvan de evolutie van 2011 tot 2014 in Tabel 28 is terug te vinden.

Een rapportage over en analyse van de meldingen van personen voor wie geen begeleiding is opgestart, is binnen het bestek van dit verslag niet mogelijk, hoewel dat zeker relevant zou zijn voor de kennis van en het beleid rond mensenhandel en uitbuiting. De behandeling van alle aanmeldingen is een belangrijke verantwoordelijkheid voor de centra en betekent een grote werklast. Voor meer informatie nodigen we u uit om hun jaarverslagen te raadplegen.

470 Zie: rondzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

Het Belgisch systeem vormt een gesloten systeem. De cijfers van de opgestarte begeleidingen door de gespecialiseerde centra en de afgegeven verblijfsdocumenten (DVZ) weerspiegelen daardoor logischerwijze die van de DVZ, zoals Tabel 22 illustreert.

Tabel 25. Nieuwe begeleidingen opgestart door de gespecialiseerde centra voor slachtoffers mensenhandel én mensensmokkel, 2006-2014
(Bron: jaarverslagen Mensenhandel en mensensmokkel, Centrum)

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
172	179	196	158	141	153	174	148	172

5.2. | Voorstelling van de data slachtoffers mensenhandel

Tabel 26. Nieuwe begeleidingen opgestart door de gespecialiseerde centra, uitsluitend voor slachtoffers mensenhandel (Bron: jaarverslagen Mensenhandel en mensensmokkel, Centrum)

2010	2011	2012	2013	2014
130	133	143	133	156

Correctie t.o.v gedrukte versie

Tabel 27. Nieuwe begeleidingen opgestart in 2014 voor slachtoffers van mensenhandel, volgens uitbuitingsvorm, geslacht en leeftijdsgroep (Bron: gespecialiseerde centra, bewerking Centrum)

Nationaliteit	Seksueel				Bedelarij				Economisch				Criminaliteit				TOTAAL
	Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		
	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	
Roemenië	0	8	0	2	2	1	1	7	0	1	0	24	0	0	0	0	**46**
Marokko	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	15	0	0	0	0	**17**
Bulgarije	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0	0	**8**
Albanië	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**6**
Benin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	**6**
Algerije	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	**5**
België	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	**5**
Brazilië	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	**5**
Pakistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	**5**
Servië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	**5**
China	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	**4**
Congo	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	0	**4**
Dom. Rep.	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**4**
Nigeria	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	**4**
Hongarije	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
India	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**3**
Kameroen	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	**3**
Oekraïne	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Burkina Faso	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Egypte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Ghana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Iran	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Ivoorkust	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Kroatië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	**2**
Polen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Tunesië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	**2**
Filippijnen	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Rusland	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Slowakije	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Syrië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	**1**
SUBTOTAAL	**0**	**44**	**0**	**4**	**2**	**1**	**1**	**7**	**1**	**9**	**2**	**84**	**1**	**0**	**0**	**0**	
TOTAAL	**44**		**4**		**3**		**8**		**10**		**86**		**1**		**0**		**156**

Tabel 28. Evolutie van de nationaliteiten van de slachtoffers mensenhandel die de laatste vier jaar in de top vijf van de cijfers van de gespecialiseerde centra voorkomen (Bron: gespecialiseerde centra, bewerking Centrum)

Nationaliteit	2011	2012	2013	2014
Roemenië	22	24	24	46
Marokko	25	19	25	17
Bulgarije	11	10	3	8
Albanië	3	5	4	6
Benin	0	0	0	6
India	10	3	2	3
Nigeria	8	17	7	4
Tunesië	3	6	6	2

Vaststellingen en tendensen

- Roemenen vormen de grootste nationale groep ooit voor wie begeleiding werd opgestart (46 personen);
- Met 17 Marokkanen zien we voor het eerst een kleine, nauwelijks significante daling voor die nationaliteit;
- Met zes slachtoffers zien we Benin voor het eerst opduiken in de slachtoffercijfers;
- Voor het eerst zijn er vijf Belgen onder de slachtoffers waarvoor de centra een begeleiding opstartten, van wie vier meerderjarige vrouwen die seksueel uitgebuit werden.

5.3. | Voorstelling van de data slachtoffers mensensmokkel

Tabel 29. Nieuwe begeleidingen opgestart door de gespecialiseerde centra, uitsluitend voor slachtoffers mensensmokkel (Bron: gespecialiseerde centra, bewerking Centrum)

2010	2011	2012	2013	2014
11	20	31	15	16

6. DATA VAN JUSTITIE

6.1. | Omschrijving

Op verzoek van Myria heeft de Dienst Strafrechtelijk Beleid informatie aangeleverd over de veroordelingen voor mensenhandel en mensensmokkel

De statistieken zijn opgemaakt aan de hand van gegevens uit het Centraal Strafregister. Daarin staan de beslissingen ingeschreven die kracht van gewijsde hebben; ze zijn door de griffies van de hoven en rechtbanken aan het Strafregister overgemaakt. Die inschrijvingen gebeuren nog manueel (terwijl politie en parketten hun data geautomatiseerd verwerken). Vandaar dat de cijfers blijvend geactualiseerd worden. Concreet betekent dit dat we hier geüpdatete cijfers voorstellen voor 2011, 2012 en 2013 en nieuwe cijfers voor 2014.

De aangeleverde gegevens omvatten de volgende bijkomende informatie over de veroordelingen: de verzwarende omstandigheden vastgesteld bij elke veroordeling, het type en het aantal straffen uitgesproken bij elke veroordeling, en de uitbuitingsvorm voor een aantal veroordelingen uit 2014.

6.2. | Voorstelling van de data veroordelingen mensenhandel

De cijfers die hier worden voorgesteld zijn een weergave van het aantal definitieve veroordelingen, dus veroordelingen waartegen geen beroep meer mogelijk is. Eén veroordeling heeft derhalve betrekking op één persoon die veroordeeld is voor onder meer feiten van mensenhandel. De uitbuitingsvormen worden daarbij onvoldoende goed geregistreerd om ze in het kader van deze rapportage kenbaar te maken.

Tabel 30. Veroordelingen voor mensenhandel

(Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid, volgens vaststelling van juni 2015)

Jaar	Veroordelingen
2011	81
2012	82
2013	90
2014	84

Tabel 31. Verzwarende omstandigheden bij de 84 veroordelingen die uitgesproken zijn in 2014 voor feiten van mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

Type verzwarende omstandigheden	Aantal
door gebruik van frauduleuze praktijken, geweld, bedreigingen of elke vorm van geweld	37
door misbruik van in het bijzonder kwetsbare situaties waarin het slachtoffer zich bevindt	31
zodra een dergelijke activiteit een gewoonte vormt	30
zodra ze een daad van deelname aan een hoofd- of nevenactiviteit van een vereniging, en dat de schuldige al dan niet in de hoedanigheid van leider is	16
de inbreuk bestaat uit een daad van deelname aan een hoofd-of nevenactiviteit van een criminele organisatie	13
het slachtoffer is minderjarig	12
door een persoon die gezag uitoefent op het slachtoffer, of door een persoon die misbruik gemaakt heeft van het gezag of de faciliteiten die hem zijn functies toekennen	5
Totaal	**144**

Tabel 32. Straffen uitgesproken bij de 84 veroordelingen die uitgesproken zijn in 2014 voor feiten van mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

Beslissing	Aantal
Gevangenisstraf	75
Gevangenisstraf met uitstel	43
Geldboete	81
Geldboete met uitstel	29
Verbeurdverklaring	52
Ontzetting uit rechten	65
Beroepsverbod	2
Werkstraf	3
Schuldverklaring	1

Tabel 33. Belangrijkste nationaliteiten (A) en geslacht (B) van de 84 veroordeelden voor mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

A		B	
Nationaliteit	**Aantal**	**Geslacht**	**Aantal**
Belg	22	**V**	15
Roemeen	12	**M**	64
Hongaar	9	**Niet vermeld**	5
Bulgaar	5	**Totaal**	**84**
Albanees	4		
Thai	4		
Afghaan	2		
Duitser	2		
Fransman	2		
Irakees	2		
Andere	20		

6.3. | Voorstelling van de veroordelingen voor mensensmokkel

De data die hier worden voorgesteld zijn veel beperkter dan die inzake mensenhandel doordat er bij de registratie nog vergissingen gebeuren bij het aanduiden van de toepasselijke artikels uit het strafwetboek.

Er is sprake van minimum 45 definitieve veroordelingen voor mensensmokkel in 2014.

6.4. | Nabeschouwing bij dit data-onderdeel

De belangrijkste tekortkomingen liggen in de gebrekkige registratie van de uitbuitingsvormen bij mensenhandel enerzijds en de onnauwkeurige registratie bij feiten van mensensmokkel.

BESLUIT

Bij meerdere data-onderdelen is er dit jaar een vooruitgang geboekt op vlak van de doelgerichtheid en de volledigheid van de informatie.

Tegelijk heeft de Interdepartementale Coördinatiecel geen initiatieven meer genomen om de data-productie te coördineren of onderlinge afstemming tussen de actoren mogelijk te maken, al was het maar voor de rapportage aan de Europese instellingen.

Daarom roept Myria de cel op om een aanzet te geven tot de coördinatie, doelgerichtheid en verbetering van de data-productie inzake het fenomeen van mensenhandel en mensensmokkel en van het optreden van de overheden en alle betrokken actoren.

Deel 4
Aanbevelingen

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL

1.1. | Mensenhandel moet prioriteit blijven op álle niveaus

Bestemmelingen: magistratuur, politie, Minister van Justitie, Minister van Binnenlandse zaken, burgemeesters, Federaal Parlement, Interdepartementale Coördinatie Cel

Myria drukt erop dat de strijd tegen mensenhandel op het beleidsniveau en het terrein, bij de magistraten en de eerstelijnsdiensten, een absolute prioriteit moet blijven.

De hervorming van de gerechtelijke arrondissementen kan erg positief uitpakken in de strijd tegen netwerken van mensenhandel en -smokkel. Daarom is het noodzakelijk dat de verschillende lokale politiediensten nauw met de gecentraliseerde federale politie-eenheid en de bevoegde referentiemagistraat mensenhandel samenwerken want de lokale politie vormen hun oren en ogen. Op sommige plaatsen durft deze aandacht te verzwakken. Het is essentieel voor een succesvolle arrondissementshervorming dat mensenhandel ook een prioriteit blijft bij de lokale politie van de steden en dat die nauw samenwerkt met de federale politie.

Op het politieke beleidsniveau mag de aandacht voor de strijd tegen mensenhandel ook niet verzwakken. Er mag niet de verkeerde illusie ontstaan dat omwille van enkele successen de strijd tegen mensenhandel in België gestreden zou zijn, wat tot een politieke houding van nonchalance kan leiden en de aandacht doen verslappen. België is een voorbeeldland op het vlak van de strijd tegen mensenhandel en moet dat ook blijven.

1.2. | Slachtofferstatuut aanpassen aan de praktijk

Bestemmelingen: Interdepartementale Cel, gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel

Het Belgische slachtoffersysteem heeft nood aan een pragmatische en stapsgewijze verfijning zonder te raken aan zijn fundamentele basisprincipes. Het slachtofferstatuut heeft onvoldoende aandacht voor de specifieke problemen en noden van verschillende slachtofferprofielen en moet ook toegespitst worden op hun behoeften.

De loverboyslachtoffers zitten in een emotionele afhankelijkheidspositie en hebben soms behoefte aan een specifieke opvang die permanentie vereist waarvoor de gespecialiseerde opvangcentra mensenhandel momenteel te weinig middelen hebben. Daarnaast hebben we vastgesteld dat loverboyslachtoffers soms doelbewust gedrogeerd worden door hun pooiers om ze in een volledige fysieke en psychische afhankelijkheidspositie te brengen. Dergelijke slachtoffers die drugsverslaafd gemaakt zijn, hebben nood aan gespecialiseerde begeleidingsprogramma's. Onder hen zitten ook verschillende Belgische slachtoffers waarvoor de begeleidingsvoorwaarden van het slachtofferstatuut mensenhandel minder toepasbaar zijn. Een Belgisch loverboyslachtoffer wordt op het terrein minder snel gepercipieerd als een slachtoffer van mensenhandel.

Voor slachtoffers uit EU-landen heeft het slachtofferstatuut dikwijls niet veel relevantie meer voor hun verblijf. De andere voordelen van het statuut, zoals juridische en eventueel medische of psychologische ondersteuning, worden hen bovendien soms onvoldoende benadrukt. Daarom zijn ze niet altijd meer geïnteresseerd in het statuut. Deze slachtoffers, die zich misbruikt voelen en zo snel mogelijk huiswaarts wensen te vertrekken, kunnen nochtans nood hebben aan juridische begeleiding om een financiële compensatie te verkrijgen. Er kan hen een advocaat toegewezen worden die hier hun belangen blijft behartigen. Daarvoor is het wel noodzakelijk dat het slachtoffer gedurende het verloop van het onderzoek en het proces rechtstreeks of via het gespecialiseerd slachtoffercentrum mensenhandel contact blijft houden met de advocaat. In de praktijk is dat niet altijd gemakkelijk realiseerbaar.

Andere slachtoffers zijn te bang om in het slachtofferstatuut mensenhandel te stappen en weigeren relevante verklaringen af te leggen. Sommige magistraten pleiten ervoor om voor die kwetsbare doelgroepen toch de mogelijke toegang tot het slachtofferstatuut te openen. De referentiemagistraat die de feiten uit het dossier kent, is dan de aangewezen persoon om die beslissing te nemen in overleg met de andere actoren. Die mogelijkheid moet in het slachtofferstatuut uitgewerkt worden.

Daarnaast moet onderzocht worden in welke mate de bereikbaarheid van de centra kan geoptimaliseerd worden bij slachtofferintercepties op plaatsen die ver afgelegen liggen van de gespecialiseerde opvangcentra. Sommige magistraten opperden daarom het idee om een soort mobiel team van medewerkers van de centra op te richten voor de begeleiding van de slachtoffers die zich ver van een van de drie centra bevinden. Dat vereist een grote versterking van de middelen van de centra.

Myria vraagt de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel het slachtofferstatuut mensenhandel in het kader van de herziening van de multidisciplinaire omzendbrief uit 2008[471] aan te passen en een aanbod te ontwikkelen dat beter is afgestemd op de noden van de verschillende slachtoffergroepen op vlak van bescherming, begeleiding en schadeloosstelling.

Hiervoor moeten de centra meer middelen krijgen die functioneel worden toegekend. Een efficiënte samenwerking met andere gespecialiseerde diensten, zoals begeleiding van verslaafden, dringt zich eveneens op.

In dit verband verheugt Myria zich erover dat de staatssecretaris voor Gelijke Kansen extra middelen heeft toegekend aan de centra. Deze inspanningen mogen worden onderstreept, ook al zijn ze nog onvoldoende voor een structurele financiering.

471 Omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, *B.S.*, 31 oktober 2008.

1.3. | Sensibilisering van de sector van de jeugdbescherming en het onderwijs

Bestemmelingen: Gemeenschappen, Interdepartementale Coördinatiecel

De gemeenschappen maken sinds 2014 deel uit van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel. Myria vraagt dat op het niveau van de gemeenschappen de sector van de jeugdzorg gesensibiliseerd wordt voor de indicatoren van mensenhandel. In de strijd tegen de loverboys ontbreekt deze schakel volledig. Daarbij mogen de jeugdige slachtoffers absoluut niet opnieuw tot slachtoffer gemaakt worden door hen te beschuldigen of te stigmatiseren voor afwijkend gedrag. Zo'n aanpak zou trouwens volledig contraproductief werken.

Myria juicht toe dat er in scholen door verschillende instanties en actoren sensibiliseringscampagnes worden gevoerd rond loverboys, gedwongen en kindhuwelijken.

1.4. | Sensibilisering jeugdbrigades politie en jeugdmagistraten van het parket rond de indicatoren mensenhandel

Bestemmelingen: lokale politie, jeugdmagistraten, Minister van Justitie, College van de Procureurs-generaal

Myria vraagt een sensibilisering van de jeugdbrigades van de lokale politie en de jeugdmagistraten van het parket.

De jeugdbrigades van de lokale politie zijn weinig vertrouwd met de indicatoren van mensenhandel, in het bijzonder in dossiers met loverboys. Daardoor zijn ze niet altijd geneigd om minderjarige slachtoffers van zedenfeiten als

mogelijke slachtoffers van mensenhandel te beschouwen. Soms dreigen deze minderjarige slachtoffers als zogenaamd probleemkind zelfs gestigmatiseerd te worden en worden zij zelf verantwoordelijk gesteld voor de schending van zedenfeiten. De fout wordt dus bij hen gelegd.

Ook bij de jeugdmagistraten van het parket werd een gebrekkige kennis vastgesteld van de indicatoren en van het slachtofferstatuut mensenhandel. Het beleid heeft hier zijn lessen uit getrokken en een belangrijke nieuwe maatregel getroffen. Volgens de nieuwe COL[472] moeten de jeugdmagistraten en de referentiemagistraten mensenhandel beter samenwerken bij het detecteren en beschermen van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Positief is dat het jeugdparket in de toekomst systematisch wordt uitgenodigd op de coördinatievergaderingen rond mensenhandel binnen het gerechtelijke arrondissement.

1.5. | Sensibilisering rond kindhuwelijken en gedwongen huwelijken

Bestemmelingen: Gemeenschappen, Minister van Justitie, Minister van Binnenlandse Zaken

Over het fenomeen van gedwongen huwelijken en kindhuwelijken is weinig bekend en het is ook moeilijk kwantificeerbaar. Koppels en gezinnen worden er tot in het meest intieme door geraakt. Gedwongen huwelijken spelen zich immers in een privésfeer af en slachtoffers zijn niet erg happig om de feiten bij de overheden aan te geven. Verder blijkt ook dat de hulpverlening bij de Roma-gemeenschap, waar huwelijken op jonge leeftijd frequent zijn, ontoereikend is. Bovendien worden de traditionele huwelijksgewoonten binnen bepaalde Roma-gemeenschappen soms door bepaalde families of criminele groepen misbruikt om jonge meisjes uit te buiten, met name voor huishoudelijk werk of om hen te verplichten diefstallen te plegen.

Professionelen op het terrein blijken ook niet altijd gesensibiliseerd of over de nodige middelen te beschikken om potentiële gevallen van gedwongen huwelijken op te sporen.

Daarom beveelt Myria, naar het voorbeeld van andere instanties, aan verder werk te maken van sensibilisering, ontwikkeling van vaardigheden en opleidingen voor de beroepscategorieën die met dat soort situaties worden geconfronteerd (politieagenten, magistraten, ambtenaren van de burgerlijke stand, leerkrachten). Bovendien moeten ook de uitwisseling van informatie en samenwerkingsmodaliteiten binnen de verschillende afdelingen van eenzelfde parket (jeugd, intrafamiliaal geweld, mensenhandel) worden aangemoedigd. Op die manier moet desgevallend de link worden gelegd tussen een vermoeden van uithuwelijking op jonge leeftijd of gedwongen huwelijk en een potentieel geval van mensenhandel.

Voor de Roma-gemeenschappen tenslotte moeten specifieke acties worden ondernomen, zoals het inschakelen van interculturele bemiddelaars bijvoorbeeld. Een nuttig initiatief kan het organiseren van sensibiliseringscampagnes zijn, die specifiek op die gemeenschappen zijn gericht.

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL

We wijzen erop dat Myria in zijn laatste rapporten rond migratie en grondrechten systematisch benadrukt dat werken aan veilige en legale migratieroutes manifest een deel van de oplossing is om het fenomeen van mensensmokkel bestrijden.

2.1. | Nood aan regeringsactieplan in de strijd tegen mensensmokkel

Bestemmelingen: Interdepartementale Coördinatiecel

Er bestaat geen apart uitgewerkt regeringsactieplan in de strijd tegen mensensmokkel. België voert als transitmigratieland een actieve strijd tegen de mensensmokkel waarbij het focust op het aanpakken van

472 COL 01/2015 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel.

de smokkelaars. Myria vraagt dat de Interdepartementale Cel het initiatief neemt om een regeringsactieplan voor de strijd tegen mensensmokkel te ontwikkelen zodat een aantal aandachtspunten op een uniforme wijze kunnen aangepakt worden. Op internationaal niveau zal dit trouwens het Belgische beleid inzake mensensmokkel beter in kaart brengen en positioneren.

2.2. | Financiële bestrijding op (inter)nationaal niveau werkt

Bestemmelingen: Interdepartementale Coördinatiecel

Centraal in dit nieuwe Belgische regeringsactieplan in de strijd tegen mensensmokkel zou een internationale financiële ketenaanpak moeten staan. Een goede internationale samenwerking én een uitgebreid financieel onderzoek zijn de meest effectieve manieren om de smokkelnetwerken te treffen en financiële droog te leggen. Hierin moeten alle schakels hun rol spelen. Indien een schakel ontbreekt of faalt, dan breekt de ketting. Zo zorgen de smokkelaars er in de praktijk voor dat hun criminele opbrengsten veilig overgedragen en ondergebracht worden in hun thuislanden. De EU moet trachten zo veel mogelijk akkoorden te sluiten met de herkomstlanden van buiten de EU over de inbeslagname van criminele gelden. Binnen de EU zelf moeten de lidstaten beter samenwerken als een EU-lidstaat een inbeslagname of verbeurdverklaring vraagt aan een andere lidstaat. Myria is ervan overtuigd dat een dergelijke internationale financiële ketenaanpak voor het EU-actieplan wel effect zou sorteren.

2.3. | Gezinssmokkel vraagt speciale aandacht

Bestemmelingen: Interdepartementale Coördinatiecel, Staatssecretaris van asiel en migratie

Daarnaast moet er meer aandacht ontstaan voor de problematiek van gezinssmokkel. In de mensensmokkeldossiers stellen we vast dat er geregeld families met kleine kinderen in koelwagens gesmokkeld worden. Deze slachtoffergroep krijgt weinig aandacht van de beleidsmakers en actoren. Nochtans is het een zeer kwetsbare groep die omwille van hun precaire situatie extra risico's moet ondergaan en de nodige bescherming verdient. Myria vraagt dat er op nationaal en internationaal niveau een debat gelanceerd en gevoerd wordt om meer aandacht te vragen voor de noden en de kwetsbaarheid van deze specifieke groep van smokkelslachtoffers.

COLOFON

Schakels verbinden, jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015
Brussel, oktober 2015

Uitgever en auteur:
Myria
Koningsstraat 138, 1000 Brussel
T: 02 212 30 00
F: 02 212 30 30
myria@myria.be
www.myria.be

Redactie: Stef Janssens, Patricia Le Cocq, François De Smet, Koen Dewulf, Petra Baeyens; met hulp voor het nalezen van Alexandra Büchler, Kaat De Vis, Julie Lejeune, Joke Swankaert en Tom Vanhoren.
Externe bijdragen: Johan Vangenechten (Minor-Ndako), Irina Ionela Din (nationaal agentschap tegen mensenhandel van Roemenië), Frank Demeester (substituut van de procureur des Konings, parket van West-Vlaanderen)
Vertaling: Alphavit
Grafisch ontwerp en opmaak: Studiorama
Drukwerk: Bulckens
Verantwoordelijke uitgever: François De Smet
Met dank aan: Myria wil zijn partners danken om ons essentiële cijfergegevens voor dit verslag te bezorgen. Myria bedankt ook zeker de leden van zijn raad van bestuur en de gespecialiseerde centra PAG-ASA, Payoke en Sürya voor het nalezen en becommentariëren van de teksten. We hebben de opmerkingen zorgvuldig onderzocht en we hebben er bij de finale redactie zo veel mogelijk rekening mee gehouden. Bedankt ook aan Naomi Sluijs et Cécile Balty voor hun waardevol naleeswerk.

Ce rapport est aussi disponible en français.

Dit verslag is ook digitaal beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

Myria juicht de verspreiding van kennis toe, maar dringt aan op respect voor de samenstellers en auteurs van alle bijdragen in deze publicatie. Gebruik van teksten en van de tabellen en figuren uit deze publicatie als informatiebron is enkel toegestaan met vermelding van de auteur en de bron. De gehele of gedeeltelijke reproductie, verkoop, publicatie, aanpassing van de teksten, foto's, tekeningen of andere auteursrechtelijk beschermde elementen in deze publicatie is niet toegelaten zonder de voorafgaande schriftelijke toelating van Myria. Neem contact op met Myria voor gebruik van het beeldmateriaal.

Deze publicatie is gedrukt op FSC-papier Mix Crédit CU-COC-812048.

Myria
Koningsstraat 138 • 1000 Brussel
T +32 (0)2 212 30 00
myria@myria.be

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het doel van het jaarverslag *Mensenhandel en mensensmokkel* is een onafhankelijke evaluatie van de evolutie en de resultaten van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

www.myria.be
@MyriaBe
www.facebook.com/MyriaBe

MYRIA
Federaal Migratiecentrum